Gündüzün Evi

Gecenin Evi

Olga Tokarczuk

Olga Tokarczuk

Çeviri: Anna Polat

GRİKEDİ

Gündüzün Evi Gecenin Evi

Yazarın, bilge Marta'nın ve çevrelerindeki insanların ve hatta ölümü yaşamış kişilerin duyguları, düşünceleri, rüyaları, inançları, dramları, kendilerini kendi içlerinde arayışları...

Birbirinden kopuk ancak sonuçta birbirini tamamlayan olayların, okurun yüreğini titretecek ve uzun süre düşünmesini sağlayacak felsefe yüklü anlatımı...

Seçkin bir dil kullanımı, kalıcı bir edebiyat örneği...

....Marta'ya, hepimizin içinde iki ev olduğunu söyledim. Biri somut, zamanda ve mekanda yerleşik; öbürü sonsuz, adressiz, mimari planlarda asla gösterilmeyecek bir ev. İkisinde birden yaşadığımızı da söyledim.....

....Marta, yeryüzünde geçen hiçbir anın yalnızca parlak, gergin ve tiz olması gerekmediğini bilirdi. Karşı tarafta her zaman onu dengeleyecek karanlıklı ve boğuk, değişken ve karışık bir an olmalıydı.....

...Dünyamız düşlerinde yaşadıklarını gören, uyuyan ve ölü insanlarla doludur. Dünya giderek kalabalıklaşıyor; uyuyan ölülerin sayıları çoğalınca, ilk kez gerçekten yaşayanlar hala çok az kalıyor. Tüm bu karmaşanın içinde hiç kimse, kendi hayatını rüyasında görüp görmediğinden, ya da gerçekte yaşayıp yaşamadığından emin olamaz.

....Marta insanların en büyük görevinin yeni şeyler yapmak değil, yıkılmakta olanları kurtarmak olduğunu söyledi....

.....Tanrı bizim içimizde, biz de onun içinde saklıyız. Körü körüne hareket eder, ama ne yaptığını bilir. Ekmek gibidir; herkes kendi dilimini alır ve o dilimin tadına bakar, ama hiçbir zaman bir dilim tüm ekmeği içermez....

....Hem dam, hem din son bir örtmedir, mekanı tamamlayıp diğer mekanlardan, gökyüzünden, dünyanın büyüklüğünden ve sonsuzluğundan ayıran bir unsurdur....

ISBN 975-8953-03-6

9 799758 953034

Gündüzün Evi, Gecenin Evi

Olga Tokarczuk

Çeviri: Anna Polat

GRİKEDİ yayınevi

GRİKEDİ
yayınevi

Fulya Mahallesi Mehmetçik Caddesi
Oğuzhan Sokak No: 13 / 1
34394 Mecidiyeköy / İstanbul
Tel.: 0212 266 1300 - 01 Faks: 0212 266 1301

GRİKEDİ Yayınları
Dünya Edebiyatı Dizisi : 2

Olga Tokarczuk • **Gündüzün Evi, Gecenin Evi**

Özgün Adı: Dom dzienny, dom nocny

Copyrigt © by Olga Tokarczuk
Yayın hakları Uitgeverij De Geus B.V. aracılığıyla satın alınmıştır.

Çeviri: Anna Polat

Dizi Danışmanı: Barbaros Altuğ
Editör: Ünver Alibey
Redaksiyon: Nilgün Gömüç-Puna Pamir

Kapak Tasarımı: Levent Civelekoğlu
Mizanpaj: Nilüfer Ada

1. Baskı - Ekim 2004 2.000 Adet

ISBN 975-8953-03-6

Basım ve Cilt
Tiraj Matbaa Tanıtım Hizmetleri
Sanayi Mahallesi Sultan Selim Caddesi
Boz Sokak No: 18/B 4. Levent / İstanbul
Tel: 0212 325 6771 Faks: 0212 325 6772

Yayın Hakları
Bu kitabın yayın hakları Grinet Basım, Yayıncılık, Pazarlama San. ve Tic. Ltd. Şti.'ne aittir. Yayınevinden yazılı izin alınmadan kısmen yada tamamen alıntı yapılamaz, hiç bir şekilde kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

© 2004 Grikedi Yayınları

Olga Tokarczuk

GÜNDÜZÜN EVİ, GECENİN EVİ

Çevirenin notu:

Bu kitaptaki olaylar güney-batı Polonya'da geçmektedir. Silesia adındaki bir bölgede. Burası 1945'e kadar Alman İmparatorluğu'nun bir parçasıydı. Ancak 1945 yılında Yalta ve Potsdam konferanslarında Müttefikler, Polonya sınırını daha batıya çekme kararı aldılar. Pek çok Polonya vatandaşı, doğuya (SSCB'ye) verilen topraklardan ayrılarak daha önce Alman toprağı olan batıya göçmek zorunda kaldı. Onlara buralarda, tahliye edilen Almanlardan kalan ev ve arazi verildi.

Okurlara bu kitaptaki bazı yemek tariflerini evde DENEMEMELERİ tavsiye edilir.

Bedenini saran bedendir ev.

Güneşte büyür; gecenin sessizliğinde uyur.

Ve sanma düş görmekten uzak kalır.

Söyle, uyumaz mı evin senin de?

Ve şehri terk etmez mi,

bir dağ tepesinde veya koruda

kendini bulmak için düşünde?

Khalil Gibran

RÜYA

İlk gece durağan bir rüya gördüm. Sadece bir bakış, sadece bir görüntü olduğumu, bedensiz ve isimsiz olduğumu gördüm rüyamda. Ovanın üstündeyim, yüksek bir yerde, her şeyi veya neredeyse her şeyi görebildiğim belirsiz bir noktada. Bu görüntünün içinde hareket edemiyor, kımıldayamıyorum. Gördüğüm dünya, gördükçe kendini bana teslim ediyor, hepsini bir arada görebilmem için benden uzaklaşıyor veya sadece en ufak detayları görebilmem için yaklaşıyor.

Tam ortasında bir ev olan bir ova görüyorum, fakat bu ne benim evim, ne de benim ovam. Çünkü hiçbir şey bana ait değil, çünkü ben kendime ait değilim, hatta ben diye bir şey yok. Ufkun, ovayı her yönden sınırlayan dairesel çizgisini görüyorum. Dağların arasında akan derenin kızgın, bulanık sularını görüyorum. Tek ayaklı, donakalmış hayvanlar gibi, kocaman ayakları yere kök salmış ağaçları görüyorum. Gördüklerimin hareketsizliği sahte. İstediğim zaman sahteliğin içinden geçebilirim. O zaman ağaç kabuğunun altında oradan

oraya, yukarı ve aşağıya akan su zerreciklerini görebileceğim. Çatının altında uyuyan insanların bedenlerini görüyorum, onların hareketsizliği de sahte -içlerinde kalpleri hafifçe atar, kanları şırıldarken, onların bile rüyaları gerçek değil. Ne olduklarını görebiliyorum çünkü- onlar kaynayan resim parçacıkları. Uyuyan bedenlerden hiç birini ne kendime yakın buluyorum, ne de benden uzak... Sadece onlara bakıyorum ve karma karışık rüyalarında kendimi görüyorum. O zaman şu garip gerçeği keşfediyorum: Ben düşüncesiz, yorumsuz, duygusuz sadece bir görüntüyüm. Ve hemen başka bir şey geliyor aklıma... Zamanın içinden bakabileceğimi keşfediyorum. Mekanda bakış açımı değiştirdiğim gibi, zamanın içinde de, bilgisayar ekranında kendi kendine hareket eden ya da onu hareket ettiren elden habersiz bir okmuşum gibi, aynı şeyi yapabileceğimi keşfediyorum.

Ve bu rüyayı sonsuza kadar gördüğümü hissediyorum. Öncesi yok, sonrası yok, yenisini beklemiyorum, çünkü ne bir şey kazanabiliyor ne de kaybedebiliyorum. Gece hiç bitmiyor. Hiç hareket yok. Gördüklerimi zaman bile değiştirmiyor. Bakıyorum. Yeni bir şeye rastlamıyor, gördüklerimi unutamıyorum.

MARTA

İlk gün boyunca arazimizi gezdik. Lastik ayakkabılarımız killi toprağa gömülüyordu. Toprak kırmızıydı, ellerimizi kırmızıya boyuyor, yıkanırken kırmızı su akıyordu. R. yine bahçedeki ağaçları seyrediyordu. Yaşlı ve gürdüler. Her tarafta büyümüşlerdi. Böyle ağaçlar belki de hiç meyve vermez. Bahçe taa ormana kadar uzanır ladinlerin koyu duvarında biterdi. Ordu gibiydiler. Öğleden sonra yine karla karışık yağmur yağmaya başladı. Su, killi toprakta birikiyor, derecikler, çaycıklar oluşturuyor; sular tepeden tam evin üstüne doğru akıyordu. Duvarlara sinip altından bir yerden yok oluyordu. Hiç durmayan şırıldamayı merak ettiğimiz için, mumla mahzene indik. Taş merdivenlerden bir dere akıp taş zemini yıkıyor, aşağıdaki gölün oradan dışarıya doğru çıkıyordu. Evimizin nehrin üzerinde kurulduğunu, yanlışlık sonucu yerin altında akan suyun üzerinde yapıldığını, şimdi de buna hiç bir çare bulamayacağımızı anladık. Artık tek yapmamız gereken suyun sonsuz şırıldamasına, huzursuz rüyalara alışmak.

İkinci nehir pencereden görünüyordu. Bulanık kırmızı su ağaçların hareketsiz köklerini çaresizce yıkıyor, ormanda kayboluyordu.

İkinci odanın penceresi Marta'nın evine bakıyor. Marta'nın kim olduğunu üç sene boyunca kurcaladım. Kendisiyle ilgili her seferinde farklı hikayeler anlatırdı. Her defasında farklı bir doğum yılı söylerdi bana... Benim için ve R. için Marta sadece yazın yaşardı. Kış gelince, buradaki her şey gibi, o da yok olurdu. İnce ve bembeyazdı, dişsizdi. Teni buruşuk, kuru, ılıktı. Biliyorum, çünkü el sıkışırken öpüştük, hatta birbirimize beceriksizce sarıldığımızda kokusunu duydum,zar zor kurutulmuş nem kokuyordu. Bu koku hep kalır, onu kimse yok edemez. Yağmurda ıslanan giysiler yıkanmalı, annem öyle derdi. Ama annem her şeyi hep boşuna yıkardı . Dolapları açar temiz, ütülenmiş çarşafları alıp yeniden makinaya atardı. Sanki dolapta duran çarşaflar da kirlenirmiş gibi... Nemin kokusu kötüydü. Oysa Marta'nın giysilerindeki ve tenindeki nem tatlı ve tanıdık gelirdi bana... Marta'nın buralarda olduğu zaman her şey yerinde, her şey dörtdörtlüktü.

Marta, hemen ikinci gece gelmişti. Önce çay, arkasından da geçen seneden kalma koyu ve ağır, ilk yudumda akıl karıştıran gül şarabı içmiştik. Kutulardan kitapları çıkarmıştım. Marta kadehini iki elinde tutup ilgisizce bakmıştı. Marta'nın okuma ve yazmayı bilmediğini düşünmüştüm. O zaman öyle gelmişti. Devlet okullarına denk gelemeyecek kadar yaşlıydı çünkü. Harfler onun gözlerini kendine doğru çekmemişti. Ama bunu Marta'ya hiç sormadım.

Köpekler heyecanla girip çıkıyorlardı. Tüylerinde soğuk ve rüzgarın kokusunu getiriyorlardı. Yanan ocakta ısınıp bir şey onları çağırıyormuşçasına tekrar bahçeye çıkıyorlardı. Marta sırtlarını uzun, kemikli parmaklarıyla hafifçe okşuyor, muhteşem olduklarını söylüyordu onlara. Bütün gece köpek-

lerle konuşmuştu. Kitapları tahta raflara yerleştirirken belli etmeden onlara bakmıştım. Duvardaki lamba, başındaki ince beyaz saçlardan oluşmuş sorgucu aydınlatıyordu. Saçlarını ensesinde toplamıştı.

Bu kadar şey hatırlamama rağmen, Marta'yı ilk gördüğüm zamanı hatırlamıyorum. Benim için önemli olan insanları, ilk gördüğüm günü hatırlarım: Havanın güneşli olup olmadığını, giysilerin detaylarını (R'nin Doğu Almanya'dan getirdiği komik ayakkabısını), kokuları, tatları ve havanın şeklini - sert ve pürtüklü mü yoksa düz, tereyağ gibi serin mi- hatırlarım. İlk intiba bunlara bağlıdır. Böyle şeyler beynimizin ayrı, belki hayvansal bölümlerine kaydedilir, unutulmaz hale gelir. Ama Marta ile olan ilk görüşmemizi hatırlamıyorum.

Baharın başı olmalıydı -buralarda bu tüm başlangıçların vaktidir. Bir de ovanın bu dalgalı kısmında olmalıydı- çünkü Marta daha uzaktaki yerlere tek başına gitmezdi hiç bir zaman... Muhtemelen suyun, erimiş karın kokusu vardı etrafta... Marta'nın sırtında yine bu eskimiş, şekli bozulmuş, gri kazak olmalıydı.

Marta hakkında fazla bilgim yoktu. Sadece karşımda açıldığı kadar. Hepsi varsayımlarımdan oluşurdu, onunla ilgili kurgular yarattığımın farkındaydım. Tüm geçmişiyle ve şimdiki zamanıyla kuruyorum Marta'yı... Çünkü ne zaman genç olduğu zamanları sorup anlatmasını istesem, çevremizdeki bir takım şeylerin o dönemde nasıl göründüğünü sorsam, sadece susar, lahanayı kesmekte yoğunlaşır veya -şu kendi olmayan- kendi saçlarını örerdi. Konuşmamak gibi bir niyeti yoktu da sanki kendisiyle ilgili anlatacağı pek bir şey yoktu. Sanki geçmişi yoktu. Sadece bir-iki kez rastladığım veya eskiden yaşadıkları için hiç görmediğim insanlardan bahsetmeyi severdi. Ve muhtemelen hiç yaşamamış olanlardan da. Marta'nın kurgulamayı sevdiğini sonradan öğrendim. Bir de

bu insanları bitkiler gibi diktiği yerleri anlatmayı severdi. Saatlerce konuşabilirdi, taa ben sıkılana kadar. O zaman kesip, otlara doğru, eve doğru gitmek için bahane arardım. Bazen kendisi bu söylevlerini aniden, sebepsizce keser , haftalarca konuya dönmez,bir gün ansızın "Sana anlattım ya...", "Hatırladım ki...", "Neyse, şöyle devam etti..." diyerek kurumuş bir konuya yeniden başlardı. Ben de kimden bahsettiğini, neye nerede ara verdiğini arardım kafamda. Öyle zamanlarda önceden başlayıp yarım bıraktığı hikayenin değil de, anlatan Marta'nın aklıma gelmesi, ufak bedenini, bol kazağın içinde yuvarlak sırtını, kemikli parmaklarını hatırlamam ilginçti. Bunu Wambierzyce'ye kereste almaya giderken arabanın ön camına bakarken mi söylemişti, yoksa Bobol'un tarlasında papatya toplarken mi? Hikayenin kendisini hiç bir zaman tekrarlayamazdım. Sanki anlatılanlar belirsiz, uydurulmuş, rüyalardan alınmış, onun ve benim kafamda vura vura parçalanmış, sözlerle harap edilmişti. Her zaman sadece sahnesini, ortamı ve hikayeyi içime daldıran dünyayı tekrarlamam mümkündü. Onları da aniden keserdi, aynen başladığı gibi. (Yere düşen, metalik sesiyle son cümleyi parçalayan, gelen kelimeyi yutması için bırakarak ağzında durduran bir çatal yüzünden). Ya da Falanca girerdi, her zamanki gibi kapıyı çalmadan, ayakkabısını eşiğe vurarak, arkasından çamur, çiğ, su - dışarıda ne varsa- getirirdi. Onun gürültüsüyle hikaye biterdi.

Marta'nın anlattığı bir çok şeyi hatırlamıyorum. Sadece belirsiz ana düşünceler, yemek bittikten sonra tabağın kenarında bırakılan hardal gibi kalırdı. Belirsiz sahneler, korkunç veya komik. Aslından çıkarılmış bir resim-çocuklar derede çıplak elleriyle alabalık avlamışlar. Mutlaka bir anlam taşıyan, ne de olsa başı ve sonu olan tüm hikayeyi unutup bunun gibi ayrıntıları neden biriktirdiğimi bilemiyordum. Yalnız çekirdekleri hatırlardım, sonra -doğal olarak- hafızamın tükürmesi gereken çekirdekleri.

Ben de onunla konuşurdum. Bir gün, ilk başta, ölmekten, ölümün genelinden değil de, hiç bir şeyi başka zamana bırakamayacağım andan korktuğumu söylemiştim. Bir de bu korkunun gündüz olmadan, her zaman karanlıkta gelip, sara gibi birkaç korkunç saniye sürdüğünü. Ve bu ani itirafımdan utanıp konuyu değiştirmeye çalışan o zaman ben olmuştum.

Marta'da terapist ruhu yoktu. Sorgulamazdı, yanımda oturup sırtımı okşamak için yıkadığı bulaşıkları kenara atmazdı hiç. Başkaları gibi her önemli şeyi zamanda yerleştirmeye, ansızın "Bu ne zaman başladı?" diye sormaya çabalamazdı. Hazret-i İsa bile bu anlamsız istekten kurtulamadan, şifa vereceği bir deliye "Bu ne zaman başladı?" sorusunu sormuştu. Aslında tam gözler önünde olup bitenler, en önemli şeyler değil midir?. Başlangıç ve sonun sorusu hiçbir zaman değerli bilgi getirmez bize.

Böyle durumlarda bulaşıkların gürültüsü beklediğim gibi bitmez, Marta'nın hareketleri değişmezdi, onun hiç dinlemediğini veya kesilmiş, ölü ağaç gibi duygusuz olduğunu düşünürdüm. Hatta bazen bana acımasız gelirdi. Bir, iki kere değil. Mesela önce horozlarını şişmanlatıp, sonra hepsini topluca iki sonbahar günü içinde kesip, yiyip bitirdiği zaman gibi.

Marta'yı anlamazdım ve şimdi onu düşündüğümde de anlamıyorum. Marta'yı anlamak ne işime yarar? Davranışlarının nedenlerini, tüm hikayelerinin kökenlerini keşfetmek bana ne gibi bir yarar sağlar? Onun yaşamöyküsü, eğer onunsa, bana ne verirdi? Belki yaşamöyküleri, geçmişleri ve gelecekleri olmayan, diğerlerinin önüne sonsuz bir şimdi olarak çıkan insanlar vardır ?

ADINEYDİ

Sonraki birkaç akşam boyunca, haberlerden hemen sonra komşumuz Adıneydi geldi. Her seferinde R. şarabı ısıtarak içine tarçın ve karanfil attı. Adıneydi de her seferinde kışı anlattı. Çünkü kış, yaz gelsin diye anlatılmalıdır hep. Ve bu her zaman aynı hikayeydi; Marek Marek'in kendini asma hikayesi.

Bunu başkasından da duymuştuk. Ama en son dün ve evvelsi günü Adıneydi'den. İkinci gelişinde daha önce anlattıklarını unutup hepsine yeniden başladı. İlk başta niye cenazeye gelmediğimizi sormuştu. Gelemedik,dedik, çünkü Ocak ayıydı. Cenazeye gelmek için toparlanamadık. Kar yağmış, arabalar çalışmamış, motorlar vızıldayıp durmuştu. Jedlina'nın arkasındaki yol kapalıydı ve otobüsler trafikte sıkışıp kalmıştı.

Marek Marek damı saçla kaplanmış bir evde otururdu. Kısrağı geçtiğimiz bahar bahçemizde düşen elmaları yemeğe gelirdi. Çürümüş yaprakların altından meyveleri çıkarırdı. Dikkatsizce bize bakardı. R. bakışlarında alaycılık sezerdi.

Bir gün öğleden sonra Adıneydi, Ruda'dan dönerken hava kararmaya başlamış. Marek Marek'in evindeki kapının, tıpkı sabahki gibi, aralık durduğunu görüp bisikletini duvara yaslamış, pencereden içeriye şöyle bir bakmış. Hemen görmüş onu. Yarı tavandan sallanır, yarı kapının dibinde yatar gibiymiş, bedeni tuhaf bir şekilde bükülmüş ve şüphesiz ölü... Adıneydi daha iyi görebilmek için elini gözlerine siper etmiş. Marek Marek'in suratı koyu ve mor, dili dışarıya çıkıkmış. Gözleri yukarıda bir yere bakıyormuş. "Ne zavallı yaratık," demiş kendi kendine Adıneydi, "kendini doğru düzgün asmayı bile beceremedi".

Ve bisikletini alıp gitmiş.

Geceleyin biraz ürkmüş. Marek Marek'in ruhunun cennete mi, cehenneme mi, veya gidilecek herhangi bir yer varsa eğer, o yere mi gidip gitmediğini düşünüp durmuş.

Sabaha doğru aniden uyanıp onu sobanın yanında görmüş. Sinirlenmiş. "Rica ediyorum, git başımdan. Bu ev benim. Senin evin başka". Hayalet kımıldamadan ona doğru bakmış, ama bakışı garip, sanki onun içinden geçip öbür taraftan çıkıyor gibiymiş.

"Marek, lütfen, git başımdan" diye tekrarlamış, ama Marek, ya da kim olduysa artık, tepki vermemiş. O zaman Adıneydi, üzerine çöken uyuşukluğu yenip, yataktan kalkmış, eline lastik ayakkabısını almış, ve bu silahla sobaya doğru yürümüş. Tam önündeyken hayalet yok olmuş. Adıneydi, gözlerini kırparak ısıttığı sıcak yorganının altına geri dönmüş.

Sabah odun almaya giderken yine Marek'in evindeki pencereden bakmış. Bir değişlik yok, vücudu aynı pozisyonda yatmakta, sadece suratı biraz daha koyu bir renk almış. Bütün günü geçen yaz yaptığı kızakla dağlardan odun indirerek geçirmiş. Kesebildiği ufak huşları, devrilen ladinlerin ve

kayınların kalın gövdelerini evin dibine getirmiş. Onları kilere götürüp, küçük parçalara bölmek için hazırlamış. Sonra ocağı yakıp, üstündeki saçı kızarıncaya kadar ısıtarak kendine ve köpeklere patates çorbası pişirmiş, siyah-beyaz televizyonu açmış ve yerken parıldayan görüntülere bakmış. Bir kelime bile duymadan öylece bakmış. Yatağa girerken yıllardan sonra, kim bilir belki kiliseye kabul ayininden, belki de nikahından beri ilk defa istavroz çıkarmış. Çoktan unutulmuş bu hareket aklına bir fikir getirmiş. Bu sorunu papaza götürme fikri. Ertesi gün kilisenin önünde utana sıkıla dolanırken, erimiş karlara basmamaya çalışarak dosdoğru kiliseye yürüyen papazla karşılaşmış. Adıneydi aptal değil, meseleye doğrudan geçmeden, "Bir hayalet gelip sizi rahatsız etseydi ne yapardınız?" diye başlamış. Öbürü şaşkınlıkla bakıp gözlerini hemen kilisenin damına, bitmeyen tamirata doğru çevirmiş. "Gitmesini emrederdim." "Peki. Ya hayalet inatçının teki olsaydı ne yapardınız?". Papaz dalgın bir sesle "Her konuda kararlı olmak gerekir" diyerek Adıneydi'yi zarifçe geçiştirmiş.

Ve yine her şey geçen akşamki gibiymiş. Adıneydi, birisi onu çağırmışçasına aniden uyanıp, yatakta doğrularak sobanın yanında duran Marek Marek'i görmüş. "Defol!" demiş. Hayalet kımıldamamış, sanki şişmiş koyu yüzüne alaycı bir tebessüm düşmüş. "Canın cehenneme! Beni neden uykusuz bırakıyorsun?". Adıneydi gene lastik ayakkabısını alıp sobaya yaklaşmış. "Lütfen evimden çıkıp gider misin!" diye böğürmüş ve hayalet gitmiş.

Üçüncü gece hayalet gelmemiş, dördüncüsünde de. Marek Marek'in ablası cesedini bulmuş ve ortalığı ayağa kaldırmış. Polis gelip Marek'i siyah folyonun içine paketlemiş. Adıneydi'yi soruşturmaya almışlar, nerelerde ne yaptığını sormuşlar. "Sıra dışı bir şey yoktu, "Marek Marek gibi içersen, er ya da geç sonun böyle olur" demiş. Onlar da hak vermişler ona.

Adıneydi bisikletini alıp Nowa Ruda'ya gitmiş. "Lido" restoranında önüne bir bira koyup, onu yavaş yavaş yudumlamış. Duygularının arasında en çok rahatlama duygusunu hissediyormuş.

NOWA RUDA RADYOSU

Yerel Nowa Ruda Radyosu her gün on iki saat boyunca yayın yapardı. Genelde müzik. Tam saatlerde yurtiçi, yarımlarda ise yerel haberler. Her gün yarışma düzenlenirdi. Ve neredeyse her gün yarışmayı Wadera denen aynı adam kazanırdı. Bilgisi çok geniş olmalı, şans eseri olması mümkün değil. Bay Wadera'nın kim olduğunu, nerede oturduğunu, bütün bunları nereden bildiğini, bir gün öğreneceğime söz verirdim kendi kendime. Dağlardan Nowa Ruda'ya inip önemli, henüz ne olduğunu bilmediğim bir şeyi soracağım ona. Her gün ahizeyi kaldırdığını, rahat bir sesle "Evet, cevabı biliyorum. Sorduğunuz canis lupus'tur, köpekgiller ailesinin en büyük temsilcisi" dediğini hayal ederdim. Veya "Fırına konulamadan evvel seramik kiremidin üzerine sürülen kaplamanın adı angobe'dir", ya da "Pitagoras'ın hocaları Ferekydes, Hermodamas ve Archemenes'tir." Ve her gün aynı şey olurdu. Ödül olarak yerel kitapçının bağışladığı kitaplar verilirdi. Wadera'nın kütüphanesi büyük olmalıydı.

Bir keresinde, spikerin zavallı bir sesle "Sayın Wadera, lütfen bizi bugün aramayınız," diye rica ettiğini duydum.

On ikiyle bir arasında sevimli bir bayan sesi bize bir roman okurdu ve hepimiz her romanı baştan sonra dinlemek zorunda kalırdık. Öğle yemeğini hazırlama vaktiydi çünkü. O sırada ya patates soyar, ya da mantı yapardık. Böyle tüm Nisan boyunca Anna Karenina'yı dinledim.

"-Başka kadını seviyor. Hiç şüphe yok - odasına girerken karar verdi. Ben aşk istiyorum ve bu aşk yok. Demek ki her şey bitti. Buna sadece son vermek gerekir.

-Ama nasıl? -diye sordu kendi kendine ve aynanın önünde duran koltuğa yaslandı"

Bazı öğle üstleri Marta bize uğrar ve hemen yardım etmeye başlardı. Mesela havucu küp küp doğrardı.

Sakin ve dikkatli dinlerdi, ama ne Anna Karenina, ne de dinlediğimiz diğer romanlar hakkında hiç bir şey söylemezdi. Diyaloglardan oluşan ama tek sesle okunan romanları anlamadığını, ayrı ayrı kelimelere daldığını, sadece konuşmanın melodisini dinlediğini düşünürdüm.

Marta'nın yaşıtları Alzheimer olurlar ve damarları tıkanır. Bir keresinde bahçede çalışırken, evin öbür tarafından R. beni çağırmıştı. Cevap verememiştim.

"O orada mı?" diye durduğu yerden ikimizi de görebilen Marta'ya sormuştu.

Marta bana bakıp, "Hayır"' demişti. Sonra sakin sakin dönüp evine gitmişti.

Bir gün Marta'ya "Neden Adıneydi hayaletleri görüyor da ben göremiyorum?" diye sormuştum. İçi boş olduğu için gördüğünü söyledi. Bunu o zaman saflık ve düşüncesizlik

olarak algılamıştım. İçi dolu insan, içi boş insandan daha değerli gibi gelmişti.

Sonra mutfakta yerleri silerken aniden Marta'nın söylediklerini anladım. Adıneydi Tanrıyı hayal ederken, sanki Tanrı orada, kendisi ise burada duruyormuş gibi düşünenlerdendi. Adıneydi her şeyi onun dışındaymış gibi görür, kendini bile kendinin dışında görür, kendine fotoğraf seyredermiş gibi bakardı. Kendisiyle sadece aynalara bakarken göz göze gelirdi. Meşgul olduğu zaman , mesela şu minnacık kızağını katladığında, kendisi için yok olurdu. Çünkü kendini değil, kızağı düşünürdü. Ancak her gün sigara paketi ve ağrı kesici almak için Nowa Ruda'ya yaptığı hac yolculuğuna çıkmaya hazırlanırken, kendini aynada gördüğünde "o" diye düşünürdü. Hiç bir zaman "ben" değildi. Kendine sadece diğerlerinin gözüyle bakar, onun için görüntü çok önem kazanırdı, yeni sentetik kumaştan ceket, yakası açık, yanık yüzüne zıt krem rengi gömlek. Kendisi için bile Adıneydi dışarıda kalırdı. Taa içinden bakan bir şey yoktu Adıneydi'nin içinde. Dolayısıyla düşünce de yoktu. O zaman hayaletler görünürdü elbet.

MAREK MAREK

Bu çocukta müthiş bir şey vardı - herkes öyle derdi. Marek Marek'in suratı melek gibi, saçları neredeyse beyazdı. Ablaları bayılırdı ona... Onu dağlardaki patikalarda Almanlardan kalan arabanın içinde gezdirirler, oyuncak bebekmiş gibi oynarlardı. Annesi onu devamlı emzirmek isterdi; emzirirken de tamamen süte dönüşeceğini, kendi göğsünün içine akıvereceğini hayal ederdi. Bu Marek hanımın yaşayacaklarından daha hayırlı olurdu herhalde. Ama Marek Marek büyüdü, annesinin göğüslerini aramayı bıraktı. Yaşlı Marek ise o göğüslerden hiç vazgeçemedi, onları bulup, birkaç çocuk daha yapmayı becerdi.

Ufak Marek Marek, bu kadar güzel olmasına rağmen pek bir şey yemez, geceleri de durmadan ağlardı. Belki de bu yüzden babası onu sevmezdi. Eve sarhoş döndüğünde ailesini dövmeye Marek Marek'ten başlardı. Annesi onu savunmaya kalktığı zaman ise, yaşlı Marek eline kim gelirse, bakmadan, körlemesine dayak atardı. Sonunda herkes dağlara

kaçıp, evi horlamasıyla tamamen dolduran babaya teslim ederlerdi. Ablalar küçük kardeşlerine acıyıp ona saklanmayı öğrettiler ve beş yaşından beri Marek Marek'in akşamlarının çoğu, mahzende geçti. Orada sızlanmadan, göz yaşı dökmeden, sessizce ağlardı.

İçindeki sancının dışarıdan değil, içinden geldiğini, sarhoş babayla veya annesinin göğsüyle hiç ilgisinin olmadığını orada anladı. İçi kendiliğinden acırdı. Nasıl sabahları güneş uyanır, geceleri yıldızlar çıkarsa, o da aynı nedenden acırdı. Sancı... Henüz ne olduğunu bilmezdi, ama bazen tüm dünyayı eriten ılık, sıcak ışığı hayal meyal hatırladığını düşünürdü. Neden, bilmezdi. Çocukluğundan sadece sonsuz akşamları, sonsuz bir alacakaranlığı hatırlardı. Başı sonu olmayan akşamların serinliğini ve hüznü, bulanık karanlıkta boğulmuş dünyayı, kararmış gökyüzünü hatırlardı. Köye elektrik getirdikleri günü hatırlardı. Komşu köyden yürüyerek dağlardan gelen direkler, kocaman bir kilisenin kolonları gibi görünüyorlardı.

Nowa Ruda'daki kütüphaneye yazılan, köyden gelen ilk ve tek kişi Marek Marek oldu. Sonra kitabını alır babasından saklanırdı. Okumak için çok zamanı oldu böylece.

Nowa Ruda'daki kütüphane eski bira fabrikasının içindeydi ve etraf hala serbetçiotu ve bira kokardı. Ekşi koku duvarlara, tavana ve zemine sinmişti. Hatta kitapların sayfaları bile sanki üzerlerine bira dökülmüş gibi kokardı. Bu koku Marek Marek'in hoşuna gitti. İlk defa on beş yaşındayken sarhoş oldu. Keyifliydi. Alacakaranlığı unuttu. Koyu ve açığın arasındaki farkı görmez oldu. Vücudu yavaşladı, onu dinlemez oldu - bu da hoşuna gitti. Sanki bedeninin dışına çıkıp, düşünmeden, hissetmeden, ayrı bir hayatı sürdürebiliyordu.

Ablaları evlenip evden gittiler. Kardeşlerinden birini patlamamış bomba öldürdü. Öbürü, Klodzko'daki özürlüler için

kurulan bir okulda kaldığından dolayı, yaşlı Marek'in elinde dövebileceği sadece Marek Marek kaldı. Tavukları kapatmadığı, otları az kestiği, harman makinesindeki aksı kopardığı için. Yirmi iki yaşındayken Marek Marek ilk defa babasına el kaldırdı ve bundan sonra düzenli dövüşmeye başladılar. O dönemde, içki parası bulamadığında Marek Marek boş zamanında Stachura'yı okurdu. Aslında kütüphanede çalışan kadınlar, kot kumaşını andıran mavi kapaklı toplu eserler dizisini sırf onun için aldırmışlardı.

Hala çok güzeldi. Omuzlarına dökülen dümdüz ak saçları vardı ve bebek yüzlüydü. Bir de sanki karanlık çatılarda ışığı aramaktan renkleri sönmüş, sanki mavi kapaklı ciltleri okumaktan yorulmuş, çok açık, soluk renkli gözleri vardı. Kadınlar korkarlardı ondan... Bir tanesini diskotekten alıp yabani leylaklara çekti, gömleğini parçaladı. Allah'tan kızcağız bağırdı da diğerler yetişip Marek Marek'e güzel bir dayak attılar. Kız aslında onu beğenmişti, ama o herhalde kızlara nasıl davranacağını bilmiyordu. Bir başka zaman yine bir kız meselesi için bir tanıdığını bıçaklamaya kalktı. Sanki kızla olma hakkı sadece onundu da o bu hakkı bıçakla koruyabilirdi. Sonra evde ağladı.

Dağlarda yürüdüğü, sanki bir elektrik anahtarı çevrilmiş ve aniden karanlık çökmüş gibi, tüm içinin, içindeki tüm sancının kapalı olduğu zamanları severdi. "Lido"nun dumanında, gürültüsünde oturmayı, arkasından aniden, kendini çiçekleri açmış keten tarlasında bulmayı, orada sabaha kadar yatmayı severdi. Ölmeyi de... Veya "Jubilatka"da içip köye doğru yürümeyi, suratının kan revan içinde olmasını, kırılmış dişini hissetmeyi severdi. Kendinden geçmiş, parçalı varoluşunu. Yumuşak yok olmayı. Sabah kalkıp baş ağrısını hissetmeyi ve en azından neresinin ağrıdığını bilmeyi. Susuz olmayı ve içebilmeyi severdi.

Sonunda babasıyla birbirlerine girdiler. Moruk bayılana kadar, kaburgaları kırılana kadar kaldırıp kaldırıp taştan yapılmış bir banka vurdu onu... Polis gelip onu karakola götürdü, içeride tuttu. İçki bile vermediler.

Marek Marek, baş ağrısı dalgaları ve akşamdan kalmanın uyuşukluğu içinde, ilk başta, nerede olduğunu hatırladı. Eskiden yukarıdaydı. Şimdi ise aşağıya doğru kaydığını hissediyordu. Aşağıya doğru düşüşün hareketini ve panikleme duygusunu, panikten daha da fazlasını duydu. Bunu anlatacak kelime yoktu. Şimdi Marek Marek'in zavallı bedeni bu korkuyla titriyor, kalbi yerinden çıkacakmış gibi atıyordu. Marek Marek'in bedeni nelerle baş etmeye kalktığını bilmiyordu ki. Bu dehşeti ancak ölümsüz ruh kaldırabilirdi. Bedeni onu yutup boğuldu, kasıldı, ufak hücrenin duvarlarına attı kendini, salyası her tarafa bulaştı. "Allah belanı versin, Marek!" diye bağırdı bekçiler... Yere yatırıp bağladılar, iğne yaptılar.

Hastaneye gönderdiler. Diğerler gibi dönen merdivenlerde, geniş koridorlarda rengi solmuş pijamasıyla dolanıp durdu. İlaçları almak için usluca sırada bekleyip, efkaristiya gibi anticol içti. Pencereden bakarken ilk defa bu gevşek ülkeden, kızıl-gri topraktan, fazla ısıtılan hastaneden, renksiz pijamadan, zehirli vücuttan kurtulmayı, en kısa zamanda ölmeyi istediğini hissetti. Bundan sonra her düşüncesi dönüp dolaşıp ölüme gidiyordu. Geceleyin duş altında damarlarını kesti. Kolundaki beyaz deri açılıp Marek Marek'in içi ortaya çıktı. Taze sığır eti gibi yumuşak ve kırmızıydı. Bayılmadan evvel şaşırdı. Nedense içinde ışık göreceğini umuyordu çünkü.

Tabii ki onu ayrı bir odaya kapattılar. Titizlendiler, itinayı arttırdılar, onu hastanede daha uzun tuttular. Tüm kışı orada geçirdi. Eve döndüğünde anne ve babasının şehirde oturan kızlarına taşındıklarını öğrendi. Şimdi yalnızdı. Ona kısra-

ğı bırakmışlardı. Bu kısrakla ormandan odun getirirdi, kesip başkalarına satardı. Para sorunu olmazdı ve yeniden içmeye başlayabilirdi.

İçinde bir kuş yaşardı - onun varlığını her an hissederdi. Tuhaf, elle dokunulmaz, isim verilemez, kendisinden daha fazla kuşumsu olmayan bir kuştu onun kuşu. Ve hiç anlamadığı, korktuğu şeylere doğru çekerdi onu. Cevapsız sorulara, ona her zaman vicdan azabı çektiren insanlara, aniden diz çöküp perişanlıkla fısıldadığı ve birinin dinlediğini ümit ettiği konuşmalarla dolu, çaresiz dualara doğru. Ona sadece acı veren içindeki bu yaratıktan nefret ederdi. O olmasaydı, sakin sakin içebilir, evin önünde oturabilir, karşıdaki dağa bakabilirdi. Sonra ayılır, akşamdan kalmalığını yine alkolle yok eder, düşüncesiz, azapsız tekrardan sarhoş olmaya başlardı. Kuşun kanatları olmalıydı, çünkü bazen göğsünün içinde çırpınır, kafesteymiş gibi dövünürdü. Marek onun ayaklarının bağlı olduğunu, belki ağır bir şeye bağlandığını, asla hiç bir yere uçamayacağını bilirdi. Tanrıya inanmamasına rağmen, Allah'ım, niye bu içimdekiyle bu kadar ıstırap çekiyorum, diye düşünürdü. Hiç bir içki bu hayvana dokunmaz, daima insanı acıtır, ayık kalır, Marek Marek'in yaptığı, kaybettiği, göremediği, kaçırdığı, yanından geçtiği her fırsatı hatırlardı. Sarhoşken "Siktir, niye beni yoruyor, niye içimde oturuyor?" diye homurdandı Adıneydi'nin kulağına. Ama sağır Adıneydi onu anlayamadı. "Yeni çoraplarımı çaldın. Askıda kuruyorlardı" dedi.

Marek Marek'in içindeki kuşun kanatları, bağlı ayakları ve dehşet dolu gözleri vardı. İçinde hapis kaldığını tahmin ederdi Marek Marek... Birisi onu hapsetmişti, nasıl ettiyse... Bazen düşünceye daldığında kendi içinde bu korkunç bakışlara rastlar, hayvanın yakınmasını duyardı. O zaman ayağa fırlar, etrafına bile bakmadan dağlara, ağaçlara, ormandaki

yollara doğru koşardı. Koşarken dallara bakardı- acaba hangi dal ağırlığını taşıyabilirdi? İçindeki kuş, "bırak beni, içinden kurtar, senin değilim, başka yere aidim" diye haykırırdı içinde...

İlk başta Marek Marek bu kuşun, babasının beslediği güvercinlerden biri olduğunu düşünmüştü. Güvercinlerin yuvarlak bomboş gözlerinden, inatçı tepinmelerinden, değişken ve korkak uçuşundan nefret ederdi. Evde yemek kalmadığı zamanlarda babası güvercinliğe girmesini söyler, ona aptallaşmış, sakin kuşları seçtirirdi. Onları babasına tek tek, iki eliyle tutarak verir, babası tek bir hareketle boyunlarını kırardı. Onların bu ölümünden nefret ederdi, nesne, eşya gibi ölüverirlerdi. Aynı şekilde babasından da nefret ederdi.

Ama bir keresinde Frost'ların göllerinin yanında başka bir kuş görmüştü; ayaklarının altından fırlamış ve çalıların, ağaçların, tüm ovanın üstündeki gökyüzüne doğru, ağır ağır uçmuştu. Kocaman ve siyahtı. Sadece gagası kırmızıydı. Bacakları uzundu. Ürkütücü bir sesi vardı, kanatlarının hareketiyle hava kısa bir an için dalgalanmıştı. O günden sonra içindeki kuş bir kara leylek olmuştu, sadece ayakları bağlı, kanatları parçalanmıştı. Bağırır çırpınırdı. Marek Marek, cehennemin dibinden gelen içindeki bu korkunç feryadı duyup uyanırdı, yatakta otururdu. Korkuyordu. Sabaha kadar uyuyamazdı. Yastığı nem ve kusmuk kokardı. Kalkıp içkisini arar bazen evvelsi günkü şişenin dibinde bir şeyler bulur, bazen bulamazdı. Bakkala gitmek için çok erken olurdu. Yaşamak için erkendi. O zaman odanın içinde dört dönerdi. Ölürdü adeta.

Ayık olduğu zaman, kuşu her yerinde hissederdi. Tam derisinin altında duyardı onu... Bazen kendisinin aslında bir kuş olduğunu düşünürdü. O zaman beraber acı çekerlerdi. Geçmişe veya şüphe uyandıran geleceğe dokunan her düşünce ona acı verirdi. Bu sancıda Marek Marek hiç bir düşünceyi bitiremez, fikirlerin anlamlarını kaybettirmek için onları

silmeye uğraşır, dağıtırdı. Eskiden nasıl olduğunun düşüncesi acı verirdi. O anki halinin düşüncesi daha da fazla acı verirdi. Nasıl olacağını, başına neyin gelebileceğini düşünmüyordu bu dayanılmaz bir acı getirirdi ona... Evi düşündüğünde damındaki her an çökebilecek çürük kalasları görürdü. Tarlayı düşündüğünde, hiç bir tohumu atmadığını hatırlardı. Babasını düşündüğünde, onu dövdüğünü, ablasını düşündüğünde, parasını çaldığını hatırlardı. Sevdiği kısrağı düşündüğü zamanlarda, ayıldıktan sonra onu yeni doğmuş yavrunun yanında ölü bulduğunu aklından silemezdi.

Ama içince düzelirdi. Kuşun da onunla birlikte içmesinden değil... Hayır, kuş asla sarhoş olmaz, asla uyumazdı. Sadece artık Marek Marek'in sarhoş vücudu ve sarhoş düşünceleri kuşun çırpınmasına aldırmazdı. Onun için içmek zorundaydı.

Bir keresinde şarap yapmayı denedi; frenk üzümlerini sinirli sinirli topladı; bahçesi frenk üzümü doluydu. Titreyen ellerle meyveleri bir damacananın içine attı. Paraya acımadan şeker aldı, damacanayı çatıda, sıcakta tuttu. Kendi şarabının olacağına, ağzı kuruduğunda çatıya çıkıp, şişenin içine bir boru soktuktan sonra dosdoğru şişeden içebileceğine seviniyordu. Ama farkına bile varmadan, içkisi iyice mayalanmadan önce hepsini içip bitirdi. Sonra damacananın dibindeki tortuyu bile çiğnedi. Televizyonu, radyoyu ve videosunu çoktan satmıştı. Nasılsa hiç bir şeyi dinleyemezdi, kulaklarında hep o kanatların çırpıntısı vardı. Her şeyi sattı: aynalı dolabı, kilimi, tırmığı, bisikleti, takım elbiseyi, buz dolabını, başında dikenli taçla Hazret-i İsa ve kalbi görünen Meryem'in resimlerini, kovayı, el arabasını, biçer bağları, saman karıştırıcısını, lastik tekerlekli el arabasını, tabakları, tencereleri, samanı, nihayet gübrenin bile alıcısını buldu. Arkasından Almanlardan kalma evlerin yıkıntılarını gezip, çimenliklerindeki taş teknelerini topluyordu. Onları satın alarak Almanya'ya götüren bir herife sattı. Asıl bu dökülen evi satıp kurtulmak isterdi, ama yapamazdı. Ev hala babasının eviydi.

İçkisinin birazını mucizevi bir şekilde sabaha kadar koruyabildiği günler, en harika günleriydi. O zaman uyanır uyanmaz, yataktan kalkmadan önce, hemen içmeye başlardı. Hemen mayışır, bu keyfi kaybetmemek için uyumamaya gayret ederdi. Heyecanla kalkıp evin önündeki bankta otururdu. Her zaman, er ya da geç, bisikletiyle Ruda'ya giden Falanca onun önünden geçerdi, "Seni yaşlı aptal serseri" derdi Marek Marek; selam vermek için titreyen elini kaldırırdı. Öbürü dişsiz ağzıyla tebessüm ederdi. Çoraplarını bulmuştu. O gün rüzgar onları alıp, çimlere atmış.

Kasım'da Adıneydi ona siyah bir köpek yavrusu verdi. "Al" dedi. "Diana gitti diye üzülme. Güzel bir kısraktı." Önce Marek Marek köpeği eve aldı, ama ayağına sürekli işeyince tepesi attı. Eski küveti ters çevirip iki taşın üstünde dışarıya yerleştirdi. Bağlantıyı yere gömdü, zinciri geçirdi. Öylece uyduruk bir kulübe yaptı. Köpek ilk başta inledi, uludu, ama nihayet alıştı. Ona yiyecek veren Marek Marek'i görünce kuyruğunu sallardı. Bu köpekle beraber sanki hayatı daha iyi oldu, içindeki kuş biraz sustu sanki. Ama Aralık'ta kar yağdı, gecelerden birinde öyle bir soğuk geldi ki, köpek donuverdi. Onu sabahleyin karın altında buldu. Dışarı atılan eski püskü yığını gibi görünüyordu. Marek Marek onu ayağıyla dürttü, kaskatıydı.

Ablası onu Noel yemeğine çağırdı, ama yemekte votka vermek istemediği için onunla kavga etti. "Siktir! Bu ne biçim bayram?" dedi kayın biraderine... Giyinip çıktı. İnsanlar erkenden gece yarısı ayinine gidiyorlardı, kilisede iyi yerleri kapmak için... Tanıdık suratları ararken kilisenin etrafında dolanıp durdu. Falanca'ya takıldı. O bile köyden gelmişti. Adıneydi Marek Marek'in sırtına vurarak "İyi ki kış geldi" dedi. Marek Marek "Defol, yaşlı salak" diye cevapladı onu. Adıneydi başını sallayarak "Yaa" dedi ve kiliseye girdi. Marek Ma-

rek'in yanından geçenler onun selamlarına soğuk cevaplar veriyorlardı. Ayakkabılarını kilisenin eşiğine silip devam ediyorlardı. Sigarasını yaktı ve hırpalanmış kanatların çırpınışını işitti. Sonunda çanların sesi duyuldu, toplananlar sustular, sesi mikrofonda deforme olmuş papazı dinlediler. Marek kilisenin holüne geri dönüp, parmak uçlarıyla, kutsanmış suyun serin yüzeyine dokundu, ama istavroz çıkarmadı. En alakasız yerlerde çıkarılıp bırakılan, bayram montlarının ve kürklerin pis kokusundan az kalsın bayılacaktı. Bir fikir geldi aklına. Holden dışarıya çıktı. Kar, tüm izleri silmeye çabalarmış gibi yağıyordu. Marek Marek bakkala doğru yürüdü. Yolda ablasının kilerine uğrayıp oradan kazmayı aldı. Bu kazma ile kapıları kırıp tüm ceplerini votka şişeleriyle dolduruverdi. Onları kabanının altına, pantolonunun içine sıkıştırdı. Gülesi geldi. Kendi kendine "Bok bulurlar" dedi ve ocağın başındaki su deposunu bütün gece boyunca çaldığı votka ile doldurup durdu. Şişeleri kuyuya attı.

Bu hayatında en güzel Noel'iydi. Birazcık ayılır ayılmaz deponun önünde diz çöküyor, vanasını açıyordu. Ağzını açtığında, votka gökyüzünden geliyormuş gibi akıyordu.

Bayramdan sonra havalar ısındı; kar iğrenç bir yağmura dönüştü, etraf suyu çeken gri mantara benzedi. Votka bitti. Marek Marek yatağından kalkmadı, üşüyordu. Her tarafı ağrıyordu. Devamlı içkinin olabileceği yerleri düşünüyordu. Bayan Marta'da belki biraz şarap bulabileceği geldi aklına. Marta'nın evi kışın boş dururdu, kendisi hep kışı başka yerlerde geçirirdi. Bayan Marta'nın hiç şarap yapmadığını bilmesine rağmen, onun mutfağını, masanın altında duran şarap şişelerini hayal ediyordu. Belki de yaptı, belki de tam bu sene frenk üzümü veya erik şarabını yapıp masanın altına sakladı. Yataktan sürünerek çıktığında "Allah belasını versin" diye düşündü. Birkaç gündür yemediği için, sallana sallana yürüyordu, başı çatlayacak gibi ağrıyordu.

Kapı kilitliydi. Bir tekmeyle açıverdi. Menteşeler ıslık sesiyle, sevimsiz sevimsiz gıcırdadı. Marek Marek'in midesi bulandı. Mutfak, sanki dün terk edilmiş gibiydi. Masa taa yere kadar sarkan kareli muşamba ile örtülüydü. Üzerinde büyük ekmek bıçağı duruyordu. Marek Marek masanın altına alelacele bakıp, içki bulamadığına şaşırdı. Dolapları karıştırmaya başladı, ocağın, odun sepetinin, katlanmış çarşafların durduğu komodinin içine baktı. Her yerden nemin pis kokusu yayılıyordu. Islak ahşabın, karın, metalın kokusu... Şimdi de her yeri tarıyordu. Yorganı ve yatağı yokladı, elini eski lastik ayakkabının içine bile soktu. Hayal gördü. Marta'nın gitmeden evvel, ev şarabı dolu şişelerini bir yere sokuşturduğunu gördü. Ama nereye bilemedi. "Yaşlı aptal orospu" dedi ve ağlamaya başladı. Masada oturup kafasını ellerine yasladı, gözyaşları muşambaya, fare boklarının üstüne akıyordu. Bıçağa baktı.

Çıktığında kapıyı kazıkla destekledi, çünkü Marta'yı seviyordu. Yağan karın mutfağına girmesini istemedi. Aynı gün evine polis geldi. "Bu işi senin yaptığını biliyoruz" dediler. Bir daha geleceklerini söylediler.

Marek tekrar yattı. Üşüyordu, ama baltayı elinde tutamayacağını biliyordu. İçindeki kuş çırpınıyor, bu hareketten Marek'in vücudu titriyordu.

Karanlık, birisi lambayı söndürmüş gibi, aniden çöktü.. Havada donan yağmurun dalgaları camlara vuruyordu. Sırtüstü yatarken keşke televizyonum olsaydı diye düşündü. Uyuyamadı; gece kalkıp birkaç defa kovadan su içti; soğuk ve iğrençti. Marek'in bedeni, bu suyu akşamleyin akmaya başlayan, sabaha kadar bitmeyen gözyaşlarına dönüştürdü. Kulaklarına girip boynunu gıdıklıyorlardı bu gözyaşları. Sabaha karşı kısa bir uykuya daldı. Uyanır uyanmaz su deposundaki votkanın bittiğini hatırladı.

Kalkıp tencereye işedi. Bir ip ararken çekmeceleri karıştırdı. Bulamayınca eski, solmuş basma perdesini çekti, asılı olduğu kabloyu içinden çıkardı. Pencereden, bisikletiyle Nowa Ruda'ya giden Adıneydi'yi gördü. Marek Marek ansızın neşelendi; dışarıdaki yağmur sonunda dinmiş, kışın gri güneşi tüm pencerelerden içeriye doğru süzülüyor. İçindeki kuşun sesi kesildi, belki sonunda gebermişti. Marek Marek kablodan bir düğüm yapıp, onu annesinin eskiden tavaları astığı çengele bağladı. Canı sigara istediği için tekrar etrafa bakınmaya başladı. En ufak kağıdın hışırdamasını, yerdeki tahtaların gıcırdamasını, bir ara tabletleri döktüğünde onların sesini bile duyabiliyordu. Bulamadı. Böylece çengele doğru yaklaştı, düğümü boynundan geçirerek kendini bıraktı. Ensesinde kocaman, adaletsiz bir sancı duydu. Bir an içinde kablo gerilip gevşedi ve çengelden kaydı. Marek Marek yere düştü. Ne olduğunu anlayamadı. Sancı her tarafına yayılıyordu. Kuş yeniden böğürmeye başladı. Kendi kendine yüksek sesle "Domuz gibi yaşadım, domuz gibi öleceğim" dedi ve bu itiraf bomboş evde bir sohbetin başlangıcı gibi duyuldu. Kabloyu bir daha çengele bağladığında elleri titriyordu. Düğümleri yapıp iyice sardı, çengelin etrafında döndürdü. Bu sefer düğüm çok daha yüksekteydi, sandalyeyi kullanmamak için yeterince alçak, yere oturmasını engelleyecek kadar yüksek bir yerde... Kafasını boğumdan geçirip, tabanlarının üstünde biraz sallandı, sonra kendini aniden tekrar bıraktı. Bu sefer sancı onu bayıltacak kadar büyüktü. Dudakları havayı, ayakları panik içinde bir desteği arıyordu, bunu istememesine rağmen... Şaşırarak çırpındı ve birden büyük bir korkuya kapıldı. Altına işedi. İdrarın içinde kayarak tepinen yırtık çoraplı ayaklarına bakıyordu. "Bunu yarın yapacağım" diye düşündü, ama bedeninin tutunacağı bir destek bulamadı. Kendini öne doğru atıp, elleriyle tutunmaya çalıştı, ama tam o anda kafasındaki çatırdama sesini işitti. Bu bir gümbürtü, bir ateş, bir patlamaydı.

Duvara yaslanmaya çalışırken eliyle sadece pis ve ıslak izler bırakabildi. Durdu. Gözlerini pencereye dikti ve aklına hayal meyal, yavaşça yok olan bir düşünce geldi: Adıneydi'nin geri döneceğinin düşüncesi. Sonra pencerenin parlak dikdörtgeni yok oldu.

RÜYALAR

Geçen sene "Gielda Dolnoslaska" gazetesine bir ilan vermiştim, rüya topluyorum diye. Ama çabuk hayal kırıklığına uğradım, çünkü insanlar bunları bana satmaya çalıştılar. "Fiyatta anlaşalım. Rüya başına 20zl. iyi bir fiyat" diye yazıyorlardı. Vazgeçtim; başkalarının rüyalarında iflas edecektim yoksa. Para kazanmak için onları uyduracaklarından korktum. Rüyaların doğasında para ile hiç bir alaka yok.

Onun yerine insanların kendi kendilerine rüyalarını bedava yazdıkları bir internet sitesi buldum. Her sabah değişik lisanlarda yeni hikayeler eklenir. Farklı dilleri kullanan insanlara kendi rüyalarını bilmediğim nedenlerle anlatırlar orada... Belki kendi rüyaları anlatma ihtiyacı da açlık kadar şiddetlidir. Sabahleyin uyanır uyanmaz, kahvaltıdan önce bilgisayarlarını açıp "Dün gece rüyamda..." diye başlayanlar için belki daha da şiddetlidir. Sonra ben de cesaret ettim önceden ufacık, önemsiz bir rüya ekledim. Bu şekilde başkalarının düşlerini okumak için bir bilet kazandım. Kışın, mutfakta kahvenin

demlendiği karanlık zamanlarında ve yazın, pencerelerin güneş dolu, teras kapısının açık olduğu ve köpeklerin onlara ait bölgeyi dolaştıktan sonra eve döndükleri zamanlarda, bilgisayardaki evrenlerin açılması benim de alışkanlığım oldu.

Eğer düzenli yapılırsa, her sabah onlarca, hatta yüzlerce rüya dikkatli okunursa eğer, aralarındaki benzerlik kolayca fark edilir. Bunu başkalarının görüp görmediğini uzun zamandır merak ediyorum. Kaçamak geceleri, savaş geceleri, bebeklerin geceleri, şüpheli aşkların geceleri vardır. Otel, gar, yurt veya kendi evlerimizdeki labirentlerde kaybolduğumuz geceler... Veya dolap, kutu, sandık, kapı açma geceleri. Ya da uyuyanların garlara, havalimanlarına, trenlere, otobanlara ve yol kenarındaki pansiyonlara geldikleri, bavullarını kaybettikleri, treni kaçıracaklarından korkarak bilet kuyruğunda bekledikleri, yolculuk geceleri. Her sabah bu rüyalar sanki boncuk taneleriymiş gibi ipe geçirilip, mantıklı bir düzen elde edilir; tek bir kolye, kendi içinde mükemmel, tam, eksiksiz... Bazı gecelere, sık sık tekrarlanan motiflere dayanarak, isim konulabilir. "Özürlü ve zayıf olanları besleme gecesi". "Gökyüzünden düşen nesnelerin gecesi". "Garip hayvanların gecesi". "Gelen mektupların gecesi". "Değerli eşyaları kaybetme gecesi". Bu da yetmez, belki de gece görülen rüyalardan sonra, doğan güneşle gelen günlere isim konulmalı. Ya da tüm aylara, yıllara bile, güneş ışığında hissedilmeyen düzenli bir ritimde, insanların benzer düşler gördükleri çağlara hatta...

Birisi bir tek benim gördüklerimi inceleyebilseydi, düşlerdeki simaları, görüntüleri ve duyguları sayıp bundan motifler çıkardıktan sonra, birbiriyle bağlanamayacak gibi görünen şeyleri birleştiren, sihirli yapıştırıcı gibi çalışan, tüm korelasyon testleriyle istatistiği ilave etseydi, belki burada, bu dünyada borsanın veya kocaman havaalanlarının bağlı olduğu for-

müle benzeyen bir anlam bulabilirdi. İnce bağlantıların veya katı planların haritası. Beklenmedik önsezilerin ve detaylı algoritmaların haritası.

Marta'nın kendi rüyasını bana anlatmasını sık sık rica ederdim. Omuzlarını silkerdi sadece... Bence onu ilgilendirmezdi rûya gibi şeyler... Geceyle geldikleri vakti ve onları hatırlamak istemezdi. Kocaman çilekli muşambasına dökülmüş sütü sildiği gibi, onları da silerdi. Bezi sıkardı sonra. Alçak tavanlı mutfağını havalandırırdı. Bakışları sardunyalarda kalırdı; sardunyaların yapraklarını parmaklarıyla ezer, çıkan ekşi kokuları bu düşlerin hatırasını tamamen yok ederdi. Marta'nın rüyalarından birini öğrenmek için büyük fedakarlıklara hazırdım.

Onun yerine Marta başkalarının rüyalarını anlatırdı. Bunları nereden bildiğini hiç sormadım. Belki hikayeleri uydurduğu gibi onları da uyduruyordu. Başkalarının saçlarından peruklar yaptığı gibi onların rüyalarını da kullanırdı. Birlikte bir yere, Klodzko veya Nowa Ruda'ya gittiğimizde, bankanın önünde park ettiğim arabada beklediği zaman, insanlara bakardı. Sonra, arabada, eşya dolu çantaları karıştırırken, hep bir şeyler anlatırdı. Mesela başkalarının rüyalarını.

Marta'nın anlattıkları ile benim duyduklarım arasında bir fark olup olmadığından hiç bir zaman emin olamadım. Çünkü anlattıklarını kendisinden, benden, ikimizin bildiği ve bilmediği şeylerden, Nowa Ruda radyosunun sabahki programından, hafta sonları çıkan TV programı ilaveli gazetelerde yazılanlardan, günün değişik vakitlerinden, hatta güneşin geçtiği köyleri, ovaları aydınlatmasından ayıramıyordum.

ARABALAR GÜNÜ

Ormanda bir araba bulduk. O kadar görünmezdi ki, ladinlerin iğne yapraklarının örttüğü uzun kaputunun üstünde duruyormuşuz. Ön koltuktan ufak bir dal çıkıyor, direksiyona sarmaşıklar dolanıyordu. R. bunun eski bir DKW olduğunu söyledi; o arabalardan anlar. Karoser tamamen paslanmış, tekerleklerin yarısı toprağa gömülüydü. Şoför tarafındaki kapıyı açmaya çalıştığımda kapı kolu elimde kaldı. Deri kaplı koltuklarda sarı mantarlar büyüyor, delikli döşemeye doğru çağlayan gibi akıyorlardı. Buluşumuzu kimseye anlatmadık

Akşam vakti, sınır tarafından başka bir araba geldi İsviçre plakalı kırmızı, lüks bir Toyota. Motoru kapalı, ovadan aşağıya doğru iniyordu. Geceleyin sınır polisi, fenerlerle onun izlerini heyecanla takip etti.

Sabah internette arabalarla ilgili rüyalar çıktı.

AMOS

Nowa Ruda'daki Halk Bankası'nda çalışan Krysia bir rüya gördü. 1969 yılında ilkbaharın başlarıydı. Sol kulağında sesler duydu rüyasında. İlk önce durmadan konuşan, ne dediği anlaşılmayan bir kadının sesiydi. Rüyasında endişelendi. "Kulağımda birisi devamlı vızıldayacaksa, nasıl çalışacağım?"dedi kendi kendine. Bu sesi susturabileceğini, radyoyu veya telefonu kapattığı gibi gibi kapatabileceğini düşündü. Olmadı. Sesin kaynağı kulağının derinliklerinde bir yerdeydi. Kafasının içindeki minik kıvrımlı koridorların, nemli zar labirentlerinin, karanlık mağaraların içinde. Kulağını eliyle kapatması veya parmakla karıştırması susturmuyordu onu. Tüm dünya bu gürültüyü duyuyormuş gibi geldi ona. Belki de öyleydi - bu ses tüm dünyayı titretiyordu. Bazı cümleler tekrarlanıp duruyordu dilbilgisi kurallarına uygun, tonlamaları mükemmeldi, fakat hiçbir anlam ifade etmiyorlardı, insanların konuşmasına benziyordu sadece. Krysia korkuyordu onlardan. Hemen sonra kulağında bambaşka bir ses sevimli, saf bir

erkek sesi duyuldu. Onunla konuşmak keyifliydi. "Adım Amos" dedi. İşini, anne ve babasının sağlığını sordu, fakat sanki tüm bunlar gereksizmiş gibi geldi Krysia'ya. Onun hakkında her şeyi biliyordu çünkü. "Neredesin?" kararsız bir sesle sordu. "Marianda'da" diye cevapladı ses; bunun Polonya ortasındaki bir bölge olduğunu biliyordu. "Niye seni bir kulağımda duyuyorum?" "Olağanüstü bir kişisin. Seni seviyorum". Aynı rüya üç, dört defa tekrarlandı. Aynı sonla.

Sabah, banka evraklarının arasında oturup kahvesini içti. Dışarıda sulu kar yağıyor, hemen eriyordu. Rutubet bankanın ısıtılan odalarına bile sinip askıdaki montları, suni deriden yapılmış çantaları, kışlık botları ve müşterileri işgal ediyordu. O sıra dışı günde Krysia Poploch, kredi departmanının başı, hayatında ilk defa tamamen, sınırsız ve koşulsuz olarak aşık olduğunu anladı. Bu keşif suratında bir tokat gibi patladı. Başı döndü. Bankadaki odanın görüntüsü sönüp Krysia'nın kulakları bir anda sessizlikle doldu. Üzerine aniden çöken aşkın içinde kendini bu güne kadar kullanılmamış, ilk defa berrak su ile doldurulmuş çaydanlık gibi hisseti. Bu arada masada bıraktığı kahvesi çoktan soğumuştu.

İşten erken çıkıp postaneye gitti. Orta Polonya'daki büyük şehirlerin telefon rehberlerini aldı: Lodz, Sieradz, Konin, Kielce, Radom ve Czestochowa elbette, neticede aradığı Mariand idi. A harfinden başlayıp,yukarıdan aşağıya doğru, ojeli tırnağıyla isimleri birer birer taradı. Amos veya Amoz, Lodz, Sieradz, Konin ve diğer şehirlerde yoktu. Köylerdeki abonelerin arasında da yoktu.O anda tek hissettiği öfkeydi.Oralarda bir yerde olduğunu biliyordu çünkü. Bir müddet boş boş oturdu, sonra yeniden aramaya başladı. Radom, Tarnow, Lublin ve Wloclawek'i de aldı. Lidia Amoszewicz ve Amosinski'leri buldu. Sonra kombinasyonları düşünmeye başladı: Amos, Soma, Maso, Samo, Omas. Nihayet şifreyi kırabildi: A.Mos, 54 Sienkiewicz Caddesi, Czestochowa.

Krysia oturduğu köyden mavi, pis bir otobüsle şehre giderdi. Otobüs gri bir böcek gibi virajlarda tırmanırdı. Kışın, karanlığın erken çöktüğü vakitlerde, onun yanan gözleri, dağların taşlı yamaçlarını ışıklandırırdı. Kutsaldı, insanlara dağların arkasındaki dünyayı tanıma fırsatı verirdi. Tüm yolculuklar onunla başlardı.

Her gün onunla işe giderdi. Krysia'nin durakta bindiği andan, bankanın ağır kapısının önüne geldiği ana kadar yirmi dakika geçerdi. Bu yirmi dakika içinde dünya tamamen değişirdi. Ormanlar binalara, yaylalar meydanlara, tarlalar caddelere, dere ise nehre dönüşürdü. Nehrin rengi her gün farklıydı, çünkü ne yazık ki Blachobyt kumaş fabrikalarının yanından akıyordu. Krysia, daha otobüsteyken, lastik çizmelerini çıkartır iskarpinlerini giyerdi. Almanlardan kalma binanın geniş basamaklarında, ökçelerinin tıkırtısı duyulurdu.

Bankanın en şık kızıydı. Modern bir saç stili vardı itinalı sarı perma, saçların dipleri boyalı. Floresan ışığında saçlarında, oyuncak bebeklerdeki gibi, pırlanta ışıltıları görünürdü. Rimelin birbirine yapıştırdığı kirpikleri düz yanaklarına hafif bir gölge yayardı. Pırıltılı ruj dudaklarının şeklini ön plana çıkarırdı. Yaşlandıkça daha fazla makyaj yapar olmuştu. Bazen kendi kendine "bırak, bu kadar yeter" der, sonra geçen yılların yüz hatlarını silmekte olduğunu hissederdi. Hatta kaşlarının azaldığını, mavi gözlerinin söndüğünü, dudak çizgisinin belirsizleştiğini, tüm yüzünün yok olmak istercesine soluklaşmaya başladığını düşünürdü. İşte en çok bundan korkardı, yüzünün tamamen kendini bulmadan ve gerçekten var olmaya başlamadan evvel yok olacağından.

Otuz yaşındaydı ve ailesiyle Nowa Ruda'ya yakın bir köyde otururdu. Evi virajlı yolun kenarındaydı. Sanki evin konumu ona tarihte, bölük bölük askerin geçişinde, mücevher arayanların maceralarında, Çek Cumhuriyeti'nden ispirtoyu

kaçak getirenleri kovalayan sınır polisinin manevralarında bir pay kazandıracakmış gibi ümit dolu gibi gelirdi. Ama hem yol hem ev talihsizdi. Asla ilginç bir şey olmadı. Sadece evin yanındaki ormanın ağaçları, Krysia'nın kaşları gibi, azaldı. Babası, kazık ve değnek yapmak için küçük kuşları, Noel ağaçları için ise ladinleri düzenli olarak kesti, patikalar uzun otların arasında kayboldu aynen Krysia'nın dudaklarının çizgisi gibi; evinin mavi duvarlarının rengi söndü. Krysia'nın gözleri gibi.

Krysia evde oldukça önemliydi; para kazanır, alışveriş yapar, aldıklarını annesinin diktiği torbalarda taşırdı. Çatıda kendi odası vardı, yataklı ve dolaplı. Ancak sadece bankadayken gerçek olduğunu hissederdi. Burada, müşterilerden mukavva kadar ince suntanın arkasında saklanmış ofisi vardı. Masasında otururken bankadaki sesleri duyardı ,kapıların gıcırdamasını, köylülerin giydikleri ağır ayakkabıları yere sürtmelerini, sürekli dedikodu yapan kadınların kısık fısıldaşmasını, idarenin modern ve gürültülü kollu makinelerle değiştirmediği son iki abaküsün sesini.

Saat on civarında her gün kahve içme ayini başlardı. Alüminyum kaşıklar şakırdar, bardaklar altlıklara- bu minnacık ofis zillerine- vururdu. Reçel kavanozlarında evlerden getirilen öğütülmüş, değerli kahve tüm bardaklara bölünürdü, ve suyun üzerinde şeker çağlayanlarını bir müddet durduran kalın ve kahverengi bir köpük oluştururdu. Kahvenin kokusu Nowa Ruda'daki Halk Bankası'nı tavana kadar doldurur, sırada dizilen köylüler, tam bu kutsal kahve zamanına denk geldikleri için küfrederlerdi.

İşte o sırada Krysia rüyasını hatırladı.

Bir insanın sadece var olduğu için sevilmesi ne kadar acı verici... Böyle bir aşk nasıl bir huzursuzluk getirir...

Düşünceler inanamamakta karışır, zavallı kalbin hızlı vuruşları şişirir onu. Dünya bizden uzaklaşarak dokunulmaz olur. Krysia kendini aniden yalnız hissetti.

Paskalya bayramından sonra bankanın çalışanları için Czestochowa şehrinde düzenlenen eğitim ve konferansla ilgili haber geldi. Bunu hakiki bir işaret olarak kabul etti Krysia ve gitmeye karar verdi. Suni deri çantasına eşyalarını yerleştirirken durmadan Tanrıyı ve insanlar ne derse desin, hep en kritik anda yardıma koştuğunu düşünüyordu.

Buruşmuş insanlarla dolu, uykulu bir trenle gitti. Kompartımanda yer bulamadığı için, koridordaki pis cama yapışıp ayakta uyukladı. Sonra birisi inince nihayet oturdu. İnsanların sıcak bedenlerinin arasına sıkışıp ağır, kara ve yoğun, görüntüsüz ve düşüncesiz bir uykuya daldı. Ancak uyanınca bir seyahate çıkmış olduğunu anladı; önceden sadece havada uçup gittiğini, sadece mekanları önemsizce değiştirdiğini hissediyordu. Eskileri kapatıp yenileri açmayı bir tek rüyalar becerir. Bir insan ölür, öbürü uyanıverir. Günlerin arasındaki bu karanlık alan gerçek bir yolculuktur. Allah'tan Nowa Ruda'dan dışarıdaki dünyaya giden tüm trenler gece trenleriydi. Bu yolculuktan sonra hiç bir şeyin eskisi gibi olamayacağını düşündü.

Sabaha doğru Czestochowa'daydı. Herhangi bir yere gitmek için erkendi, gardaki kafede bir çay içip bardağın ısısıyla ellerini ısıtmaya çalıştı. Yanındaki masalarda kareli başörtülerine sarılmış yaşlı kadınları ve her taraflarına tütün sinmiş erkekleri, eski cüzdan gibi, hayatın ezdiği babaları ve kocaları, salyası akan, suratları uykuda kızarmış çocukları görüyordu.

Bekleyiş iki limonlu çay ve bir kahve kadar sürdü. Sienkiewicz Caddesini bulup tam ortasından yukarıya doğru yürüdü.

Arabalar henüz uyanamamıştı. Pencerelere bakıp kalın tül perdeleri, camlara tırmanan kauçuk bitkilerini gördü. Bazı evlerde ışık açıktı; solgun ve önemsiz. İnsanlar aceleyle bu ışıkta giyiniyor, kahvaltı yapıyordu, kadınlar gazın üstünde çoraplarını kurutuyorlardı veya çocuklarına sandviç paketliyorlardı. Bedenlerin ısısını ertesi geceye saklayan yataklar yapılıyordu. Havada yanan süt kokusu yayılıyordu, bağcıklar ayakkabıların güvenli deliklerine geri dönüyor, radyolar kimsenin dinlemediği haberleri veriyordu. Fırının önündeki ilk ekmek kuyruğunu gördü. Sıradakiler sessizdi.

Sienkiewicz caddesi 54 - giriş katında balıkçı ve kocaman avlusu olan büyük, gri bir binaydı. Önünde durup pencereleri yavaşça inceledi. Tanrım, o kadar sıradandı ki...

Yarım saat bekledi. Soğuğu hissetmiyordu artık.

Krysia'nın katıldığı konferans sıkıcıydı, sanki hiç bitmeyecek gibiydi. Krysia, notlar almak için aldığı defterde kalemle anlamsız şekiller çizip duruyordu. Konferans masasının yeşil örtüsü ona, anlayamadığı bir şekilde, moral veriyordu. Onu bilinçsizce okşadı. Halk bankalarının çalışanları bir birine benziyorlardı: kadınlar peroksit boyalı, kısa saçlı, siklamen dudaklıydı. Sanki birbirleriyle anlaşmış gibi, lacivert takım elbise giyen erkeklerin domuz derisinden yapılmış çantaları vardı. Sigara molalarında şakalaşıyorlardı.

Akşam yemeğinde kaşarlı sandviç ve çay verildi.

Yemekten sonra masalara votka ve turşu kondu. Bir deri çantadan teneke kadehler çıkartıldı. Erkeklerin elleri, naylon çoraplı kadın bacaklarında dolanmaya başladı.

Krysia yatarken çakırkeyifti. Odayı paylaştığı iki kadın sabaha doğru döndü. Bir birlerini susturmaya çalışıyorlardı. Üç gün böyle geçti.

Dördüncüsünde kahverengi kapının önünde durdu.

Porselen levhada: A. Mos yazılıydı. Çaldı. Kapıyı üstünde pijama, ağzında sigara, uzun boylu, ince bir adam açtı. Gözlerinin akları kırmızıydı, sanki uzun zamandır uyumamış gibi.

Krysia "A. Mos?" diye sordu.

"Evet. A. Mos." adam gözlerini kırptı. Sesi tanıdık gelince Krysia gülümsedi.

"Ben Krysia'yım."

Adam şaşırarak geriye doğru bir adım attı ve koridora girmesine izin verdi. Daire küçük ve sıkışıktı. Floresan lambaların gümüş ışığında gar gibi bakımsız görünüyordu. Her yer kitap kutularıyla, gazete yığınlarıyla ve yarım paketlenmiş bavullarla kaplıydı. Banyonun açık kapısından buhar sızıyordu.

"İşte benim" diye tekrarladı, "geldim."

Adam dönüp güldü.

"Ama siz kimsiniz? Sizi tanıyor muyum?" aniden kafasına vurup "Elbette, siz, eee, siz..." parmaklarını havada şaklattı.

Krysia adamın onu tanımadığını anladı. Oysa ki şaşırmaya gerek yoktu. Onunla normal insanlardan farklı bir şekilde, rüyada, içinde tanışmıştı çünkü.

"Size hepsini açıklayacağım. Girebilir miyim?"

Adam tereddüt etti. Sigaranın külü yere düşerken, eliyle odayı göstererek onu içeri davet etti. Krysia pabuçlarını çıkarıp odaya girdi.

A. Mos "Görüyorsunuz, eşyaları paketliyorum" diyerek evin dağınıklığını açıkladı ve yataktaki buruşuk çarşafları toplayıp öbür odaya götürdü. Gelince kadının karşısına oturdu. Rengi atmış pijamadan göğsü gözüktü; sıska ve kemikli. Krysia, tereddüt içinde,

"Sayın A. Mos, bazen rüya görür müsünüz?" diye sordu ve yanlış yaptığını hemen anladı. Adam güldü, eliyle pijamalı bacağına bir şaplak attı ve ona alaycı bir bakış attı.

"Aslında şey, genç bir hanım tanımadığı bir adamı görmeye geliyor ve onun rüyalarını soruyor. İşte, bu da rüya gibi."

"Ben sizi tanıyorum."

"Öyle mi? Nereden tanıyorsunuz beni de, ben sizi hatırlamıyorum? Belki Jasio'nun partisinde tanışmıştık? Jasio Latka'nın..."

Krysia, orada tanışmadıklarını anlatmak için başını salladı.

"Hayır mı? Nerede peki?"

"Sayın A. Mos..."

"Adım Andrzej. Andrzej Mos"

"Krystyna Poploch" dedi. Kalkıp, el sıkıştılar ve utanıp tekrar oturdular.

"Ee ?"

"Adım Krystyna Poploch..."

"Bunu biliyoruz."

"...Otuz yaşındayım, bankada çalışıyorum. Önemli görevlerim var. Nowa Ruda'da oturuyorum. Yerini biliyor musunuz?"

"Katowice'ye yakın."

"Değil. Wroclaw ilinde."

"Peki" dedi umursamadan, "bira içer misiniz?"

"Hayır, teşekkür ederim."

"Ben içerim."

Andrzej Mos, kalkıp mutfağa gitti. Krysia masadaki daktiloya ve içindeki kağıda baktı. Ne yapması ve ne söylemesi gerektiğinin kağıtta yazılı olduğunu fikrine kapıldı. Bu nedenle oturduğu yerden kalktı ama Mos elinde birayla geri geldi.

"İşin gerçeği, Czestochowa'lı olduğunuzu düşünmüştüm. Hatta bir anda bana tanıdık geldiniz."

"Öyle mi?" Krysia heyecanlandı,

"Hatta, sizinle...ee" gözleri parladı. Şişeden büyük bir yudum aldı.

"Ne?"

"Bilirsiniz bu durumları. Her şey hatırlanmaz ki! Her zaman değil. Belki aramızda bir şeyler olmuştu? Hani, şu partide..."

"Hayır" dedi Krysia çabucak. Kızardığını hissediyordu. "Sizi daha önce görmedim."

"Nasıl yani? Beni tanıdığınızı söylememiş miydiniz?"

"Evet. Ama ben sizi sadece sesinizden tanıyorum."

"Sesimden mi? Ne demek istiyorsunuz? Yoksa ben rüya mı görüyorum? Bir kız gelip, beni tanıdığını ama hayatında ilk defa gördüğünü iddia ediyor. Sadece sesimi tanıyormuş..."

Birden, ağzını şişeye yapıştırmışken taş kesildi. Gözlerini Krysia'ya dikti.

"Şimdi anladım. Sen gizli polissin. Sesimi tanıyorsun, çünkü telefon konuşmalarımı dinliyorsun! Doğru mu?"

"Hayır. Ben bankada çalışıyorum..."

"Tamam, tamam. Neyse, ben pasaportumu aldım, gidiyorum. Gidiyorum, anladın mı? Özgür bir dünyaya. Gördüğün gibi, eşyalarımı paketliyorum. Bu bir son artık, bana bir şey yapamazsınız."

"Lütfen yapmayın..."

"Ne istiyorsun?"

"Sizi rüyamda görmüştüm. İsminizi telefon fihristinden buldum."

Adam sigarasını yakıp ayağa kalktı. Dağınık odasında dönüp durdu. Krysia çantasından nüfus cüzdanını çıkarıp açtı, masaya koydu.

"Bakın. Gizli polis filan değilim"

Andrzej Mos eğilip belgeye baktı.

"Bu hiç bir şeyi açıklamaz. Kimlikte gizli polis yazacak değil herhalde."

"Peki, ne yapmalıyım?"

Krysia'nın başında durmuş sigarasını içiyordu.

"Bakın. Geç oldu. Birazdan çıkacağım. Randevum var. Onun dışında eşyalarımı paketlemem de gerekiyor. Bir sürü halledilecek iş."

Krysia kimliğini alıp çantasına koydu.

"Ben gideyim." Adam karşılık vermedi. Onu kapıya kadar geçirdi.

"Demek ki beni rüyanızda gördünüz?" Krysia pabuçlarını giyerken "Evet."dedi

"Ve beni telefon fihristinde buldunuz?" Krysia başını salladı.

"Hoşça kalın. Özür dilerim"dedi

"Güle güle."

Kadın koşarak merdivenden indi. Kendini caddede buldu. Ağlayarak gara doğru yürüdü. Rimeli eriyerek gözlerini yakıyordu; onun için dünya parlak, renkli lekelere dönüştü bir

anda. Gişede Wroclaw'a giden son treni kaçırdığını söylediler ona. Bir sonraki tren sabahki trendi. Gardaki kafeye gidip çay istedi. Hiç bir şey düşünmeden, sadece çayın içinde yüzen limon dilimini izliyordu. Sisli ve ıslak gece, peronlardan garın içine doğru akıyordu. Sonunda Krysia "Bu, rüyalara inanmamak için hiç bir neden değil" diye düşündü. Her zaman anlamları var, asla yanılmıyorlar, sadece gerçek dünya rüyaların düzenine uymuyor. Telefon fihristleri yalan söyler, trenler yanlış istikametleri seçer, sokaklar çok fazla bir birine benzer, şehir adlarındaki harfler karışır, insanlar kendi isimlerini unuturlar. Bir tek rüyalar gerçektir. Sol kulağında bu sıcak, sevgi dolu sesi yeniden duymuş gibi oldu bir anda....

"Danışmayı aradım. Bu sizin Nowa Ruda'ya giden son tren ayrılmış dediler." dedi Andrzej Mos ve masasına oturdu. "Makyajınız aktı."

Krysia çantasından mendilini çıkarttı, bir kenarını tükürüğüyle ıslattı ve gözlerini sildi.

"Demek beni rüyanızda gördünüz? Bu inanılmaz bir ayrıcalık, ta ülkenin diğer ucunda yaşayan, hiç tanımadığım bir kişinin rüyasında gözükmek....Başka ne oldu o rüyada?"

"Bir şey olmadı. Sadece bana bir şeyler söylediniz..."

"Ne dedim?"

"Muazzam olduğumu ve beni sevdiğinizi..."

Adam parmaklarını havada şaklatarak uzun uzun tavana baktı.

"Adam tavlamak için amma çılgın bir yöntem! Yine de takdire değer."

Krysia bir şey söylemedi. Küçük yudumlarla çayını içiyordu.

"Artık evimde olmak istiyorum" dedi

"Bana gidelim. İki odam var"

"Hayır. Burada bekleyeceğim."

"Nasıl isterseniz." Adam tezgaha gidip bir birayla geri döndü.

"Sizin o A. Mos olmadığınızı düşünüyorum. Yani, şu rüyamdaki. Bir yerde yanlışlık yapmış olmalıyım. Belki başka şehirde aramam gerek, belki Czestochowa'da değil." dedi Krysia.

"Belki"

"Yeniden aramaya başlamam lazım."

Adam aniden bardağını masaya bıraktı, birası döküldü.

"Yazık, sonuca ulaşıp ulaşmadığınızı hiç öğrenemeyeceğim."

"Oysa sesiniz tıpkı onunkine benziyordu"

"Bana gidelim. Masada değil, yatakta uyursunuz." Kararsız olduğunu gördü. Kirpiklerindeki şu iğrenç rimel silininince gözüne daha genç görünmüştü. Daha az köylü.

"Gidelim" diye tekrarladı ve Krysia, bir şey söylemeden, ayağa kalktı.

Adam bavullarını aldı ve bomboş Sienkiewicz Caddesi'nden yukarıya doğru yürüdüler. Salondaki çekyatı açarken,

"Başka neler oldu o rüyada?" diye sordu.

"Artık onu konuşmak istemiyorum. Önemi yok."

"Bira içelim mi? Ya da votka, iyi uyuyabilmek için. Sigara içebilir miyim?"

Kadın kabul etti. Adam mutfağa gittiğinde Krysia, kısa bir tereddüt anından sonra, daktiloya yaklaştı. Kağıttaki şiirin başlığını okumadan kalbi daha hızlı atmaya başladı. Başlıkta:

"Mariand'da bir gece" yazıyordu. Felce uğramış gibi daktiloya baktı. Tam arkasında mutfakta şişeleri karıştırarak gürültü yapan adam, rüyasındaki Amos'tan başkası değildi. Canlı ve sıcak, kızarmış gözlü ince bir adam, her şeyi bilen ve her şeyi anlayan, diğerinin rüyalarına girip orada aşk ve huzursuzluk saçan, dünyayı, sanki herkesten saklı bir gerçeği örten bir perdeymiş gibi çekip açabilen.

Krysia, titreyen parmaklarla klavyeye dokundu. Arkasından,

"Şiir yazarım. Küçük bir de kitabım çıktı" dedi Amos. Kızcağız dondu kaldı.

"Lütfen, oturun. Artık bunun da önemi yok. Özgür bir dünyaya gidiyorum. Bana adresinizi verirseniz, yazarım." Sesini tam arkasında, sol tarafta duydu.

"Beğendiniz mi? Şiir okur musunuz? Bu sadece bir taslak, daha bitmedi. Beğendiniz mi?" Krysia başını eğdi. Kulakları zonkluyordu. Adam onun omzuna hafifçe dokundu.

"Bir şey mi oldu?"

Ona bakmak için döndü ve şaşkınlıkla üstünde sabitlenen gözlerini gördü. Kokusunu duydu sigara, toz ve kağıt kokusu. Bu kokuya sarılıp, birkaç dakika öylece kaldılar. Adamın elleri tereddüt etti, sonra onun sırtını okşamaya başladı.

"O sensin. Buldum seni" diye fısıldadı kadın. Adam yanağına dokunup onu öptü.

"Peki. İstersen, öyle olsun"

Parmaklarını peroksit boyalı saçlarına daldırıp, dudaklarına yapıştı. Arkasından onu yatağa doğru çekti, soymaya başladı. Krysia beğenmedi bunu, fazla sertti, ona zevk vermiyordu. Kendini bir kurbanmış gibi verecekti. Hepsini kabul etmeliydi, eteğini, gömleğini, jartiyerini ve sutyenini çıkardı.

Adamın taş gibi kuru ve sert göğsü Krysia'nın gözlerinin önünden geçiverdi.

Heyecan içinde "Ee, beni o rüyada nasıl duydun?"diye fısıldadı.

"Kulağımda konuşuyordun."

"Hangisinde?"

"Sol kulağımda."

"Burada mı?" diye sorup dilini kulağına soktu.

Krysia gözlerini sıkıca kapattı, artık kurtulamazdı. Çok geçti. Adam onu kendi ağırlığıyla ezip yakaladı, içini doldurarak yok etti. Ama bir yerden, böyle olmasının gerekli olduğunu biliyordu önceden; Amos'a layık olanı verecekti. Sonra onu yanına alıp, bitki gibi, koskoca bir ağaçmış gibi evinin önüne dikecekti. Onun için yabancı bedenin altında pes edip, hatta beceriksizce ona sarılıp, garip, ritmik dansa katıldı.

Sonra adam "İşte bu kadar" dedi ve sigarasını yaktı. Krysia giyinip yanında oturdu. Adam iki kadehe votka doldurdu.

"Nasıldı?" diye sordu. Votkasını içti.

"İyi" dedi Krysia.

"Hadi yatalım."

"Şimdi mi?"

"Yarın sabah trenin var."

"Biliyorum"

"Saati kurmamız gerek."

A. Mos banyoya gitti. Krysia kımıldamadan oturup Amos'un tapınağını seyrediyordu. Turuncuya boyalı duvarlar, floresan lambaların soğuk ışığında ölü bir mavi renge bürünüyordu.

Duvardaki hasır kilimin sıvadan ayrıldığı yerlerde parlak portakal rengi görünüyordu. Parlayıp, gözleri kamaştırıyordu. Pencerede sigara dumanından pislenmiş bir tül, sağ tarafında boşaltılmış dolaplar ve içinde "Mariand'da bir gece" olan daktilo duruyordu.

Adam döndüğünde kadın ona "Bana neden aşık oldun?" diye sordu. "Neden diğer insanlardan farklıyım?"

"Aman Tanrım, sen gerçekten çatlaksın." Üzerinde yine bol, çizgili pijaması vardı.

"Ne demek çatlaksın?"

"Delisin. Kafayı üşüttün." Kendine votka koyup, bir yudumda içti. "Bak. Polonya'nın yarısını geçip hiç tanımadığın bir herife geldin. Ona rüyanı anlatıp, onunla yattın. Bu kadar. Çatlaksın."

"Beni neden kandırıyorsun? Neden Amos olduğunu, benimle ilgili her şeyi bildiğini itiraf etmiyorsun?"

"Amos mamos değilim. Adım Andrzej Mos."

"Ya Mariand?"

"Ne Mariandı?"

"Mariand'da bir gece.Nedir Mariand?"

Adam güldü, yanında oturdu.

"Meydanda bir bar. Her yerli ayyaş oraya gidip votka içer. Onun hakkında bir şiir yazdım. Boktan olduğunu biliyorum. Zamanında daha iyi parçalarım olmuştu."

Krysia, duyduklarına inanamayarak gözlerini adama dikti.

Dönüş yolu gece treninin ve kompartımanların, gardaki tuvaletlerin ve otobüsteki kapıların gürültüsüyle doluydu. En son olarak da evdeki giriş kapısı arkasından boş bir sesle kapandı.

Krysia çantasını atıp yattı. Bütün gün uyudu. Endişelenen annesi onu akşam yemeğine çağırdığında, Krysia tüm yolculuğunu unutmuştu bile. Uyku, bir silgi gibi, yaptığı yolculuğu silivermiş aklından. Ertesi gecelerden birinde sol kulağında yine o tanıdık sesi duydu: "Benim, Amos, neredeydin?"

Krysia şaşırdı. "Nasıl yani. Nereye gittiğimi bilmiyor musun?" "Bilmiyorum" diye cevapladı ses. "Benimle beraber gezmiyor musun?" Ses utanmışçasına sustu. "Bu kadar uzağa gitme bir daha" dedi. Krysia sinirlenerek "Bu kadar uzağa ne demek?" diye sordu ona. Kadının sesindeki bu tondan korkmuş olmalıydı, sustu. Zaten Krysia da uyanmak zorundaydı.

Bu Czestochowa seyahatinden sonra hiçbir şey eskisi gibi değildi artık. Nowa Ruda'daki sokaklar kurumuş, her tarafı güneş ısıtmıştı. Bankadaki kızlar altın çanak çiçeklerinden yaptıkları demetleri masalarına yerleştirdiler. Krysia'nın tırnaklardaki oje kabuk kabuk soyulmaya başladı, boyalı saçlarının koyulaşan dipleri sarı uçlarını omuzlara doğru itti. Bankanın holündeki büyük pencere öğleyin açılır, sokaktaki gürültü içeri dolardı, çocuk sesleri, araba gürültüsü, yüksek ökçelerin hızlı yürüyüşü, güvercinlerin kanat çırpması... İşten sevinçle çıkılırdı. Daracık sokaklar insanı kendilerine çeker, gezinmeye ve insanların yüzlerine bakmaya ve avluların peyzajlarını seyretmeye çağırırlardı. Kafeler, tembel sohbetler ve meraklı bakışlarla dolu bu dumanlı mekanlar, son derece davetkardı. İnsana bardaklarda demlenen kahvenin ölümsüz kokusunu ve alüminyum kaşıkların çınlamasını sunarlardı.

Mayıs'ta Krysia falcıya gitti, geleceğini sordu. Adam fala bakıp kapalı gözlerle uzun zaman konsantre oldu.

"Neyi bilmek istiyorsun?"

Krysia, "Bana ne olacak?"diye sordu. Adamcağız göz kapaklarının altında geniş alanları görüyor olmalıydı. Gözleri, içindeki manzaraları seyredercesine hareket ediyorlardı.

Krysia, sigarasını yakıp, bekledi. Falcı, kül renkli ovaları, içindeki şehirlerin ve köylerin kalıntılarını gördü. Hareketsiz ve ölü görüntü, gitgide belirsizleşiyordu. Gökyüzü, çadırın damı gibi turuncu, alçak ve hafifti. Ağaçlar, Lot'un karısına dokunan bakışla dondurulmuş gibi, taştan kolonlara benziyorlardı. Adam sanki onların ince gıcırdamasını duydu. Oralarda ne Krysia ne falcı ne de başka birisi vardı. Kadına ne diyeceğini bilemiyordu. Bir hikaye uyduracağından, yalan söylemek zorunda kalacağından korktuğu için midesinde ani bir kasılma hissetti.

"İnsan hiç bir zaman tamamen ölmez. Senin ruhun daha birçok defa buraya gelir, nihayet aradığı her neyse bulur" dedi. Derin bir nefes alıp devam etti. "Evleneceksin. Çocuğun olacak. Çocuğun hastalanınca ona bakacaksın. Kocan senden daha yaşlı olacak ve seni dul bırakacak. Çocuğun uzak bir yere taşınacak, belki okyanusun öbür ucuna. Çok uzun yaşayacaksın. Acı çekmeden öleceksin."

Bu kadar. Krysia sakin ayrıldı. Bütün bunları zaten biliyordu çünkü. Parasını boşuna harcamıştı. Onun yerine, deniz renkli ithal bir buluz alabilirdi.Geceleyin yine Amos'un sesini duydu. "Seni seviyorum, muazzam bir insansın" dedi.

Yarı uykuda duyduğu bu ses ona tanıdık geldi, kimin sesi olduğundan emin, huzurlu bir uykuya daldı. Fakat rüyalar ve yarı rüyalarda olduğu gibi, sabaha doğru hepsi uçuverdi, bir şeyi bildiğini, fakat bunun tam olarak ne olduğunu kavrayamadığını hissetti. Ve hepsi buydu işte.

BEZELYE

"Dünyayı öğrenmek için evden çıkmaya gerek yok" dedi Marta aniden. Evinin önündeki merdivende oturmuş bezelye ayıklıyorduk.

Ben de "nasıl?" diye sordum. Belki kitap okumaktan veya haber seyretmekten, Nowa Ruda Radyosunu dinlemekten, ya da internette gezinmekten, gazeteleri taramaktan veya bakkala dedikodu yapmaya gitmekten söz ediyordu. Ancak Marta, yolculukların anlamsız olduğunu anlatmaya çalışmıştı bana.

"Seyahatlerde, dünya ile başa çıkmak için insan kendisine dikkat etmelidir. Dünyadaki yerini ve kendini sürekli kollamalıdır. Yani, kendine konsantre olmak, kendini düşünmek, kendine bakmak gerek. Seyahatlerde, sanki yolculuğun amacı kişinin kendisiymiş gibi, sonunda kendimize rastlıyoruz hep. Evlerimizde ise sadece varız. Hiçbir şeyle savaşmaya ve hiçbir yeri fethetmeye ihtiyacımız yok. Tren bağlantılarına

ve yolculuk planlarına, tutkulara ve düş kırıklığına da ihtiyacımız yok. Kendimizi bir yere asıp sabitleyerek, en fazla şeyi görebiliriz."

Bunları söyleyip sustu. Şaşırdım; Marta hiç Wambierzyce, Nowa Ruda, ya da Wabych'dan uzağa gitmedi.

Bazı bezelye taneleri kurtlanmıştı, onları bahçeye atıyorduk. Bazen Marta'nın söylediği şeylerin, benim duyduklarımdan apayrı olduğunu hissederdim.

Sonra Marta ile önemsiz konulardan önemsiz bir şekilde bahsettik. Bobol'un köpeklerinden, marullara dadanan sümüklüböceklerden, yabani vişne suyundan... Marta, her cümlenin sonunda büyük bir boşluk bırakıyordu. Benim sözlerim, sıcak patates tanesi gibi, boğazımda kalıyordu. R. konuşmalarımızı ne zaman duysa bize güler. Uykuda gibi çene çaldığımızı söyler hep. Bazen, yıllar önce özel sipariş alıp yaptığı bir peruğu hatırlayınca Marta heyecanlanırdı. O zaman parmakları uyanır, saç örgüsünün detaylarını veya ortadaki ayrımın zarif şeklini gösterirdi.

Her konuşmamız kendiliğinden biterdi. Evinin önündeki merdivende veya bizim terasta, geçen yılın yağmurlarından paslanmaya başlayan sandalyelerde yan yana otururken. Aramızdaki sessizlik, kendi tohumlarını kendi atan bir sessizlikti. Kendiliğinden büyür, tüm havayı ele geçirirdi. Nefes almakta zorlanırdık. Ne kadar çok susarsak, herhangi bir kelime söyleme ihtimali de o kadar azalır, konuşulabilecek her konu, o kadar daha önemsiz ve uzak görünürdü. Bu sessizlik kadife kadar yumuşak, sıcak, ipek gibi hoş ve kuruydu, dokunana zevk verirdi. Bazen, tüm bunları paylaşmayan Marta'nın "Evet..." veya "İşte böyle..." demesiyle, ya da saf, sade iç çekmeleriyle bu susma keyfinin kaçacağından korkardım. Bu korkuyla kendim susmanın keyfini kaçırır, onun habersiz bek-

çisi ve aynı zamanda kölesi oluverirdim; gerilip, saflığın içinde bu mükemmel, zorlamadan elde edilen şeyin tahammül edilmez bir hal almasını ve nihayet sona ermesini huzursuz huzursuz beklerdim. peki o zaman birbirimize ne anlatacağız?

Ama Marta benden hep daha zekiydi. Sessizce kalkıp kaşla göz arası ravent köklerine ve kutularda sakladığı peruklara gider, beraber yetiştirdiğimiz bu sessizlik, bir bitki gibi onun gittiği yollara yayılır, çoğalırdı. O zamanlarda bu sessizliğin içinde tek başıma, iki boyutlu, özelliklerden soyulmuş, bir tek zamanda yayılan bir büyü olabilecek, parçalanmış bir varoluşta kalakalırdım.

LATIMERIA

Kara Ormanın kuzeyinde hep gölge var. Kar, yere yapışırmış gibi, Nisan'a kadar kalır; kocaman beyaz bir asalak. Dağların bazı yerleri güneşi hiç görmez, bazıları çok az görebilir. Marta, mağaralardan, kayalardaki yarıklardan ve taş gediklerinden bahsederdi. Mağaraların birinde, kör bir yaratığın, minnacık, beyaz bir kertenkelenin ölümsüz bir hayat sürdürdüğünü anlatırdı. Ben de, belki nesli tükenmez, ama her varlığın öldüğü gibi bu da ölür, mutlaka ölür, diye cevaplardım. Marta'yı anlardım ama. Ben de çocukken, nesli tükenmiş bir hayvanın ölümsüz olduğuna, belki de bütün türü temsil etsin diye seçilen, hayatta bir delil olarak bırakılan tek bir latimeria'nın yaşadığına inanırdım.

PIETNO REHBERLERİ

Tüm rehber kitaplarında Pietno bir gariplik olarak anlatılır. Turistik bir yer olmadığı kesin. Herkesin bildiği, Sudety dağlarının pembe kapaklı rehberinde, doğu ve güney tarafında Kuru Dağlar, batıdan ise Wlodzice Tepeleri'nin en yüksek olanıyla kuşatıldığı için, Ekim'den Mart'a kadar güneşi görmeyen, Polonya'daki tek köy olduğu yazılıdır. 1949 tarihli Silezya Dağları Rehberinde Pietno şöyle anlatılır: "Pietno, Nowa Ruda şehrinin kuzey batısında, Marcowski Deresi'nin kenarında bulunan bir köydür. Pietno'nun ilk defa yazılı bahsi, Einsiedler olarak, 1743 yılında geçer. 1778 yılında köyün nüfusu 57 kişiydi; 1840'te 112; 1933'te 92; savaştan sonra, 1947 yılında 39 kişi. 1840 yılında köyde tam 21 ev vardı. Köyün sahibi kont von Goetzen'di. Derenin aşağı kısmında bir su değirmeni kurulmuştu. 1945'ten sonra köylülerin bir kısmı başka yerlere göç etti. Pietno, derin ve doğal güzelliği olan bir vadide bulunur. Yeri itibariyle, kış döneminde güneş ışığını görememesi ile ünlüdür."

FLAMMULINA

Flammulina, kışın yetişen bir mantardır. Ekim'den Nisan'a kadar ölü ağaç gövdeleriyle beslenir. Kokusu ve tadı mükemmeldir. Bal gibi sarı olduğu için de hemen göze çarpar. Ama kimse kışın mantar toplamaz. mantar toplama mevsiminin sonbahar olduğuna dair genel bir kanı vardır.Belki onun için flammulina, kendi türüne ait bir dünyanın yok olduğu bir zamanda, yanlış çağda doğmuş insanlara benzer; herkesi ölü ve donakalmış bulan, geç doğmuş insanlara... Çevresinde sadece monoton bir manzara görür; bazen karın yağıp, sarı şapkalarını beyaz dantelle örttüğünü; diğer mantarların kalıntılarını, çürük ayaklı melki mantarlarını, ölü kuzu göbeklerini, nemden pörsüyen kavak mantarlarını görür .

Ne zaman flammulina kroketleri yapsam, Agnieszka bana kahve içmeye gelirdi. Bu kış mantarlarını, onun aklına ben getiriyor olmalıydım. Marta'nın en sevdiği sandalyede otururdu. Agnieszka, Pietno köyünün üstünde oturur, onun tüm güzelliğini ve çirkinliğini görürdü. Sarhoş erkekleri ve başıboş

çocukları görürdü. Titreyen ayaklarının üzerinde durmaya çalışarak dağlardan odun getiren kadınları görürdü. Muhtemelen onlar da sarhoştu. Köpek ulumalarını, ineklerin seslerini, Jasiek Bobol'un tek bir frekansı yakalayan radyosunun cızırtısını duyar, ördek boku dolu çayın sularına, köyün siluetine, tüysüz kedilere, bozuk makinelere ve çalışmayan eski pompalara bakardı. Agnieszka'nın anlatacak o kadar çok şeyi vardı ki! Elinde tığ, her gün evinin önündeki bankta oturur, örtü örer, yukarıdan Pietno'ya bakardı. Manzarası, ulusal televizyon kanalı Polsat'dan daha ilginç, renkli ve üç boyutlu, üstelik panoramikti. Agnieszka'nın kocası eve uğramazdı. Koyunları, yalnızca Tanrı'nın bildiği yerlerde otlatır, kışın ormanda çalışırdı. Ve içerdi, herkes gibi. Çocukları yoktu. Onun için Agnieszka, ne zaman bir dinleyici bulsa çok konuşurdu: birinin çoluk çocuğu varken, kelimeler çabuk dağılır, gider.

Ama bugün Pietno konusu Agnieszka'nın ilgisini çekmedi. İçine gözlemeleri attığım tavaya bakarak kahvesini yudumluyordu.

"Blachobyt fabrikasında çalışırken.... işte, o zaman her şey farklıydı" dedi ve sustu.

Birkaç sene önce işten çıkarıldığını biliyordum.

Blachobyt'de, çalışanlar için her sene geziler düzenlenirmiş. Bir kere Auschwitz'e gitmişler. Harikaymış. Erkekler otobüste votka içmiş, kadınlar da yol boyunca bildikleri bütün şarkıları söylemişler. Agnieszka Auschwitz'i, özellikle delikli tuğladan yapılmış ufak bir bakkal dükkanını asla unutamayacakmış. Bütün gece süren yolculuğun sonunda otobüsten indiklerinde bakkal dükkanını daha yeni açmışmış. Tam o sırada da bakkala yağ geliyormuş. O zaman normalde bakkallarda hiçbir şey yoktu. Kocaman bir hiç. Ancak hardal ve sirke bulunabilirdi. Tam da o gün, o bakkalda gerçek yağ satıyorlarmış -üstelik öyle bir iki şişe değil- istediğin kadar! Herkes sıraya dizilip, dilediği kadar almıştı bu yağdan. Agnieszka

tam on şişe... Satmışlar ona bu on şişeyi. Özel kart istemeden, saymadan... Sonra bu yağı iki sene boyunca kullanmıştı, bir insan ne kadar yağ kullanabilir ki! Sadece patates mücveri, mantar ve balık için. Başka işe yaramaz. Auschwitz'ten aldığı yağı belki de üç senede tüketememişler.

Başka bir şey söylemedi.

Flammulina kroketlerinin tarifi aşağıdaki gibidir:

10 adet gözleme

yarım kilo mantar

bir baş soğan

iki dilim bayat, esmer ekmek

tuz, biber, küçük hindistancevizi rendesi

iki kaşık galeta unu

yarım kaşık margarin

mantarları kızartmak için tereyağı (margarin)

bir kaşık krema

yarım bardak süt

bir adet yumurta

Soğan, altın sarısı bir renk alıncaya kadar tereyağında kavrulur. İnce doğranmış mantarlar, arkasından tuz, biber ve bıçak ucunda küçük hindistancevizi rendesi eklenir. 10 dakika kızartılır. O sırada sütte ıslatılmış ve iyice sıkılmış ekmek makineden geçirildikten sonra yumurta ve krema ile birlikte mantarlara eklenir. Gözlemeler hazır hale gelen bu harçla doldurulur, galeta ununa bulanıp margarinde kızartılır.

MANTARLIK DURUMU

İnsan olmasaydım, mantar olurdum. İlgisiz, duyarsız, soğuk ve kaygan tenli; aynı zamanda sert ve ince bir mantar. Devrilen ağaçların üzerinde, ıssızlıkta sinsice büyür, açılmış parmaklarımla güneşin son ışınlarını yakalardım. Cesetlerin üzerinde yaşardım. Ölümün içinden toprağın derinliklerine geçiverirdim, mantarlı parmaklarım orada kalırdı. Ağaçlardan ve çalılardan küçük, yabani mersinlerden büyük olurdum. Dayanıksız olurdum. Zaten şimdi de, insan olarak da dayanıksızım. Güneş ilgimi çekmez, artık bir daha doğuşunu beklemezdim. Sadece nemi bekler, vücudumu sislere ve yağmurlara verirdim, üstümde biriken nemi suya dönüştürüverirdim. Geceyi günden ayırmazdım. Niye ayırayım ki...

Her mantar gibi, insanların korkak düşüncelerini karıştırıp, onların gözlerinden saklanmayı bilirdim. Mantarlar hipnoz, büyü yaparlar. Bu özellikler, pençe ve hızlı bacak, diş ve beyin yerine verildi onlara. Mantarları toplayan köylüler, yaprakların ve güneşin ördüğü parlak görüntülere bakıp, uykulu

uykulu yanımdan geçerlerdi. Ayaklarını rehin alır, kuru yosunlara, yapraklı zemine bağlardım. Aşağıdan ceketlerinin iç tarafını görürdüm. Sinsi bir biçimde saatlerce, ta ki hem insanların hem de zamanın kontrolünün bende olduğuna emin oluncaya kadar hiç kımıldamadan öylece durur, büyümez, yaşlanmazdım. Gecenin ve gündüzün en önemli anlarında, diğer yaratıkların uyanmakla veya uykuya dalmakla meşgul oldukları sırada sabah ve akşamları büyürdüm.

Tüm böceklere cömert davranırdım; vücudumu salyangozlara ve kurtçuklara teslim ederdim. İçimde korku olmaz, ölümden korkmazdım. Ölüm nedir ki? En kötü olasılıkla beni yerimden koparıp, parçalara bölüp kızarttıktan sonra yiyecekler, diye düşünürdüm.

EGO DORMIO ET COR MEUM VIGITAL

Adıneydi, yolun ortasında bir çubukla su akıp gitsin diye minik evlekler yapan Marta'yı gördüğünde "Marta, Marta, sen de her şeyin icabına bakarsın" dedi.

Sonra bisikletini iterek Nowa Ruda'ya sigara almaya gitti. Onları pencereden gördüm. Marta işini bitirip, aşağıya doğru dikkatle indi. Otlar hep yüksekti; hep kesilebilir durumda. Marta'nın kokusu sanki ta buraya kadar geldi, gri kazağının, beyaz saçlarının, ince ve yumuşak teninin kokusu. Uzun zamandır aynı yerde bırakılan eşyaya ait olan bir koku. Onun için bu koku eski evlerde bu kadar iyi duyulur. Eskiden yumuşak ve hareketli olan, ama artık sertleşmiş bir şeyin kokusudur bu-henüz ölmemiş, ama taşlaşmış- aslında artık ölümün tehlikesini aşmış bir objenin kokusu. Suda eritilip unutulmuş bir jelatin. Tabağın kenarına yapışıp kalmış bir parça tatlı. Bu koku, çarşaflara sinmiş uykunun kokusudur. Ve kendini kaybetmenin kokusu, insanı iğneyle bayıltıp, sonra suratına tokat atarak ayıltmaya çalıştıkları zaman ten de böyle kokar.

Bir de nefesin kokusudur. Dışarıya bakarken yüzünü cama yaklaştırınca, camın yansıttığı bu koku insana geri döner.

Yaşlı insanlar öyle kokarlar. Marta, çok yaşlanmamış olmakla birlikte yine de yaşlı sayılırdı. Hala geçmişi yaşıyor olsaydım, huzurevinde çalıştığım zamanki gibi genç olsaydım, Marta bana çok yaşlı gelirdi herhalde. Elinde plastik bir poşetle kuru ve sıcak koridorlarda dolanırdı. Hareketsizlikten tırnakları sertleşip kalınlaşırdı.

Öğleden sonra Wambierzyce'ye, köyden birinin önerdiği marangoza gittik. İşlerimizi hallettikten sonra da bazilikaya gittik. Marta, bu kadar yakın oturmakla birlikte, bu kiliseyi yalnızca iki üç kere ziyaret etmişti. Heyecanlı görünüyordu. Dua edenlerin, kilisenin yan koridorlarına astıkları tabloları dikkatini çekti; işte resimlere dönüştürülmüş minnettarlık, insanın başına gelebilecek tüm felaketleri ve mutlu sonları gösteren bir çizim... Hastalıklar, dine dönüşler ve ani değişimlerle ilgili onlarca öykü. Geçmiş zaman modalarının geçit töreni. Kısa Almanca yazılar. Mucizelerin kanıtları. Gölgeli galeriler.

Bazilikanın merdivenlerinde sessizce buz dondurmalarımızı yedik. İçimiz üşüdü. Donmuş, hareketsiz bedenlerimizi ısıtmak için bir de Haç Yolu'na bakmaya gittik. Marta, sevinçle bana resimlerdeki sahnelerden birini gösterdi.

Haçta asılı bir kadının, bir kızın heykeli. Üzerindeki elbise o kadar inceydi ki boya ile örtülmüş göğüsleri neredeyse çıplaktı. Taştan yapılmış, hüzünlü yüzün etrafında örülü saçları sanki daha sağlam bir taştan yapılmıştı. Kızın çıplak ayağı, elbisesinin altından görünüyordu. Onu görünce aynı heykelin Marta'nın evine doğru giden yoldaki kilisecikte de olduğunu hatırladım. Fakat Marta'nın oradaki heykel sakallıydı, belki bundan dolayı onun çok uzun etekli bir İsa olduğunu düşünmüştüm. Altında "Sanc. Wilgefortis. Ego dormio et cor meum vigilat" yazıyordu. Marta onun Kaygılı Aziz olduğunu açıkladı.

Yağmur yağmaya başlayınca, çevreyi aniden taze yeşilliğin kokusu sardı. Kasaba neredeyse boştu. Marta, hediyelik eşya satan bir yerden, ucuzluktan üstünde "Wambierzyce Hatırası" yazan tahta bir kutu aldı. Ben de, azizlerin hayatlarını anlatan bir zloty'lik broşürlerin arasında, bir şey buldum. Böylece, kaderimde olan şey de gerçekleşmiş oldu; Wilgefortis olarak bilinen, Aziz Kummernis'in Hayatı, numarasız sayfalar, yazarı, yılı, yeri, baskısı belirsiz, kapağında, sağ üst köşede basılmış "30 groszy" yazısının çizildiği, onun yerine "10 bin" yazıldığı bir kitapçığı bulmak.

KUTSAL RUH'UN VE KLOSTER'DEKİ AZİZ BENEDİKT TARİKATI'NIN BAŞ RAHİBESİ'NİN YARDIMIYLA, RAHİP PASCHALIS TARAFINDAN YAZILMIŞ SCHONAU'LI KUMMERNIS'İN HAYATI

I.

Kummernis'in hayatını yazmak niyetiyle onun içinde yaşayan Kutsal Ruh'a yakarıyorum;. Ona olağanüstü erdemlerini ve acı ölümünü lütfeden, onun yaşadıklarını düzenli ve çabucak aktarabilmem için bana da akıcı fikir ve doğru telaffuz versin. Çünkü ben saf ve eğitimsiz, kendi içinde kaybolmuş bir insanım. Çok daha üstün ve eşsiz bir kaleme layık olan bu fevkalade yüce şahsın hayatını ve ölümünü anlatma cüretimin, saflığımın ve deneyimsizliğimin affedilmesi için yakarıyorum aynı zamanda... Gayretimin amacı doğrudur, gerçeği kanıtlamayı, ben doğmadan çok önce olan olayları, gerçek tarihi, burada yazmayı tüm yüreğimle arzu ediyorum. Ve onun hakkında hiçbir şey duymamış olup da, onun hiç yaşamadığını iddia edenleri sonsuza dek susturabilmeyi diliyorum.

Kummernis'in hayatının başlangıcı

II.

Kummernis, babası için yetersiz bir çocuk olarak doğdu. Ancak bu yetersizlik insan zihniyetinin ona yüklediği anlamı taşıyordu, babası bir oğlan çocuğu istemişti. Ama bazen fâni dünyadaki yetersizlikler, Tanrının dünyasında mükemmel görünür. Kummernis, babasının altıncı kızıydı. Annesi doğumda vefat ettiği için, ikisinin kader çizgisinin bir anlığına kesiştiğini söyleyebiliriz, biri gelirken öbürü gitti. Vaftizde kıza Wilgefortis ya da Wilga ismi verildi.

Dağların dibindeki Schonau köyünde yaşadılar. Schonau'daki dağlar, kuzey rüzgarlarına engel olur, güneydeki yamaçların bazı yerlerinde -eskiden bu toprakların daha sıcak ve Tanrı'ya daha yakın olduğunun işareti olarak- üzüm yetiştirilirdi. Batıda, sanki devlerin masaları gibi, tepeleri düz başka dağlar, doğu tarafta ise ormanlık, karanlık yamaçlar yükselirdi. Güneyde, Çek ovalarının geniş manzarası, onları dünyayı gezmeye çağırırdı. Onun için baron, Wilga'nın babası, evde fazla durmazdı. Bütün sene avlanır, bahar gelince de uzaklara giderdi. Sert, hiddetli ve sabırsızdı. Kızlarına bakıcı ve dadılar tutarak, ancak bu kadarını verebildi onlara. Wilga'nın doğumundan birkaç ay sonra, Prag'da toplanan şövalyelere katıldı. Oradan Kutsal Topraklar'a doğru yola çıktılar.

Kummernis'in çocukluğu

III.

Wilga'nın ilk yılları kadınlar arasında geçti: ablaları, dadıları ve hizmetçileri vardı. Evleri gürültülü, çocuk sesleriyle

doluydu. Bir kere babası, Wilga'yı yanına çağırmak istediğinde, onun ismini unuttu, bu kadar çocuk, iş, hizmetçi ve savaş anılarının arasında kızın ismi uçuvermişti aklından. Kışın eve döndüğünde, yanında ikinci karısını da getirdi. Küçük kız üvey annesini delicesine sevdi. Güzelliğine, enstrümanlardan o harika sesleri çıkartabilen bembeyaz ellerine hayran oldu. Ona bakarken, onun gibi güzel, onun gibi ince ve kuş tüyü kadar narin olabilmeyi hayal etti.

Wilga'nın bedeni de hayalleriyle aynı planı uygulamaya başladı, kızcağız büyürken, ona bakan insanların gözlerini kamaştıracak kadar güzelleşti. Birçok şövalye ve dük, babasının dönmesini bekleyip, bir an önce sözlenmenin ve nişanlanmanın hayalini kurdular.

IV.

Babaları ve kocaları göndereli iki sene olmuştu. Bir gün yorgun ve genç bir şövalye evlerine gelip, babayı diğer cesetlerin arasında, güneşin yaktığı topraklarda gördüğünü söyledi. Tüm yaz boyunca kaldı evlerinde. Üvey anneyi, tatlı tatlı şarkıları, bahçedeki gezintileri ve Kudüs'ün altın kapılarını ve masmavi denizleri anlatan öyküleriyle teselli etti. Ve bir gün yok oldu. Üvey anne ağladı, çalgısını yere atıp kırdı.

Karanlık gecelerden birinde baba geri geldi. Meşaleler yakıldı, herkes dışarı fırladı. Kan kokusu saçan adamın görüntüsü pis ve korkunçtu. Atı yorgunluktan öldü, ama baron ona dönüp bakmadı bile. Bakışı bütün kızlarının yüzlerinde dolaşarak geldi, Wilga'nın güzelliğine takılıp kaldı, kızını tanıyamamış gibiydi.

Birkaç gün sonra üvey annesi ani bir kanamayla ölüverdi. Babaları, yasta olmasına aldırmadan aynı günde beş kızını en iyi şövalyeleriyle evlendirdi. Yalnızca evlilik için henüz çok genç olan Wilga'yı manastıra gönderecekti.

Wilga'nın, Aziz Benedikt Manastırı'nda ilk kalışı

V.

Braumow'un ilerisinde, Kloster köyünde, baronun dedesinin kurduğu bir manastır vardı. En ufak kızını oraya götürmeye karar verdi. Dağlardan geçerken, onun güzelliği o kadar canını yaktı ki, yüzüne bile bakamadı babası. Bu kadar uzak ve ulaşılmaz olması onu en mükemmel, en çok istediği ve en çok sevdiği bir varlık haline getiriyordu.

Kızın iç güzelliği de en az bedensel güzelliği kadar, hatta daha da fazla olduğu için, manastırdaki rahibeler onu sevinçle kabul ettiler. Manastırın kuralları katıydı. Kummernis kısa zamanda okumayı ve yazmayı, güzel sesiyle şarkı söylemeyi, Tanrıya şükretmenin başka yollarını da öğrendi. İnsan onun yanına yaklaşınca, hoş bir sıcaklık hisseder, karanlık odalar bile güneşli görünürdü; konuşmasında olağanüstü bir zeka ve olgunluk vardı. Kızın bedeni mis gibi kokar, kış olmasına karşın rahibeler yatağında gül yaprakları bulurdu. Aynanın önünde durduğu zaman, ertesi sabaha kadar aynada Tanrının Oğlu'nun yüzü görünürdü.

Acemilik dönemi,

Tanrıya teslim olmaya hazırlık dönemi başlıyor

VI.

İşte o zaman çok kötü bir olay oldu, babası yine bir seferden dönmüştü. Kızının ne kadar olgunlaştığını görüp de onun yakınlığının verdiği acıyı anımsayınca onu, Wolfram von Pannewicz adlı bir delikanlıyla evlendirmeye kalktı. Kızın

hazırlanması için manastıra bir mektup gönderdi. Daha ilk kutsama töreni yapılmadığı için de baş rahibe barona "hayır" diyemedi.

Sonbaharda dağlara bakan herhangi bir kişi, tek tük yaprakların kaldığı üzeri karla kaplı ağaçları görür. Toprak gökyüzünden daha sıcaktır ve daha ilk kar taneciklerinin altında yavaş yavaş ölmemiştir. Kuru otların altından taş beyazlığında kemikler çıkar. Bulanık ufuktan ani bir karanlık çöker. Sesler aniden keskinleşir, bıçaklar gibi havada asılı kalır. İşte bu zamanları yaşayan kişi, dünyanın ölümüne şahit olur. Fakat bana göre dünya, her geçen günle ölmektedir de bilmediğimiz nedenlerden dolayı, bu ölümün sırrı sonbaharda açıklanır. Ve bu yok olmaya karşı duran tek şey, insan bedenidir. Ama bütün beden değil, sadece kalbin altında, tam içinde, tüm içlerin içinde, gözlerin görmediği bir yerde atan, ufak bir parçası.

Eve dönerken Kummernis, tüm yolları geri çevirmesi, zamanı pamuk ipliği gibi geriye sarması için Tanrıya dualar etti. Dışarıda hiçbir yere kaçamayacağını anlayınca, kendi içine saklandı, Tanrının olduğu yere. Böylece içindeki kapılardan geçtiği anda, sonu ve başı Tanrı olan geniş bir evreni gördü.

VII.

Uzun bir yolculuktan sonra Wilga hastalandı. Birkaç ay ateşler içinde yattı, herkes onun öleceğini düşünerek üzgün nişanlısı için yeni bir gelin adayı aramaya başladı. Kız kendine gelince, Wolfram'ın gölgeli bakışları kızın hayata dönüşünü izledi. Deri ve metal giysilerinin altındaki iri ve damarlı bedeni ona bakıyordu. Dinsizlerin kafalarını kesen kılıca yaslanmış eli, yeni bir mücadeleye hazırdı.

Ve Wilga babasına: "Hasta yatarken, daha önce hayal edemediğim şeyleri gördüm. Hiç olmayan yerleri gezdim. Bana, lütfen, zaman verin. Beni tekrar manastıra gönderin. Bir sene sonra geri döner, Wolfram'la evlenirim," dedi.

Fakat katı yürekli babası, kızını bir daha rahibelere vermeyi düşünmek bile istemedi. Orada kimsesiz, işlenmemiş tarla gibi olacaktı. Ama onu Wolfram'la evlendirirse, erkek türüne, yani, kendine veriyormuş gibi hissedecekti.

"Bedenin bu dünyaya ait; benim dışımda başka sahibin yok," dedi.

"Gökyüzünde başka bir Babam var ve o benim için başka bir Damat hazırlıyor," diye cevapladı kız.

Bunu duyunca baron fena öfkelendi, "Ben senin hayatının hâkimiyim, ama O ölümünün hâkimi!" diye bağırdı.

Kummernis dağlara kaçıyor; Şeytan onu baştan çıkarmaya çalışıyor

VIII.

Babasının inadının ne kadar şiddetli olduğunu anlayınca, Kummernis dağlara, yabanlara kaçtı. Kara taşlı bir dağı, içinde bir mağarayı, mağarada da bir pınarı buldu. O anda, babasının öfkesinden kurtulup, manastıra dönmesi için bu sığınağın Tanrı tarafından kendisine bahşedildiğini anladı. Sevdi bu sığınağı. Dualarla ve yalnızlıkla dolu üç sene geçirdi orada. Yapraklar yastığı oldu, mantarlarla ve ormandaki bitkilerle beslendi, başının altına sert bir taş koyup uyudu. Buna inanmayan biri varsa, tüm azizleri ve Hazret-i İsa'yı tanık olarak çağırıyorum! Çünkü dağların yalnız insanlarını kabul edip beslediği, daha nice hikayeler biliyorum.

İşte o zaman, kızın erdemlerine kızmış bir Şeytan geldi

yanına. Mağaranın girişinde durdu, alaycı alaycı baktı. Ama kız onu görmezlikten geldi ve, tüm serinliğe ve karanlığa rağmen mağaranın içinde nergisler açılana kadar, durmadan dua etti. Bu da Şeytanı korkuttu, uzak tuttu. Bir seferinde yarı insan yarı at, bir seferinde yılan-adam ve bir kez de insan gözlü büyük bir kara kuş suretinde belirdi Şeytan. Tüm bunlara aldırmadığını görünce de onu baştan çıkarmaya karar verdi ve bundan sonra lezzetli yemekler, rengarenk kıyafetler, dünya zevklerini anlatan cilt cilt kitaplar getirip mağaranın girişine koydu.

Kummernis, Karlsberg'lı Konrad'ın çocuklarına şifa veriyor

IX.

İlk mucizenin tanıkları olmadığı için bunları hiç kimse öğrenemedi. Ancak başka bir olay azizin ismini duyurmaya yetti.

Karlsberg'li kont Konrad, üç çocuğuyla birlikte dağları aşıyordu. Yolda buldukları mantarları yiyince çocuklar fena hastalandılar. Köyde duraklamak zorunda kaldılar. Anneleri başlarında ağıt yakmaya başlamıştı bile. Dağlarda bir münzevi rahibenin yaşadığını öğrenince, kont gururunu bir yana bıraktı, at binip onu bulmak için orman patikaları boyunca onu aramaya girişti. Tanrının izniyle onu buldu. "Rabbi'nin rızası için! Çocuklarıma yardım et, onları hayata döndür" diye haykırdı. Kummernis ilk başta Tanrının adına şifa vermeye layık olmadığını söyleyerek, kontu göndermek istedi ama adam ayaklarına kapandı; ağlayarak durmadan yalvardı. Kummernis köye gitti; baygın çocuklara bakarak haç çıkardı, onları hemen ölümün kucağından aldı.

Ve böylece tüm dünya azizin ismini duydu; bu olaylar ona önce şöhreti, sonra da acı ölümü getirdi .

Kummernis, zavallı ruhları ve boş, ağrıyan kalpleri tedavi ediyor

X.

Mucizelerin haberini alan insanlar topluca ormana gider, mağarayı bulur, yardım için yalvarırlardı. Kurt kılığına giren, geceleri uluyan, diğerlerini ısırmaya çalışan, içinde Şeytanı taşıyan biri vardı aralarında. Ailesi onu azize getirdiğinde, kız sadece eğilip kulağına birkaç kelime fısıldadı. Çevresindekiler, zavallının içinde yaşayan Şeytanla konuştuğunu duydular. Kısa kısa konuştuklarını, sonra Şeytanın adamcağızın ağzından çıkıp, kurt kılığında ormana kaçtığını gördüler. Adam ise sağlığına kavuşup, uzun ve mutlu bir yaşam sürdü.

Bir de deli gibi içen birinden söz edilirdi. Aziz onun üzerinde haç işareti yapıp, sessiz dualar ettikten sonra, elini göğsünün içine soktu, kanatlarını beceriksizce oynatarak kaçan iğrenç, pis bir kuşu çıkarıp attı.

Bazen insanlar hastalanan hayvanlarını mağaraya getirir, azize de onları tedavi ederdi; ellerini hayvanın üstüne koyar, bir insanmış gibi onun için dua ederdi.

Bir keresinde kanuna karşı çıktığı için doğduğu şehirden kovulmuş olan bir adam başvurdu ona. Ülkesini o kadar özlüyordu ki, başka yerde yaşayamaz, hiçbir iş yapamaz olmuştu. Kummernis ellerini alnına koydu ve adam birden iyileşti.. Adamın içinde gurbette bulduğu şeylere karşı büyük bir sevda uyandırmıştı. O günden sonra adam toprağı işledi, pek çok çocuğu oldu, evler inşa etti.

Ruhlarına, ölümün labirentlerindeki yolu göstermesi için, onu ölenlerin yanına da çağırırlardı.

Kummernis, kutsama törenine katılmak için manastıra geliyor

XI.

Öfkesi hala geçmemiş olan babası ondan haber alana kadar, daha birçok mucizeye neden oldu Kummernis. Kutsal Ruh'un yardımıyla manastıra gelerek kutsama törenine katıldı. Bundan sonra günleri dua etmekle, okumakla ve sıkı oruçlarla geçti. Her Cuma gecesi sandalyede oturarak uyur, hücresinin kapısını hep açık bırakırdı. Diğer rahibeler, hücresinin içinden altın bir parıltının yayıldığını, sanki Kummernis birisiyle konuşuyormuş gibi tuhaf seslerin duyulduğunu anlatırlardı. Ayine katıldığında azizin cüppesine gizlice dokunurlardı.

Babası Kummernis'i istiyor

XII.

Ne yazık ki hasedin, nefretin ve çaresizliğin ömrü uzundur. İçinde yaşadığı karmaşada yiten babası, kendi planlarından vazgeçemiyordu. Kummernis'in manastırda kaldığını öğrenince, yaşadığı savaşın ellerindeki izleri henüz iyileşmeden, perişan bir halde kızının yanına gitti. "Din adına savaştım, sen de kutsal evlilik sırrına erişmeğe hazırlanırken epeyce zaman harcadın. Artık bu süre doldu. Eve gidiyoruz," diye emretti.

"Adım artık Wilga değil ve ne sizin kızınızım, ne de Wolfram'ın nişanlısıyım. Adım Kummernis ve Tanrının gelini oldum." Bunları duyan baba, oturduğu iskemleyi alıp, kızının

içinde oturduğu ve onu kızından ayıran ahşap kafese doğru fırlattı. Sandalyenin çarpmasıyla kafes parçalanınca da kızını elinden tutup, dışarıya doğru sürüklemeye çalıştı. Ancak kendisi uzun zaman savaşmaktan yorgun ve yaşlı, kızı ise genç ve güçlü olduğu için kızcağız elini kurtarıp kaçıverdi.

Gördüğü hakarete karşın baron, ne baş rahibeye ne de kendi hizmetçilerine bir şey hissettirdi. Geceyi manastıra yakın bir konakta geçirerek, havasız bir odaya kapandı ve yavaş yavaş kendine geldi.

XIII.

Ertesi günü Wolfram'ın gönderdiği hediyeler ve değerli giysilerle manastıra geri döndü. Konuşma odasına girdiğinde gülümsedi; "Kızım, söyle bana, dünyada iki sınıf insan mı var? Sıradan olanlar ve mükemmeller. Sen bu mükemmel insanlardan birisin de ben sıradan insanlardan mıyım? Babaların kararlarına saygı göstererek evlenen ve Yüce Tanrı adına çocuk doğuran diğer kadınlardan seni farklı kılan nedir? Manastırdaki hayat niye senin için bir ülkü haline geldi? Evli bir kadın olarak da, mükemmelliğe erişme olanaklarını kaybetmeden, saygın ve doğru bir hayat sürdürebilirsin. Bu iki yol da Tanrının yoludur. Peki sen niye, bu kadar karışık, bizi bu kadar üzen, ailemizi bozan bir yolu seçtin? Benim en küçük kızım, en son desteğimsin. İnsanın doğasında yalnızlık değil, uyum ve diğerleriyle birlikte olma isteği yatar! Tanrının istediği gibi, sevdiğimiz bir insanla beraber olmaktan, onu sevmekten, onun çocuklarını doğurmaktan ve yeni topraklar fethetmekten daha doğru bir şey var mıdır hayatta? Tanrının Oğlu bizlere 'Birbirinizi sevmezseniz, benim öğrencilerim olduğunuzu kim anlayacak?' dememiş midir?"

"Sonsuza dek seveceğim bir eşim var ve ona bağlıyım," diye cevapladı babasını Kummernis.

"Ne! Benden izinsiz birini mi seçtin?"

"Baba, sinirlerinize hâkim olun, çünkü sizin damadınız Hazret-i İsa'dır."

Kummernis, babası tarafından kaçırılıp, hapsediliyor.

XIV.

Yenilmiş baron evine dönmek zorunda kaldı. Ama kalbini zehirleyen ne özlem ne de karşılıksız sevgiydi; bu, birine söz geçirememenin hissettiği kızgınlıktı. Bunun için Wolfram'i ikna etti ve birlikte korkunç bir günah işlediler. Kummernis'in kaldığı manastıra silahlı saldırı düzenlediler ve onu bağlayarak kaçırdılar. Kızın ricalarına, yalvarmalarına, artık dünyaya değil, İsa'ya ait olduğunu anlatmasına aldırmadan, inadını kırmak ve yeniden evliliğe ikna etmek için onu penceresiz bir odaya kapattılar. Babası her gün yanına gelip, düşüncesini değiştirip değiştirmediğini sordu. Kızının inadı sürdükçe ve güçlendikçe de, onun Tanrıya karşı kırgınlığı ve öfkesi arttı. Çünkü katıldığı savaşlardan bir çıkar sağlayamamıştı; şatosu ve tüm mal varlığı, ailesi gibi dağılıp gitmişti. Sonra da kızını aç ve susuz bıraktı, açlık ve susuzluk onun iradesini kırsın diye. Kummernis de her gün taş zeminde yere uzandı ve dualar etti, böylece açlığını hissetmedi. Wolfram bile vazgeçip, bu kararından dönmesi için baronu ikna etmeye çalıştı.

Bazen Wolfram anahtar deliğinden gelin adayını izler, onu hep aynı durumda yatarken görürdü, sırtüstü, kolları iki yan açılmış, gözleri tavandaki bir noktaya sabitlenmiş bakardı. Ne kadar da güzeldi...

Tutsak Kummernis'in duaları

XV.

"Dünyanın krallığını, her mücevheri reddettim; ama kararımın nedeni günah korkusu ya da hesaplı davranış değil, Yüce Efendim İsa'ya karşı olan sonsuz sevdamdı. Yüzünü, arayıp, içimde bulmuştum ve artık dünya bana gerek. Ulu Tanrım, her sorunun kaynağı ve tüm arzuların nesnesi olan kadın bedenini ve cinselliğini verdin bana. Beni bundan kurtar, ne yapacağımı bilemiyorum! Güzelliğimi geri al, beni doğuştan beri kendine ayırdığının, sana layık olmamama karşın beni sevdiğinin işaretini ver"

Mucize

XVI.

Aziz Kummernis'in yaşam öyküsünü anlatmaya devam etmem gerek. İşte, onun ölümünü anlatmanın zamanı yaklaşıyor; ve bu, benim için anlatılması güç, sizin için de inanması zor bir ölümdür.

Baron, Wolfram şövalyesiyle birlikte olabilecek herhangi bir değişikliği beklerken, içlerinde etkileyemedikleri bir güce el kaldırdıklarını düşünerek büyük bir korku büyüdü. Bu korkuyu dağıtmak, hapsettikleri kızı -kısacık bir an için de olsa- unutmak için durmadan ava gider, ziyafetler düzenlerlerdi. Sabahları av borusunun sesi, akşamları ise müzik sesi duyulurdu.

İşte ziyafetlerden birinde baron, Wolfram'la konuştu: "Odasına girip, gücünü kullanarak onu alsan; aşkın tadını bilmese bile, kaçırdıklarını görür, hemen kucağına düşer. Onun her an eteklerini açmaya hazır bu kızlardan farklı olduğunu mu düşünüyorsun?"

Wolfram itaatkar bir biçimde kalktı; bir an ayakta sallandı ama toparlanarak çabucak kapıya doğru yürüdü. Baron, yanındaki kızı iterek kendine bira söyledi ve bekledi. Bir saniye sonra geri dönen Wolfram kapıdaydı. Perişan bir halde ağzını açıp kapıyor, eliyle arka kapıyı gösteriyordu. Salondaki gürültü kesildi. Baron iskemleden fırlayarak Wolfram'ın gösterdiği yere doğru koştu. Arkasından ise meraklı misafirler, müzisyenler ve hizmetçiler.

XVII.

Kummernis penceresiz odasında öylece duruyordu. Fakat o artık, herkesin bildiği Kummernis değildi. Yüzünde ipek gibi bir sakal çıkmış, uzun saçları ise omuzlarına değiyordu. Elbisesinin yırtık yakasından iki çıplak kız göğsü görünüyordu. Koyu ve sakin gözleri meraklı yüzleri bir bir dolaşarak, baronda durdu. Kızlar haç çıkararak, tek tek diz çöktüler. Kummernis, ya da o artık her kimse, herkesi kucaklamak istercesine ellerini açarak "Efendim beni kendimden kurtarıp, yüzünü bana verdi," dedi kısık bir sesle.

Aynı gece baron, bu hilkat garibesinin kaldığı odanın kapısına bir duvar ördürdü. Wolfram ise atına binip, kimse ile vedalaşmadan çekti gitti.

Şeytan tekrar geliyor. Şeytanın üç günaha çağrısı.

XVIII.

İlk gece Şeytan, bebek kılığında Kummernis'e geldi. Dualarına kısa bir ara verdiğinde, duvarın yanında bir beşik, beşiğin içinde çaresiz ağlayan küçük bir bebek buldu.

Şaşırdı; ama yine de dua etmeyi bırakıp, çocuğu kucağına aldı, sarıldı. Kalın bir sesle güldü Şeytan. "İşte seni şimdi yakaladım!" Ama o, "Hayır, asıl ben seni yakaladım," diyerek ona daha sıkı sarıldı. Şeytan boşuna kurtulmaya çabalarken, yeniden kılık değiştirmek istedi. Ancak azizin göğsünden yayılan iyilik Şeytanın başını döndürecek, onu bayıltacak kadar güçlüydü. Ne kadar büyük ve belki de Tanrıyla birleştiği için, artık çok daha büyük birisiyle savaştığını anladı Şeytan o anda. Kararından vazgeçmeden, taktiğini değiştirdi sadece.

"Sevip sevilebilirdin," dedi.

"Evet. Sevilebilirdim."

"Karnında bebeğini taşıyabilirsin; onu içinde duyabilir, sonra da doğurabilirdin."

"Doğurabilirdim."

"Onu yıkar, besler, emzirirdin ve sevebilirdin. Nasıl büyüdüğüne, bedeninin ve ruhunun sana nasıl benzediğine bakabilirdin. Onu ve diğer çocuklarını Tanrıya verebilirdin. O da çok mutlu olurdu."

"Verebilirim."

"Bana bak!"

Kummernis ona daha da büyük sevgiyle sarıldı, pürüzsüz tenini okşuyordu. Sonra göğsünü çıkartıp, emzirmek üzere Şeytana verdi. Şeytan çırpındı ve geldiği gibi, ansızın ortadan yok oldu.

XIX.

İkinci gün, yine dualarına verdiği kısa bir arada geldi Şeytan. Bu sefer Piskopos kılığına girerek, her Piskopos gibi, bir söylev verdi:

"Onlara ne göstermeye çalışıyorsun? Tanrının senin isteğini doğrudan yerine getirerek seni bir canavara dönüştürdüğünü mü? Onu pek tanımazsın sen. Böyle şeyler yapmaz O!

Anlayamazlar. Utanç içinde seni unutacaklar. Sana küfredecek, seninle alay edecekler. Bu mucize onları korkutur. O'ndan geldiğine inanmayacaklar. Mucizeler güzel ve yapıcı olmalı. Mis gibi kokmalı mucizeler! Cenneti andırmalı, arkada hep meleklerin sesleri duyulmalı! Peki sen kim oldun? Sakallı bir kadın. Şimdi daha çok meydandaki soytarıların arasına yakışırsın.

Burada, yalnızlıkta, kendi güzel yüzünün yerine başkasının yüzüyle ettiğin bu inat tamamen anlamsız. Sen O değilsin ki! Sana şaka yaptı, onu artık ilgilendirmiyorsun. Seni unutup, evrenleri yaratmaya gitti. Onun düşüncelerinde bir yerinin olduğunu mu sanıyorsun? Seni öyle insanların arasında bıraktı ki, bunlar, Aziz olduğunu da düşünebilirler, günahlarından arındırmak için bir kazığa bağlayıp yakmak da isteyebilirler seni.

Kimse seni anımsamayacak. Boşuna acı çekiyorsun. Sen Tanrıya sevgiyi mi öğretmek istiyorsun? Onun senin gibi bir sefile aşık olacağını mı sanıyorsun?"

Bunları duyan Kummernis Piskoposun önünde haç çıkararak yanıtladı:

"Tüm gücün kuşkudan kaynaklanır. Bir gün sana da imanın gücü lütfedilsin."

Şeytan yine yok oldu.

XX.

Üçüncü gün, üzerinde Hazret-i İsa'nın yüzsüz bedeni olan bir haç, Kummernis'in hücresinde belirdi. O zaman, İsa yüzünü sırf onun yüzünden yitirdiği için, Kummeris kalbinde üzüntü ve korkunç bir ıstırap duydu. Ama Kummernis'in ruhu temkinliydi. Istırabın duyulduğu yerde O varolamazdı ki. Böylece Şeytanın onu üçüncü kez ziyaret ettiğini anlayıp, üç kez üst üste haç çıkardı. Azizin onu tanıdığını gören Şeytan yıkıldı.

Artık hayatta böyle kadınlara rastlanmadığı için, perişan bir halde, "Benden ne istiyorsun?" diye sordu.

"Bana günah çıkar."

"Nasıl? Ben bir insanoğluna günah mı çıkaracağım?"

Ama başka çaresinin olmadığını çoktan anlamıştı. İlk başta öfkeyle, sonra da gittikçe artan bir uysallıkla konuşmaya başladı. Ve üç gün üç gece günahlarını anlatarak, sonunda tüm insan soyuna yaptığı kötülüklerin affedilmesi için yakardı.

Kummernis ona, "Sen de benim gibi ve tüm insanoğulları gibi Tanrının bir çocuğu değil misin?" diye sordu. Yanıtını duyunca da, Tanrının sırrına vakıf oldu, zar zor nefes alan Şeytanı kucağından bıraktı.

Kummernis'in acı ölümü

XXI.

İçindeki karmaşada çoktan yitip gitmiş olan baron daha çok içmeye başladı. Evine dönünce, kapısı örülmüş odanın önünde yanan mumları ve taze çiçekleri buldu. Dua eden kadınlar onu görünce korkudan dağıldılar. Baron fena kızdı.Gök gürültüsünü andıran bir sesle Kummeris'e bağırdı.

"Sen kimsin ki bana karşı çıkıyorsun?"

"İçimde Tanrı var," dedi Kummernis.

O güne kadar hiç duymadığı bir hiddet sardı baronu. Bu hiddeti, kendini ne anasının karnından yeni bir dünyaya atıldığı o anda, ne de dinsizlerin ordularını katlederken hissetmişti. Bu kızgınlığın kaynağı ancak ya Tanrı ya da Şeytan olabilirdi. Kapıdaki yeni örülmüş tuğlaları parçalayıp, onun iradesinden kurtulan insanın önünde durdu. Hiddetten kudurmuş gibi küfürler savurarak kızını bıçakladı. Bu da az gelmiş olacak ki, "İçinde Tanrı varsa, Tanrı gibi öleceksin," diye haykırarak, kızın bedenini havaya kaldırıp onu bir haça çiviler gibi tavan kirişlerine çiviledi.

Onu öldürdükten sonra, huzur içinde bırakmadan, yüzündeki sakalı kestirdi. Ancak sakal mucizevi bir biçimde sürekli yeniden çıkıyordu.

Sonraları, günahlarla dolu hayatı boyunca, azizin resimlerinden bu sakalı silmeye çalıştı babası. Ve dünya ikiye bölünmüş gibi oldu, birileri onun resimlerini yapar, diğerleri de bu resimleri yok ederdi. Ama azizin anısı yaşadı; insanların gönüllerine ümit serperek, bu ümidi tüm kıtalara, uzak ülkelere yaydı. Oralarda Kummernis'e değişik isimler verilirdi. Çünkü her toprakta ayrı isimler doğar.

Son

XXII.

Burada yazdıklarımı, Kutsal Ruh'unun esinine, Kummernis'in yazılarına, onun hakkında duyduğum öykülere ve Kloster'deki Aziz Benedikt Manastırı'nda bulunan kitaplara borçluyum.

Kim olursan ol, beni, günahkar rahip Pachalis'i, unutma. Tanrı bana seçim şansı verseydi, tüm acıları ve erdemleriyle, Kummernis olmayı, bahşedilecek herhangi bir krallıktan daha fazla yeğlerdim.

Bu öyküyü insanoğlunun ruhunu kimsenin hapsedemeyeceğini ve Hazret-i İsa ile birleşen insanın ölmeyeceğini bilmeleri için, sizden sonra gelen nesillere aktarın.

PERUKACI

Geçen sene Marta, perukacı sandığını gösterdi bana. Onu odasında, pencerenin altında tutuyordu. Sandığın içi eski gazetelerle döşenmiş, peruk yapmak için kullandığı her alet gazete parçalarına sarılmıştı. Sandıkta, ahşap kafaların üzerine geçirilmiş, en ufak tozdan korunarak selofanla paketlenmiş hazır peruklar ve işlenmemiş, daha taranmamış, peruk olmayı bekleyen saçlar vardı. Onları gazetelerden çıkarıp anlatıyordu:

"Dokun, bak ne kadar yumuşak ve canlı duruyorlar. Saç, kesildikten sonra bile yaşar. Uzamaz, ama yaşar ve nefes alır. Artık büyümeyen insan gibidir, uzamadan yaşar."

Onları elime almaya cesaretim yoktu. Galiba iğreniyordum. "Bu saçları kimden aldın?" Artık hayatta olmayan berber bir tanıdığı olduğunu söyledi. Bu arkadaşı uzun saçlarından sıkılan kızların, en güzel buklelerini ona getirirmiş. Onları yerden toplayıp, salondaki çekmecelerde saklar, sonra

Marta'ya hediye olarak verirmiş. Bazen de Marta için hastalanınca veya yaşlanınca saçlarını kaybeden kadınlardan peruk siparişleri alırmış. Ya da erkeklerden. Saç dökülmesine erkeklerde daha sık rastlanır, ama bu durum onları belki de daha az rahatsız ediyordur. Marta, uzayan saçın, insanın düşüncelerini kendi içinde biriktirdiğini iddia ederdi. Tam olarak bilinmeyen parçalar halinde düşünceleri stoklarmış. Bir şeyi unutup değiştirmek ya da hayata yeniden başlamak istediğimizde, mutlaka saçlarımızı kesip toprağa gömmemiz gerekirmiş.

"Ya başkalarının saçından yapılmış perukları takan insanlar?" diye sordum.

"Bunu yapmak cesaret işidir. Saçını kullandığımız insanın düşüncelerini almak durumunda kalırız o zaman. Başkasının düşüncelerine hazır olup, güçlü ve dayanıklı olmak gerekir. Ve peruğu sürekli takmamalı. Çok dikkatli olmalı insan."

Eskiden Marta çok peruk yaparmış. Yılda beş altı tane, hemen hemen hepsini de özel sipariş üzerine. Saçları, renklerini ve şekillerini, sipariş edenin isteği doğrultusunda seçermiş. O zamanlar, daha saçları boyamanın olanağı yokmuş. Saç çilelerini aynı yöne bakacak şekilde yerleştirir, temizleyerek yağdan arındırmak için sabunlu suda yıkarmış. Kuruyunca, saçları parmaklarına sarıp, keten tarağına benzer metal tahta bir altlığa takılı sivri metal dişleri olan bir aletle attırırmış. Attırma esnasında diğerlerinden kısa olanlar çıkar, elinde tertemiz, parlak ve yeni kesilmiş çimen gibi hepsi aynı boyda görünen bir yumak kalırmış. Sonra, iki levha ve saçları tutan bir fırçadan yapılmış bir alete yerleştirirmiş onları. Oradan, hani şu yüzümüze birdenbire düşüveren, sabırsızca düzelttiğimiz saçlar gibi incecik tellerden birini çekermiş. Ve bunu dokuma tezgahının ipliklerine takarmış.Saç telleri perukacı onları dokurken yerlerinden oynamasınlar diye gereklidir

bu alet. Bunları anlatırken bir taraftan da nasıl yaptığını gösteriyordu bana. Saçlar, püskül gibi, özel düğümlerle tutturulmuştu .Uzun tutamları iki ya da üç kez tutturmak gerekirmiş. Saçların bozulmaması veya kırılmaması için bu saç tutamlarını odaya serermiş. Bundan sonra da peruk yapımı başlarmış. Dokuma tezgahına tutturulmuş bu saçları, tıpkı bere örer gibi, örmek gerekirmiş. Akşamlar onun için idealmiş. Marta, yünlü bir şapkayı örercesine, bu işi de tığla yapar, şeffaf tırnaklı ince parmakları, saç tutamlarını deliklerden geçirirmiş. Makrame yapar gibi. Sipariş üzerine çalıştığı zamanlarda, peruğu takacak başın şeklini ve büyüklüğünü bilmesi gerekirmiş. Marta'nın, ölçüleri yazdığı bir defteri vardı. Bana onu da gösterdi. "R.F.- 52,54,14" ve birkaç yerde nemin, dökülen sütün veya gözyaşlarının sildiği kurşun kalemle beceriksizce çizilmiş, yüksek alnı olan bir baş resmi. Ya da, "C.B.- 56,53,18" ve ortadan ayrılmış, omuzlara düşen dalgalı saçlı bir peruğun çizimi. Ya da frizet adlı, sanki bitirilmemiş başın sadece önünü kapatan, arkada, gerçek saçların altında bağlanan bir peruk. Veya "yapıştırma": son saçlarını yandan yana tarayıp, onları kel kafalarında itina ile yerleştiren ve rüzgarın her esintisinden korkan erkeklerin hayali - kafaya yapıştırılan tüylü yufka gibi görünen bir peruk. Üzerinde duran saçların zaman içinde parlattığı birkaç ahşap kafa kaldı Marta'nın evinde. Bir tanesi ufak, sanki bir çocuk başı gibi, bir tanesi çok büyük, bir insan başını çağrıştırması zor bir kafaydı. Böyle büyük peruklar tek bir çeşit saçtan yapılamazmış. Birçok ayrı kafadan gelen saçların rengine ve kalınlığına bakarak, onları karıştırdıktan sonra doğal görünen bir peruk çıkarmış. Eskiden her kadının, saçlarının ortadan ayrılmasını istediğini söyledi Marta. Saçın ayrıldığı yerin altına ince ipek veya bez yapıştırılmalıymış. Yoksa ... Saçlar bu bezin ufak gözlerinden tek tek geçirilip, altta bağlanmalıymış. Bu çok zaman alan bir işmiş. Onun için Marta'ya göre peruktaki saçların

ayrılması perukacının ustalığını gösterir. Ne zaman özenle yapılmış saçlarını ortadan ayırmış bir arkadaşımız bizi ziyaret etse Marta'nın huzursuz bakışlarını sezerdim. Boyalı, özellikle rengi açtırılmış saçları sevmezdi. O zaman saçın, düşünceleri depolama özelliğini yitirdiğini savunurdu. Boya, düşünceleri bozar ya da yok edermiş. Boyalı saçlar depolama yeteneğini yitirir, boş ve yapay olurlarmış. Anısız, yazgısız ve ölü saçları kesip atmak daha iyiymiş. Bana hepsini anlatamadı. Dağlardan gelen suyla uğraşmanın zamanı gelmişti- evlerin temeline girmemesi için suyu başka taraflara yönlendirmenin zamanı. Sel basmadan önce gölün kenarlarını sağlamlaştırmanın zamanı. Veya ıslak ayakkabıları ve pantolonları kurutmanın zamanı. Yalnızca bir kez peruklardan birini -koyu ve kıvırcık olanını- deneyebildim. Aynaya baktım, hatlarım daha iyi ortaya çıkmıştı, daha genç de görünüyordum ama tamamen yabancı biri olmuştum.

"Çok değişmişsin" dedi. O zaman benim için bir peruk yapmasını istedim. Yüzüme bakıp, perukacı belleğine yerleştirsin. Başımı ölçsün, defterine çizsin, oradaki başların arasına eklesin beni. Sonra bana uygun saçı, renk ve şekli seçsin. Beni gizleyecek ve değiştirecek, bana yeni bir yüz verecek bir peruğum olsun istedim. Ama Marta'ya söyleyemedim bunları. Denediğim peruğu, saçları koruyan ceviz yapraklarıyla dolu sandığa attı.

SINIR

Çek toprakları bizimkilerle komşuydu; sınırı evden görebilirdik. Yazın o taraflardan köpek havlamaları ve horozların ötüşü duyulurdu. Ağustos gecelerinde Çek biçerdöverlerinin gürültüsü gelirdi kulaklarımıza. Cumartesileri de Sonow köyündeki diskoteğin müziği. Aramızdaki sınır çok eskiydi. Asırlardır fazla değişikliğe uğramadan ülkeleri birbirinden ayırmıştı. Ağaçlar da, hayvanlar da sınırda yaşamaya alışmış olmalıydı. Ancak ağaçlar bu sınıra saygı göstererek, yerlerinden hiç kımıldamazlardı. Hayvanlar, tüm aptallıklarıyla, onu hiçe sayarlardı. Karaca sürüleri her kış, yavaş yavaş doğuya taşınırdı. Tilki günde iki kez gider gelirdi: güneş doğuşundan hemen sonra yamaca çıkar, saat beşte, herkesin haberleri izlediği zamanda geri gelirdi. Tilkinin gezilerine göre saatler ayarlanabilirdi. Biz de sınırı ancak ya mantar toplarken, ya da resmi geçidin olduğu Tlumaczow'a bisikletle gitmeye üşendiğimiz zamanlarda geçerdik. Bisikletleri sırtımıza alınca, iki saniye sonra öbür taraftaydık. Sabanla işlenmiş orman

yolu birkaç metre ötede yeniden başlardı. Bizi gece gündüz gözleyen sınır polisine, gece devriyelerinin ışıklarına, Mercedes ciplerinin ve motosikletlerinin gürültülerine alışmıştık artık. Büyük ve hoş kokulu ahududunun, çiftçiler tarafından sökülmekten korkmadan yetiştiği işlenmemiş toprak şeride bakan onlarca üniformalı adama da. Bu ahududuyu gözledikleri ne inanmamız daha kolaydı sanki.

KUYRUKLU YILDIZ

Birden aklıma garip bir düşünce geldi: Bizim kazara, bir hata sonucunda insan olduğumuz düşüncesi. Gerçekte, belki de ezelden beri süren ve hiç bitmeyecek, kocaman kozmik bir savaşın içinde olduğumuz düşüncesi. Bu savaşın donuk ışıklarını, kan kırmızısı ay doğuşlarında, yangınlarda ve fırtınalarda, Ekim ayında dökülen donmuş yapraklarda, bir kelebeğin korkak uçuşunda ve geceleri sonsuza kadar uzatabilen ya da gün ortasında aniden duruveren zamanın düzensiz atışında görebiliriz ancak. Ben melek miyim, yoksa bir varlığın hayatını karıştırmak için görevlendirilmiş bir iblis mi? Görevim, her şeye karşın kendi kendine mi yerine getiriliyor, yoksa onu artık bütünüyle unutmuş muyum? Bu unutkanlık da savaşın bir parçası, karşı tarafın silahı. Bana onunla saldırdılar. Yaralandım, bir süreliğine oyunun dışına atılmış oldum. Bu yüzden, ne ne kadar güçlü, ne de ne kadar zayıf olduğum hakkında hiç bir fikrim yok- kendimi tanımıyorum çünkü hiçbir şey hatırlayamıyorum. Kendi içime bakıp, güçlü müyüm

zayıf mıyım diye araştırma yapacak cesaretim de yok ayrıca. Bu çok tuhaf bir duygu; insanın içindeki derin bir yerde, hep olduğunu sandığından çok daha başka biri olduğunu hayal etme duygusu. Ama bu duygu huzursuzluk değil, rahatlık getirdi bana. Hayatın her anıyla özdeşleşmiş bir yorgunluğun geçmesini sağladı.

Sonra da tamamen yok oldu, somut görüntülerde yitip gitti; koridorun açık kapısının, uyuyan köpeklerin, sabah gelip taştan duvarı ören işçilerin görüntüsünde.

Akşamüstü R. kente gidince ben de Marta'ya uğradım. Dağdaki geçidin üstünde bir kuyruklu yıldız duruyordu, düşerken asılı kalmış, bu dünyaya yabancı, gökte hareketsiz bir ışık. Marta ile masada oturduk. Peruğun saçlarını tarayarak masadaki muşambanın üzerine incecik, renkli tutamları koyuyordu. Büyün masayı onlarla kaplamıştı. Ben de ona azizin hayatını okuyordum. Beni dikkatle dinlediğini zannetmiyorum; çekmeceleri karıştırıp, saç koleksiyonunu tuttuğu gazeteleri hışırdatıyordu. Baharın sinekleri ve pervaneleri, ampullerimizi keşfettiler artık. Kocaman kanatlı gölgeler mutfağın duvarlarında geziniyordu. Hikayenin sonunda Marta'nın bir tek sorusu vardı; Aziz'in hayatını anlatan kimdi, ve bunu nereden öğrenmişti? Gecenin bir vakti R. eve döndü. Aldığı eşyaları poşetlerden çıkarırken şehirdeki insanların balkonlara çıktıklarını, dürbünlerle kuyruklu yıldızı izlediklerini söyledi.

Aziz'in hayatını kim anlattı ve bunu nereden öğrendi.

Baştan beri kendinde bir yetersizlik seziyordu; kendini bildiğinden beri, sanki aileleri karıştırılmış, doğmak için yanlış bedeni, zamanı ve yeri seçmiş gibi mutsuzdu kendi içinde. kendinden küçük beş erkek kardeşi ve bir de ağabeyi vardı.Babasının ölümünden sonra evi çekip çevirme işi en büyük ağabeyine düştü. Johann, ağabeyinden hem nefret ederdi

hem de ona hayrandı. Evi yönetmedeki inadı ve acımasızlığından nefret ederdi. Her şey, doğru zamanda yapılmalıydı, herkesin ayrı görevleri vardı ve bu görevler bir tören edasıyla yerine getirilirdi. Hatta dualar bile. Johann dua etmeyi severdi. Dua zamanı, kendiyle baş başa kalabildiği tek zamandı çünkü. O zamanlarda bile ağabeyi ona vurup "Haydi, kes artık. Dua zamanı bitti. Koyunlar bekliyor," derdi. Aynı zamanda ağabeyinin bu özelliklerine hayrandı da. Onun sayesinde herkesin karnı doyuyordu.

Ama bu yıl sert kış erken bastırınca son samanı toplayamadılar. Ağaçlardaki meyveler dondu. Manastıra gönderilecek olanın Johann olacağı belliydi.

Böylece Johann ,kendini Rosenthal'daki manastırda, genç ve yaşlı erkeklerin arasında buldu. Yaşamı, evdeki yaşamından pek farklı değildi. Burada da mutfakta ve bahçede çalışır, odun keser, bulaşıkları yıkar, yemek artıklarını domuzlara verirdi. Ekim'den Nisan'a kadar üşürdü, bu yüzden kahverengi cüppesi iyice ısınarak, yanmış yün kokusu yayana kadar mutfaktaki ocağın yanına sokulurdu. Baharda onu bahçeye, rahip Michal'ın yanına gönderirlerdi. Michal ona şifalı otları birbirinden ayırmayı öğretti ve büyüyen, yaprakları, çiçekleri ve meyveleri olan her şeye karşı büyük bir sevgi aşıladı.

"Senin elin bahçe işlerine yatkın, çocuğum. Diktiğin fesleğene bak, nasıl büyüdü. Böylesine daha hiç rastlamadık." Kekik, zufa otu, çörek otu ve nanenin kokusu yavaş yavaş Paschalis ismini kullanan Johann'ın cüppesine geçti.

Ancak ismini, kıyafetini ve kokusunu değiştirmesine karşın, içinde hala bir mutsuzluk vardı. Başka yerde, başka biri olmak istiyordu. Ama kim ve nerede, bunu bilmiyordu. Sık sık dua etmeden, sadece diz çökerek kilisedeki tablolara bakardı. Özellikle bir tanesi, kucağında Oğlunu tutan Meryem'i

ve yanında, elinde kitapla duran Aziz Katarzyna ve elinde kıskaçla Aziz Apolonia'yı gösteren bir tablo dikkatini çekerdi. Bakarken, bu tablonun içinde, sahnenin tam ortasında olduğunu hayal ederdi. İşte, arkasında dağların karlı tepeleriyle biten kocaman bir boşluk... Daha yakınında heybetli bir kulesi ve kırmızı tuğla duvarları olan bir kent. Her yönden gelen ve kentin kapılarında son bulan bakımlı yollar. Yanı başında, dokunabilecek kadar yakın Oğlu ile beraber Meryem oturmakta. Peygamberin beyaz bacakları annesinin al renkli eteğine yaslanmış. Meryem'in üzerinde, büyük yusufçuklar gibi, açık kanatlı, iki hareketsiz melek duruyor. Paschalis, Aziz Katarzyna mı yoksa Aziz Apolonia mı olduğuna uzun zaman karar veremedi. Ama ikisinden biri olduğundan emindi. Sırtına kadar inen uzun saçları vardı. Dar elbisesi dik göğsüne yapışıp, zarif dalgalar halinde yere dökülüyordu. Etekleri yumuşakça çıplak ayaklarını okşuyordu. Böyle anlarda ayrı bir zevk duyar, gözlerini kapatır, kahverengi cüppenin içinde kilisenin soğuk zemininde diz çöktüğünü unuturdu.

Rahip Paschalis'in yüzü güzeldi, kısa kesilmiş saçları bu güzelliği daha da öne çıkarırdı. Uzun kirpiklerin altındaki koyu gözlerinin bakışı insanları etkilerdi. Pürüzsüz tertemiz yüzünde hiç sakal yoktu, dişleri ise bembeyazdı. Kilisede diz çöküp Meryem'i gösteren tabloya baktığında ise çok güzel görünürdü. Bu güzellik çok acı verici, dayanılmazdı.

Manastırdaki yaşamın maddi yönleriyle ilgilenen rahip Celestyn, Paschalis'i böyle gördü. Onu yanına çağırıp,

"Seni beğendim. Manastırdaki hayat için yaratılmışsın. Bu karışık ve artık dini pek önemsemeyen zamanımızda çok az rastlanan bir özellik. Belki ileride baş rahip bile olursun. Ama şimdi seninle ben ilgileneceğim," dedi.

Paschalis onun sıradaki üçüncü, veya dördüncü yardımcısı oldu. Yatakhaneye lambaları getirir, havluları asar,

usturaları kontrol ederdi. Ertesi kış, Paschalis, okumayı öğrenmeye ve kütüphanedeki lambalara bakmaya başladı. Rahip Celestyn, eğitimin ilerleyişini bizzat kontrol eder, öğleden sonra duaları bitince onu yanına çağırır, seçtiği bölümleri okuttururdu. Hücresinde volta atarken ya da pencereden bakarken onu dinlerdi. O zaman Paschalis onun iri sırtını ve yünlü çoraplı ayaklarını görürdü. "Gittikçe daha iyi okuyorsun," der; başparmağıyla Paschalis'in tıraşlı ensesini hafif okşamak için yanına yaklaşırdı. Bu davranış Paschalis'i rahatsız etmezdi. Bir kere Celestyn'in elini cüppesinin altında hissetti.

"Sırtın ne kadar da pürüzsüz, kız gibi. Yakışıklı bir oğlan olmuşsun," dedi. Ve Paschalis kendini onun yatağında, yünlü battaniyenin altında, insanın tenini utandıracak kadar yumuşak çarşafların arasında buldu. Bu yumuşacık yatakta, rahip Celestyn'in, bedeniyle istediği gibi oynamasına izin verdi. Bundan sonra cüppesinde otların kokusu değil, tozun ve kitapların kokusu ile karışmış erkek bedeninin değişik ve ekşi kokusu vardı. Bir gece, aşktan ve kendi bedenlerinden yorulmuş yan yana yatarken, Paschalis hayatında başka biri olmak istediğini itiraf etti. Karanlıkta "Şöyle bir kadın olsam, nasıl olurdu acaba..." diye sesli düşünüyordu. Aziz Katarzyna'nın üzerindeki dalgalı elbiseyi anlattı.

"Kadın olmayı, doğal bir düzenin parçası olsa bile, bir tür sakatlık olarak algılamak gerekir." Aeropagita'nın sözlerini kullanarak cevapladı Celestyn, ve her türlü düşünceden ayrı kalmak istercesine gözlerini kapadı.

Başka bir zaman Paschalis, akıllı rahip Celestyn'e günahı sordu.

"Yaptıklarımız ağır günah değil midir? Bekarlık yeminimize ve doğanın kurallarına karşı çıkıyoruz..."

Celestyn, "Sen doğadan ne anlarsın ki!" diyerek yatakta oturduğunda, çıplak ayakları soğuk zemine değdi. Sırtı minik kırmızı sivilcelerle kaplıydı. Cüppesini giymeye başladı. Celestyn'in vücudu, onu, boş yatakta yalnız bırakınca Paschalis bir anda üşüdü.

"Kilisenin tüm bilgeleri ve felsefecileri, her kötülüğün kadında saklı olduğunu, Adem'in ilk günahı onun yüzünden işlediğini ve Efendimizin onun yüzünden çarmıha gerilerek öldüğünü söyler. Kadın, insanı günaha teşvik için yaratılmıştır. Bunu unutma: kadın bedeni bir bok çuvalıdır; Doğa Anamız, bunu bize, o vücudu pis bir kanla lekeleyerek her ay anımsatıyor," diyerek Paschalis'in biraz önce sesli okuduğu kitabın sayfalarını çevirdi.

"Gel ve oku." Çırılçıplak Paschalis, titreyerek, kitaba yaklaştı. "Eski tarikatta, çukur hep örtülü kalsın, demişler; açık çukura bir hayvan düşerse, çukuru açan insan cezalandırılacak. Bu korkunç sözler, erkeğin önüne çıkıp onu baştan çıkaran kadınla ilgilidir. Çukur ise, onun güzel yüzü, beyaz boynu ve parlak gözleridir. İşte bu kadın, erkek ırkının günahıyla suçludur ve onun cezasını Kıyamet Günü'nde çekecektir."

Sevgilisinin titreyen bedenini görünce giyinmesini emretti Celestyn.

"İşlediğimiz günah o kadar küçük ki, çıkarmaya bile değmez; ufak, bedensel bir günah. Bir kadınla birlikte olmaktan daha iyi."

Fakat rahip Celestyn, Paschalis'i dikkatli dinlememişti. Onun düşündüğü, kadınla birlikte olmak değildi. Kadına sahip olmak değil, bir kadın olmak istiyordu. Her hareketinde hissedeceği göğüsleri olsun istiyordu. Yumuşak ve sıcak bedeni, bacakların arasındaki şeyin yerine rahatlıkla geçebilirdi.

Sırtına düşen saçlarını hissetmek, kendi yumuşak teninin kokusunu duymak, kulaklarındaki küpelerin şakırtısını dinlemek, beyaz eliyle eteğini düzeltmek ve açık yakasını ince mendille örtmek istiyordu. Aniden Celestyn kulağına

"Çok güzelsin. Sana doyamıyorum," diye fısıldadı. "Şimdi birlikte dua edelim." Yan yana diz çöküp, kısık sesle dua etmeye başladılar.

Manastırdaki geçmiş gelecekten pek farklı olmadığı için, zamanda ve insanların yaşamlarında, belki mevsim renklerinin dışında, fazla değişiklik olmadığı için, insanlar hiç bitmeyen "şimdi"de yaşıyorlardı... Dışarıda yalnızca bir an kadar sürebilecek bir zaman diliminin burada ne başlangıcı vardır ne de sonu. Kendi sonuna erişmekten bir an için bile vazgeçmeyen insan bedeninin erdemleri olmasaydı eğer, manastırdaki hayat sonsuz olabilirdi.

Her anı planlanmış, ayrıntılı ayinlerin uykulu düzeni Paschalis'i çevreliyordu. Pencereden izlediği köpekler bile manastır hayatının tekdüzeliğinde yer alıyorlardı. Öğleyin, yemek artıklarının atıldığı çöp yığınının yanına gelirlerdi. Hızlı yer ve bir süreliğine yok olurlar, daha sonra yine, çöplerin yeni porsiyonunu karıştırmak için dönerlerdi. Akşamları aralarındaki hiyerarşiyi bir düzene oturtmak için gayret gösterirler, birbirlerine saldırırlardı. Ya da tam aksine, bilemediğimiz köpek oyunları oynarlardı. Kışın ahırlardan ve samanlıklardan ayrılmazlardı. Baharda, aralarında dişileri paylaştıkları zaman, kıskanç havlamaları duyulurdu. Yazın orada burada şapşal yavruları görünürdü. Sonbaharda çeteler halinde ufak kemirgenleri avlarlardı.

Paschalis, her rahip gibi, sabah kalkar, yüzünü yıkar, cüppesini giyerdi. Biraz sonra dualaların ve çalışmanın yumuşak ritmine, koridor ve geçitlerde fısıldaşan karanlık figürlerin kalabalığına karışırdı.

Rahip Celestyn, onun babası, sevgilisi ve dostu oldu. Birçok şeyi öğretip, ender rastlanan bir ayrıcalık tanıdı; bundan sonra Paschalis kızlar için kurulan kardeş manastıra her ay taze et götürecekti. Bu Pascalis için büyük bir hediyeydi. Bu engin ve hiç bozulmamış çevreye baktığında, kendi manastırının galerileri ve labirentleri, hasta ve cüceleşmiş gibi göründü gözüne. Öğlenleri kız manastırındaki mutfağın kapısını çalabilmek için, sabaha doğru yola çıkarlardı. Arabaları yavaş yavaş tepeye tırmanır, geçide ulaştıklarında, gökyüzünü yeşil vadiden ayıran inanılmaz uzaklıktaki ufuk çizgisine ve sıra sıra masalara benzeyen büyük dağlara bakmak için arabayı çeken öküzler bile durup bakarlardı. O zaman Paschalis, bilmediği nedenlerden dolayı tuhaf bir huzursuzluğa kapılırdı. Yolda küçük bir köyün yanından geçerlerdi. Kilden yapılmış birkaç küçük ev... Bir tek o zamanlarda kendi evini özlerdi.

Arabaları kapıya yaklaştığında bir çan çalınırdı. Araba avluya girer, rahipler büyük parçalar halindeki domuz etini indirmeye başlardı. Paschalis, bir kadın biçimi görebilmek için çevresine bakınırdı. Çoğu zaman tek görebildiği buruşuk suratlı, dişsiz yaşlı rahibeler olurdu. Ona annesini hatırlatırlardı. Erkek misafirlerini mutfağa çağırır, yemek verirlerdi. Mutfakları temiz ve sıcaktı, bal ve peynir kokardı. Rahibeler inek besler ve arıcılıkla uğraşırlardı. Getirdikleri et yerine, bal dolu kapları ve temiz bezlere sarılmış, peynir dolu sepetleri alırlardı. Paschalis, kadın bedeninin bal ve peynir koktuğunu hayal ederdi. Hem hoş hem de bir insanı kusturabilecek bir karışım.

Bazen normalden daha fazlasını görürdü. Bir gün, daha arabanın içindeyken, kızları duvarın öbür tarafında, bostanlarında çalışırken gördü. Sebzelerden otları ayıklarken bir anda kopardıkları otları bir birlerine atmaya başladılar. Cüppelerinin geniş yakalarını ağızlarına yapıştırarak cıvıltılı kahkahalarını susturmaya çalışıyorlardı. Sarstı onu bu manzara.

Çocuklar gibiydiler. Bir tanesi eteğini hafifçe kaldırmış sebze sıralarının üzerinden atlıyordu. Saçı andıran uzun rahibe başlığı, sanki başında kanatlar varmış gibi havada uçuşuyordu. Sonradan Paschalis onların hareketlerini taklit etmeye çalıştı; yumuşak,her zaman zarif ve çok güzel.

Bundan sonra manastıra, hatta rahip Celestyn'e bile dönmek istemedi. Orada her şey çıkıntılı, sert ve katıydı. Celestyn de. Evet, Celestyn'in bedeni Paschalis'e zevk verebiliyordu, zevk almayı öğrenmişti çünkü. Ama onun hayal ettiği şeyler yoktu artık Celestyn'de. Yatakta onun yanında yatarken, Celestyn'in bir kadın olduğunu utanarak hayal ederdi. Sevgilisinin sırtını okşayarak elini aşağıya doğru kaydırır, eli kıllı ve sert kıça değince hayal kırıklığına uğrardı. Çekerdi elini. Sonra kendinin kadın olduğunu düşünmeye başladı. O zaman Celestyn, olduğu gibi kalabilirdi. Bacaklarının arasında gizli bir deliği olan bir kadın olduğu düşüncesi onu heyecanlandırırdı. Zamanla takıntı haline geldi. Böyle bir şey nasıl görünür acaba, diye düşünüp durdu. Bu delik bir kulak ya da büyükçe bir burun deliği gibi miydi, yuvarlak ve pürüzsüz, yoksa bir çeşit yarık gibi miydi, devamlı kanayan, hiç bir zaman iyileşmeyen bir yara gibi? Paschalis, bu günahkâr sırrı öğrenmek için her şeyi verebilirdi. Ancak onu, dünyayı öğrendiği gibi dışarıdan değil, içinden tanımak, ona dönüşmek ve onu kendi içinde hissetmek istiyordu.

Ertesi kış Celestyn üşüttü. Artık iyileşemeyeceği anlaşılınca rahipler odasına gelip, ölenler için yapılan üçlü duayı etmeye başladılar. Celestyn bunun anlamını biliyordu. Başına geleceklerin manastırdaki hayatın sıradan bir parçası olduğunu duymak istercesine, ateşle parlayan gözlerle rahiplerin yüzlerine bakıyordu. Sonra tokmakların sesi duyuldu ve tüm rahipler son günah çıkarmasını dinlemeye geldiler. Baş rahibin "Credo in unum Deum"a başladığı sırada, Paschalis

ağlamaya başladı. Rahip Celestyn'in bölük pörçük günah çıkarmasında, onunla aylar boyunca birlikte işlediği günahı itiraf etmediğini fark ettiğinde, hala ağlıyordu. Baş rahip günahlarını bağışladıktan sonra, Celestyn taş zemine yatırıldı, akşama da öldü.

Baş rahip Paschalis'in çaresizliğini görünce, onu ertesi gün yapacağı et sevkıyatı görevinden çekmeyi teklif etti. Genç rahip istemedi. Sanki daha hayattayken cehennemin ateşine düşmüş gibi, derisi, beyni ve kalbi yanıyordu.

Et nakil aracı karanlıkta yola çıktı. Arabanın ahşap tekerlekleri gıcırdıyor, öküzlerin ağzından buhar çıkıyordu. Kış göğünde güneş doğduğunda, rahiplerin önünde geçit göründü, ancak bu sefer ne vadi, ne de masa gibi sıra dağlar vardı görünürde; sadece sisli beyaz hava. Manastıra gelmeden Paschalis'in ateşi çıktı, titreyerek kusmaya başladı. Araba yavaş ilerliyor, öküzler karlı yollarda zorlanıyorlardı. Hasta bir adamı dönüş yolculuğuna çıkarmak hiç akıl karı değildi. Rahipler de onu, bu durumdan rahatsız olan rahibelere bıraktılar ve kendine geldiği zaman gelip alacaklarına söz verdiler. Dışarıda kar fırtınası vardı .

Paschalis nerede olduğunu unuttu. Sanki onu aşağıya, loş ve nemli mahzene götürüyorlar, ölü Celestyn'in yanına koyup, ikisini birlikte gömmek istiyorlarmış hissine kapıldı... Kaçmaya çalıştı, ama bağlı olduğunu, birdenbire ağırlaşarak ve sertleşerek tabuta dönüşen kendi cüppesine takıldığını hissetti. Sonra başında iki korkunç cadı gördü. Başını tutarak, ağzına iğrenç, sıcak bir sıvı döktüler. Cadılardan biri, ona Celestyn'in idrarını içirdiklerini hissettirdiğinde, Paschalis dehşete kapıldı. "Zehirlendim, işte şimdi zehirlendim!" diye bağırdı. Sesi çıplak duvarlarda yankılanıyordu.

Dar ve yüksek pencereli küçük hücrede bir anda uyandı. Sidiktorbası doluydu. Bu yüzden yatakta oturup ayaklarını

yere indirdi. Ayaklarının altında koyun derisinin sıcaklığını hissetti, ve birden başı dönmeye başladı. Lazımlığını aramak için dikkatlice kalkıp yatağın altına baktı ama odada yatak, dua taburesi ve koyun derisi kilimden başka bir şey yoktu. Üstüne battaniyeyi sarıp kapıdan dışarı baktı. Bir tarafta dik yamaçlara bakan pencerelerin uzun bir koridora açıldığını görünce, nerede olduğunu anladı. Hemen kapının önünde kilden yapılmış yuvarlak bir kap gördü. Onu odaya alıp rahatladı. Yatağa döndüğünde mutluydu. Buradaki hava daha sıcaktı ve daha farklı kokuyordu. Ayakları, koyun derisinin sıcak dokunuşunu unutmadı.

Akşamüstü baş rahibe yanına geldi. Annesi yaşındaydı. Kırışıklarla çevrelenmiş dudaklarını ve kuru, buruşuk derisinin kül rengini gördü. Kadın elini alıp, nabzını tuttu.

"Ayakta duramayacak kadar zayıfım," diye fısıldadı Paschalis. Baş rahibe dikkatlice gözlerine baktı,

"Kaç yaşındasın oğlum?"diye sordu

"On yedi," dedi ve kadının elini tuttu. "Kendime gelinceye kadar burada kalmama izin verin, ne olur"diye yalvararak kuru ve sıcak eli öptü. Rahibe gülümseyip onun tıraşlı başını okşadı.

Ertesi günü, kabusunda, gördüğü iki yaşlı cadının yanına çağırıldı. Ahşap bir teknenin içi sıcak su doluydu. Yanakları boş keseler gibi duran yaşlı rahibe,

"Bizim buraya bit getirme diye şimdi sana banyo yaptıracağız," dedi. Her sözcüğü yumuşak ve çocuksu söylüyordu, ya dişsizdi, ya da güneyden gelmişti. Rahibeler başlarını öbür yana çevirerek yıkadılar onu. İnce bedenini, derisi kızarıncaya kadar, hem kararlı hem de yumuşak bir şekilde ovdular; tıpkı annesinin yaptığı gibi. Sonra sırtına uzunca bir keten gömlek, ayaklarına da deri pabuçlar giydirdiler. Hiç ses

çıkarmadan, onu yeniden, son iki hafta boyunca yattığı odaya götürdüler.

Bundan sonra baş rahibe onu her gün ziyaret etti. Başında durup ona dikkatle baktı. Paschalis bu bakışlara katlanamazdı, her yalanı bildiğinden, numara yaptığını anladığından emindi. Yüzünü duvara doğru çevirip beklerdi. Kadın onun nabzını tutar, birlikte diz çöküp iyileştirme duasını okurlardı. Rahibe odasından çıktıktan sonra Paschalis, gözleri kapalı, havada onun kokusunu arardı. Ama baş rahibenin kokusu yoktu. Oğlan onun güzel olduğunu düşünürdü, uzun ve iri, güçlü ve sağlıklı görünürdü çünkü. Ön dişlerinin arasında bir boşluk vardı. Bir akşam daha kapıdan girerken geri dönmeye hazırlanmasını tembihledi. Pascalis ayaklarına kapandığında odadan çıkmak için elini kapı koluna koymuştu bile. Cüppesini tutarak yün çoraplı ayaklarına ağzını yapıştırdı.

"Beni onlara vermeyin, Anne" diye cılız bir sesle ağladı. Rahibe durunca da ilk kez onun kokusunu duyabildi toz, duman ve un kokusu. Her şeye hazır, bu kokuya gömüldü Paschalis. Uzunca bir aradan sonra rahibe eğilip onu ayağa kaldırdı.

Paschalis her şeyi, rahip Celestyn'i bile, anlattı ona. Kendini kabul etmek istemeyen bedenini anlattı. Ve ağladı. Gözyaşları keten gömleğine damlıyordu. Kadın, iç çekerek

"Tanrı'nın yarattıklarını bazen kavramak çok zor," dedi ve gözleri garip garip parladı. Oğlan gözyaşlarını durduramıyordu. Baş rahibe çıktı.

Sabah duasının ardından kapıyı çalmadan odasına girdi ve

"Bildiğim tek şey var" dedi," Burada kalamazsın. Kadın değilsin. Ait olduğun cinsin özelliklerini taşıyorsun. Her ne kadar onları gizleyebilsek de... Erkek olarak bizim için tehlikeli-

sin." Yeni uyanan Paschalis söylediklerini anlamakta güçlük çekiyordu. "Ancak, Aziz Meryem Anamıza dua ettim. Beni Kummernis'e yolladı."

Paschalis fısıldayarak bu adı tekrarladı. Hiç bir şey anlayamamıştı. Rahibe kalkmasını emretti. Baş rahibe Pascalis'in gömleğinin üstüne bir pelerin attı. Pascalis gittikçe büyüyen, birdenbire dönen ve galerilere ya da merdivenlere dönüşen koridorlarda, onun peşi sıra ilerledi, sonunda boş odalardan birinin yanındaki ufak bir şapelde durdular. Baş rahibenin haç çıkardığını görünce, Paschalis de aynı hareketi tekrarladı. Zeminde duran küçük yağ lambasının ışıklandırdığı bir odaya girdiler. Lambanın aleviyle mumları yaktı baş rahibe. Paschalis'in gözleri odadaki şekillere yavaş yavaş alışıyordu.

Sunağın tamamı, çarmıha gerilmiş bir vücudu gösteren bir yağlıboya tablodan oluşuyordu. Ona bakan Paschalis birden tedirgin oldu ve aynı zamanda tablonun bir bölümü ona tanıdık geldi, dalgalar halinde yere dökülen elbise... Gözlerini, ona tablonun merkeziymiş gibi gelen, iki yana gerilmiş kolların açığa çıkardığı iki beyaz, yumuşak kadın göğsünden alamıyordu bir türlü. Ama tabloda bir şey daha vardı ki bu göğüslerden çok daha garip ve anlaşılmazdı; haçtaki kadın bedeninde, İsa'nın kızıl sakallı genç yüzü vardı.

Gördüklerini anlayamasa da dizlerinin üzerine çöktü. Dişleri, sabah serinliğinden değil, pek çok yönden kendisine benzeyen, fakat kesinlikle doğal olmayan bir varlığın önünde durduğunu hissettiği için takırdıyordu. İsa'nın gözleri sükunetle ve ancak sevginin öbür yüzü olabilecek bir hüzünle bakıyordu ona. Bakışında ne acı vardı ne de ıstırap.

Baş rahibeye baktı. Kadın gülümsüyordu.

"İşte, Kummernis. Biz ona Kaygılı Aziz diyoruz. Birçok ismi vardır."

Paschalis kısık bir sesle "Ama bu bir kadın," dedi.

"Evet. Henüz aziz değil. Ancak bir gün azizlik mertebesine yükseleceğine inanıyoruz. Papa Klemens onu kutsamıştı. İki yüz sene önce, buraya yakın Braumow köyünde yaşamış Kummernis. Erdemli ve güzelmiş. Herkes onunla evlenmek istermiş ama o Efendimizi damat olarak seçmiş. Babası onu hapsederek evlendirmeye çalışınca, gerçek bir mucize meydana gelmiş. Hazreti İsa, onun bekâretini koruyarak ve iradesini ödüllendirerek kendi yüzünü ona vermiş." Baş rahibe yavaş bir hareketle haç çıkardı. "Aklını oynatan babası onu çarmıha gerdi ve böylece Kummernis tıpkı Sevgilisi gibi öldü. Onu bu manastırın koruyucusu seçmiştik. Fakat şimdiki Papa ona tapınmamızı yasakladı. Bu kararı değiştireceğine inandığımız için, onu burada saklı tutuyoruz. Şimdi gidelim, yoksa üşüteceksin."

Odasına dönerken baş rahibe sır saklayıp saklayamayacağını sordu. Paschalis heyecanla evet dedi. "Okuyup yazabilir misin peki?" diye ekledi kadın...

TAVUKLAR, HOROZLAR

Marta her baharda Nowa Ruda'ya gidip, bir horoz ve iki tavuk alırdı. Sonra onları besler, anlamsız hayatlarını izlerdi. Bu hayatlar gözlerini yiyecek bulmak için aşağıya ya da kartal korkusuyla yukarıya dikmek, kapalı bir alanda saatlerce gezinmekten ibaretti. Tavuk dünyasında, aşağıda ayaklarının altında yaşam, yukarıda ise ölüm vardır. Akşamları Marta bütün bu ekibi kümese kapatır, sabahları yeniden bahçeye bırakırdı. Onlara bir fırın tepsisinde kepekle karıştırdığı patates püresi götürürdü. Tavuklar Martaya pek sorun çıkarmaz ve her gün ona ikişer yumurta verirlerdi. Bazen bana bir şeker torbasının içinde, kabukları boklarla pislenmiş yumurta getirirdi. Yumurtaların sarısı çok yoğun bir sarıydı; sanki hep parlar, güneşin rengine benzemesi gözlerimi kamaştırırdı. Ve her sonbaharda da bu tavuk ailesini topluca keserdi.

Bu hareketini anlamak olanaksızdı. İlk sene onunla birkaç gün boyunca konuşmamıştım; köpeklerime verdiği

kemikleri hemen çöpe atıvermiştim. Marta'nın içine şeytan girmiş olmalıydı, bütün bir yaz hiç et almamış sadece sebzelerle beslenmişti çünkü.

Onun tavukları insandan korkmazlar, ekmek parçalarını elimden yer, gözlerime bakarlardı hep. O zaman üç gün üst üste, Marta onlardan tavuk çorbası yapmış, etlerini fırınlamış, kemiklerini sonuna kadar kemirmişti. Bu sıska ve yaşlı kadının üç gün içinde üç tane tavuk yediğine inanamamıştım. Şimdi de pencereme yaklaşıp,

"Birkaç tavuk aldım," dedi.

"Anladım," diye mırıldandım.

"Ne yapıyorsun?" diye sordu bu sefer de. Barışmak istermiş gibiydi.

"Meşgulüm."

Sustu. Ben de o sırada yazdıklarımı bilgisayar sayfasına kaydettim.

"Bu yazılar çok fazla zamanını alıyor," dedi. Terasa doğru yürüdüğünü duydum. Birazdan merdivenden içeri girecekti. Ayakkabılarını özenle sildiğini duydum. İki saniye sonra holdeki masada oturuyordu. Kafasında anlamsız bir beyzbol şapkası vardı. Gülümsüyordu.

"Zamana yazık değil mi?" diyerek, sepetin içindeki piliçleri gösterdi.

Marta'nın uyuma sorunu olduğunu tahmin ediyordum. Belki de onun için bana düşlerini anlatmamıştı. Tüm uykusunun akşamüstü yaptığı şekerlemeden ibaret olduğunu söylüyordu. Sanki bedeni hiç yorulmaz, karanlığa yalnızca alışkanlık olarak tepki verir gibiymiş. Sonra uykusunu alan Marta uyanır, mutfaktaki lambayı ya da mumu yakar, ışığını seyredermiş. Açık gecelerde karanlıkta otururken, mutfak pencere-

sinde ona hep farklı görünen aya bakarmış. Bana öyle dedi. Ay her zaman başkaymış, farklı yerlerden doğar, ladinlerin tepelerini değişik noktalardan ışıklandırırmış. O zaman Marta yola çıkmayı, yol kenarındaki şapeli arkada bırakarak dağdaki geçitten geçmeyi, arkasından da Olbricht'lerin değirmeninden kalan taşlara ve kuyuya doğru yürümeyi severmiş. Oradan gümüş tepeli dağlar ve uzaktaki ovalar, ovalarda evlerin ışıkları görünürmüş. Nowa Ruda ile uzaktaki Klodzko'nun üzerindeki gökte sarı bir ışık yansırmış. Bu yansıma en güzel havada yağmur bulutlarının olduğu zamanlarda görünürmüş. Kentler, imdat ister gibi parlarmış.

Ama Marta'nın yaşadıklarının arasında en şaşırtıcı olan, o anda bir ölüm denemesi yaşayarak uyuyan insanların, kentlerde, köylerde, yolların ve sınır geçitlerinin yanında, dağlardaki yurtlarda ve hastanelerde, çocuk evlerinde, Klodzko ve Nowa Ruda'da ve daha da uzaklarda görünmeyen, hatta var oldukları bile hissedilmeyen yerlerde yatan, binlerce insanın uykusunu görmesiymiş. Yabancı yataklara, işçi otellerindeki ranzalara, tek odalı evlerin divanlarına, uyuma bölümünü diğer yerlerden ayıran bölmelerin arkasına atılmış, kendi kokularının içinde yatan insanları görürmüş. Her evde sıcak, yorgun düşmüş, ya kolları her iki yana açık ya da birbirlerine sarılmış bedenleri, huzursuz gözlerin altında bir o yana bir bu yana gezindiği, hafifçe oynayan göz kapaklarıyla yatan insanlar. Nefeslerin, horlamaların ve birden söyleniveren sözlerin müziğini duyar, ayakların bilgisiz dansını, yorganın peşine düşen uykulu insanların hareketini seyredermiş. Bu insanların teni buharlaşıp, düşünceleri karışınca, onlara bir isim verecek ya da var olduklarını kanıtlayacak bir şey kalmazmış geride. Gözleri bir takım görüntüler görürmüş. Rüyalar öyleymiş zaten, görüntü var, insan yok. Zamanın her anında milyonlarca insan uyur. İnsanlığın yarısı ayaktayken, diğer yarısı uykudadır. Birileri uyanırsa, diğerler yatmalı; o zaman

dünyanın dengesi bozulmaz. Tek bir uykusuz gece olsaydı, insanların düşünceleri yanmaya başlar, dünyadaki her günlükte yazılan harfler karışır, söylenen cümleler anlamsız olunca, insanlar onları elleriyle yeniden ağızlarına sokmaya çalışırlardı. Marta, yeryüzünde geçen hiçbir anın yalnızca parlak, gergin ve tiz olması gerekmediğini bilirdi. Karşı tarafta her zaman onu dengeleyecek karanlıklı ve boğuk, değişken ve karışık bir an olmalıydı.

RÜYALAR

Rüyalarımız geçmişteki olayları tekrarlayarak onların anlamlarını karıştırdığında, ben geçmişin -gelecek gibi- çözülmeyen bir sır olarak kalacağını düşünmeye başlarım. Bir olayı yaşamış olmam, onun anlamını çözdüm anlamına gelmez. Onun için aynı derecede gelecekten de, geçmişten de korkarım. Ya şu ana kadar kesin ve değişmez olarak bilip kabul ettiğim bir olayın, apayrı bir nedenden dolayı ve hiç tahmin etmediğim bir şekilde meydana geldiği ortaya çıkarsa? Ya beni yanlış sonuçlar çıkarmaya sevk ettiyse ve ben bu yüzden kör gibi, uykuda gibi, doğru yönü bulamadıysam? Geçmişimin doğrusu buysa, bugünüm neye dönüşecek?

Hani, rüyalarımla beraber katıldığım şu internetteki insanlar vardı ya... Onlar bana hiçbir şeyin bizi rüyalar kadar birbirimize yaklaştırmadığını gösterdiler. Hepimiz aynı rüyaları aynı düzensiz şekilde görürüz. Bu düşler aynı zamanda bize ve tüm diğer insanlara aittir. Onun için rüyaların yazarları yoktur, onun için bunları seve seve internette her lisanda ya-

zıp, altında imza yerine bir harf, isim veya sembol atabiliriz. Rüya, sahiplik hakkı ile alakası olmayan dünyadaki tek şeydir. Bütün dünyada, nerede uyuyan birisi varsa, kafasında küçük ve karışık evrenler kurulur, gerçeğin üstünde yara kabuğu gibi büyürler. Onların tek tek anlamlarını bilen uzmanlar olabilir, ama toplu anlamlarını çıkaran kimse yoktur.

İNTERNETTEKİ RÜYA

Dar binalarla dolu karanlık, eski bir şehirdeyim. Bir fenomeni inceliyorum: evlerin duvarlarında yuvarlak delikler var ve kimse onların nasıl oluştuğunu bilmiyor. Duvarlarda, parmaklıklarda, çitlerde ve camlardaki bu delikleri incelerken, onların belli bir mantığa göre yerleştirildiğini keşfediyorum. Eşyaların içinde yapılmış bir tünel var. Sanki bir nesne uçarak, rastladığı her şeyde delik açmış gibi... Bu nesnenin ne olduğunu çözmeye uğraşmıyorum nedense. Beni ilgilendiren, uçuşun yörüngesi. İlk başta bu nesnenin gökyüzünden gelip, yeryüzüne yaklaştıktan sonra tekrar gökyüzüne döndüğünü düşünüyorum. Ama olgular başka teoriden yana. Söz konusu nesne yerin altından fırlayıp, gökyüzünde yok olmuş, diyorlar. Eşyalar, delinmiş olmaktan rahatsızlık duymuyorlar.

UNUTMALAR

Marta'ya gidip, dereye yakın yoldaki ısırganları kesiyordum. Elleri göğsünde birbirine bağlamış Marta arkamda dolaşarak, Tanrı'nın bir çok hayvanı yaratmayı unuttuğunu söyledi.

"Masela, su tavuğu" dedim ben." Kaplumbağa gibi sert kabuklu olabilirdi. Ama bacakları daha uzun. Dişleri de sert ve ezici olmalıydı. Derenin içinde gezinirken her türlü pisliği, çamuru ve ölü dal parçasını, hatta suyun köyden getirdiği çöpleri bile yiyebilmeliydi.

Böylece bilmediğimiz nedenlerle Tanrının yaratmadığı hayvanları sıralamaya başladık. Toprağın içinde yaşayan bir sürü hayvanı ve kuşu unutmuş. Sonunda Marta, en çok, gece vakti dört yol ağzında oturacak büyük ve sümüklüböcek gibi ağır bir hayvanın eksikliğini hissettiğini söyledi. Ama hayvanın isminden bahsetmedi.

ALMANLAR

Yaz başında tarlalarda Almanlar görünmeye başladı. Beyaz kafaları, ot denizinde yüzüyor gibiydi. Tel çerçeveli gözlükler güneşte birdenbire neşeyle parlıyordu. Adıneydi, Almanların, tertemiz ve bembeyaz ayakkabılarından tanınabileceğini söyledi. Bizimkiler bakımsızmış. Hep kasvetli, koyu renkli. Çizmelerimiz ise lastiktenmiş. Hani şu çiftçilik yaparken giyilenlerden. Ve bir de suni deriden yapılan, moda olan Avrupa markalarının taklidi olanlar varmış. Devamlı kırmızı toprağa bulanmış, çamurlu ve sürekli ıslanıp kurutulmaktan şekilleri bozulmuş, yamulmuş ayakkabılarımız.

Almanlar her yıl gelirdi. Dikkatimizi çekmemek için yolların kenarlarında çekingen duran otobüslerden boşalırlar; grup ya da çiftler, ama ekseri çiftler halinde, sanki sevişecek kuytu bir yer arar gibi yürürlerdi.. Bomboş, yalnızca otların çıktığı arsaların fotoğraflarını çekmeleri bizimkileri şaşkına çevirirdi. Onlara çay ve tatlı ikram ederdik. Çaylarını bitirince başlarını alıp giderlerdi. Ellerimize bir iki Mark para sokuşturmak istemelerinden

rahatsız olurduk. Çürük merdivenlerimiz, dökülen sıvalarımız, bitmeyen onarımlarımızla gözlerine barbarlar gibi görünmekten korkardık.

Nereye giderlerse gitsinler, sonunda hep kendilerine şeker için ellerini uzatan çocukların bekleştikleri bakkal dükkanının önüne gelirlerdi. İçlerinden bazıları hep bu duruma kızıp havayı bozardı. Almanların bakkal dükkanının yanında şeker dağıttıkları birkaç dakika içinde, havayı bir vatanseverlik doldururdu. Sanki bayrağımız gökte dalgalanırken her yer ve her şey beyaz ve kırmızıya dönerdi; o zaman -bu şekerlere rağmen isyancı bir tavır içinde- kendimizi tam Polonyalı hissederdik.

Bazı Almanlar birçok defa gelirdi. Hatta bazıları bizim köyden birilerini Almanya'ya çağırıp onlara iş ayarlamıştı. (Çok değil, bir iki kişiye, onlar da Alman mezarlarına bakan ailelerden)

Bir seferinde topraklarımıza yaşlıca bir çift geldi. Bu ikisi, bize artık var olmayan evlerin yerlerini gösterdiler. Sonra Noel'de birbirimize kart gönderdik. Bize Frost ailesinin artık evimizle ilgilenmediğini de yazmışlardı.

Sinirlenerek "Niye bizim evle ilgilensinler ki?" diye sordum Marta'ya.

"Onu inşa eden onlardı çünkü." dedi.

Bir akşam boş tatlı tabakları ve çay fincanlarını terastan toplarken, Marta insanların en büyük görevinin yeni şeyler yapmak değil, yıkılmakta olanları kurtarmak olduğunu söyledi.

PETER DIETER

Peter Dieter, eşi Erika ile beraber sınırı geçtikten sonra, eline bir uğur böceği kondu. Dikkatli baktı, üzerinde tam yedi tane nokta vardı. Sevindi.

"İşte, gerçek bir selâm!" dedi.

Garip bir otobandaydılar. Yolun iki kenarında duran mini etekli kızlar arabalara el sallıyorlardı.

Akşamüstü Wroclaw'a gelince, Peter şehri tanıdığına şaşırdı. Yalnızca, kendini kötü bir fotoğrafın içinde bulmuş gibi, her şey daha koyu ve daha ufak görünüyordu. Kalbi düzensiz atıyor, atışların arasındaki sessizlik sanki sonsuza dek uzuyordu. Otelde, uyumadan önce ilaçlarını içmek zorunda kaldı.

Yatakta otururak, "Çok geç geldik buralara," dedi Erika ciddi bir sesle. "Bu heyecanı yaşamak için çok yaşlandık artık. Bak, ayaklarım nasıl şişmiş."

Ertesi günü Wroclaw'ı gezdiler: daha önce gördükleri tüm kentlerle aynıydı. Dökülen ve gelişen kentler, nehirlere doğru eğilen, toprağa köklenmiş ya da küf gibi ince yapılı kentler. Boşaltılmış ve yıkılmış ya da mezarların üzerinde yeniden kurulmuş, insanların ölü gibi yaşadıkları kentler. Taştan bir odak noktasının, bir tek köprünün üstünde denge tutturmaya çalışan, yarıya bölünmüş kentler.

Sonra dağlar başladı. Hediyelik eşya satan kulübeler dolu Karpacz köyü, Lehçe ismini söylemekten korkarmışçasına Peter'in inatla Schreiberhau dediği Szklarska Poreba kasabası. İşin aslı, yolun devamını, özellikle Neurode ve Glatz'ı merak ediyorlardı. Acaba hepsini görebilecekler miydi? Acaba geçmişi görmek için zaman yetecek miydi? Fotoğraf makinelerine dönüşen gözleri, gördükleri her şeyi çekebilecek miydi acaba?

Peter kendi köyünü, Erika ise kendi köyüne bakan Peter'i görmek istedi. O zaman tüm Peter'i, baştan sona tüm hüzünlerini, kısa yanıtlarını, onu sinirlendiren ani karar değişikliklerini, hatta inatla açtığı iskambil falına neden zaman harcadığını, neden otobanda birdenbire arabaları solladığını ve içinde takılıp kalan, kırk yıllık evliliklerinde değişemeyen tüm yabancı şeyleri anlayacağını düşündü.

İçindeki tüm yazılı ricaların, bildirilerin ve onayların Almanca olduğu bir köy pansiyonunda kaldılar. Peter, kahvaltıdan önce giyinip evin önüne çıktı. Mayıs ayıydı, aslanağızları, ovadakilerden daha geç çiçek açmıştı. Kendi dağlarını gördü. Ufukta sisli belirsiz çizgiler. Havayı kokladı. Manzara değil, ama aldığı koku kafasında aşırı ışık almış film gibi, parça parça ve bir odaktan yoksun, bir anlam veya amaç içermeyen görüntüler canlandırdı.

Rafadan yumurta yedikleri kahvaltıdan sonra yeniden yola çıktılar. Gittikleri yol önce aşağıya, sonra biraz yukarıya

doğru götürdü onları. O kadar virajlıydı ki, sonunda tüm yönleri iyice karıştırdılar. Yamaçlara yayılmış köylerin ve aslında aynı küçük nehrin ara sıra karşılarına çıkan bir parçası olan derelerin yanından geçtiler. Her köyün kendi ovası vardı, kadife kutusunda kendine ayrılmış oyukta yatan çikolatalar gibiydiler.

O günün en üzücü anı, Peter'in kendi köyünü tanımamasıydı. Köyden de küçük bir yer haline gelmişti; evleri, avluları, yolları ve köprüleri yok olmuştu. Yalnızca iskeleti kalmıştı. Eskiden arkasında, ıhlamur ağaçlarının arasında, Peter'in evinin durduğu kapısına asma kilit asılmış kilisenin önünde park ettiler.

Peter her yeri kokluyor, kafasında geçmişin garip filmini yeniden oynatıyordu. Bu filmi her yerde, benzin istasyonundaki lokantada, metroda, İspanya'da tatilde ya da alışveriş merkezinde oynatabil fark etti. Belki de başka bir yerde, bu en sevdiği film, o anda gördüğü manzaradan etkilenmeyeceği için, daha net olabilirdi.

Dar bir toprak yolda yürürken yukarıdan köye, köyün iskeletine, kalan birkaç eve, küçük bahçelere ve kocaman ıhlamur ağaçlarına bakıyorlardı. Manzara hayat doluydu: Aşağıda ineklerini otlaklara süren insanlar, koşuşturan köpekler, ani bir kahkaha atan adam ve korna çalan araba ve biraz daha yukarıda onları selamlayan elinde kova taşıyan başka bir adam, bacalardan gökyüzüne doğru giden duman ve batıya uçan kuşlar.

Yolun kenarında oturup cips yediler. Kocasının yüzüne çaktırmadan bakan Erika, ıslak gözlerini ya da titreyen çenesini göreceğinden korktu. O zaman cips paketini yere koyacak, ona sarılacaktı. Ama adamın yüzü, televizyon seyrettiği zamanlardaki gibiydi.

"Tek başına devam et," dedi Erika. "Bir bak, ayaklarım nasıl şişmiş." Sözleri artık kulağa nakarat gibi geliyordu. Peter cevap vermedi.

"Geç kaldık bu seyahat için. Yaşlandım, çıkacak halim kalmadı. Arabaya gider, seni orada beklerim," diye ekledi.

Peter Dieter, yavaş yavaş yürürken taşlara ve şimdiden tomurcuklanmış yabani güllere bakıyordu. Birkaç metrede bir durup soluklanırken yapraklara, bitkilere, devrilmiş ağaçları yavaş yavaş kemiren mantarlara bakıyordu.

Tarladan geçen yol önce ladin ormanına girdi. Orman bitince, Peter'in o ana kadar içinde taşıdığı dağların manzarası arkada kaldı. Sık sık seyredilince rengi ve şekli bozulan değerli bir pulmuş gibi, manzaranın da bozulacağından korktuğu için yalnızca bir kere arkasına baktı. Ama tepeye vardığında durdu ve dönüp manzarayı adeta içti. Gördüğü bütün dağları bu dağlarla karşılaştırırdı hep, ama hiç biri gözüne bunlar kadar güzel görünmemişti. Ya fazla yüksek, fazla iri ya da çok ufak kalırlardı. Ya Schwarzwald gibi, fazla vahşi, karanlık ve ormanlı, ya da Pirene Dağları gibi fazla evcil ve parlaktılar. Fotoğraf makinesini çıkardı ve gördüklerini kopya etmeye başladı. Şak - dağılmış köy evleri. Şak - siyah gölgelerle dolu ladin ormanları. Şak - derenin ince ipi. Şak - Çek tarafında sarı kolza tarlaları. Şak- gökyüzü. Şak- bulutlar. O anda nefes alamadığını, boğulacağını hissetti.

Yürümeye devam etti. Turist yoluna çıktığında, sırt çantalı gençler, gözlerine akan teri silen Peter'i selamlayıp yollarına devam ettiler. Böyle başlarını alıp gittiklerine üzüldü aslında. Onların yaşındayken buralara geldiğini ve biraz aşağıda, ıslak yosunların üstünde ilk defa bir kadınla birlikte olduğunu anlatabilirdi onlara. Ya da köye bir özellik katan Olbricht'lerin uzun kollu yel değirmenin durduğu yeri yukarıdan

gösterebilirdi. Onları çağıracaktı, ama ciğerlerinde yeterince hava yoktu. Kalbi sanki boğazın içindeki bir yerde atıyor, boğuyordu onu. Fakat geri dönmek bir fırsatı kaçırmak olurdu. Böylece, birkaç yüz metre daha güçlükle yürüdü ve sınırın geçtiği zirvede buldu kendini. Uzaktan sınırın beyaza boyanmış direklerini gördü. Nefesi iyice daraldı, çoktan unuttuğu dağ havası ona yaramamıştı demek. Rutubetli deniz havasına alışmış ciğerlere, iyi gelmediğini unutmuştu.

Dönüş yolunu düşününce kendini çok zayıf hissetti. Burada ölsem ne olur acaba, diye düşündü direklere doğru sürüklenirken. Nedense bu fikir ona komik geldi. Ta buralara kadar tırmanması, buraya gelmek için Avrupa'nın yarısını geçmesi ve yıllardır bir liman şehrinde yaşaması, iki çocuk ve bir ev sahibi olması komik geldi bir anda. Sevmesi ve karşılığında sevilmesi, savaştan kurtulması da... Kendi kendine gülüp, cebinden bir çikolata çıkardı. Durup, parlak kağıdını özenle açmaya başladı. Fakat çikolatayı ağzına koyduğu anda onu artık yutamayacağını biliyordu. Bedeni başka şeylerle meşguldü. Kalbi ritmini kaybetmekte, damarları gevşemekte, beyni tatlı ölümün uyuşturucusunu üretmekteydi. Ağzında çikolata, sınırdaki direğe yaslanarak oturdu. Uzak ufuk, bakışlarını yavaş yavaş kendine doğru çekiyordu. Bir ayağı Çek Cumhuriyeti'nde, öbürü Polonya tarafındaydı. Her geçen saniye ölerek daha bir saat oturdu. Son anda Erika'yı, onu arabada beklerken merak ettiğini düşündü. Belki polisi bile çağırmıştı. Şu anda Erika bile ona çok uzak, deniz seviyesinde, oldukça gerçek dışı gibi geliyordu. Tüm yaşamını düşlemişti. Ne zaman öldüğünü anlamadı. Çünkü ölüm birdenbire değil, adım adım gelerek içindeki her şeyi yok etti.

Akşamüstü Çek sinir polisi buldu onu. Polislerden biri nabzını saymaya çalışırken öbürü, genç bir oğlan, adamın ağzından boynuna akan kahverengi çikolata ırmağına korkuyla

bakıyordu. Birincisi telsizini çıkarırken diğerine baktı. Gözlerinde soru işareti vardı. Saate baktılar. İkisi de tereddütlüydü. Muhtemelen geç kalacakları akşam yemeğini düşünüyorlardı. Ve yazmaları gereken raporu. Sonra ikisi birlikte Peter'in ayağını Çek tarafından Polonya tarafına koydular. Ama bu onlar için yeterli değildi. Bu yüzden adamın vücudunu hafifçe kuzeye, Polonya'ya doğru çekiverdiler. Ve suçlu suçlu, sessizce uzaklaştılar.

Yarım saat sonra Polonya sınır polislerinin fener ışıkları Peter'i aydınlattı. Polislerden biri "Aman Tanrım!" diye bağırarak geri çekilirken ikincisi alışkanlıkla silahına davrandı, etrafa baktı. Her yere mutlak bir sessizlik hakimdi; aşağılarda, ovalarda kasabalar, yıldız ışıklarını yansıtan yaldızlı çikolata kağıtlarına benziyorlardı. Polonyalılar Peter'in yüzüne bakıp fısıldayarak konuştular. Arkasından ciddi bir sessizlikte onu kollarından tutup Çek tarafına götürdüler.

Ruhu tamamen uzaklaşmadan evvel, Peter Dieter kendi ölümünü böyle hatırladı. Önce bir tarafa, sonra diğer tarafa doğru, mekanik bir hareket olarak. Dar bir köprüdeki, ya da bir şeyin ucunda dengede durmaya çalışır gibi. Uykuya dalan beyninde gördüğü son manzara ise Albendorf kentindeki gördüğü Çocuk İsa'nın doğduğu ambarı simgeleyen Noel düzenlemesi oldu. Tahta figürler, kendilerine özgü mekanik hareketlerle boyalı bir manzaranın önünde yürüyorlardı: Tahta ineklerini otlaklara götüren tahta insanlar, koşuşturan tahta köpekler, birdenbire tahtadan bir kahkaha atan adam ve biraz daha yukarıda onları selamlayan elinde kova taşıyan başka birisi, bacalardan boyalı gökyüzüne doğru giden boyalı duman ve batıya uçan boyalı kuşlar. Peter Dieter'in tahta vücudunu sonsuza kadar bir taraftan diğer tarafa taşıyan tahta askerler.

RAVENT KÖKÜ

Marta, evinin arkasına ravent kökü dikerdi. Ufacık ve yamaçlı tarladaki bitkilerin sıraları düzensizdi -büyük taşların etrafından dolaşır, belirsiz sınırda yığılırlardı. Kışın ravent kökü, karın ve toprağın altında yok olur, etli saplarını kendine çeker ve öbür tarafa, geriye doğru- kendi içine, uyuyan köklerine doğru büyürdü. Mart sonunda toprak kabarır, ravent kökü yeniden doğardı. Bu yıl da kendini gösteren ravent kökü, her zamanki gibi ufak ve yeşilimsi beyazdı. Yeni doğmuş bebek derisi gibi yumuşacıktı. Geceleri büyürdü. Bu büyümenin hışırtısını otların içinden duyardık. Bu sesin ince frekansı, diğer bitkileri de uyandırırdı. Ertesi gün sebze bahçesinde bir canlılık olurdu. Marta, kızarmış yanaklarıyla onlara bakardı. Sanki uykudan uyanan askerler, toprağın altından çıkıp savaşa hazırlanan ordu gibiydiler. Önce başlarının üstü, sonra koca omuzlar, ileride dalgalı yeşil çadırlarını açacak olan, her zaman dik, her zaman esas duruşta bekleyen bedenler...

Mayıs'ta sanki askerlere "rahat" dermiş gibi onları keskin

bir bıçakla keserdi. Onu muhtemelen alttan görürlerdi, elinde bıçak, kocaman bir kadın. İri saplarını kesen bıçağın sesi, çelik ağızdaki ekşi öz su.

Sonra Marta aynı demetleri Nowa Ruda'daki pazara götürüp, ilkbahar kompostosu ya da kış boyu özledikleri ravent köklü kekleri yapmak isteyenlere satardı.

Demetleri bağlamasında ona yardımcı olurdum. Eksik, bozuk ya da çok kısa sapları, bendeki Ukrayna malı fırında kek yapmak üzere, kenara ayırırdık.

EVREN DOĞUMLARI

Archemanes, en sevdiğim felsefecidir. Archamenes'e göre evren iki temel kuvvetin ortak çalışması sonucunda oluşmuştur. Bu temel kuvvetleri, ölümsüz ve her yerde var olan, güçlü ilk varlıklar olarak görmüş Archamenes. Ortak çalışmalarını da sonsuz karşılıklı soğurma olarak. Biri diğerini durmadan yer; evrenin varoluşu buna dayanırmış. Yaratıklardan biri Chtonos, sürekli doğuran, büyüyen, türeyen biri. Onun varoluşunun merkezi ve ana amacı, kendi kendini yaratmakmış. Ancak bu yalnızca kendini çoğaltmasına dayanan bir yaratılış değil, ona hiç benzemeyen, hatta zıddı olan varlıkları da yaymasıymış aynı zamanda. Onun için Chtonos'un içinde hiç durmadan kör ve düşüncesiz bir büyüme süreci devam edermiş. İkinci yaratık Kaos, Chtonos'u soğurur bir şekilde, sürekli olarak yermiş onu. Kaos, elle dokunulmaz bir varlık, Chtonos'un etrafını sindircesine onu eriten bir ilkeymiş, Chtonos'suz yaşayamaz ve tam tersi, Chtonos'u bir hiçe dönüştürürmüş.

Bu iki yaratığın aşırı şiddetli ilişkisinden Kronos, kasırga gözüne benzetilebilecek bir ilke doğarmış. Soğurmanın, yok edişin içinde, yanıltıcı bir huzur, vahaya benzeyen, neredeyse ılgım gibi, fakat kalıcı ve düzenli, evrenin varoluşunu başlatan uyumu taşıyan bir varlık oluşurmuş. Kronos soğurmayı yavaşlatır, ona biçim verirmiş. Bir tarafta doğurmayı engeller, onu, kendisinin ilkesi olan zamanın düzelteceği adalar haline sokar, öbür tarafta yok edişin darbesini yavaşlatırmış. İşte o yerde evren ve evrendeki temel enerjiler kurulurmuş.

Tanrılar Kronos'un içinde doğarmış. Onların ana özelliği sevgi (philia) imiş. İlahi aşkla dolu, onunla temel unsurların nefretini (neikos) yenerek evrenin tek ve bozulmaz ruhani gücünü oluşturmaya çalışırlarmış. Bu amaçla insanları, hayvanları ve bitkileri yaratırken onlara sevgi tohumu verirlermiş.

Ravent kökü demetlerini bağlarken tüm bunları anlattım Marta'ya. Bitirince Marta bana şuna benzeyen bir şey söyledi: İnsanlar "her şey," "her zaman," "asla" ya da "herkes" kelimelerini kullandıkları zaman bu kelimeler bir tek onlarla ilgilidir. Dışarıdaki dünyada bunun gibi genel kavramlar yoktur çünkü...

Bir de dikkatli olmamı söyledi. Ne zaman birisi konuşmasına "her zaman" diyerek başlıyorsa, dünya ile ilişkisini koparıp, kendinden söz ediyor demekmiş.

Sadece omuzlarımı silktim.

AZİZİN HAYATINI KİM ANLATTI VE BUNU NEREDEN ÖĞRENDİ ?

Manastırın gizli, dört isimli koruyucusunun yaşamını yazmak için Paschalis rahibelerin yanında kaldı. Manastırdan uzak bir kiler binasında ayrı bir hücre verdiler ona. Hücresi büyük, rahat ve sıcaktı, gece ahşap kepenklerle kapattığı yüksek bir penceresi ve içinde mürekkep şişesini koymak için özel bir çukuru olan, ağır bir yazı tezgahı vardı. Kış bulutları gider gitmez, güneye bakan penceresinde, havadaki tozların ve uçuşan sinirli sineklerin canlılık kattığı geniş bir ışık huzmesi göründü. Ne zaman tezgahında otururken üşüse, bu ışığa gider ısınırdı. İnsanların fark etmedikleri bir dansın içinde, devindiklerini düşündüğü dağ sıralarına bakardı. Yakında bu olağanüstü ufkun her çizgisini, her ovasını, her tepesini tanıyacaktı.

Günde iki kez rahibeler kapısında yemek, ekmek, pişirilmiş sebze, pazar ve bayram günlerinde ayrıca şarap bırakırlardı. İki üç günde bir baş rahibe gelirdi. Daha ilk başta, işe nasıl başlayacağını bilmediği zaman ona,

"Seni sordular" dedi, "sordular ve ben tek başına bizden ayrıldığını söyledim. Onlar da yolda başına kötü bir şey geldiğini düşündüler, 'belki kurtlar saldırmıştır' dediler, çünkü. Ben de kimsenin buralarda yıllardır kurt görmediğini, muhtemelen dağlara kaçtığını söyledim."

"Neden böyle dediniz?"

"Seni kan içinde yerde ölü göreceğime, verdiğin sözü tutmayıp kaçtığını görmeyi tercih ederim, ondan," dedi.

"Nasıl başlayacağımı bilemiyorum" diye şikayet etti oğlan. Baş rahibe, tezgahtaki küçük kitabı göstererek,

"Önce bunu dikkatli okuyup yazarı tanımalısın. Onun nasıl davrandığını, nasıl göründüğünü ve konuştuğunu, onun en ufak ayrıntısını hayal edebileceğin ana kadar okumalısın bu kitabı. O zaman hem yazarın, hem de okurun, yani, senin, hissettiklerini daha kolay anlayacaksın."

Paschalis okumaya başladı. İlk başta sıkıcı geldi, üstelik Latincesi de pek iyi olmadığı için her şeyi anlayamıyordu. Arkasından azizin Latincesinin de mükemmel olmadığını sevinerek fark etti. Rahibelerin yaptıkları tatlılardaki kuru üzümler gibi, içinde Çekçe, Almanca ve Lehçe kelimeler vardı. Yavaş yavaş, kendi içinde taşıdığı başka birisi olma isteğini Kummernis'in yazılarında da bulup, ondan cesaret aldı.

Kitap garipti; aynı zamanda iki taraftan da okumak gerekirdi onu. Bir tarafta "Hilaria", ters çevirilince "Tristia" yazısı görünürdü. Yani, üzüntüler ve sevinçler. İki bölümün arasında, kitabın ortasında farklı bir mürekkeple yazılmış birkaç sayfa daha vardı. Bu bölümün adı Dua Nasihatnamesi'ydi.

Paschalis'in dikkatini dağıtan başka bir konu daha vardı: Duvarın öbür tarafındaki kadınların hayatı. Bazen onların seslerini ve sandaletlerinin takırtısını duyardı. Yemek zama-

nı, kapının arkasında bir kadının işareti olarak kulağına gelen tabakların ince sesini sabırsızca beklerdi. Kapıyı açmaya cesaret edemezdi. Ancak manastırdaki seslerin dindiği gece vakti odasından çıkardı. Bunu yapmakta serbestti. Yalnızca tek bir yoldan, çarmıha gerilmiş Kummernis'i gösteren tablonun bulunduğu kiliseciğe gidebilirdi. Zamanla azizin çıplak ve beyaz göğüsleri Paschalis'in içinde bir arzu uyandırdı. Yüzünü onların arasına gömdüğünü hayal etti. Bazen daha güçlü ve acılı başka bir şeyi de düşlüyordu, Celestyn'le ilgili, yasak olduğunu bildiği şeyi. Ve bu hayalleri, gece sert battaniyeye sarılarak, kendi kararsız bedeninde denerdi.

Hilaria bölümünde dikkatini çeken ilk kısım şuydu:

"Yere yatıp, kollarımı ve bacaklarımı açarak, Sana ait güneşle parlayan gökyüzü üstüme çökene kadar, karnıma, göğüslerime sarılana kadar bekleyebilirim."

İlk kez onu öyle gördü. Paschalis'in gözlerini kamaştıran aslanağızlarının arasında, manastırın arkasındaki yamaçta yatıyordu. Görüntüdeki aslanağızlarını hemen siliverdi. Şimdi etrafında yemyeşil çimen ve temiz, kocaman gökyüzü vardı. Bedeni, yamaçta bir haç, "Buraya, buraya bak!" diye çağıran bir işaret gibiydi. Aşağıda sığırlarını otlaklara götüren insanlar, koşuşturan köpekler, ani bir kahkaha atan bir adam ve koyunların boynunda çınlayan çıngıraklar ve biraz daha yukarıda yakaladığı tavşanı taşıyarak onları selamlayan başka bir adam, bacalardan gökyüzüne doğru giden duman ve batıya uçan kuşlar. Paschalis hepsini görüyordu.

Kolları ve bacakları açık, yerde güçsüz yatan birisinin üstünde yatıp, tüm ağırlıkla ona yapışmak, içine gömülmek, sarılmak istedi Ya sonra? Onu bilmiyordu. Gecenin köründe battaniyesini uzun bir silindir şekline soktuktan sonra onu yere koyup, sıcak, aynı zamanda hem sert, hem yumuşak, hayat dolu

ve şehvetli bir kadın bedeninin üstünde yattığını düşlüyordu. Üstünde usulca yattığında, nefesi kesiliyordu, sanki havasız kalmış gibi. Ama rahatladığını hissetmiyordu. Aklına gelen tek düşünce, bu bedeni yere bastırmaktı. Sonra, yataktayken, Kummernis'in babasını düşündü. O da aynı duygulara kapılmış olmalıydı.

Ertesi günü Paschalis'in anlattıklarını duyan baş rahibe, "Bu ne saçmalık!" dedi yalnızca. Rahip cesaretinden ve anlattıklarından dolayı utandı. "Seni buralarda böyle şeyler uydurman için mi tuttum sanıyorsun? Aç isen, yemeğini ye. Yalnızsan, dua et. Dua Nasihatnamesini okudun mu?"

Evet. Okumuştu, ama anlayamamıştı. Ne demek "hiçbir şeyi düşünmeyeceksin?" Hiçbir şeyi düşünmemek mümkün mü? Penceredeki ışıkta durup, kendi düşüncelerini kurcalamaya başladı. Sanki her yerdeymişler gibi, gözlerinin gördüğü manzarayı yorumluyor, aa, işte bulut, ağaçlar, dağlar, aa, ovalarda bir gölge var, diye tekrarlıyorlardı. Kendini bu görüntülerden uzaklaştırmaya çalışırken gözlerini kapattığında, düşünceler değişiyordu. Acıktım, yemek zamanı geldi mi, acaba yukarıdan gelen ses nedir, birisi mi koşuyor, akşamları inekleri sağan uzun boylu rahibe kim? Ya da manzaraları görüyordu: Baş rahibenin dikkatli yüzünü, dudaklarının üzerindeki ince bıyığı, sandaletlerinden çıkan parmaklarını, Kummernis tablosunun önündeki perdeyi, haçtaki insani, kutsanmı suyun içinde boğulmuş sineği görüyordu. İnsan nasıl düşünmeyebilir ki?...

Bazen kendini hücrede hapsolmuş gibi hissederdi. Ayakları hareket etmek ister, pencereden görünen dağlara özlemle bakar, dünyayı özlerdi. Kentleri, şatolardaki tabloları gökyüzüne ulaştıklarını duyduğu kiliseleri hiç görmediği için üzülürdü. Uzak güneyde Papa, Kilise meclisiyle toplanıp, dünyayı Lutheran'lardan nasıl kurtaracaklarını tartışırmış. Bu

dünyayı düşlerdi Paschalis; manastırda saatlerce seyrettiği tablodaki dünya kadar güzel olmalıydı. Dağlık hoş bir manzara, ovalarda kumtaşı şatoları, ufak teknelerin gezindiği nehirler, işlenmiş tarlalar ve yanında duran, düzgün giyinmiş taşralılar, değirmen, dilenci, köpekler...Tam gözlerinin önünde Oğlu ile oturan Meryem'in yerinde Papa vardı , büyük ve ciddi, biraz da Celestyn'e ya da Glatz Psikoposu'na benzeyen bir adam. Papa'nın aklına düşünceler ve sözcükler doğuyordu. Melekler onları şeritlerin üstünde yazıp, Papa'nın başının üzerinde tutuyorlardı.

Oğle üzeri rahibin eli hep tutukluk yapardı. Uçuşan düşünceleri hayalindeki şeritler gibi havada kalırdı. Kelimeler, karışık düşüncelerin içinde kırılıp toz halinde yere dökülürdü. Oğle zamanının şeytanı, zaman akışının yavaşladığını, güneşin hareketsiz kaldığını hissettirirdi genç rahibe. Paschalis, gözlerini bilemediği bir noktaya dikerdi. Önündeki çalışma birden bir yük haline gelir, tüm dünyayı etkilerdi. Vazgeçme isteği, çekirgelerin cızıldaması gibi duyulan ani bir boşluk, tembellik. "Anxietas cordis quae infestat anachoretas et vagos in solitudine monachos," diye okur, yapmamazlık günahını işlediğini bilirdi Paschalis. O zaman kaçış, tek çare olarak görünürdü.

Manastırda kalınca, rahibelerin kendisine onlarla eşitmiş gibi davranacaklarını, cüppe vereceklerini, masalarına ve yaşamlarına davet edeceklerini düşünmüştü. Ama onu hücre kapatıp, yokmuş gibi davranıyorlardı. Hiç tanımadığı bir kadının yaşamını yazmasını, anlayamadığı yazılarını okumasını istemişlerdi. "Kummernis'in öyküsünü yazmak zorundayım. Ya benim öykümü kim yazacak?" diye düşünüp durdu. Ertesi gün yanına gelen baş rahibeye bu işten vazgeçtiğini bildirdi. Roma'ya gidip, Papa'dan onu kadın ilan etmesini isteyecekti. O zaman her hakka sahip olarak rahibe

olarak geri dönecekti manastıra. Baş rahibe ses çıkarmadan gözlerini kırptı. Paschalis elini öptü.

"Peki, o zaman," dedi kadın. "Senin burada kalmana neden izin verdiğimi anlatayım. Seni ilk gördüğümde küçük ve yaralı bir geyik yavrusuna benziyordun. Ancak zamanla bir yavrudan güçlü bir geyik çıkabilir. Burada kalmak istediğini söylediğin o gün, ne yapacağımı şaşırınca, Kummernis'e dua ettim. Ve bir düş gördüm, ki benim düşlerim çok enderdir. Fildişinden yapılmış bir rölyefte iki hayvan vardı. Geyik ve aslan. Geyik aslanı yiyordu. Kafasını yutmuştu bile."

"Bu ne demek?" Baş rahibe omuzlarını silkti. "Bilmem. Ama böyle rüyaların her insana gelmediğini biliyorum. Burada kalıp onun hayatını yazmalı, sonra yazdıklarını Glatz Psikoposu'na, ardından da -azizlik mertebesine çıkartılması için- onu taa Roma'ya, Papa'ya götürmelisin."

O akşam Paschalis, Roma'da yaşanacak olayların kurgusunu yaptı. Papa -şimdi de Celestyn'e benziyor- genç rahibin çalışmasından ve yaptığı uzun yolculuktan çok duygulanır. Piskoposların ve kralların kıskançlıklarıyla beraber, elini Paschalis'in başına koyar. Papa, meydanda toplanan tüm hükümdarlara, zenginlere ve diğer insanlara seslenir: Bundan sonra Paschalis artı bir kadındır! Dönüş yolu boyunca, her adımda kız Paschalis'in bedeni değişir, göğüsleri büyüyüp, teni yumuşar. Sonunda, bir gece, erkek organı tamamen, köküyle birlikte koparılmışçasına yok olur ve onun yerinde bedeninin içine doğru giden, gizemli bir delik kalır.

MEKTUPLAR

Aldığım mektupların çoğu kadınlardan gelir. Ben de çoğu zaman kadınlara yazarım. Televizyon izlemeyince, oturduğum noktadan görünen dünya salt kadın dünyası gibi görünür. Kadınlar bakkallarda gıda satar, toplantı düzenler, çocuklarıyla alışverişe gider, Nowa Ruda'ya gidip dönen otobüsleri doldururlar. Saçlarını kestirirler. Akşam için randevulaşır, yanaktan öpüşür, güzel kokarlar. Mağazalardaki giysileri denerler. Postanede jeton verir, kadınların yazdıkları ve okudukları mektupları dağıtırlar. Marta'm ve dişi köpeklerim var. Ve keçim. R. sadece bir istisna olarak her yerdeki bu dişiliğin altını çizer. Aynı mantıkla tatlı mayalı hamura tuz ya da ekşi soslara biraz şeker eklenir...

Düzensiz ve bölünmüş bir dünyada var olmaları adaletsiz olan kelimeleri düşündüm. "Mertlik" kelimesinin dişilere özgü şeklini düşündüm. "Kadınlık" mı? Kadındaki bu özelliği, cinsiyetini yok etmeden nasıl adlandırmalı? "Yaşlı bilge" ya da "evliya" kelimeleri sadece erkeklere özgü. Yaşlı bir kadın

ancak "koca karı" ya da "acuze" olur. Sanki onun yaşlanması hiçbir itibar, hiçbir saygı uyandırmaz. Sanki yaşlı kadın "bilge" olamazmış gibi... Bir de "cadı" var tabi, ne de olsa o da bilgili ve ermiş sayılır. Ama bu durumda, sarkık göğüslü, çocuk taşıyamaz bir göbeği olan, dünyaya karşı öfkesiyle delirmiş, kötü, ama güçlü bir kadın gelecektir gözümüzün önüne. Yaşlı erkek akıllı ve ciddi olur; yaşlı bilge... Aynı özellikler kadında varsa, onları uzun uzun anlatmak gerek, yaşlı, bilgili bir kadın... O zaman da kulağa o kadar ciddi gelir ki, hemen kuşku uyandıracaktır. Ama beni en çok endişelendiren kelime "insanoğlu" kelimesidir. "İnsankızı" yok. Tanrı insanı oğul edinmiş.

OTLU KEK

Alman'ın vücudunu Çek tarafına götüren polis memuru, kışın ormanı kontrol ederdi. Görevi, Çek Cumhuriyet'ine giden yolun potansiyel içki kaçakçılarına karşı kapalı kalmasını sağlamaktı. Baharın başında oraya elektrikli testereyle gidip, birkaç ağacı yolun üstüne düşecek şekilde kesmesi gerekirdi. İşte, vatanın hududunu doğal koruma yöntemleri... Orman müdürlüğünün izniyle tabi...

Polis memuru çevredeki herkesi tanırdı. Yabancıları ilk bakışta anlar, kimliklerini sorar, karakolu arardı. Kim olursa olsun, mantar toplayan biri, ya da kaybolan bir turist, sınırdan uzaklaşıp kendi yoluna gidinceye kadar, onu yukarıdan dürbünle takip ederdi .

Böylece bir sürü insanla karşılaşırdı; kararlı yürüyen veya titreyen bacakları üzerinde durmaya çalışan insanlarla, çalılarda kayboluveren çiftlerle, sırt çantalarının altında ezilen, kafaları öne doğru eğik, sıra halinde yürüyen turistlerle.

Hayvanlarıyla, köpeklerle, atlarla, ineklerle, suda boğulmak üzere sepette götürülen kör kedilerle yürüyenleri; eşya taşıyan, ya da bir araçla geçenleri; bisikletlerini, arabalarını ve traktörlerini sürenleri gözlerdi (aslında sadece bir adamın traktörü vardı), elektrikli testere, poşetlerde mantar, karaborsadan alınan votka taşıyanları görürdü. Polis memurunun önünde, ne yazık ki tiyatro oyununa benzer bir şey oynanırdı. Ve ne yazık ki sıkıcı bir oyundu bu... Birçok sahneyi kafasında kurmak zorundaydı Bazı şeyleri bilmesi gerekirdi. Bisikletini iterek uzaklaşan Adıneydi'nin nereye gittiğini; aşağıda, evin önündeki Opel'in, ya da lacivert otobüsün neden orada durduğunu; bir başka evdeki kepenklerin neden kapalı veya açık olduğunu, koyunların neden ormanda değil, dağdaki geçitte otladığını, çelik bir yatağın neden bahçelerden birine atıldığını, tüm bunları bilmek zorundaydı adam. Öbür türlü hiç bir şey anlayamazdı gördüklerinden. Bakardı belki, ama göremezdi.

Bazen dalar, önündeki dünyayı bir tablo olarak görürdü. Aşağıda, asfalt yolda inekleri otlatmaya götüren insanlar, koşuşturan köpekler, ani bir kahkaha atan adam ve boyunlarındaki çanların sesi duyulan koyunlar ve biraz daha yukarıda yakaladığı tavşanı taşıyarak birini selamlayan başka bir adam, bacalardan gökyüzüne doğru giden duman ve batıya uçan kuşlar. Bu görüntü sanki sonsuzdu.

Ocak ayının ilk günü öğleden sonra kırmızı, hoş suratlı genç bir polis memuru kocaman motoruyla karda gidiyordu. Tekerlekler kara gömüldüğü için, şarampole kaymamaya çalışarak dikkatli hareket ediyordu. Sonra etrafında dönen, öne gidip geri gelen ayak izleri gördü. Büyükçe kar yığınlarında insan şeklinde izler de vardı. Birisi yığının içine yatıp, aşağıya doğru kaymış olmalıydı. Karda yatan birisi açık kollarla ve bacaklarla kocaman bir kuşun izlerini bırakmıştı.

Onlarla geçitte karşılaştı. Renkli, komik şapkaları vardı Ve de şüphe uyandıran halleri... Üstelik kimlikleri isteyince gülüştüler. Birbirlerine anlamlı bakışlar atıp kahkahayı basıyorlardı. Sarhoş olduklarını düşününce, kendini aptal gibi hissetti. Ne de olsa Yılbaşıydı. Ama yine de onlar gülüştükçe, o ciddileşiyordu. Onlar neşeyle neredeyse karin üstünde uçuşurken, onun ayakları gittikçe yere daha sert basıyor, zemine gömülüyordu. Keyifleri sinirine dokunuyordu..

Gençtiler. Kız ona güzel ve uzak geldi. Saç tutamlarından birinin ucunu ısırarak, sanki çok zevkli, belki de erotik bir rüyadan yeni uyanmış gibi, gizemli bakıyordu.

Sınır bölgesinde gezerken yanlarına kimliklerini dahi almamışlardı.

"Çantalarda, kulübede kaldı" dediler.

İster istemez onlarla dönmek zorundaydı. Karda motoru sırayla itiyorlardı. Çocuklar motorlardan anlıyordu, ama onu hiç etkilemedi. Onların yanındayken kendini komik ve önemsiz hissettiği için, hafifçe ceketini açıp, silahının deri kılıfını gösterdi.

Kaldıkları kulübe boşluk kokuyordu. Rutubetin ve sonbaharın, yaprakların ve samanın kokusunu duydu. Bir de fare kokusunu. İçerisi soğuktu. Masanın kenarında oturup, kimliklerindeki bilgileri deftere yazdı.Wroclawlıydılar. Oturdukları sokakların isimleri insanın aklına büyük bir şehri getiriyordu: Viyana caddesi, Wyspianski sahili, Grunwald ve Kozmonot caddesi. Anlaşılan Yılbaşında içmek ve eğlenmek için gelmişlerdi. Kaçakçı olmadıkları, sınıra hiç bir zarar getirmeyecekleri ortadaydı. Fakat şimdi geri çekilip, peki, gidiyorum, benim de akşam bir partim var, siyah takımım kapıda asılı, ütülenmiş ve hazır, dolapta votka soğuyor, rafta da şampanya bekliyor deseydi, aptal durumuna düşecekti.

Yazarken kafasını karıştıran çekilmez kahkahalarıyla birlikte, kız, polisin önüne bir çay koyuverdi. Adam onu minnetle içti. Çay içini ısıttı, onu rahatlattı. Bir sigara yaktı. Siyah ve garip baharat kokan, biraz da zencefilli çöreklere benzeyen kekten bir parça yedi . Çocukların kahkahaları onun içindeki ciddiyeti yaralıyordu resmen. Aslında o anda bırakmalı, ya da ceza kestikten sonra karakola dönmeliydi. Görevini bitirdiğine dair imzasını atıp evine gitmeliydi. Onun yerine oturmuş, birbirlerine anlamlı bakışlar atarken burnuna dayadıkları keki yiyordu. Herkes lokmaları nasıl ısırıp çiğnediğine ve yuttuğuna bakıyordu. Sanki düşünceleri birleşerek onun duymadığı bir şekilde sohbet ediyorken, bir tek o yabancı kalıyordu. Buraların yerlisi olmasına karşın, kendisi yabancı, onlar buralı olmuşlardı.

Sonunda evin önüne çıkıp karakolu aradı. Geri dönmek için yola çıktığını söyledi. Karanlık çökmüştü artık. Çocuklar ellerinde şapkalarını sallayarak ona veda ettiler, gülüyorlardı.

Bildiği yoldan gitmesine karşın bu sefer aşırı uzun geldi. Köprüye varması gerekiyordu oysa son evi daha yeni yeni arkasında bırakmıştı. Sürekli gençleri düşünüyordu, işin gerçeği, tüm yol boyunca onları aklından çıkaramamıştı bir türlü. Kurtlara benziyorlardı. Aman Tanrım, bu düşünce ürküttü onu. Kurt adamlar... Motorunu durdurup ışıkları söndürdüğü anda dehşet verici bir karanlıkta kaldı. Köydeki evleri uzaktan görüyordu. Ama neyi? Aracını çekti, çevirdi. Motoru çalıştırdı, ama daha ilk harekette kar yığınına saplandı. Öndeki tekerlek tamamen kara gömülmüştü. Elleri soğuktan kaşınmaya başlayınca, parmaklarını eldivenlerin içinde oynatmak zorunda kaldı.

Zamana bir şey olmuştu. Adamın kafasında binlerce kopuk, parçalanmış ve yarısı yenmiş düşünce dolanıyordu. İçindeki kelimeler, yırtılmış çuvaldan dökülen buğday gibi dö-

külüyordu. Onları toplaması çok uzun sürdü. Bir saat boyunca karin içindeki motorunu çekiştirip durdu. Saate baktı karanlıkta kadran simsiyah olduğu için çakmağını aramaya başladı. Onu o kulübede bırakmış olmalıydı. Samanlı kekin durmadan piştiği o evde. Kekin kokusunu hatırlayınca, genç adamın midesi bulandı. Yüzünü elindeki karla silmesi bir işe yaramadı. Motoruna baktı, alet sanki uykuya dalmış gibiydi. Onu sabaha kadar öyle bırakmak gerekecekti. Ceketini çıkarıp, yorgun makineyi örttü, o da teşekkür edermiş gibi mırıldandı.

Sınır polisi yine geçide, küçük köyün karanlık evlerine doğru yürüdü. Ağzında kekin tadını hissedince gene kusası geldi. İyi değildi. DEĞİL. İçinde, aklına sıcaklığı ve yemeği getiren, bir İYİ'nin eksikliğini duydu. Zamanın dalgalanması durduğunda, o kulübeye yürüyerek, ceketi bile olmadan gitmekle hata ettiğini aniden anladı. Acele etmeliydi. Gecenin karanlığında tarlalarda dolanmak tehlikeli olabilirdi. Bu civarlarda hala kurtlar vardı.

O anda onları duydu. Yukarıdan bir yerden insanın tüylerini ürperten, dayanılmaz acı ve yalnızlık dolu bir feryat...

Wroclaw'daki hayvanat bahçesinde kurt görmüştü. Hareket ediyordu ama yine de doldurulmuş gibiydi. Tüyleri keçeleşmiş ve sağlıksızdı. Her gün paçasını yakalamaya çalışarak motorunu kovalayan kırma bir köpeğe benzetmişti onu. Ancak o kadar da aynı değildiler. Köpek bir zamanın içinde yaşarken, kurda ait olan bir zaman yoktu. Kurtlar doğmaz ve ölmez de... Hiç var olmadıkları yerlerde bile yaşarlar. Bu keşfi adamı o kadar şaşırttı ki durdu, daha dikkatli dinlemeye başladı. Uluma kesilmişti, ama şimdi kardaki ince ayak seslerini işitiyordu.

Kaybettiği çakmağı, bir kadını arzular gibi istedi. Onu

bulup saate bakabilirdi. O zaman bazı şeyleri daha iyi anlardı. Onun aleviyle tepeye tırmanıp, ulaşmak istediği yere varabilirdi. Oysa şimdi sağa mı, sola mı, yukarıya mı yoksa aşağıya mı gideceğini bilemiyordu. Öyle veya böyle yürümeye karar verdi ve kayarak karda ilerledi. Hoşuna gitti. İyi gidiyordu. Sıcaklığa ve ışığa, "İYİ"ye yürüyordu. Açık saçlarının ucunu ısıran düş kadar güzel bir kıza doğru... Arkasında, karın içinde sessizce pençe izleri beliriyordu.

Onu gördü. Ne önünde ne de arkasındaydı. Karanlık bir yerlerde. Kocaman ve güçlüydü. Beyaz tüyleri karın aydınlığında parlıyordu.

"Kurt, Polonya hududu adına, hayatımı bağışla, ne olur" dedi karanlığın içine doğru.

Kurt duraksadı. Düşünüyordu.

İNTERNETTEKİ RÜYA

Kendimi tuhaf, bomboş bir yerde buldum. Kaybolduğumu biliyordum. Hüzünlü bir boşlukta dolanıyordum; hava sürekli alacakaranlıktı. Ara sıra orada burada bıraktığım izlere rastlıyordum: ayak izlerim, kaybettiğim çakmak, şapkam, fotoğraf makinem. Kendi izlerimi takip ediyorum diye cesaret buldum. Aniden bir derenin kenarında durdum. Gri gökyüzünü yansıtıyordu. Ve benim yüzümü. Şaşırdım, suratım bambaşkaydı. Ömür boyu farklı biri olduğumu düşünmüştüm. Yıkanmaya başlayınca, yüzümdeki derinin su ile beraber akıp gittiğini dehşet içinde fark ettim. Ama acımıyordu. Suratım, bal mumu gibi eriyordu sadece. Suda eriyordu. Sonunda, parmaklarımın altında çıplak kemikleri hissettim. O zaman dehşet verici gerçeği de fark ettim, ölüydüm. Dönüş yolu yoktu.

GÖK GÜNLÜĞÜ

Marta'nın beni çok rahatsız eden bir özelliği vardı. Omzumun arkasından yaptıklarıma bakardı. Onun hafif, hızlı ve sığ, yaşlı nefesini duyardım. Bir de kokusunu. Uykunun, yatağın, uyuyan tenin kokusunu. Bazen çocuklar öyle kokarlar. Büyüklerin, insan kokusunu yok ederek eşyalar gibi kokmak istedikleri için, parfümlerle ve deodorantlarla öldürdükleri bir koku.

Marta başımda dikilip dururdu. Ne yaparsam yapayım, kafam hemen karışırdı. Okuduğum zaman, sözcükleri kaçırıp cümlelerin anlamını yitirirdim. Yazdığımda, yazacaklarımı unuturdum. O zaman kızıp, duygularını incitmemeye çalışarak hafifçe uzaklaşırdım ondan.

Bir tek gezegenlerin konumlarını gösteren, ayrıntılı haritaları olan gök günlüklerini okuduğumda, içinde ne sözcük ne cümle ne de çizim bulduğu için beni rahat bırakırdı. Yalnızca sabit ve anlaşılmaz, hesaplanmış ve beyaz kağıdın

üzerinde yazılı boş rakamlar, birden altmışa kadar,(bu cümleyi çevirmene sormalı bence)(insanların zamana verdikleri olanakların sayısı olurdu önümde). Yalnızca rakamlar ve gök yüzünü gösteren on iki tane basit şema... Bir de gök cisimlerinin on tane simgesi, bu kadar. Sıraları ve sütunları incelerken, biraz deneyimle tümünü kavrayabilir, onların içinde ablamın ipek ipliklerle astığı üç boyutlu, sadece odadaki havanın hareket ettirdiği, kağıt modellerinde rastlanan kısa süreli hassas bir dengeyi görebilirdi insan. Ancak modeller daha hassastı; bozulması yapılmasından çok daha kolaydı. Gök günlüğündeki dünyada ise mükemmel kalıcılık ve ölümsüzlük vardı. Belki de onun için ona bakmamı kimse engelleyemezdi.

Gök günlüğümde kuyruklu yıldız yoktu.

ATEŞ

"Bu sene kuyruklu yıldızın senesi""dedi Agnieszka, kabıma süt koyarken. Seneye Papa ölecek. İki temel unsur buluşacak, ardından garip bir kış gelecek. İnsanlar sinek gibi ölmeye başlayacaklar.

Zaman zaman Agnieszka kehanette bulunurdu. Tanrının her gününü, oturup Pietno köyüne bakarak geçirirseniz dünyanın sonunu sezebileceğiniz kesindir. Ara sıra geleceğimizin değişik versiyonlarını duyardık. Agnieszka'nın hayal gücü sınırsızdı çünkü. Onun dışında kelimeleri her tarafa çekip, onlardan bir öykü uydurmayı da becerirdi. Tıpkı Adıneydi gibi. Onun da hikayeleri, anlatıldığı mevsime, yere ya da duruma göre değişiklik gösterirdi. Sabah ya da akşam, kuyunun yanında ya da "Lido" restoranında, şaraplı ya da şarapsız olmalarına göre.

Bu kehaneti duyduktan sonra eve dönüyordum. Durup, elimdeki kaptan süt içtim, saf cennet tadındaydı. Mantarları

düşündüm, çıktılar mı diye. İlk çayır mantarları için yeterince sıcak, kuzu göbekleri için yeterince nemli, pösteki mantarları için yeterince güneşliydi hava. Birden ağzım süt dolu, evlerin üstündeki tarlaların yandığını gördüm. Ateş ince bir zincir gibi yukarıya, rüzgarla birlikte ormana gidiyordu. İnce çizgi yavaş ilerleyerek güneşte neşeli neşeli parlıyor, arkasında bulut gölgesinden bin kat daha koyu, neredeyse simsiyah bir arazi bırakıyordu.

"Dur", dedim. Her şeyin, stratejik bir bilgisayar oyunu ya da dünyanın dalgalı çizgilerden ve rakamlardan oluştuğu bir hava durumu haritası gibi duracağını umarak.

Ama hiçbir şey olmadı. Onun yerine birisi seslendi. Geçitte duran Agnieszka'nın küçük, eski ve bol eşofmanının içinde biçimsiz görünen siluetini seçebildim.

"Rüzgarın yönü değişirse, evleriniz yanar", diye bağırdı. Sesinde sanki anlamsız bir sevinç hissettim.

Aşağıya koştum. Sallanan kabın içinden dökülen süt ayakkabımı ıslatıyordu.

Yüzleri işten kararmış itfaiyeciler gelmeden önce birkaç saat biz çalıştık. Onlar gelince yamacın öbür tarafındaki tarlaların yandığını söylediler. Yarı çıplak adamlar oldukça korkusuzdular. Ateş duvarını hiçe sayarak içinden geçtiler; yanan çizgiyi iki taraftan kontrol altına aldılar. İşlerini bildikleri belliydi. Yere atılmış uzun bir şerit gibi oynadılar onunla. Uçlarını bağlayıp, ateşi çemberin içine attılar. Rüzgar durunca, kocaman ateşli bir daire kaldı ellerinde. İçindeki yangın, siklon ya da kasırga gibiydi. Korkudan titreyen havanın içinden, otların sert uçlarının ölümünü gördüm. Ateş kendi kendini yiyip ölünceye kadar karşımızda hararetle uludu.

Tarlalar, ormanın bir kısmı ve yabani mersinlikler yanmıştı. En çok bu mersinlere üzüldüm. Böylece tatlı geleceğin bir

parçasını öldürüverdi ateş. Marta, yanan otları söndürme yöntemini göstererek, ladinin dalıyla yere vuruyordu. Ateşe şaplak indirilir gibi hafif yapılmalıydı. Fazla dövülürse, ateşe yalnızca hava verilirdi. Tarlalar birkaç yılda bir yandığı için bu yangını kafaya takmamamızı söyledi. Tarlalardaki yangın konusunda R.'nin çok farklı bir fikri vardı.

AZİZİN HAYATINI KİM ANLATTI VE BUNU NEREDEN ÖĞRENDİ?

Yavaş ve güçlükle yazmaya başladı. Efendi'nin kendi yüzünü vererek, acı ölüme gönderdiği bir kızın hayatını kelime kelime anlatıyordu. Birinci tümce, "Kummernis, babası için yetersiz bir çocuk olarak doğdu ancak bu yetersizlik, insanların ona yükledikleri anlamı taşıyordu, babası bir oğlan çocuğu istemişti." İkincisi: "Ama bazen ölümlü dünyadaki yetersizlikler, Tanrının dünyasında mükemmel görünür" idi. Bunları yazması dört gün sürdü. Aslında yazdıklarını anlamıyordu. Belki de onu aklıyla ve sözcüklerle değil, başka bir biçimde anlıyordu. Yere yatıp, gözleri kapalı, anlamını yitirinceye kadar tekrarlıyordu bu tümceleri. Birdenbire, hayatının en önemli eserini yazdığını anlayıverdi. Bundan sonrasının nasıl olacağını sezdi: Ancak yemeklerin tadından, havanın kokusundan ve tüm seslerden uzak kalırsa, yazmaya devam edebilecekti. Kuru, donuk ve duygusuz, tat ve koku almayarak, hücresindeki gün ışığından haz duymayarak; daha önce sevdiği her şey gibi güneşin ışığı da değersiz ve önemsiz olursa.

Bedeni kütükleşerek, kendisinden uzaklaşıp onun geri gelmesini bekleyerek.

Yazmaya devam etti. Yazarken tekrar kendine gelmeyi, kendi bedeninde yeniden yaşamayı, hatta onun içinde rahat bir çarşafmış gibi uzanmayı özleyerek işin sonunu sabırsızlıkla bekliyordu.

Büyük ailenin içinde yalnız, kardeşlerin arasında kaybolmuş Azizin çocukluğunu yazıyordu. "Bir kere babası, Wilga'yı yanına çağırmak istediğinde -onun ismini unuttu– bu kadar çocuk, iş, hizmetçi ve savaş anılarının arasında kızın ismi uçuvermişti aklından."

Paschalis, Kummernis'in çocukluğunun herkesinkinden farklı olduğuna emindi. Kızın bedeni mis gibi kokarmış, kış olmasına karşın yatağında taze gül yaprakları bulurmuş insanlar. Bir kere onu ayin için giydirdiklerinde, aynanın önüne koyunca, aynada Tanrının Oğlu'nun yüzü görünmüş. Paschalis'e göre, bu olaydan sonra Kummernis'in babası ("Sert, hiddetli ve sabırsız")onu rahibelerin yanına gönderme kararını aldı. Manastır, Paschalis'in penceresinden görünüyordu. Pencereleri dağlara bakan, yamaçtaki büyük bir bina. Kızı yanına alan kadın ise, onun baş rahibesine benziyor olmalıydı. Daha az kararlıydı ve dudaklarının üstünde ufak bıyığı yoktu elbette.

İlk sayfaları okuyan baş rahibe "Bütün bunları nereden biliyorsun?" diye sordu. Sesinde hayranlık vardı.

Bunları nereden öğrenmişti peki? Nereden öğrendiğini bilmiyordu ki. Bu bilgiler, kapalı gözlerin altından, dualardan ve düşlerden, çevresinden gelirdi. Her yerden. Belki de Aziz onunla konuşuyordu; yaşamının görüntüleri Kummernis'in yazılarının içinde saklıydı..

Azizin geçmişte yaşamış olması, o dönemde, ne Pasc-

halis'in babası ne de dedesinin yaşaması onu rahatsız ediyordu. O zamanki dünyanın nasıl olduğunu nereden bilecekti peki? Sonuçta ağaçlar büyür, insanlar ormanları keser, yeni yollar yapılıp eski olanlarda otlar çıkardı. Onun köyü bile çocukluğundan hatırladığı köye muhtemelen hiç benzemiyordu artık. Ya hiç göremediği Roma? Onu hayal ettiği gibi miydi acaba? Hiç görmediği, hiç yaşamadığı şeyleri nasıl anlatmalıydı?

İster istemez, Azizi hep bildiği çevrede görürdü: o manastırda, o avluda, Paschalis'in yumurtalarını yediği o tavukların arasında, yazın gölgesinde dinlendiği o kestane ağacının altında, baş rahibenin giydiği cüppeyi giyerken... Kummernis, Paschalis hem onun canlı halini anlattığında yaşıyordu, hem ölümünü düşündüğünde. Sanki sürekli havada kalıyor gibiydi. Görünmemekle birlikte, havadaki şeylerin tümü kalıcı ve sonsuzdu belki de. Ve yazmasının amacının tüm olası zamanları bir araya getirerek, her olası yeri ve manzarayı hareketsiz ve yaşlanmayacak, artık hiç değişmeyecek bir peyzaj haline getirmek olduğunu anladı.

Öğlene kadar Azizin hayatını yazar, öğleden sonra Tristia ve Hilaria bölümlerini yeniden kağıda aktarırdı. Çoğu zaman, Kummernis'in bir tümcesini yazmayı bitirip, ani bir algı patlamasıyla onun içindeki anlamı bir anda kavrardı. Aynı sözcüklerin farklı okunup farklı anlaşılabilmesi, onu hem heyecanlandırır, hem de şaşırtırdı. İnsanın, okuduğu tümcedeki anlamı yakalayıp onu yaşamıyor olması da şaşırtıcıydı. Okuduklarını bilmesi ama anlayamaması da. O zaman elinde kalem donakalır, düşünceleri yeni keşfettikleri şeye yapışırdı.

KUMMERNIS'İN YAZDIKLARI:

"Kendimi kakmalı bir mücevher kutusu olarak gördüm. Kapağını açıp, içinde mercandan yapılmış bir kutu, o kutunun içinde sedeften yapılmış bir kutu daha buldum. Kendi kendimi sabırsızca açarak, içimdeki, diğer kutuların dibinde duran en ufak kutuda senin canlı ve renkli resmini göreceğimi henüz bilmiyordum. Görür görmez tüm kapakları kilitledim, içimdeki seni yitirmeyeyim diye. O andan başlayarak kendimle barıştım; hatta, seni içimde taşıdığım için, kendimi sevmeye başladım.

Seni içinde taşıyan hiç bir varlık kötü olamaz. Ben de kötü olamam.

Seni habersizce içinde taşıyan diğer varlıklar gibi, ben de seni hep içimde taşıyacağım."

Paschalis, yazdığı öyküde Kummernis'in nişanlısından kaçıp manastırda saklandığı ana gelince o kadar heyecanlandı ki, başladığı konuyu bırakıp son sahnelere, Aziz'in

hapis edilmesine ve çarmıha gerilmesine yöneldi. Ne yemeğe ne uyumaya ihtiyacı vardı. Geceler sıcak olduğu için üşümedi. Yalnızca parmakları tutulup, sırtı acıdı.

Kummernis'i sanki yakından tanıdığı biriymiş gibi görmeye başlamıştı. Ona yemek getiren, ya da ineklerden sorumlu rahibeymiş gibi... Uzun boylu ve inceydi Kummernis, ayakları ve elleri baş rahibeninki kadar büyüktü. Örülmüş gür ve kumral saçlarını başının etrafında toplamıştı. Beyaz göğüsleri mükemmel yuvarlaklıktaydı; hızlı ve heyecanlı konuşurdu.

Sonra, yarattığı Aziz düşüne girdi. Buradaki ve oradaki manastırın karışımı olan koridorlarda rastlamış ona. Elinde çanakları taşıyormuş, Paschalis yanına yaklaşınca ona bir kap vermiş. İçince, hata yapıp ateşi yuttuğunu anlamış oğlan. Gizemli gülümseyen Kummernis onu aniden dudağından öpmüş. Düşünde, artık ölmesi gerekeceğini, kurtulma yolunu bulamayacağını düşünmüş Paschalis. Kendini yalnız, kimsesiz hissetmiş.

Ertesi sabah baş rahibeye rüyasını anlattığında yaşlı kadın onu sert cüppesine sarılarak kucakladı. Siyah bir tutamı parmağına dolayarak "Saçların uzadı, oğlum"dedi. "Kulaklarını örttüler bile. Kıza benzemeye başladın."

Gece duasından sonra onu bahçeye götürdü. Sıcak havadaki kokulardan Paschalis'in başı döndü. Güller ve beyaz zambaklar çiçek açmıştı. Elma ve armut ağaçlarının etrafındaki otlar temizlenmiş, sebze ve baharat tarhlarına düzenli şekiller verilmişti. Çiçeklerin büyüsüne kapılıp, huşu içinde bahçede dolanan Paschalis'e bakan baş rahibe tebessüm ediyordu. Nane yaprağını koparıp onu parmaklarıyla ezdi "Şey... olmasaydım -sözcüklerin başında duraksadı- seni oğlum olarak evlat edinebilirdim," dedi. "Beni ancak kız olarak evlat edinebilirdiniz," diyerek düzeltti onu.

Haziran sonunda Paschalis, Schonau'lı Kummernis'in hayatını anlatan son tümceyi yazdı. Kopyayı hazırlayıp Hilaria ve Tristia'ları yeniden yazmayı bitirmesi bir ay daha sürdü. Glatz Piskoposu'na uzun bir mektup gönderen baş rahibe, Paschalis'i de onun yanına gönderecekti yakında. Cüppesi yıkandı, onarıldı. Giysisi ayak kemiklerinin üzerinde bitiyordu, artık küçülmüş olmalıydı (ya da rahip büyümüştü). Rahibeler ona yeni sandaletler ve omzuna bir çanta verdiler.

"Yolda bir sürü macera, bir sürü günah bekliyor seni. Ülkeyi huzursuzluk sardı" dedi baş rahibe. Paschalis, sanki annesiymiş gibi, onun sözlerini onaylayarak başını sallıyordu. Kadın devam etti. "Gözünde sadece değerli görünen maceralara atıl." Paschalis şaşırdı. Kadın ona sarılıp saçlarını okşadı. Kucağından kurtularak elini öptü. Rahibenin dudakları onun alnını öptüğünde, ufak bıyıklarını gene hissetti. "Tanrı beni sana yolladı," dedi çocuk. "Tanrı seni korusun."

Ertesi sabah Paschalis yola çıktı. Manastırın kapısında, güneşin gücünü yutup, onu neredeyse aya çeviren yaz sisi karşıladı onu. Başını sis denizinden çıkarıp parlak yeşil yamaçları ve masmavi gökyüzünü görünceye kadar, durmadan tırmanarak dağlara yürüdü. Çantasında iki kitap vardı, Kummernis'in yaşamı ve tahta kapaklı Yazılar. Kendini mutlu ve hafif hissediyordu.

Karşısında, sanki devlerin koskoca bıçaklarla uçlarını kestikleri tuhaf, düz dağlar duruyordu. Yerden, şato yıkıntıları, dağılmış gücün tozu gibi yükseliyordu. Bu dağları dolaşan, Neurode'den geçip Glatz'a giden daha uzun bir yolun olduğunu biliyordu Paschalis. Kısa bir tereddütten sonra bu görkemli üstleri düz tepelere yöneldi.

OT ALERJİSİ

Otlar çiçek açtığında ikimiz de saman nezlesi olurduk: burunlarımız şişer, gözlerimiz yaşla dolardı. Böylece R. ile ben, yalnızca yabani otların çıktığı tarlalar ve hektarlarca çayırlarda ağlardık. Görünmeyen polenlerden kaçabileceğimiz bir yer yoktu; belki yalnızca, suyun hep kaldığı en alttaki mahzenimiz... O zaman ikimiz öğlene kadar orada oturmak, saklanmak zorunda kalırdık. Kentler farklıdır; kentte insan pencerelerini kapatıp evinde oturabilir. Kentte insan, kesilmiş çimleri hep uzaktan görür, Çevre Bakımı Müdürlüğü çiçek açmasına ve tohumlanmasına izin vermez. Kentte insanın ayakları futbol sahalarından ya da işten döndükten sonra köpeğini gezdirdiği parklardan tanır çimenleri. Çiçek açmalarına aldırmadan, onları hiç düşünmeden yaşanabilir kentte. Buradaki otlar geçen yıldan bu yana terasıma kadar gelip, tuğlaların arasındaki boşluklara girmiş, bahçeme tırmanarak irisleri yutmuştu.

Tırpanla çıkan R. her şeye karşın bu otları keserdi. Düşerken R.'nin ayaklarına değen sorguçları, egzemaya dönüşen kırmızı izler bırakırdı. Demek ki bizim gibi insanlar otları cezasız öldüremezlerdi. Otlar bize savaş açarlardı. Burada yabancıyız, dedim. R. Bunu sorun olarak görmezdi, vücudumuzdaki kızarıklıkların, bedenlerimizin çayırlara verdiği kurban olduğunu düşünürdü. Bu sayede otlar için var olabilirmişiz. Bize zarar veremiyor olsalar, bizi anlayamaz, göremezlermiş. O zaman insanların arasında gezinen ölülerin ruhları gibi olurmuşuz. Ruhlar bizi incitemedikleri için, onların var olduklarına inanmazmışız.

FRANZ FROST

Franz Frost, kiliseye gitmeyi özel bir nedenden dolayı severdi. Karısıyla seçtikleri yerler vardı, kendisi hep sağ tarafta, diğer erkeklerle birlikte, karısı solda otururdu. Kilisede aileyi bölüp, birbirlerini koridorun karşısından süzerlerdi. Karısı onun bayram takımları içinde nasıl göründüğünü inceler, Franz da onun tuvalet masasının önünde, menekşe parfümleri, lavanta ve ütülenmiş nevresimlerin kokusunun içinde sessizce topladığı, lüle lüle ve toka dolu saçına gururla bakardı. Sonra, ayin sırasında, papazın dualarına melodik yanıtlar veren insanların arasındaki Franz'ın gözleri, kilisede onu en çok ilgilendiren şeylere doğru kayardı. Kilisenin bankları nasıl yapılmış, oturma kısmını sırt kısmıyla birleştiren, görünmez ince bağlantılar nasıl yapılmıştı acaba? Üzerine kişilerin soyadlarının kazılmış olduğu metal levhalara hayran kalırdı. Levha çivilerinin yarımküre şeklindeki soğuk başlarına dokunası gelirdi. Kilisenin duvarlarına asılı tablolara baktığında bile gösterilen sahneleri değil, tahtanın ya da

ketenin kalitesini incelerdi. Ya da çerçeveleri. Evet, tablo çerçeveleri tam birer sanat yapıtıydı.

Ezbere biliyor olmakla birlikte, gözünü alamadığı bir tablo vardı kilisede. Meryem Ana ve çevresinde tanımadığı azizleri gösterirdi. Azizlerden biri, bir tabağın içinde kesilmiş bir kafa tutuyordu. En önemlisi, tablonun yuvarlak olmasıydı, şahane çerçevesi duvarda mükemmel bir daire çiziyordu. Bunun gibi olağanüstü bir şeyin yapımında kullanılan tahtayı düşünürdü Franz. Ayinden sonra sık sık tabloya yaklaşıp, çerçevedeki damarları incelerdi. Tahminlerine ve sağduyusuna karşın, çerçeve birkaç parçadan yapılmamıştı. Normal bir saçla, aşağıda özensiz birleştirilmiş bir ahşap parçasından oluşuyordu. Çerçevedeki ahşap özel olarak hazırlanarak, genç dalın dairesel şeklini elde etmek için büküldüğünden emindi. Onu belki tellerle bağlayıp, yere doğru çekmişler, görünmez bir çemberin içine sokuvermişlerdi. Onun gibi tuhaf bir dalı büyüten ağaç, diğer ağaçlardan utanmış olmalıydı. Eğilmiş dal, ladinlerin ve kızılağaçların dikey ritmini bozmuştu. İnsan ya da hayvan, hepsinin gözüne takılmış olmalıydı. Bitkiler geometrik figürleri bilmez, en fazla onları yanlışlıkla taklit ederler. Yine de bu bilinçsiz benzemelerde hep bir asimetri, hep bir kalınlaşma, bir budak bulunur. İnsanlar, mükemmelliğin bir şekilde var olduğunu bildikleri için buna "eksiklik" derler.

Franz'ı heyecanlandıran, göze görünmeyen şekillerdi. İnsanın hemen yanı başında, gözünün önünde duran, ama yine de bedensiz oldukları için kaldırılan elin, dumanın içinden geçermiş gibi içinden geçtiği şekiller ve tasarımlar. Belki de var olmanın doğası budur, hem geçmişte hem de gelecekte, var oldukları halde elimizle tutamadığımız şeyler vardır, diye düşünürdü. Belki de onun keşfedip yapamadığı, suyu aşağıdan yukarıya taşıyacak o dahiyane pompa zaten yapılmıştı. Ya da insanların daha icat etmedikleri makineler çoktan yapılmış,

hayal dahi edilemeyen şekiller, metal, ahşap ya da taşta kopya yapan cihazlar keşfedilmişti....

Görünmeyen dişli tekerlekler, transmisyonlar, kütleler ve henüz yakalanmayan düzenler dolu bir alan...

Otuzlu yılların başında Franz Frost bir şeylerin yanlış gittiğini hissetti. İki köyün arasındaki dağa tırmanıp rüzgarı koklar, otlara bakar, parmaklarıyla toprağı ezerdi. Bunu daha önce de hissetmişti: Hiçbir şey eskisi gibi değildi artık. Otlar daha sertti sanki, en ufak dikkatsiz bir harekette parmaklarını kesiyorlardı. Toprağın rengi koyulaşıp eskiye göre daha da kırmızı olmuştu. Çayırların arasındaki patikaların uzadığını, artık eve daha uzun süre yürümesi gerektiğini hissederdi. Onun için öğle yemeğine hep geç kalırdı. Patateslerin tadı da tuhaflaşmıştı; topraktan yeni çıkarılanların tadında bile, sanki aylardır mahzende kalmış gibi, nem ve yosun kokusu vardı. İnsanların yüzleri bulanıklaşmıştı ve artık Pazar günleri kiliseye gittiğinde, netliği kaybolmuş yürüyen fotoğraflara baktığını hissetmeye başlamıştı. Bunu karısına söyleyince, belki bir göz sorunu olduğu yanıtını aldı. Gece körlüğü ya da buna benzer bir şey... Bu fikir adamın aklının köşesinden bile geçmemişti oysa. Düşünüp taşındı, göz sorunu olmadığına karar verdi. Dokunduğu kumaşlar, yemeklerin tadı, tahtanın kokusu da değişmişti çünkü. Bıçaklar ekmeği farklı keser, böcekler farklı vızıldardı. Franz Frost'un, ne göz, ne de başka duyu sorunu vardı; değişiklik dışarıda olmuştu, ama bu değişimde yer aldıkları halde kimse olanları fark etmemişti. Kadınların kıyafetleri değişmişti. Şimdi bluzlarının içine yerleştirdikleri vatkalarla omuzları daha iri, daha kısa etekleriyle baldırları daha sert görünüyordu. Kalıplarda pişirilen ekmeğin kenarları da, insanın dilini kanatmak istercesine, sert ve köşeli olmaya başlamıştı.

Bütün bunlar onu huzursuz ediyordu, çünkü eski evinden biraz daha yukarıda, tepede yeni bir ev yapmak için gereken taşları daha yeni satın almıştı. Taşların şekli de farklıydı, daha da dikdörtgendiler sanki.

Radyoda, bir astronomun yeni bir gezegen keşfettiğini duyunca, bu habere takılıp kaldı. Uzak ve boş uzayda, ufak ve buzdan yapılmış bir gezegenin nasıl dolaştığını düşünüp durdu. Muhtemelen o da sert ve köşeliydi. "Daha önce orada bir gezegen yoktu, ama şimdi var. Değişmez olması gereken şeyler de değişiyor demek... Bu kadar değişken bir dünyanın bize ne yararı var, içindeki insan nasıl huzurlu yaşayabilir?"

Bununla birlikte evin inşaatına başladı. Önce yerin altındaki suyu bulması için bir adam çağırdı ve yeni kuyu açtırdı. Eski kuyudaki gibi eriyip dereye akan karlar, taze suyla karışmasın diye derin bir çukur kazmak zorundaydılar. Kazarken çok zorluk çektiler. Kocaman kırmızı kayalar çıkarıp duruyorlardı. Güneş altında kururken ölü hayvanlara benziyordu bu kayalar. Üzücü bir görüntüydü. Frost onlara evin temelini yaparken tekrar geldikleri yere döneceklerini vaat etti.

Franz ile karısı çocuk isterlerdi; ama kadının karnı hep boş kaldı. Adam üzülmemesini, ev yapılınca çocuğun kendiliğinden geleceğini söylerdi ona. Ama yalnız kaldığı zaman kara kara düşünürdü. İsmini bilmediği gezegen onu durmadan huzursuz ediyordu artık. Her gün çalışıp, çatı kirişlerini yontardı; ama parmakla dokunduğunda hala sert olduklarından, yaralanırdı. Yanlış fırınlanmış tuğlalar, kırılıp yeni döşemeleri kirletirdi. Dağlardan gelen su, evin içinden akar, seramik drenajlar işe yaramazdı. Her şeye karşın bol çalışma ve zeka ile bu işi de halledeceğine inanırdı. Yontulmamış kirişleri bırakıp, evin sıvalarını kalınlaştırmasını, drenajlarını bırakmasını, her baharda suyun evin içinden geçmesine ve taş merdivenlerden aşağıya doğru akmasına izin vermesini söy-

leyen perukacı komşusunu dinledi. "Ona bir çıkış ver, göle gitmesi için temellerde delik aç," dedi ona kadın. Öyle de yaptı. Ama durmadan o gezegeni düşündü. Hep yeni bir gök cisminin ortaya çıkabileceği ne biçim bir dünya bu? İnsan bir şeyi bilmiyorsa, bu şey yok mudur? Öğrendikten sonra bu insan değişir mi? Bir gezegen tüm evreni değiştirir mi?

Çatıya kiremitleri koyduğu dönemde, kötü düşleri başladı. Kabuslar. Karanlık dolu ova farklılaşıp, ağaçları daha büyük oluyor, aralarında bir tek bele kadar uzanan otlar kalıyordu. Dere kuruyor, dağların düzleşen tepeleri sanki yaşlı ve kel oluveriyorlardı. Ne yollar ne de insanlar vardı çevrede. Düşünde karısını, çocuklarını arıyor -evet zamanında çocukları da olmuş- ama kimse yoktu, o bile yabancıydı. Kendi ellerine baktığında tanımadığı bir adamın ellerini görüyordu. Tamamen kaybolduğunu, küçük bir çocuk gibi yolu karıştırdığını, hatta bu yolun hiç olmadığını hissederek, rüyasında ıstırap çekiyordu.

Dehşet içinde uyanıp, düşünü adım adım yeniden izliyor, onunla yüzleşmek ve tüm beynini hazır tutarak düşünün anlamsızlığını kanıtlamak için en korkunç anı arıyor; bulamıyordu. Anlamsız olduğu için de her ayrıntı korkunçtu.

Bu böyle devam etti, hamile kalan karısı gece tuvalete kalktığı zamanlarda bile. Tahta kokan, yeni ladin döşemede sürttüğü pabuçlarının sesiyle uyanır, yeniden uykuya daldığında aynı düşü görürdü. Oğlunun doğduğu gece ise daha korkunç bir düş gördü.

Masada kırmızı ölüm meleği mantarları duruyordu. Karısı onları büyük bir tavada kızartıp bebeğin minik ağzına koyuyordu. Franz da bakıyordu. Kafasında hiçbir düşünce yoktu ve hiçbir şey gelen ölümü gösterip uyandırmıyor onu. Çocuk ölünce küçülüyor, kukla kadar oluveriyordu. Şimdi onun pembe çıplak vücudunu gömecekti.

İçini parçalayan bir sancıyla uyanıp, oğlunun nefesine bakmak ve düşünün belirsiz sınırlarını aşıp, gerçeğe dönüşmediğinden emin olmak için kalkardı. Her akşam, her gece korkardı. Bu düşlerin yüzünden, yalnızca bir yarısıyla yaşardı.

Her pazar Königswald'den gelen mahalle papazına "Yeni gezegeni duydunuz mu?" diye sordu bir gün .

Papaz duymamıştı. "Sen nereden biliyorsun böyle şeyleri, Franz?" diye merakla sordu.

"Radyodan."

"Hangi radyoyu dinliyorsun?"

"Franz, köydeki herkes gibi, Viyana Radyosu'nu dinlerdi.

"Dinleme onu. Onlar yalan söylüyorlar. Berlin Radyosu'nu dinle."

"Ama Viyana'nın verdiği hava durumu daha doğru çıkıyor."

"Öyleyse, bilemem," dedi papaz. Tam gidecekken Franz cesaretini topladı.

"Düşler görüyorum. Bana ait bile değiller. Ama hayatımı cehenneme çeviriyorlar." Königswald'den gelen Papaz başının ucundaki bir noktaya bakarak,

"Düşler nasıl sana ait olabilir ki?" diye sordu.

Böylece Franz hiçbir yardım alamadı papazdan. Paylaştıkları kiliseye, ikisinin de baktığı tablolara, hatta Meryem'in çevresindeki yuvarlak çerçeveye karşın düşünceleri farklıydı.

Onun için sorununu tek başına çözecekti. Devrilen kocaman dişbudaktan testere ile bir kütük kesti, ağacın kabuğunu çıkarıp kendine tahtadan bir şapka yaptı. Tahtanın için-

de kafasını koyacağı deliği de, güneşin göze girmesini engelleyen kenarını da yonttu. Her tarafını bir güzel parlattı, iç kısmını eski yünle döşedi. O kadar güzel olmuştu ki, kimse uzaktan bunun bir mağazadan alınan keçe bir şapka olmadığını anlayamazdı bile. Ne de olsa Franz bu işlerin ustasıydı. Tahtanın damarları yalnızca yakından bakınca fark ediliyordu. Karısı tabi ki bu tuhaf başlığı görmüştü ama büyük ihtimalle söyleyecek laf bulamamıştı. Halbuki Franz ona vereceği yanıtı çoktan hazırlamıştı bile. Şapkanın, yeni keşfedilen ama ismini bilmediği gezegene karşı bir önlem olduğunu söyleyecekti. Gezegenin, insanı tüketen ve delirene kadar zihni takatsiz bırakan korkunç kabuslar yaydığını söyleyecekti ona.

Tahtalı şapka sayesinde sanki biraz iyileşmiş gibiydi. Eskiden düşlerinde her gece çocuğunu gömdüğü yere elma ağacı dikti. Meyvelerini tadamadan savaş başladı. Franz'ı, Wehrmacht'a [1] aldılar. Şapkasını miğferle değiştirmek istemediği için, şapkası yüzünden ölmüş dediler.

[1] II Dünya Savaşı'nda Alman ordusuna verilen isim (Ç.N.)

KARISI VE ÇOCUĞU

Lüle lüle saçlı, tokalı isimsiz kadın, gezegenin etkisinden korunmak için tahta şapka giyen Franz Frost'un karısı, evin önündeki merdivende kireç harcının artıklarını süpürüyordu. Yeni ev arkasında, güneşte sessizce duruyordu. Genç olduğu için söyleyeceği bir şey yoktu bu evin. Arkasındaki gölün kenarında kadının kocası, küçük çocuklarıyla oynuyordu. Batıda uzak bir yerde savaş başlamıştı.

O anda güneş tarafından birisi kadına yaklaştı. Başını kaldırınca, oğlunu gördü. Aynı anda evin arkasından gelen çocuk sesini duyduğu için taş kesildi.

Karşısında duran çocuk "Senin oğlun, yani benim kardeşim nerede? Onu görmek istiyorum," dedi.

Oğlanı eve aldı, masaya oturttu, aynı oğlunu oturttuğu gibi. Çocuk tıpkı diğeri gibi söz dinledi.

"Kim olduğunu biliyorum," diyerek çocuğun ayağını

önlüğünden çıkardığı iple masaya bağladı. Göle doğru koşup her şeyi boğuk bir sesle kocasına anlattı. Birbirlerinin karşısında durup, gözlerine bakarak içinde ne düşünce ne korku ne de başka bir şey gördüler. Yalnızca söylenecek ilk sözcüğü beklerken öylece durdular. Hepsini duyan, olayı anlamadığını sandıkları oğulları kırdı bu sessizliği.

"Nerede o? Beni gerçekten mutfakta bekliyor mu? Gerçekten benim gibi mi? Gidip onu görebilir miyim?" diyerek eve doğru koştu. Annesi ile babası da ardından. Masaya bağlı oğlanı görünce, iki yüze, iki figüre uzun uzun baktılar. Birincisi, onların kanı, onların bedeni, tanıdık ve yakın, öbürü ise tıpatıp aynı ama yabancı. Yanlarında duran çocuk, masaya bağlı olana yaklaşıp ona sarıldı, iki yanağından öptü. Teyzeleri ve amcaları öpmesini öğrettikleri gibi. Öbürü karşılık verdi. İkizler gibiydiler. Oyun oynamak ya da evin arkasına, ahududu ve bektaşi üzümünün çıktığı yerlere koşmak isteyen, derenin soğuk taşlarında yürümeye niyetli ya da dulavrat otunun içinde saklambaç oynamaya hazır...

Başka çare yoktu. Misafirin ayağındaki bağı çözdüler, çocuklar evin önüne koştular ve anında elma ve erik ağaçlarının altındaki uzun otlarda kayboluverdiler. İnce sesleri perukacı komşularının bahçesinin üzerinden geliyordu. Franz karısına,

"Onun ne olduğunu biliyor musun?" diye sordu.

"Kim" yerine "ne" dedi. Böyle durumlarda, insan kalbinin parçalanacağını hissedip ellerinin titrediği, kafasında tuhaf bir boşluğun olduğu zamanlarda, kendi kendine kaçmak mı, kalmak mı, yoksa hiçbir şey olmamış gibi davranmak mı gerekir diye sorduğunda asla "kim" diye değil, hep "ne" diye sorardı. Çünkü "ne," "kim"den daha büyüktür; içine daha fazla olasılık sığdırılabilir. Tanrıyı sorarken de hep "Tanrı nedir?" deriz.

Franz'ın karısı birden ağlamaya başladı. Gözyaşlarını önlüğünde hep taşıdığı kareli mendille sildi.

Çocukları, saçlarında otların tohumlarıyla öğleden sonra eve döndü. O kadar yorulmuştu ki akşam yemeğini yerken masada uyuyakaldı. Öbür oğlanın nerede yattığını ya da kiminle olduğunu sormadılar.

Sonra Franz, yeni keşfedilen gezegenin sebep olduğu savaşa gitti. Bir önceki gün işçiler yeni evin çatısına kiremit koymuşlardı. Evin damı bitmişti.

Yaz başında çayırlarda mantarlar çıktı. Mahzenlerde patates kalmadı, lahana çürüdü, elmalar kurudu, cevizler yendi, tarlalarda ve bostanlarda bitkiler yeni yeni çıkmaya başladı. Bir tek ravent kökü vardı, komposto ve kek için.

Franz Frost'un karısı, oğlunu elinden tutup ormana yakın çayırlara giderdi. Orada, otların içinden düz ve mükemmel çayır mantarlarının şapkalarını bulurlardı. Yumuşak ve hoş çayır mantarı insan elinin sevgisini beklerdi. Beyaz deri okşanınca anason kokusu salardı. Pembe ya da kahverengi lameller taç yapraklarına benzerdi. İnsan, kesip tavaya atmadan önce onlara dokunmak, onları okşamak isterdi. Onun dışında çayır mantarı sıcak olan ender mantarlardan biriydi. İnsana yakın olmak isterdi.

Beyaz, yuvarlak mantarları sepete atarlardı. Çocuk onları ineğin dili gibi, pürüzlü pösteki mantarlarından ayırabilecek kadar zekiydi. Frost'ların çocuğu bu kadarını biliyordu. Ancak çayırların gölgeli kıyılarında çayır mantarlarının ikizine rastlanabileceğini bilemezdi. İlkbaharda çıkan Amanita, ölüm meleğinin beyaz kardeşi, kalın ayağıyla yere köklenmiş, çayırdaki ölüm fermanıydı. Çayır mantarlarının sürülerine uzaktan bakarak tatlı tatlı kokardı. Kuzu kılığında bir kurt.

Onun ince kesilmiş bedeni de tencereye atıldı, parçaları kremanın içinde kayboldu. Franz Frost'un karısı masayı kurup, mantarlı bulguru tabaklara koydu. Çocuk yemek istemediğinden, onu kaşık kaşık yedirmek zorunda kaldı. Her kaşıkla oğlana şöyle diyordu: savaşan baba için, perukacı komşu için, köpecik için, köydeki insanlar için, Königswald'deki papaz, ahırda yeni doğmuş minik kediler, dünya için, çıldırmasın diye... Çocuğun ağzı isteksizce açılıyordu.

Gece oğlan kusmaya başladı. Sabah, Frost'un hanımı perişan bir halde çocuğunu kucağında köye taşıdı; oradan onu arabayla Neurode'deki hastaneye götürdüler. Midesini yıkamaları bir işe yaramadı. Beşinci gün oğlan öldü.

Telgraflar Franz Frost'u savaşın cephelerinde boş yere aradılar.

Kremalı ölüm meleği

Yarım kilo mantar

30 gram tereyağ

1 küçük soğan

yarım bardak ekşi krema

2 kaşık un

tuz, biber, frenk kimyonu

Ufak parçalara doğranmış tereyağında kızartılmış soğan, tuz ve biberle birlikte ölüm melekleri 10 dakika boyunca haşlanır. Arkasından un ve ekşi krema ile karıştırılır. Bulgur ya da patatesle servis yapılır.

MARTA VE ÖLÜMÜNÜN ÇEŞİTLERİ

Orman tarafından beyaz bulutlar gelir gelmez, yağmur yağmaya başladı. Eski muşambanın üzerinde Marta'nın açtığı hamur, oklavasının altında dümdüz oluyordu. Bardakla hamurda küçük daireler yaptı. Ellerini ve yüzünü seyrediyordum. Küçük ve alçak mutfağın içi kararmıştı, yağmur ravent kökünün yapraklarına vuruyordu. Marta'nın eski radyosu cızıldıyordu. "Ölüm bedenine nasıl girecek acaba?" diye düşündüm.

Gözlerinden mi? Marta, koyu ve belirsiz, ıslak ve yapışkan bir şeye bakıp, gözlerini bir daha başka tarafa çevirmeyecek. Siyah ve yumuşak görüntü onun beynine girecek, söndürecek onu. Bu Marta'nın ölümü olacak.

Kulaklarından mı? Yabancı, ölü bir sesi duymaya başlayacak; kafasındaki hep aynı, değişim umudunu vermeyen, titretici ve alçak bir ses, müziğin zıddı. Onun yüzünden uyuyamayacak, yaşayamayacak da.

Veya burnundan. Diğer kokular gibi. O zaman bedeninin artık hiç kokmadığını, kağıda benzeyen teninin bitkiler gibi dışarıdaki ışığı sadece emdiğini, fakat bir şey üretemediğini fark edecek. Ellerini, kollarını ve ayaklarını huzursuz huzursuz koklayacak, ama onlar artık kuru ve verimsiz olacaklar. Çünkü kokular hep ilk yok olandır.

Ya da ağzından. Ölüm, tüm kelimeleri boğaza ve beyine geri döndürür. Ölen insanlar çok meşgul olurlar, konuşmaya üşenirler. Kalan kuşaklara neyi anlatsınlar ki. Saçmalıklar. Son anda insanlığa nasihatleri vermek için nasıl biri olmak gerekir? Son anda söylenen hiç bir laf öbür taraftaki, diğer hayatın başındaki sessizlik kadar değerli olamaz.

Bir de başka şekilde ağzından girebilir ölüm. Marta, eski bahçesindeki koyu kırmızı elmalardan birini yiyebilir. Kurtlu elma, içinde ölümün beyaz yumurtası olan bir meyve... Elma ile insanın yapısında büyük fark olmadığı için, bünyesine girdikten sonra, ölüm onun içini kemirecek. Kapının bozuk kilidini çekiştirirken parçalanacak boş ve kırılgan bir deniz kabuğu kalacak Marta'nın içinde.

Marta'yı izlediğimde, her dairenin üstüne gül reçelini koyup, kenarları mantı gibi birbirine yapıştırıyordu. Düzensiz, ufak çörekler çıktı. Bozuk ocağını yakmak zorunda kalmayalım diye Rus fırınımı getirdim. Yağmura karşın, gökyüzünde aniden güneş göründü. Tepsiyi fırına koyup evin önüne çıktık.

Evimizin terasında duran R. yukarıda bir yeri gösterdi. Tepelerin üstündeki gök kuşağı iki bacağını tam arabamızın üzerinde açmıştı. Onu yeni doğurmuş gibi duruyordu.

KOKU

Tüm kötü şeyler kışın olur. Kışın R. kaza yaptı. Arabası dağların beyaz virajlarında kayıp, bir kamyonun altına girmiş. R. kafasını direksiyona vurup burnunu kırmış. Arabanın nikel kaplı uzun motor kapağı hayatını kurtarmış. Bunun gibi kazalar için "bir şey olmamış" derler.

Bir şey oldu ama. Kazadan sonra, burun kemiğinin doğru kaynamasına ve dikişlerin gözükmemesine karşın R. hep bir koku duyar oldu. Bu kokunun ani dalgalar halinde ve farklı yoğunlukta geldiğini söylerdi. Onu en çok göle girilen yerde hissedermiş. Isırganların arasında dişbudağın büyüdüğü yerde hem ısırganların yapraklarını hem de ağacın kabuğunu boşuna koklarmış. Bu kokunun sudan geldiğini düşünürmüş. Ne hoş, ne sevimsiz, biraz tatlı, biraz da ekşi bir koku... Sudan gelmiyormuş. Bir kere onu kanyak kadehinde bulmuş. Sonra kahvenin ve dolaptaki kazağın içinde de. Sonunda bu kokunun eşyalara ait olmadığını, kaynağının ne bir eşyada, ne de başka yerde olmadığını, bir yere tek ve kısa bir an için

yapıştığından dolayı, adlandırılmasının bu kadar zor olduğunu keşfetmiş. "O hiçbir şeye benzemiyor" der, sonra tam tersini, başka her bir kokunun içinde olduğunu, paralanmış burnundaki hücrelerin ona karşı duyarlı olup onu hep hatırlayacaklarını hissedermiş. İnsanın yaşadığı o anı hissettiren, kokusunu duyduğu şeyi adlandıramamak çok üzücüymüş.

Bu deneyimi açıklayamamak ve adlandıramamak, bilinen hiyerarşilerde ona yer verememek sinir bozucuymuş. Bazı böcekler bu kokuyu taşır, onu yabani mersinlerde bırakırlarmış. Domatesi kesen bıçağın ağzının kokusu. Benzinle karışık tulum peynirinin kokusu. Eski torbamın içindeki parfüm. Metal parçalar, kurşun kalemin ucu, yeni CD, camın yüzeyi, dökülmüş kakao....

Başladığı işin ortasında durup etrafını koklayan R.'yi sık sık görürdüm. Yüzü gerilirdi. Sohbetin ortasında, kopmuş bir düğmeyi ya da ellerini koklamaya başlardı. Ya da pelin otunun yapraklarını parmaklarıyla ezer, kokuyu onların içinde bulduğunu düşünürdü. Ama hep yanılırdı.

İkimiz bunun ölüm kokusu olduğunu tahmin ederdik. O kokuyu ilk kez arabasının kamyona çarptığı zaman, her şeyin olabileceği, dönüşü olmayan o kısacık anda duyduğunu. Tıpkı atom bombasına dönüşecek küçücük çekirdek gibi her şeyin olabileceği bir an. Orası öyle kokar işte ve bu ölüm olmalı.

R. onu artık hep duyacağından korkardı. Bir daha Walbrzych ile Jedlina arasındaki karlı virajlara kaygısız girmeyecek, garın önündeki kavşağı dağınık kafayla geçmeyecek, hatta, yaptığım mantar yemeklerini dikkatsiz yemeyecekti artık. O bunu bilir, ben de bunu bildiğini bilirdim.

KUMMERNIS'İN HILARIA'DAN ALINMIŞ GÖRÜNTÜSÜ

Ego dormio cum ego vigilat.

Sırtüstü yatıp uyumadan önce dualarımı tamamlamak üzereydim. Birden, sanki tüm ağırlığımı yitirmişim gibi, yukarıya uçtuğumu hissettim; aşağıya baktığımda, içinde artık olmadığımı fark etmeden yatakta sırtüstü yatan bedenimi ve kıpırdayan dudaklarımı gördüm. O anda havada hareket edebildiğimi keşfettim. En ufak istek ve düşünce beni hareket ettirdiği için biraz daha yükselip yukarıdan manastırın tahtayla kaplı damını, kilise kulesinin taştan cephesini gördüm. Biraz sonra da karanlığa daldırılmış koyu ve tümsekli yeryüzünü gördüm. Yalnızca dünyanın ucundan gelen uzun güneş ışınları bu karanlıkta simsiyah gölgeler bırakıyordu. Işığın bir yerde saklı olduğunu bildiğim için bu kademeli karanlık üzüyordu beni. Işığı düşündüğüm anda onu gördüm; ilk önce nergis gibi kırılgan, sis gibi zayıftı; fakat bir kere göründükten sonra yükselip güçleniyordu. Beni kör edeceğinden korktum. Bunun cennet ve Tanrı olduğunu anlayınca, hala yalnız kalmama ve yanımda hiçbir rehberin olmamasına şaşırdım. Meleklerin ve

tüm ışıklı varlıkların Tanrının yanında oturduğunu biliyordum çünkü. Sanki bir kasırgaya yaklaşmışım gibi, beni tamamen saran, ne sıcak ne de ılık bir esinti duydum. Bu güç beni ışıktan uzaklaştırıyordu. Işıkla aramda hissedilen fakat görünmez bir sınır vardı. Onu aşmak istemekle birlikte kendimi çok zayıf hissediyordum. O zaman kafamdaki bir ses, "İşte bu, o zamandır" deyince dünya ile ilgili tüm gerçeği anlamış oldum: Işığın bize ulaşmasını engelleyen zamandır. Zaman bizi Tanrıdan ayırır, zamanın içinde yaşadığımız sürece karanlığın tutsaklarıyız. Ancak ölüm bizi serbest bırakır. Ama o anda hayatla ilgili hiçbir şey yapamayız artık. Bu ışığın tüm gücünü görmeme karşın, yüreğimi büyük üzüntü sardı. Artık yalnızca ölmek istedim; aslında zamanın rüzgarı aniden dinip kendimi ışığın içinde bulduğum için ölmüş de olabilirdim. Işıktaki bu halimi anlatmak için susabilirdim ancak, çünkü benimle birlikte tüm kelimeler de yok olmuştu. Hiçbir şey düşünemezdim-düşünceler de gitmişti. Ne burada, ne de orada var olabilirdim; burası ya da orası yoktu, hareket yoktu. O halimin hiçbir özelliği yoktu, ne iyi ne kötü. Ne kadar sürdüğünü bilmiyorum, çünkü ne an ne de çağ kavramı vardı.

Birdenbire dünyayı özlemeseydim, o ne ölü ne canlı halimde kalırdım. Ancak gözlerimin önünde tablo kadar renkli bir imge gördüm. Gözlerimi başka yana çeviremedim.

Kaldığım yerden görünen dünya, uyuyan insanların dünyasıydı. Ölü sandığımız herkes onun içinde yaşadığı için, bildiğimiz dünyadan çok daha kalabalıktı. Ana-baba günü olduğunu, meleklerin bu evrenin uçlarını kocaman bir kilimmiş gibi katlamaya başladıklarını anladım. Yukarıdan ve aşağıdan büyük savaşın gürültüsü, silah ve nal sesleri geliyordu, ancak kimin kiminle savaştığını göremedim. Karşımda serilmiş yeryüzüne konsantre olmuştum. Bazı insanlar uyanarak, gözlerini ovuşturup gökyüzüne bakıyorlardı. Dikkatleri zayıftı henüz, neye baktıklarını anlayamıyorlardı. Sanki korkudan

titreyen, şekilleri bulutların içinde kaybolan dağları gördüm. Zirvede donakalmış güneş her tarafa sıcak ışık saçıyordu. Bozkırların otları yanmaya, derelerdeki su taşmaya başladı. Doğal düşmanlarına aldırmadan ormanlardan çıkan hayvanlar, gürültülü ovalara iniyorlardı. İnsanlar da onlar gibi, kuru yollardan önceden kararlaştırdıkları bir yere yürüyorlardı. Kimse oyalanmadan, kararlı ve hevesli yürüdüler. Gökyüzü düz ve mavi olacağına bulutlu ve karışıktı. Altındaki bitkiler taşlara dönüşmüştü.

O anda zamanın son anlarını, her şeyin sonunu izlediğimi anladım.

Son Yargılama'nın, bir uyanma olacağını anladım. Ömür boyu yaşadığımızı düşünerek uyuyormuşuz meğer..... Ama bir kere yaşamış, ölmüşüz. Bizim bu düş-ömürlerimiz Tanrı'yı hiç ilgilendirmez; çünkü hiçbiri gerçek değildir. Rüyalarımızdan sorumlu tutulmayacağız. Ancak ölüm bizi uyuttuğu için hiç hatırlayamadığımız şeyler önemli olacaktır. Yalnızca o unuttuğumuz yaşam gerçekti, orada ya ahlaksız ya da erdemliydik. Onun için nerede uyanacağımızı bilemeyiz. Karşımızda cehennemin ateşleri mi yoksa ışıktaki sonsuz bir yaşamı mı görürüz...

Yineliyorum. Dünyamız düşlerinde yaşadıklarını gören, uyuyan ve ölü insanlarla doludur. Dünya giderek kalabalıklaşıyor; uyuyan ölülerin sayıları çoğalınca, ilk kez gerçekten yaşayanlar hala çok az kalıyor. Tüm bu karmaşanın içinde hiç kimse, kendi hayatını rüyasında görüp görmediğinden ya da gerçekte yaşayıp yaşamadığından emin olamaz.

CORPUS CHRISTI (2)

Marta, gördüğüm şeylere aldırmamamı söyledi. Bunu söylediği anda, Corpus Christi alayına katılan ve uzak keten tarlalarında yürüyen insanlara pencereden bakıyorduk. Önde papaz, arkasında iki bayrak ve küçük bir grup vardı. Aşağıdaki yemyeşil tarlada, bu ani gezide insanlara eşlik edermiş gibi bir köpek koşuyordu.

Bunu neden söylediğini bilmiyordum; Marta tam çıkmak üzereydi. Eli kapı kolunun üzerinde duruyordu.

Akşamüstü bu lafını hatırladım.

Her şeyin değişip eskisi gibi kalmadığı, hareketli bir filmin hareketsiz çekimi...Gözlerimiz öyledir. Büyük ve yaşayan bütünlüğün cansız bir parçasını görüp onu çivilerler, öldürürler. Onun için baktığımda kalıcı bir şeyi gördüğüme inanırım. Ama bu dünyanın yanlış bir resmidir. Dünya hareketli ve canlıdır. Hatırlanabilecek ve anlaşılabilecek bir sıfır noktası yoktur. Gözler ancak resim veya şema olabilen fotoğrafları

çekerler. Manzaralar en büyük aldanmadır, çünkü kalıcılıkları olamaz. Manzarayı bir resimmiş gibi anımsarız. Hatıramız dünyayı anlamaz, yalnızca kart postalları kurar. Onun için de manzara, onu seyreden insanın keyfine göre değişir. İnsan kendi içindeki temelsiz bir anı görür peyzajın içinde. Her yerde kendini görür. Tam da böyle bir şey.

Marta bunu anlatmaya çalışmıştı.

[2] Latince'den "İsa'nın cesedi". Katolik Kilisesinde, İsa'nın Son Akşam Yemeği sırasında ilan ettiği efkaristiya bayramı (Ç.N)

RÜYA

İnsanların ağızlarından bedenlerinin içine giriyorum. Rüyamda.

İnsanlar evler gibi yapılmış, içlerinde giriş merdivenleri, geniş holler, üstündeki kapıları sayamadığım, hep ışıksız kalan ufak koridorlar, odalar, nemli kilerler, dökme demirden yapılmış küvetlerin durduğu fayanslı banyolar, damarlar gibi gerilmiş korkuluklu merdivenler, koridorların bağlantıları, sahanlıkların eklemleri, misafir odaları, sıcak havanın aniden girdiği geçiş odaları, dolaplar, gardıroplar ve içindeki yiyeceklerin unutulduğu ambarlar var. Her yerde cezalandırılma korkusu olmadan gezebilirim; yalnızım.

Bu evler içerden bomboş gözüküyor. Yataklardaki çarşaflar hazır, yeşilimsi örtülerle örtülü, yastıkların gergin zarları, açık perdeler, halının sadeliği, tuvalet masasındaki tarak... Yatakta oturamıyorum, elime tarağı alamıyorum. Bedenim yok. Sadece her yeri görebilir, her köşeye bakabilirim.

İnsanların içinde olduğumun farkındayım. Bunu küçük detaylardan anlayabilirim . Koridordaki et renkli duvar hafifçe kaynıyor. Bazen, bir yerden düzenli bir gürültü gelip, ayaklarım sert, damarlı bir objede kayıyorlar. Dikkatlice baktığımda, mutfaktaki dolabın içinden biçimsiz, süngerimsi canlı bir yapıyı görüyorum.

UCUBE

Adıneydi ile ilk tanışmam şöyleydi: Adam terasta dururken açık ağzının çürük boşluğunu parmakla gösteriyordu. Yazın ölüm meleği mantarlarının şapkalarının altında doğan, kısa boylu, kıllı ve çirkin orman cücelerinden biriydi sanki...

"Aaa" dedi ve dilinin ucundaki beyaz tableti gördüm.

Boş ovanın içindeki evin terasında duruyorduk. Onun arkasında güneş, benim arkamda gölge vardı. Tek derdim, onun koridora girmesini engellemekti. Yoksa akşama kadar içeride kalacak, ağzı açık, hiç anlayamadığım aaaa'sını tekrarlayacaktı. Kapıya çekilerek girişi kapattım. Panik içinde, gözlerimi ondan ayırmadan telefona nasıl ulaşabileceğimi düşünüyordum. Galiba ondan korkuyordum. Adıneydi bardaktan su içermiş gibi bir hareket yaptı. Aaa'sı "Bana su ver" demekmiş meğer. Beklemesini söyleyip mutfağa koştum. Ben dönünce, ağzı hala açık, evi koruyan mavi gözlü ejderhanın resmine bakıyordu. İlaç, onun cüce bedeninin içinde kayboldu.

"Ucube" diyerek ejderhayı gösterdi.

Savaştan sonra, köyümüzde hala gölün olduğu zamanlarda, içinde bir ucube yaşarmış. Timsaha benzeyen bedeni büyük bir inek büyüklüğündeymiş; sert tırnakları varmış. Ayrıca ağzı bıçak kadar sivri dişlerle doluymuş... Almanlardan kalan tüm balıkları ve sazlıkları yiyip bitirdikten sonra koyunları ve köpekleri, tavukları ve kazları avlamaya başlamış. Geceleri yolun ortasına ya da kilisenin önüne çıkıp, yalpalaya yalpalaya Nowa Ruda'ya yürürmüş. Sabah insanlar onun izlerini kendi avlularında dehşet içinde bulurlarmış. Ördekler oltanın mantarı gibi ortadan kaybolur, gölün kenarında kazların kıvrılmış turuncu ayakları ve koçların boynuzları kalırmış. Kaymakamlık arsaları bölmekle, hırsızları kovalamakla ve müesseseleri kurmakla meşgul olduğu için, köyün erkekleri tek başlarına bu işe el atmaya karar vermişler. Suya karpit ve fare zehri atmışlar. Ardından da eski bir el bombası. Patlamadan sonra göl pis ve zehirli bir su birikintisi gibi olmuş. Boşuna. Ertesi gece ucube bir boğayı yemiş, intikam sanki intikam almak istiyor gibiymiş. Erkekler uzun sopaların uçlarını biledikten sonra salların üstünde göle açılmışlar. Tekrar tekrar suyun yüzeyine vurarak, bulanık suyu baştan sona deşmişler, fakat delikler hemen kapanıp, göl eski bulanık halini almış hemen. Üçüncü kez teknolojiye güvenerek, elektrik üreten kocaman kollu bir dinamo getirmişler, kablolardan yapılmış bir ağ bırakmışlar göle. Sonra dinamonun kolunu döndürerek suda saklı ucubeyi elektrikle kırbaçlamışlar. Hayvanın koca gövdesi derinlerde kıvranınca göldeki sular bulanıp taşmış. O gece köylüler sabaha kadar içmişler.

Birkaç gün sonra ucube kendine gelince, dikkatsiz bir kadını suyun altına çekiverip gölün kenarında sadece kovasını bırakmış.

İşte, hayvanın sonunun başlangıcı bu olmuş. Bitki yok

edilebilir, hayvan öldürülebilir, ama insana saldırılamazmış. Ucube kanunu ihlal etmiş. Milis ve sınır görevlileri, askerler ve mayıncılar büyük bir patlamayla gölü açarak sularını dereye akıtmışlar. Dipte yaralı, zayıf ama hala canlı ucube yatıyormuş. Askerler ağır makineli tüfeklerini çıkarıp kıyılara yerleştirmişler. Subayın emriyle kurşunlar hayvanı delmiş. İlk darbeyi yiyip saldırmaya çalışınca insanlar bağırarak dağılmışlar. Tüfeklere yeni mermiler doldurulup ucubenin iğrenç bedeni parçalanmış.

Adıneydi hikayesinin sonunda bisikletini iterek Nowa Ruda'ya doğru yürüdü. Ama akşamüstü geri geldi. Hikayenin o şekilde sonlanmadığını hatırlamıştı zira.

Bu olaylardan sonra Çek tarafındaki ormandan bir ağlama sesi gelmeye başlamış. Karanlıkta haykıran bir yaratığın sesi tüyleri ürpertirmiş. Bir ay sonra köylüler, sevgilisini ararken ormanları, çayırları ve sınırı geçen bir dişi-ucubenin cesetini kurutulmuş gölün dibinde bulmuşlar.

YAĞMUR

İsim günümde yağmur başladığı için sandalyeleri koridora taşıdık. Yağmur dinene kadar içeride bekleyecektik. Yağması durmuyordu. Ufku kapatan ipler halinde yağıp durdu. Damlaları değil, yağmur derelerini görüyorduk. Koridor yavaşça ıslanıyordu; nedenini bilmiyordum. Belki su duvarlardan sızmaya başlamıştı. Belki de köpeklerim suçluydu; döşemede ayaklarının beş parmaklı damgalarını bırakıyorlardı çünkü. Dışarıdaki saman ıslanıyordu. Sümüklü böcekler mutlu olmalıydı; yer altı ve yaprak altı dünyalarında şenlik hazırlıkları sürüyor olmalıydı. Rutubet Şenliği.

Nowa Ruda'dan iki kilometre ötede tuhaf bir ev vardı. Aslında evin kendisi değil, yerleşimi tuhaftı. Ağaçlı, koyu yeşil tepelerin arasındaki dar bir vadide duruyordu. Diğer evlere göre çok aşağıda kaldığı için hiçbir yerden görünmüyordu. Belki yalnızca tepelerden. Dere evi iki tarafından sürekli yıkıyor, ıslak duvarlarını durmadan yalıyordu. Kapıda duran R., evde bir sümüklü böcek ailesinin yaşadığını anlatmaya başladı. Büyük ve

kahverengi bir baba, daha küçük anne ve iki çocuk. Nemli ortamda elektrik olmadığı için, akşamları karanlıkta masada sessizce otururlarmış. Parlak ciltleri, kararan günün zayıf ışıklarını yansıtırmış. Geceleri tüm aile bir köşede yerde yatar uyurmuş. Birbirine yapışmış, sümüklü nefeslerin ritmine dalmış dört beden. Sabahları, sümüklü izlerini bırakarak gür ve ıslak yeşilliğe dalar, çürüyen çilekleri çatının altına getirirler, onları sessizce çiğnerlermiş. Dolu güğümlerden taşıp yere dökülen su, evdeki zemini cila gibi parlatırmış.

Bu öykü kimsenin hoşuna gitmedi. Bilgisayardaki renkli evrenleri açıp bütün akşamı onların içinde geçirdik. Ekranın yapay ışığında yüzlerimiz, hepimiz birer hayaletmişiz gibi bembeyaz oldu. Arkasından elektrikler kesildi ve tek kişilik iskambil falımıza başladık, yağmur geçecek mi diye. Geçmeyecek. Geçmeyecek. Pencereden Marta'nın evini görüyordum; üzerinden yağmur suyu dalgaları akıyordu. Onun yanına gideyim, karanlıkta tek başına ne yapıyor acaba, diye düşündüm. Muhtemelen peruk çantasını açmış, kimseye yaramayan bu ölü başlıkları örüyordu. Çoktan ölmüş ya da dünyanın öteki ucunda yaşayan, gezen ya da huzurevlerinde, üzerinde yara kabuğu gibi kurumuş gençliğini taşıyarak yaşlanan, hiç tanımadığı kadınların saçlarını örüyor olmalıydı.

Lastik çizmelerimi giyerken, göldeki suyun R.'nin baharda özenle tıkadığı yerden taştığını gördüm. Beton tıkaçlardan taşıp ta iskeleye kadar gelmişti. Bulanık, kırmızı, ağır ve yapış yapıştı. Tanıdık hışırdaması yok olmuş, şimdi haykırmak istercesine gümbür gümbür akıyordu. Sarı lastik çizmeleri ve sarı yağmurluğunun içinde R. hayalete benzedi. Setin üzerinde çaresizce koşuştuğunu gördüm. Kırmızı ve bulanık suyun içinde ölüme hazırlanan balıklarını da. Yavaş ve ince, daima tembel sazanlar bulanık yüzeyde şaşkınlıkla ağızlarını açıp kapatıyorlardı. Aralarındaki alabalıklar Nysa

Klodzka, Odra nehri ve kim bilir, belki de ta denize kadar gidebilecekleri bu beklenmedik yolcuğun heyecanını yaşıyorlardı.

Marta'nın evine girerken "Ne yaptığını anlamıştım," dedim.

Masada oturan Marta koleksiyonunu açıyordu. Saçları gazetelerin içinden çıkararak parmaklarıyla tarıyordu. Sonra ipleri dokuma tezgahına sarmaya başladı. Çizme ve yağmurluğumu çıkardığımda üzerimden sular boşaldı.

Böyle bir yağmuru hiç hatırlamıyorum, dedi. Belki de belleğimde bir sorun var. Gülümsedi. Sana isim günü hediyesi vereceğim. Bir peruk. Gerçek saçlardan, ipek üzerine, tam başına uyacak bir peruk.

Masada duran açık saç tutamını alıp yüzüme yaklaştırdı. Beğenmeyince başka bir tane aldı. Saçları benim seçmemi söyledi; ama onlara dokunmaktan tiksiniyordum. Beni sandalyeye oturtup, rengi sönmüş defteriyle, ona verdiğim plastik tükenmez kalemi çıkardı. Başımı ölçerken alnıma ve şakaklarıma hafifçe dokunuyordu. Annem beni terziye götürdüğünde, ben hareketsiz durup terzi Bayan Poniewierka ölçü alırken duyduğum sevinçli ürpermeyi şimdi de hissettim. Çevremde santimetrelerden, planlanan pililerden ve kesmelerden oluşan bir alan kurup, onu elleriyle yerleştirir, omuzlarıma ve belime sarardı. Bana neredeyse hiç dokunmazdı. Yine de tenim heyecanlı, saklı sevinç dolu bir ürpermeyle tepki verirdi. Ayakta uyuyacak gibi hissederdim.

Şimdi de Marta bu prova e ayinini yineliyordu. Duyduğum sevinçten utanarak gözlerimi kapadım. Başın büyük. Başın küçük. Marta'nın ne dediğini tam olarak bilmiyordum.

SEL

O gece gölün kıyısındaki karanlığın içinden bir uluma geliyordu. Köpekler huzursuzca havladıkları için şafak sökerken uyandık; yağmurla birlikte yeni günün doğuşunu izledik.

Göl kaybolmuştu. Onun yerinde güçlü ve kızgın bir dere akıyordu. Sürgüler ile iskele ve R.'nin dün yerleştirmeye çalıştığı saç destekler yok olmuştu. Zarif sazanlar ve sabırsız alabalıklar gitmiş, gölümüz kaçmıştı. Her taraftan akan su onu kandırmış, beraber çayırlardan aşağıya, ormana doğru akmışlardı; Pietno'dan geçip başka bir nehre, sonunda Nysa'ya girmişti. Şimdi de Klodzko ya da daha da uzak bir yerde olmalıydı. Bu kadar acil seyahatlere alışmamış soylu sazanlarımız virajlarda sıkışmışlar veya suyun altındaki çalılarda bir haça çivilenmiş gibi kalmışlardı. Göl yoktu artık. R. Pancar çorbası içerken pencereden bakıyordu. Marta, fıçılarda biriken yağmur suyunu döküyordu. Ona el salladığımda bana karşılık verip evine girdi.

Yemekten sonra R. sümüklü böcek ailesini yeniden anlatmaya başladı. Sümüklü evin erkeğinin işlerini anlattı. Geceleri çimlerin arasından yola doğru sürünür, biraz dinlendikten sonra insanların evlerine girer, bostanlardan ıslak marul ve narin, genç kabak yaprakları yermiş. Onların içinde keyifle delikler açarmış; bu sinsilik değil, bir çeşit sanatmış. Ama en çok çamura dönüşmüş ocak külünü sever, onun içinde sürünür, pis, ateşin ıslak kalıntılarıyla sarhoş, eve dönermiş. Meraktan ölmeye yakın karısı sessizce bozulurmuş bu yaptığına.

Akşam hava durumunu dinledik. Sel gelmiş. Ama biz selden korkmayız. Buralarda su ancak gökyüzünden gelebilir. Diğer her şey gibi.

ÇİVİLER

Marta ile Nowa Ruda'ya çivi almaya gittik. Arabalar arka arkaya çok yavaş gidiyorlardı, su yolun bir parçasını koparmıştı. Köydeki durakta yağmurda ıslanan bayan Krysia'yı aldık. Biner binmez lastik erkek çizmelerini çıkarıp poşetteki pabuçlarını giyiverdi.

Nehrin kenarındaki tüm sokaklar çamurluydu. Her tarafa bulaşmış, kuruyan çamur giriş katlarındaki camlara kadar çıkmıştı. Satıcılar mallarını kurutuyorlardı. Kullanılmış eşya satan dükkanın sahibi giysileri asıyordu. Eski püskü geçmişlerinde, taşınmalar ve dolap değişimleri, bozuk çamaşır makineleri ve sıcak ütüler, sahiplerinin kilo almaları, hatta ölümünü gören bu giysiler şimdi de bir gecelik, azgın bir nehri görmüşlerdi.

Kum çuvallarının üzerine Adidas ve Nike marka ayakkabıları koymuşlardı; düzinelerce birbirinin aynı lastik ayakkabı. Bağcıkları fitiller gibi hala altlarındaki suya sarkıyordu.

Göz alıcı renkleriyle çamura bulanmış duvarların önünde parlıyorlardı.

Bayan Krysia, limon renkli kazağını düzelterek teşekkür edip gitti.

Kuyumcunun yanındaki köprüde durup turşuluk salatalık alırken, yanımıza herkesin tanıdığı, eski battaniyeden yapılmış panço giyen sakallı adam, Deli, Peygamber ya da Falcı-Kahin yaklaştı. Marta'ya tebessüm ediyordu. Onu tanıyor olmalıydı.

"Ne haber?" dedi.

"Bir değişiklik yok- diye cevapladı Marta.

İnanmayan gözlerini ona dikti.

"Yok mu?"

O anda ağlayacakmış gibi oldu, yüzünün karardığını gördüm sanki. Marta ona kendine iyi bakmasını ya da ona benzer bir şey söyledi, ama adam teraziden bir salatalık alıp gitti.

FALCI

Adamın ismi güzel ve orijinaldi. Leo (Aslan). Ayrıca aslan gibi de görünürdü.

Bıraktığı saç ve sakal, bir kış içinde bembeyaz olmuştu, kimsenin anlamadığı bir biçimde.

Evet, falcı Leo özürlü maaşıyla geçinirdi. İnanılması zor, ama gençliğinde madende çalışırken bir kaza geçirmiş ve iki gün boyunca yüz metre aşağıda, sıcak ve siyah bir kömür çıkıntısında, ana rahmindeymiş gibi, ama devamlı kafasının etrafında parlak fosforlu halka gibi parlayan bilinciyle gömülü kalmıştı. Öleceğinden emin, ölmemişti. Kurtarma ekibi onu çıkardıktan sonra uzun zaman hastanede kalmıştı. Her şey bitince hayatını yaşamakla, yani sabahtan akşama kadar kitap okumakla, geçirdi. Önceleri eline geçen her şeyi okurdu, sonraları hiç yayınlanmamış yazıları Krakow'daki yarı yasal yayınevinden posta siparişiyle getirtirdi. Aralarında Besant, Blawatska ve Ossowiecki [3]'nin yazıları, ruh çağırma

seanslarında tutulan düzensiz notlar, kehanetler ile Hint öğretileri ve Musevi kabalası da vardı. Bir gün Bydgoszcz kentindeki Astrologlar Derneği'nin adresini buldu. Bir Noel tatili sırasında ona gönderdikleri kitaptan kendi kendine astroloji haritası çıkarmayı öğrendi. Bundan sonra hiçbir uğraş gök günlüklerindeki minik sayılara bakmaktan daha zevkli olamayacaktı onun için. Onları sabaha kadar okur, ara sıra şafakta geleceği görürdü. Gelecek hep korkunç, ölü ve boştu; içinde ne insanlar ne hayvanlar vardı. Odasının loş köşelerinde doğup dışarıya, binanın merdivenlerine, önündeki çimlere, Nowa Ruda'nın meydanına ve sokaklarına yayıldığını görürdü. Leo akşam hızlı bir yürüyüşe çıktığında gelecek ona sürtünüp, montunun kollarında metalik ve yabancı kokusunu bırakırdı.

Karısı ölünce artık tamamen kahin oldu. Sanki karısı onu yere yakın tutar, her düşüncesini ve duyduğu her önseziyi aşağıya çekermiş gibiydi. Bacalardan çıkan dumanı bastırarak, şehirlerin üzerinde dumanlı bir pusu kuran alçak basınç gibiydi. Adamın düşüncelerini sihirli bir biçimde bakkalın önündeki kuyruğa, tarladaki pancarlara ya da mahzene indirilmesi gereken kömüre doğru yönlendirirdi. Bir de tüm bunlar yetmezmiş gibi, kadının sesi hep onun peşindeydi. Başını pencereden uzatıp avlulardan "Leee-o, Leee-o, Leo!," diye bağırırdı; ta ki tüm çocuklar da onun arkasından "Leee-o, Leee-o!" diye yankılayana kadar. O bir cadıydı.

Karısı ölünce, ortalık birden sakinleşti; yıllardır bastırdığı görüntüler adamın kafasında büyümeye ve ıslak camdaki ayaz gibi yayılmaya başladı. Bu görüntüler kollarını pat diye birleştirerek çemberler ya da uyduruk sıralar kurar, çok mantıklı, hatta büyüleyici biçimleri öylesine oluştururlardı. Leo geleceği bu şekilde görürdü.

Ona fal baktırmaya yalnızca kadınlar gelirdi. Leo, falcılık yaptığı süre içinde yalnızca bir kere bir erkeğin falına baktı.

Kötü beslenmeden ya da fazla içtiği votkadan şişmiş, ama düzgün giyinen yaşlıca bir adamcağızdı. Leo onu daha önce görmüştü; adam şimdi de insanların hep gereğinden fazla önemsedikleri ve içlerindeki karmaşadan kaynaklandığı için anlamsız olan aşk duygusunu sorduğunda, ona yardımcı olamadı. Adam onu terk edip giden yeni yetme sevgilisini arıyordu. Komik ve acınasıydı. Kız arkadaşı geride en ufak bir iz dahi bırakmadığı için, falcı bu görevi üstlenmek istemedi. Fakat sanki her şeyde, kendi giysilerinde bile yitip gitmiş adamın acısı o kadar belliydi, sert yünlü kabanı ve gözlerine düşmüş keçe şapkasıyla o kadar üzücü gürünüyordu ki, dayanamadı.

"Nereye gitti? Bir tek bunu bilmek istiyorum," dedi adam.

O zaman Leo geçmişe bakıp, kız diğer varlıklardan daha net ve daha hareketli olduğu için, onu hemen gördü. Paniğe kapıldı. Gördüğü insan ne bir genç kız ne de bir kadındı. Aman Tanrım, Leo korktu. Onu, aynı zamanda gelecekte ve şimdiki zamanda da gördüğü için, mutsuz adama "Buralardadır," dedi yalnızca.

"Kentte mi?" adam canlandı ve Leo ilk defa onun şiş, yaşlarla ıslak ıslak gözlerini gördü.

"Buralarda bir yerde."

Adamcağız çıkmadan önce Leo'nun eline bir banknot sıkıştırdı.

"Konuştuklarımızı aramızda kalsın," diye de ekledi.

"Bunu söylemesine gerek yoktu," diye düşündü Leo. "Bunun gibi konular asla konuşulmamalı. Buna kim inanır ki? Var olmayan şeyleri gördüğüme kim inanır ki? Bir insanın tam olarak ve sonuna kadar insan olmadığına kim inanır. Ya da verilen her kararın aslında bir aldanma olduğuna... İyi ki her insanın unutma yeteneği var. Tanrının gerçek lütfu budur."

Aşkı soran kadınlar hep daha somuttu. Sevilmek ve sarılmak, parkta el ele yürümek, birisinin çocuklarını doğurmak ya da onun evindeki camları Cumartesi günleri silmek ve ona çorba pişirmek isterlerdi. Kapalı gözlerinin altında yaşamlarını gören Leo onları sıkıcı bulur, kadınları ilgilendiren ayrıntılara çok zor odaklanırdı: Kocaları kumral mı, esmer mi olacaktı? Tek çocuk mu, yoksa iki tane mi? Peki çocuk sağlıklı mı, hasta mı? Hayatları varlıklı mı yoksa yokluk içinde mi geçecekti? Ama zorlandığında bunu da becerirdi. Geleceklerindeki çocukları sayar, para saklanan çekmecelerine bakar, Pazar günleri tavuk çorbası içen beyaz atletli erkeklerin saçlarını incelerdi. Kadınların varlıkları onu duygulandırırdı. Karşısında oturup gözlerini yüzüne diktiklerinde korkak hayvanlar, karacalar ya da tavşanlar gibiydiler. Aynı zamanda zarif ve tedirgin, kaçıp saklanmakta uzmanlaşan yaratıklar... Bir kadın olmak için, doğduktan hemen sonra, kendini apaçık göstermeyi engelleyen bir tür maske takmak gerektiğini düşünürdü bazen. Hayatı kamuflaj içinde yaşamak gerektiğini düşünürdü. Bu kadınların esas sormaları gereken soruları ise sormadıklarını düşünürdü.

Fal bakarken kazandığı ufak paraları hemen dolara çevirirdi. Hindistan'a gitmek istiyordu, gidemedi, çünkü Hindistan da -her şey gibi- yok olmaya mahkumdu.

Önce diğer insanların geleceklerine baktı. Tümü zihninde tek bir gelecek halini alıncaya kadar karıştılar. Dünyanın sonunun yakında geleceğini gördü. Her şey yalnızca hesaplama meselesiydi.

Alçak ve turuncu gökyüzünün altındaki ovayı gördü. Dünyanın her çizgisi belirsiz, flu gölgeler sanki yabancı bir ışıkla delinmiş gibiydi. Ovada hiçbir ev, hiçbir insan izi, hiçbir ısırgan ya da yabani frenk üzümü kalmamıştı. Yok olan derenin yerinde gür ve sert, kızıl bir ot büyümüştü. Derenin oldu-

ğu yer yara izi gibiydi. O yerde ne gündüz ne gece vardı. Turuncu gökyüzü hep aynı, ne soğuk ne sıcak, hareketsiz ve lakayt bir ışıkla parlıyordu. Yamaçta hala bir orman duruyordu, ama daha dikkatli baktığında bu ormanın öldüğünü, bir anda donuverdiğini, taş ormanına dönüştüğünü gördü. Ladinlerin kozalakları ve iğne yaprakları hala duruyordu; onları indirecek bir esinti yoktu çünkü. Leo ürpererek, bu manzaranın içine herhangi bir hareketin girmesi durumunda ormanın çatırtıyla dağılacağını, toza dönüşeceğini hissetti.

Bir tek son böyle görünebilirdi. Ne sel ne ateş yağmuru ne Auschwitz ne de kuyruklu yıldız... Tanrı, her kimse, terk ettiğinde dünya böyle görünecekti. Terk edilmiş bir ev gibi, her yerde kozmik toz, sessizlik ve havasızlık. Her canlı varlık duracak ve hareketi bilmeyen bu ölü ışıkta küflenecek. Bu korkunç ışığın altında her şey toza dönüşecekti.

Her gün dünyanın sonunu gören insan huzurlu yaşardı. Ara sıra Krakow'a kitap almaya gider, trendeki pencerelerden Silezya'nın endüstri tapınaklarını, sonra Opole bölgesinde ufka kadar uzanan, her sene 10 Mayıs'ta çiçek açan kolzanın dikildiği tarlaları seyrederdi. Keten sırt çantasında yüzlerce kez daktiloda yeniden yazılan kıyamet günüyle ilgili yazıları (son kopyalar neredeyse hiç okunamıyor olmakla birlikte içindeki ciddiyet hala hissedilirdi), uygarlığın çöküşünü anlatan hayalet söylevleri, Meryem Ana'ın insanların önüne çıkma öyküleri, Nostradamus'un karışık kehanetlerini taşırdı.

Ovalar birden son bulur, dağlı manzara başlardı. Tren, ladin ormanlarına ve taşlı derbentlere girip, ovalarda dolanıp kendini ansızın Walbrzych'ın göbeğinde bulurdu. Yolcular Şehir İstasyonunda iner, Klodzko trenine binmek için Leo da merkezdeki gara giderdi.

Walbrzych'teki Merkez İstasyonu, gece vardiyasında çalışan madencilerin sigara ve prezervatif aldıkları tek bir

gazete bayiinin bulunduğu loş ve ıssız bir gardı. Barda domuz yağı içinde yüzen mantı ve soğumuş suda zorla demlenen sidik gibi çay satılırdı. Nowa Ruda'dan Klodzko'ya giden tren genelde boş olur; Leo, çevreyi daha iyi görebilmek için, üst kattaki bir yere otururdu. Tren, bir trenin gidebileceği en güzel yoldan giderdi. Geniş ovaların üzerindeki köprülerden ve yamaçlardan, köylerin ve derelerin üzerinden geçerdi. Her virajda nefes kesen yeni manzaralar serilirdi gözlerinin önünde. Dağların hafif çizgileri. İpek gibi gökyüzü ve yeşilliğin şeritleri. Aşağıda inekleri otlaklara götüren insanlar, koşuşturan köpekler, ani bir kahkaha atan adam ve boyunlarındaki çıngırakların sesi duyulan koyunlar ve biraz daha yukarıda onlara el sallayan sırt çantalı başka bir adam, bacalardan gökyüzüne doğru giden duman ve batıya umursamazca uçan kuşlar. Bunun gibi bir trende kitap okunamazdı, çevreye bakılmalıydı.

Leo kendi kitabını yazmaya başladı. Adını vermişti bile: "Son Bir Gecedir." Dünyanın sonundan söz ediyordu. Gökyüzünün derin çözümlemeleri vardı içinde. Uranüs Kova burcuna girince, 2 Nisan 1995 yılında Dünyanın sonu başlayacak ve 1999 yılının Ağustos ayında, Güneş, Merih, Satürn ve Uranüs gökyüzünde kocaman bir haç oluşturdukları zaman da nihayete erecekti. Kitabı kışın, 1980 yılında, her şeyin belirsiz olduğu dönemde, Wroclaw'daki grevcilerin, tramvayları tüm kente yayılan, kocaman bir haç şeklinde bıraktıkları [4] dönemde yazdı. O zamanki detaylı incelemelerinde gök günlüklerindeki küçük rakamları okurken hata yaptığına, dünyanın sonunun daha hızlı geleceğine karar verdi. Bekleyiş dolu bir yaşama başladı. Eski ayakkabıları parçalandı, iç çamaşırları yırtıldı, donunun lastikleri koptu, çoraplarında delikler açılıp, tabanlarında sertleşmiş deriyi gösteren naylon iplerinden incecik ağlar oluştu. Hiçbir şey almadı; gelecek için hiçbir şey. Boş mayonez kavanozları, kış için reçel ya da

acil hastanelik bir durum için komposto yapmasını bekliyorlardı. Ama kış gelmeyebilirdi, insan yazı göremeyebilirdi... Ekmek son kırıntısına kadar yenmeli, sabunlar, sonra çamaşırları yıkarken kullanılabilecek ince bir pul halini alıncaya kadar kullanılmalıydı.

1993 senesinin yazında bir sel olacağını öngördü. Kuzeydeki buzlar aniden eriyecek, okyanusun suları yükselecekti. Hollanda sular altında kalacaktı. Zulawy [5] de. Belki de bir sıradağ ve tepe suyun üstünde kalacaktı. Nowa Ruda, yukarıda kaldığı için, kurtulacaktı. Arkasından Yakın Doğu'da bir savaş patlayacak, bir sene içinde dünya savaşına dönüşecekti. Suyla dolu arazilerde askerler yürüyecek, Wroclaw'daki Katedral, camiye dönüştürülecekti. Sonra, 1994'ün başında, gökyüzü atom bombalarıyla kararacaktı. İnsanlar hastalanmaya başlayacaklardı. Allah'tan Nowa Ruda sağ salim kalacak diye düşündü.

Leo, yazdığı kitabı fal bakarak kazandığı parayla kendi kendine, 1990 yılında, kağıt limitleri [6] bitince yayınladı. Üç sene dünyanın sonunun belirtilerini bekledi. Ancak biriken boş kavanozlara ve ekmeğin kurumuş kenarlarını yemesine karşın son gelmedi. Doksan üç yazı çok sıcak oldu ve Leo bu sıcaklığı aradığı işaret olarak algıladı. Ama yaz bitti ve çocuklar okula gitti; insanlar erikli kek yapıp, tarlalardan patates topluyorlardı. Leo, havalar serinleyince mutfaktaki bozuk gazlı şofbeni tamir etmek zorunda kaldı. Sıcak suya ihtiyacı vardı. Şofbenin içini karıştırırken kemiklerine kadar süzülen bir anlamsızlık hissediyordu. Dünyanın sonu yakınken her türlü etkinlik hastalık gibi geliyordu.

Leo için dünya 14 Kasım 1994 yılında, Uranüs ile Neptün'ün Oğlak'ın sekizinci derecede kavuşum konumuna geldikleri anda bitti.

Bunu bir gece küvetin içinde otururken (tüm bedenin ısıtılması için iyi sonuç veren tek yöntem) anlayıverdi. Televizyondan Uruguaylı bir tarikatın o gün dünyanın sonunu beklediğini öğrenmişti. Sonra sağ eli alçıda Papa dünyayı sol eliyle selamlamış, hava durumunda tipi beklendiği duyurulmuştu. Sonunda yorgun spiker iyi geceler diyerek, ekşi bir ses tonuyla "Uruguaylı tarikatın olumsuz kehanetleriyle birlikte, dünya devam ediyor," diye eklemişti kendiliğinden. O zaman Leo, dünyanın sonuna kırk beş dakika kaldığını düşünmüştü. Okuldaki bir ders süresi kadar. Ve banyo yapmaya gitmişti.

Küvetin içinde otururken banyonun ışığı söndü, televizyon kapandı, musluktan buz gibi su aktı. Leo panik içinde taş kesildi, karanlıkta yardım aramayı denemedi bile. Gök günlüklerindeki sayılar ve sessiz güneş sisteminin şeması aklından geçiverdi. Banyonun boruları son yargının boruları gibi çalınca Leo'nun çıplak bedeni titremeye başladı. Ona yakın tüm insanları düşündü, ki yanında başkası olmadığı için bunlar yalnızca uzaktaki yakın insanlardı; kentte beslenen köpeklerin ve kedilerin, kobayların ve hamsterlerin ne yapacaklarını, korkup korkmadıklarını, bundan sonra insanlarla birlikte olup olmayacaklarını düşündü. Her evde, gökdelenlerinin on birinci katlarında bile, ateş kılıcı gözükür mü, park edilecek bir yer bile yokken toprak nasıl aralanacak? Birdenbire banyonun karanlığında onu çocukken ürperten bir görüntü belirdi: Toprağın içinden uykulu ve çıplak ölüler çıkıyorlar, gözlerini kısıp ışıktan saklanarak yüzlerini elleriyle kapatıyorlardı. Mezarlıklardaki taş haçlar devrilip, mezar taşları açılıyordu. Ufkun üstünde bir melek duruyordu, güzel yüzü iğrenmekten ve öfkeden buruşmuştu, başının çevresinde kasırga oluşuyordu. Tüm bunlar Leo'nun gözlerinde, kafasındaydı.

Banyo hala karanlıktı.

Boruların böğürmesiyle duvarlar hafifçe titriyordu. Çenesi titremeye başlayınca, Leo kendi dişlerinin sesini duydu. Hissettiği tek duygu düş kırıklığıydı. İlk başta küçüktü, hayalini kurduğu sallanan tahta at yerine, annesinin ona bir pijama hediye ettiği Noel gibi, sonra gittikçe büyüyerek tamamen çekilmez oldu. Böyle mi olacaktı? Karanlık ve duvardaki boruların uluması mı?

Kehanetlerinde dünyanın sonunu gören, belki yalnızca detaylı tarih konusunda yanılan bu insan aslında iyimserdi. Sanki her şeyi o başlatmış gibi, olayların tanığı olmak istedi; hatta aklına çok ender bir kavuşum konumu geldi ve birbirine gıcırdayarak sürtünen Neptün'ü ve Uranüs'ü görüp çarpışan enerjilerin seslerini duydu.

Arzu ettiği tek şey, gökyüzüne bakarak onun sönüp sönmediğini, gezegen yörüngelerinin bükülüp bükülmediklerini, hızlanan galaksilerin çarpışıp çarpışmadıklarını, Armageddon [7] tozunun sıfır kelvin derecede donup donmadığını kontrol etmekti. Titreyen çenesini sıkarak soğumuş suyun içinden çıktı.

O zaman, Leo'nun yaşamındaki en anlaşılmaz kısacık anın içinde çıplak ampül parladı, musluk fokurdayarak kaynar suyu tükürdü ve odadan, sanki içindeki milyonlarca sima ile dirilen tek bir varlıkmış gibi televizyonun sesi geldi. Bunları hiç beklemeyen Leo, ayağı küvetin kenarındayken donakaldı. Şaşkın gözlerini kısıyordu. Kaynar suyun buğusu çatlamış aynayı bulandırdı. Renkleri solmuş havlular askılarda hareketsiz duruyorlardı.

Leo küvetin içinden çıkınca koridorun kapısını açıp dinledi. Birisi ayaklarını yere sürterek merdivene çıkmıştı. Yukarıdaki komşunun evinden tekdüze mekanik bir müzik sesi geliyordu. Leo odaya girip balkon kapısını açtı. Heyecanlanmış

bedeni soğuğu fark etmedi bile. Karşısında duran kent dünkü gibi, ya da bir saat önceki gibiydi. Ovalarda parlayarak fısıldıyordu. Ama Leo, artık hiçbir şeyin eskisi gibi olmadığını hissediyordu. Bu tanıdık ve güven veren manzarada bir sahtekarlık sezdi. Yanık kokusu ararcasına burnunu çekti. Bedeninin soğuktan donduğu birkaç dakika içinde anlayıverdi, dünya gerçekten yok olmuştu. Geride süreklilik görüntüsünü bırakmıştı sadece. Gerçek son böyleymiş meğer.

Bazı nedenlerden insanlar, yalnızca büyük şeylerin değil, en ufak şeylerin sonunu bile düşleyemiyorlar. Belki bir olayın kurgusunun yapılması, gerçekliği bir şekilde tüketir. Belki gerçeklik, insanların kafalarında kurcalanmak istemez, asi bir genç gibi serbest olmayı özlediği için olaylar düşlediğimizden farklı olur hep.

Ertesi günden itibaren Leo, artık yok olmuş, koskoca bir aldanma ya da hızını almış bir düş, duyuların alışkanlığı olan bir yaşantının içine girdi.

Hiç zor olmadı; öbür ciddi yaşamdan daha kolaydı. Bundan sonra sisin ya da dekorun içine dalarcasına indi kente. İnsanlara surat yaptı, ona şaşırarak baktıklarında ise güldü. Hatta bazen kendine bakkal dükkanından ufak tefek şeyleri çalma izni de verdi. Ufak, çünkü öbür türlü rahatsız olabilirdi. Üstüne başına ilgi göstermeyi bırakmıştı. Yalnızca üşümemeye dikkat etti. Tekeş ayakkabılar giyip, kabanının üstüne kazara yağ döktükten sonra, onun yerine içinde delik açtığı battaniyeyi, panço gibi giymeye başladı. Gök günlükleri ve diğer hesapları köşede bıraktığı için artık çok zamanı vardı. Parkta, nehrin kenarında oturdu, çöküşün izlerini ararken her taşı ve her duvarı inceledi. Bu izleri buldu, elbette. Nehrin rengi her gün farklıydı. Bazen koyu kahverengi, bazen şampanya gibi pembeydi. Taş yüzeylerinde kırışıklıklar oluş-

muştu. Leo, insan hayaletlerinin, çürüyen köprüden, gerçek olmayan suyun içine düşmelerini bekledi. Çarşıdaki sepetlerden en olgun meyveleri çaldı. Bazıları ona kızar, bazıları kızmazdı. Kapıda kızlara sataştı, mini eteklerin altında saklı şekillere olan korkusunu yenmek için. Ya da eğlence olsun diye. Aslında bu gerçek olmayan insanların hiç birisiyle hiçbir şey yapmak istemiyordu.

İçinde bir özlem uyandıran gökyüzünü seyretti. Renkli nehir gibi o da her gün farklıydı; yıldızlar düzensiz, Leo'nun öngöremediği bir biçimde hareket halindeydi. Yerinde olmayan Merih'i saatlerce aradı. Samanyolu neredeyse görünmez olmuştu. Anna Dağı'nın üstünde bazen bilemediği bir ışık parlıyordu. Ara sıra onun gibi gökyüzüne bakan insanları ya da insan hayaletlerini gördü. Huzursuz değildiler. Ayın hareketlerini tahmin etmek o günden sonra imkansızdı ama yine de ay ışığı altında öpüşüyorlardı. Ay artık canı ne isterse onu yapıyordu.

Düşlerinde, uyumadan kentte dolaşarak çarşıdan meyve çaldığını ve nehri izlediğini gördü.

Zaman zaman parmağını duvardaki deliğe soktu, sıcak içini karıştırdı. Taş, parmağın ucunun altında ezilip kırıldı. Kapanamayacak bir delik bıraktı. Bir kere Leo nehrin arkasındaki evin bir çiçek gibi solduğunu gördü. Kurumuş ve çaresiz gibiydi. Komşu binanın tuttuğu bir duvar kaldı yalnızca. İnsanların hayaletleri onu fark etmeden, sanki onun yerinde eskiden hiçbir şey yokmuş gibi boş yerin çevresinde dolaştılar.

Bunun gibi hüzün dolu zamanlarda Leo kendini düşündü. Yaşıyor mu, yaşamıyor mu diye. Kollarına ve yüzüne dokundu; karnına değmek için cesaret bulamadı. Parmağının orada da bir delik açmak isteyeceğinden, böylece kendi kendini delip, yaranın kapanamayacağından korktu.

Yüzleri tanıdık gelen insanlara rastladı. Ama onlar da gittikçe azalmıştı. Manavdaki kadının yerine karnabahar suratlı yeni bir adam çalışmaya başladı. Birinci kattaki lise müdürü komşusunu da görmüyordu artık. Sanki onun dairesinde, kitaplardan edindiği zekasını boşalttığı bir telefonla gezen ve radyodaki her yarışmayı kazanan, düz ve kaygan tenli, ağzı ışıkla yalanmış, her sabah en ufak zerresine kadar tıraş ettiği çenesi olan bir herif , yaşamaya başlamıştı. Yazları garajın damında yıllardır oynayan iki kız da yok olmuştu. Onların yerine , beyaz göbeklerini güneşin gri ışınlarına gösteren genç ve ince kadınlar görüyordu. Zaten güneş eskisi gibi yakmıyordu ki artık, insanın derisine kül serpiştirircesine onu kenevir çuvalı gibi gri ve soluk bırakıyordu.

Tanıdık yüzler ise, çoktan öldüğünü sandığı, galiba daha savaş zamanlarında tanıştığı bir kadın ve omuzlarına kadar saçları olan köylü bir hippi idi. Onu neredeyse her sabah köprüde, Aziz Napomucen'in heykelinin yanında, köprüden geçerken nehre tükürürken görüyordu. Belki adam işe gidiyordu, orada burada iş yerleri kalmış olmalıydı. Leo, dağın arkasındaki Blachobyt fabrikasının gürültüsünü duyuyordu, gecelerde pis sarı ışıklar parlıyordu oralardan.

Kendi kendine "ağla" dedi. Üzüntü hissetmedi, ama ağlamanın doğru olduğunu düşündü. Bazen becerebiliyordu. Piastow ve Podjazdowa kavşağında durup ağladı. Tuhaf arabalar ona zarar vermeden içinden geçtiler.

[3] Annie Besant, Helena Blawatska ve Stefan Ossowiecki- astroloji, psikoloji ve ezoterik bilimler üzerinde araştırmalar yapan yazarlar (Ç.N.)

[4] Komunizm rejimini kırmak için sağcı Solidarnosc harekatının başlattığı grevler 1981 yılında Sıkı Yönetim Döneminin başlamasına neden olmuştur (Ç.N.)

[5] Polonya'nın kuzey kısmında bulunan düz bir çöküntü (Ç.N.)

[6] Komunizm rejiminde yayın evlerinin kullanabildiği kağıt için limitler vardı, böylece basılan kitaplar, dergiler, gazeteler vs. kolayca kontrol edilebilirdi (Ç.N)

[7]Kıyamet günü (Ç.N.)

DÜŞÜNCELERİN FALI

İnternette tuhaf şeylere rastlardım. Çeşitli fallara, mesela:
Aeromans, hava falı
Alectriomans, horoz falı
Antinopomans, kadın ve erkeklerin iç organlarını kullanarak bakılan fal
Gastromans, mideden çıkan seslerin falı
İdolomans, figür, şekil ve heykel falı
Kattabomans, metal kaplar kullanarak bakılan fal
Logarytmans, logaritma falı
Macharomans, bıçak falı
Oinomans, şarap falı
Omfalomans, göbek deliği falı
Sciomans, gölge falı
Stareomans, temel unsurların falı
Teriomans, yabani hayvan falı
Teuframans kül falı
Tyromans, peynirin kesiliş şeklinin falı

İKİNCİ EL

Eylül'de Nowa Ruda Radyosu'nda yeni bir roman okumaya başladılar. İngiliz veya Amerikan. "İkinci el." Yazarın ismini unuttum, diğerlerine o kadar benziyordu ki... Kendini bir tekrarlama, bir şeyin yedek parçası, bir orijinalin veya taze bir varlığın taklidiymiş gibi hisseden bir adamın uzun ve üzücü hikayesiydi. Oğulları vefat eden insanlar, onu yetimhaneden alıp evlat edinirler. Ölen çocuğun yerine gelir böylece; öz oğulları değil, ölüp giden başka bir çocuğun taklidi olarak. İlk üç bölüm adamın gençliğini anlatır. Adam hep daha iyi bir şeyin bakiyesi olduğundan emin. Dördüncü bölümde adam üniversiteye gider Platon'a hayran olur. Felsefecinin bahsettiği İdea ve onun Gölge'sinin Kuramı'nı çok iyi anlar. Gerçek ve yegane, bu teklikte mükemmel bir şeyin var olduğuna inanır hep. Bunun yanında, bulanık, yansıma gibi kırık ve arıza dolu, parçalanmış, sahte bir şeye de...

Bu bölüm biraz sıkıcı geldi. Radyo terasta duruyordu, ben kapıları boyarken çatıda bu kuramların, ikinciliğin, loş mekanların ve trajedinin hikayesini dinleyen işçiler çalışıyorlardı.

Kitabın kahramanı, felsefeye aşık olur. Mastır tezini Platon'un takipçilerinden birinin üstüne yazar; adını unuttum, diğer antik Yunanlılara benzeyen bir ad. Sonunda, adamın yazdığı tezin bilinçsiz bir aşırma olduğu, birisinin daha evvel yazdıklarını aynen tekrarladığı ortaya çıkar. Arkasından gelen bölümlerde adam dul bir kadınla evlenerek bu kadının ikinci kocası olur. Karısı ise hala ilk eşine aşıktır. Kitapta şöyle bir bölüm vardı, onu çatıda temizlik yaparken dinledim; adam karısının evinde (çünkü ev kadınındı), banyodaki dolapta, müzede sergilenmiş gibi, ilk kocanın tuvalet takımını bulup dişlerini onun fırçasıyla fırçalamaya, kolonyasını kullanmaya ve pijamasını giymeye başlar. Sonunda karısı adamı onunla eski kocası gibi sevişmesine ikna eder. Hemen Polanski'nin bir filmini hatırladım. Filmi değil belki ama, onu ilk seyredişim geldi aklıma... Kitabın devamından, kahramanın bir üvey baba olduğunu öğrendim. İkinci baba. Çocuk yapamadığı ortaya çıkar. Gölge İnsanlar üreyemezler diye düşünür. Basım evinde çalışıp, diğer insanların kitaplarını düzeltir. Kendi kitabını yazmayı hayal eder, kendi düşüncelerini düzelttiği yazılmış ve gerçekleştirilmiş eserlerde bulur. Telefon rehberinde, adamın soyadını taşıyan birkaç kişi daha vardır ve belki onun için polis, iki kadınla birden evli olduğu iddiasıyla onun peşine düşer. Üstelik pek sevilmeyen bir siyasetçiye benzediğinden dolayı, herkes onları karıştırır.

Wambierzyce'den tahtaları taşıdığımız için kitabın son iki bölümünü kaçırdım. İkinci El'in hikayesinin sonunu öğrenemedim. Herkes gibi, o da ölmüştür. Belki cesetleri karıştırarak onu başka biri olarak gömmüşlerdir. Belki de cenaze sırasında, yan tarafta daha önemli birisinin cenazesi vardır ve orkestranın sesi, papaz tarafından defalarca tekrarlanmış vaazı tamamen yok etmiştir

BEYAZLIK

Beyaz bir arabayla geldiler. R. onları karşılamaya çıkıp bagajdan bavulları indirmelerine yardım etti. Bir süre arabanın yanında durdular; R. Her zaman misafirlerin arabalarını değerlendirirdi. Üretim yılını, ne kadar yaktığını sorardı. Köpekler etraflarında mutluluktan dans ettiler ve Janka, her zamanki gibi, şoför koltuğuna yerleşti.

Arabaları beyaz, bembeyazdı. Merdivene çıkıp onlara el salladım. Kadın, ayaklarının altındaki ıslak patikaya bakarak bana doğru yürüyordu. Arabanın beyazlığı, onun ince bedeni için bir fon oluşturmuştu. Beyaz perdeden çıkıp sinema salonunun karanlığında yok olan bir figür gibi süzülerek yaklaşıyordu. Ben seyirciydim.

Ona bakıp tebessüm ederken, her türlü beyaz rengin doğaya aykırı olduğunu fark ettim. Tabiatta olmayan bir şeydir. Kar bile beyaz değil, gri veya sarı, altın rengi, gök mavisi, ya da grafit renklidir. Onun için beyaz masa örtüleri isyan

ederek, bu istenmeyen makyajdan kurtulmak istercesine inatla sararıyor. Şu reklamı yapılan deterjanlar işe yaramaz. Diğer insan icatları gibi, ışığı yansıtarak bu aldanmayı büyütürler sadece.

TEMMUZ'DAKİ DOLUNAY

Marta, sandalyeleri terasa taşıyıp onları arka arkaya, iki veya üç sıra dizdiğimizi gördü. Bardak ve kadeh dolu tepsilerle kapıda sıkışıyorduk; fincanların içindeki kaşıklar tınlıyor, çekilen iskemleler yere sürtünüyordu. Bazılarımız yerlerine oturmuştu bile. Otururken, tiyatro salonu dolmaya başladığındaki gibi tekdüze bir tonlama ve alçak seslerle sohbet ediyorduk. Bu kelimelerin hiçbir etkisi yoktur. Zar zor duyulurlar, bir görüş bildirir gibi yaparlar ve havayı radika tohumları gibi oynatırlar. Bu arada da hışırdayan paketlerinden beyaz sigaralar çıkarıyorduk.

Birisi diğerlerinin başlarının üzerinden tabak veya fincan veriyor, birisi koridora kazak almaya gidiyordu. R. iki şişe şarap getirip onları masaya koydu. Boynunda dürbün vardı. Kadınlardan biri parmaklığa yaslanıp fotoğraf makinesinin ayarını kontrol ediyordu. Sakallı bir genç adam saate bakmaya başlayınca herkes bir anda zamanı öğrenmek istedi; koridordaki ışıklar sönünce evimizi her zamanki karanlık sardı.

Sadece sigaraların kırmızı ateşleri, olgun ateş böcekleri gibi, yukarıdan aşağıya gezinerek ellerin dudaklara gittikleri yolları işaretliyorlardı.

Marta kazağını ilikledi, ormandan soğuk dalgaları geliyordu artık. Gece sessizdi. Cırcır böcekleri henüz yoktu.

Şimdi Marta terasta ani bir heyecan fısıltısı duydu. Hepimiz hayranlık içinde iç çektik, kadınlardan biri "Geldi" dedi.

O zaman Marta başını çevirince bizim de gördüğümüzü gördü: Tam ufkun üzerinde, iki ladinin arasındaki ince ve kocaman, al renkli bir şerit. Fotoğraf makinesi şakladı, R.'nin dürbünü gömleğindeki plastik düğmelere hafifçe çarptı. Kırmızı çizgi genişleyip kubbeye dönüştüğünde ufuktan büyük ve ışıklı bir çayır mantarı çıktı. Gözlerimizin önünde büyüyerek yarım daireye dönüştü ve dünyanın kıyısından ayın doğduğu belli oldu. İki ladin onu bir çocukmuş gibi aralarında tutuyorlardı. Fotoğraf makinesi çaktırmadan şaklıyordu ve nihayet ay yeryüzünden kurtulup, ufkun siyah çizgisinden sıçrayarak sallana sallana yukarıya doğru gitti.

Muazzamdı.

Birimiz heyecanla alkışlamaya başlayınca, diğer eller de ona katıldı. İki ladinin arasındaki güvenli sığınaktan ayrılan ayın rengi yavaşça değişiyordu. Önce sarı, beyaz, sonra yeşilimsi oldu. Ağaçların tepelerinden yüzünün hatları çok net görünüyordu.

Ama Marta terastaki bizlere bakıyordu. Bu arada kadehler çınladı. Marta şampanyanın patlamasından irkildi. Sonra insanlar gittikçe yükselen seslerle konuşmaya başladılar ve her şey her zamanki durumuna döndü.

DUYMA

Ev kalabalık olduğundan ve yatacak yer kalmadığından, gündüzleri bazen oturup kitap okuduğum bahçedeki kırmızı metal yatakta yatmaya gittim. Üzerine temiz beyaz çarşaflar serdim. Çarşaflar karanlıkta ışıltılı bir griydi.

Evi dışarıdan görüyordum. Banyonun penceresinden dökülen ışık, gölün üstünde açık renk bir iz bırakıyordu. Hemen sonra büyük gürültü ile pompa çalışmaya başladı. Bir dakika sonra sustuğunda ev koyulaştı ve gözlerimin önünden yok oldu.

Gece, söylendiği kadar siyah değildi. Dağlardan ve ovalardan akan ince ışıklar vardı içinde. Yeryüzü de parlıyordu. Soğuk, grimsi, çıplak kemiğin ya da çürüğün parlaması gibi biraz fosforlu bir ışıkla... Bu yansıma ne gündüz görünür ne de ay ışığının aydınlattığı gecelerde. Işık dolu kentlerde ya da köylerde de görünmez. Yeryüzünün ışığı yalnızca gerçek karanlıkta fark edilir.

Onun dışında yıldızlar ve ay vardı. Onun için hava aydınlıktı.

Yataktan gördüğüm alanı en ufak parçasına kadar inceliyordum. Her ağacı, her ot kümesini ve ufkun her eğimini. Her şeyin üstüne kül dökülmüş, un serpilmişti. Gecenin ışığı dik açıları yumuşatıyor, zıtları birbirine yaklaştırıyordu. Değişik şekiller aynı gibiydi sanki. Birbirinin kopyası gibi...Bu manzara gözlerime bir ninni gibi gelmiş olmalıydı; çünkü uyandığımda yalnızca karanlığı gördüm. Ay gitmişti. Duyma yetim uyandı ve bütün bedenimin üzerindeki kontrolü alıp beni arkasından çekti. Evin duvarlarına tırmanıp kulak veriyordu. Önce hışırdamalar ve ufak dokunuşlar, sonra evde uyuyan insanların nefesleri aldatıcı sessizliğin içinden yavaşça çıktığında kendimi tamamen bir duyma gibi, etten bir kap, duvara yapıştırılmış bir kadeh, ya da işitme borusu gibi hissettim. Yaşamım boyunca ilk defa çevreyi her şeyiyle duymaya başladım. Uykudakilerin nefesi bir ıslığa, homurtuya dönüştü. Anlaşılan uykudayken huzursuzca kırpıştırılan göz kapaklarını da duyabiliyordum. Yere atılan et parçaları gibi şapırdıyorlardı. Ve kalpleri havadan daha ağır atıyor, toprağın altına gömülen bir ses çıkarıyordu. Yataklar uykunun ritmiyle düzenli gıcırdıyordu. Sonra evin içindeki fare kentlerinin gürültüsünü işittim. Hızlı kavşakların, duygusal buluşmaların ve ambarların seslerini. Mutfaktaki buzdolabı, geceleri yaptığı donuk uçuşuna kalkıyordu. Pervaneler gecenin serin havasını gıdıklıyorlardı. Mutfaktaki musluktan akan su damlalarının çınlaması tüm bunları parçalayarak kesiyordu. Sırtüstü yatıp şaşkın şaşkın gökyüzüne baktım. Her zamanki gibi sessiz olması gerekirdi. Değildi. Göktaşlarının ıslıklarını ve kuyruklu yıldızın tüyleri ürperten sesini işittim.

AZİZİN HAYATINI KİM ANLATTI VE BUNU NEREDEN ÖĞRENDİ ?

Genç bir papaz adayı, tüm kağıtlarını alıp akşam gelmesini emretti. Konseyin kararını bekleyeceği bir odayı sessizce gösterdi. Oda karanlık ve rutubetliydi, rahip pencereden nehri ve kıyıdaki fakir evleri gördü. Bir şekilde manastırdaki hücresine benziyordu. Dar bir yatak, karşısında masa ve sandalye, yerdeki postun yerinde ise bir ibadet yeri duruyordu. Hemen diz çöküp dua etmeye çalıştı, ama Kummernis yanına gelmek istemedi. Paschalis, Aziz'i düşüneceğine mobilyanın ince işlemelerine konsantre oldu ve sonunda taş zeminde diz çökmeye karar verdi. Ama yine düşüncelerini toplayamadı. Pencereden nehrin sesi, sokakların gürültüsü, tekerleklerin gıcırdaması ve insan sesleri geliyordu. Glatz, dualara uygun değildi anlaşılan. Paschalis yıllardır ilk defa dua etmeden uyudu.

Ertesi gün aynı papaz adayı, Piskopos'un belgelerini okuduğunu, yarın onun huzuruna kabul edileceğini bildirdi. Ondan sonraki günlerde de bu sözleri yineledi. Böylece

Paschalis, Piskopos'un sarayında kalıp şehri gezmek için zaman kazandı.

Bir sürü insan gördü. Bu kadar çok insanın bir yerde yaşıyor olması inanılmazdı. Birbirlerini tanımamaları şaşırtıcıydı. Sokakta birbirlerinin yanından ilgisizce geçiyor, birbirlerinin yüzüne bile bakmıyorlardı. Sandaletlerinin ipleri derisini zedeleyinceye kadar, sabahtan akşama kadar bu tuhaf kenti gezip durdu. Her türlü eşyanın bulunduğu standlardaki satıcıları gördü. Bu eşyaların ne işe yaradığını aklında tutması olanaksızdı. Caddenin hemen karşısında oynayan çocukları, gürültüden ve sıcaktan yorulmuş hayvanları, kiliselerdeki ahşap ve renkli, insana benzeyen figürleri gördü. Ama en çok kadınlara hayran oldu. Burada, kentin içinde daha net, dokunulabilir ve somuttular. Kilisede dua ettiği zaman onları eteklerin hışırdamasından ve topuklarının zarif tıkırtısından tanırdı. Giysilerinin her ayrıntısını, saçlarını, saç örgülerinin şeklini, omuzlarının çizgisini, haç çıkaran ellerinin hareketlerini fark ettirmeden izlerdi. Kimsenin bakmadığı zamanlarda, karışık bir büyüyü yinelermiş gibi bu hareketleri taklit ederdi.

Nehrin kıyısındaki sokaklardan birinde, önünde etekleri dizlerinin üzerine kıvrılmış kızların durduğu bir ev buldu. Gömleklerinin ipleri sanki yanlışlıkla çözülmüştü de sıska göğüslerini gösteriyordu. Paschalis, günde birkaç sefer oradan geçer oldu. Daldığında ayakları onu kendiliğinden hep bu nehir kıyısındaki ıslak ve rutubet kokan dar sokaklara götürüyordu. Kızlar değişiyordu ama sonunda hepsini tanımaya başladı. Onlar da onu anımsamışçasına, eski bir tanıdıkmış gibi tebessüm etmeye başladılar. Bir gün, kızlardan biri yanından hızlı adımlarla geçen Paschalis'e,

"Gel, pederciğim, sana daha önce görmediğin şeyleri göstereyim," dedi.

Kadının fısıltısı tokat gibiydi. Paschalis bir an nefessiz kaldı, yüzü kıpkırmızı oldu. Ama durmadı. O gün pazarda Kummernis'in küçük haçlarını gördü. "Kaygılı Aziz," dedi satıcı "Her değişmenin koruyucusu." Paschalis, baş rahibenin verdiği parayla küçük haçlardan birini aldı.

Sonunda Piskopos'un yanına çağırıldı.

Siyah-beyaz cübbeli bir adam konuşmaya başladı.

"Tüm bunlar çok eğitici ve gönül açan şeyler. Bu olağanüstü kadının hayatını çok güzel anlatmışsın, ama onun yazılarındaki bazı şeyler bizi huzursuz etti." Kağıtları önüne sererek gözlerini üzerinde gezdirdi. Piskopos, sırtı dönük, pencereden bakıyordu.

"Bunlar örneğin, ne demek: Onu gördüm. Güçlü ve inanılmaz derecede güzel; her yerde farklıydı. O'na yakın ve uzak oluşu vardı. Kendiliğinin uçlarında donakalıp, sıvı demire dönüşürdü"

"Tanrı'dan söz ediyor," dedi Paschalis, ama Piskopos tepki vermedi. Siyah-beyaz cüppeli rahip tekrar konuştu.

"Bunun bir metafor olduğunu anlıyoruz. Biraz riskli olduğunu sen de itiraf etmelisin. Baş rahibe daha dikkatli olmalıydı. Bu çalışma olmamış, oğlum. Ya da şuna bak: 'Ne yaparsam yapayım, yaptıklarım sana olan aşkımla doludur. Seni severken kendi kendimi sevmeliyim, çünkü içimde canlı olan, sevgi duyan her şeyde Sen varsın...' Bütün doktrinimize karşı sanki... Ne yaparsam yapayım... Sanki dalalete düşenlerden birini duymuş gibi oldum bir anda.. Ya da, sayın ekselans, bunu dinleyin lütfen..."

Paschalis'in düz yazısıyla doldurulmuş bir kağıt yere uçtu.

'İçimde oturduğunu biliyorum. Seni içimde görüyorum. Güvenilir her şeyde görüyorum seni. Ritimlerde, gelgitlerde, kaynamalarda ve yok oluşlarımda. Güneşe ve aya aidim, çünkü seninim; bitki ve hayvan dünyasına aidim, çünkü seninim. Her ay içimdeki kanın kaynadığı zamanlarda senin olduğumu, yaşamının tadını tatmam için beni masana çağırdığını biliyorum. Bedenim her baharda yuvarlak olup büyüdüğünde ve en zeki insanlardan fazla dünyanın doğasını anlayan bedenleri olan yabani kaz ya da karaca gibi oluyorum. Geceyi geçirmem için bana güç veriyorsun.'

Piskopos aniden "Güneşe ve aya..." diye yineledi. Toplantı boyunca söylediği tek sözcüklerdi...

Her şeyin bittiğini anlayınca Paschalis cebinden son kanıtını çıkardı: İsa'nın yüzü olan yarı çıplak kadın bedeninin asılı olduğu küçük tahta bir haçı. "Bunu her yerde alabilirsiniz," dedi. "İnsanlar ondan yardım almak için Albendorf'a hacca gidiyor."

Haçı yazısıyla dolu kağıtların üzerine koydu. Piskopos ve rahip bakmak için eğildiler.

"Zevksiz bir tuhaflık." Rahip yüzünü buruşturdu. "İnsanlar ne yaptıklarını bilmezler."

Haçı iki parmağıyla alıp, onu iğrenerek Paschalis'e geri verdi.

"Bu kadının yaşamını yazmak için gösterdiğin çabaya değer veriyoruz. Rahibe Aniela'ya bütün kalbimizle güveniyoruz. Ama tüm isteklerimize karşın, bu öykünün camiamıza ne çıkar sağlayacağını göremiyoruz. Karışık zamanlarda yaşıyoruz. İnsanlar artık Tanrıdan korkmaz oldular, ona karşı koşullar koyabileceklerini, dini, buradaki ölümlü işlerine ve sorunlarına bulaştırabileceklerini düşünüyorlar. Toprağımızda doğup dalalete düşenlerin örneklerini vermem gerekmiyor sanı-

rım. Amacımız, inancın saflığını korumaktır. Acı ve ölüm pahasına gerçek dine sadık kalmakta ısrar eden birçok Azizimiz var. Sicilya'nın putperest kralının evlilik teklifini reddeden Aziz Agata... Göğüsleri kesilmişti! Atların parçaladığı, arkasından kafası kesilen Alexandrialı Aziz Katarzyna [1] ya da düşmanlık döneminde dinimizin simgesi Aziz Apollonia. Onu bir direğe bağlayıp tüm dişlerini tek tek sökmüşler... Ya da Aziz Fina. Felçliymiş ama yine de duyduğu acıyı taş yatakta yatarak artırırmış ve sonunda kendini sıçanlara teslim etmiş..."

Piskopos birden başını kaldırıp kızgınlıkla rahibe baktı. Sessizlik çöktü.

Rahip kısık sesle "Tüm bunlar hayattan alıntılar," derken masadaki kağıtları özenle toplamaya başladı. "Birisi din adına dürüst ve gerçek acı ölümle ölür. Acısı mantıklıdır, ıstırabının, ürkütücü ve korkunç olmakla birlikte, bir estetiği vardır. Burada ise, haçtaki bu çıplak bedende hasta, hatta sapık diyebileceğimiz bir şey görüyoruz! Haç, Tanrının Oğlu'nu, Mesih'i getirir aklımıza. Burada ise çırılçıplak göğüs ve onun üzerinde Efendimiz'in yüzünü görüyoruz... Bu figür seni kandırdı. Rahibe Aniela'yı da...."

Rahip haç ile Kummernis'in yaşam öyküsünü Paschalis'e iade etti.

Kente dalan Paschalis akşama kadar neredeyse tüm sokakları gezdi. Ayakları hala Roma yolculuğunu bekliyorlardı, yola çıkmaya hazırdılar ve onları rahatlatmak için oğlan durmadan gezmek zorundaydı. Bu son geceyi Piskoposun şatosunda geçirebilirdi; istemedi.

Hayatında ilk defa kendi kendine "Bok," dedi ve o anda sahildeki sokakta buldu kendini. Nehirden serinlik ve suyun kokusu geliyordu. Paschalis konağın önünde durdu. İnsanlar

girip çıkıyorlardı; bedenlerin ekşi sıcaklığı sarılıyordu ona.

Birisi koluna dokununca, gündüz gri taş duvarların fonunda, kırmızı dudakları ve yanaklarıyla göze çarpan kızlardan birini yanında gördü. Gözlerine bakıyordu ve dudakları ani bir gülümsemeyle açıldı. Sutyenini çektiğinde Paschalis'in önüne iki beyaz göğüs fırladı. Mükemmeldiler, aynen gerektiği gibi. Kız onu evlerden birinin içine çekiverdi. Pis kokan alçak tavanlı koridoru geçip, tahta merdivenden bir odaya tırmandılar. Karanlıktı, ama Paschalis odanın küçük olduğunu hissediyordu.

Kız mumları yakarken, "Paran var mı?" diye sordu.

Rahip keseye dokununca içindeki sikkeler çınladı. Oda gerçekten küçüktü. Paschalis, kağıt dolu torbasını kapıda bırakırken kız şiltenin üstüne yatıp eteğini çenesine kadar çekti. Çocuk onun yırtık çoraplı bacakları ve aradaki siyah lekeyi gördü. Yatan bedenin üstünde durup ne yapacağını bilemedi.

Kız güldü. "Haydi, pederciğim, ne bekliyorsun?"

Sesi boğazında düğümlenirken, "Üstünde yatmak istiyorum," dedi.

"Vay vay! Demek üstümde yatmak istiyorsun!" dedi kız, şaşırmış gibi yaparak.

Paschalis diz çöktü ve yavaşça kızın üstüne uzandı. Nefes bile almaya korkarak bir süre öylece yattı.

"Ee, devamı yok mu?" diye sordu kız.

Kızın kollarını tutup iki yanına açtı. Parmaklarıyla, kızın sert ve pürüzlü avuç içlerine dokundu. Yüzünü, kızartma kokan saçlarına değdirdi. Hareket etmeden altında yatan kızın düzenli nefesini hissediyordu.

"Burası pek sıcak değil, ama bence soyunsan iyi olur..."dedi fahişe.

Paschalis bir süre düşündü ve giysilerini çıkarmaya başladı. Kız eteğini kaşla göz arasında üzerinden atıvermişti. Şimdi çıplak bedenleri birbirine dokunuyor, rahip kızın nefesini dinliyordu. Sert saçları göbeğini gıdıklıyordu.

"Sende bir sorun var," diyerek kız kalçalarını oynattı. Paschalis ne cevap verdi, ne de bir harekette bulundu. Kız rahibin elini alıp kendi bacaklarının arasına soktu. Sık sık düşlediği, bedenin içine doğru giden deliği aradı. Ama her şey farklıydı.

"Evet, işte böyle," dedi kız.

Adamın parmakları bir anda korktu, elini çekti, ayağa kalkmaya çalıştı. Ama kadın onu bacaklarıyla engelledi.

"Çok güzelsin. Saçların kadın saçı gibi," dedi.

O anda Paschalis kızın attığı eteği alıp kalktı. Fahişe onun yavaş yavaş giyinmesini şaşkınlıkla izliyordu. Korseyi iliklemesinde yardımcı oldu.

"Çoraplar," dedi rahip.

Kadın çoraplarını çıkarıp adama uzattı. Dizlerine kadar anca geldiler. Paschalis, gözleri kapalı, ellerini kendi göğüslerinde ve kalçalarında gezdirdi.

"Şimdi sen az önce yattığın gibi yat, kollarını aç. O zaman gözlerimi açacağım," dedi.

Fahişe dediklerini yaptı. Paschalis başında durup ona uzun uzun baktı, sonra eteği kaldırıp kadının bacaklarının arasına gömüldü. Üstüne yavaşça yatarak içine hiç yanılmadan, sanki bunu yüzlerce kez denemiş gibi girdi. Yavaş ve ritmik hareketlerle onu bastırmaya başladı.

[1] Catherine of Alexandria (Ç.N.)

RÜYA

Düşümde bir mektup aldım. Biz yokken yığılan ve teker teker okunması gereken onca kağıdın arasında -bir tanıdıktan gelen tek bir mektubu posta kutusundan çıkarıp okumanın zevki çoktan tarihe karıştı- masada duruyordu. Seçim broşürlerinin, el ilanlarının, banka dekontlarının ve telefon faturalarının, gönderenin ismi yerine kaşenin bulunduğu mektupların ve devlet dairelerinden gelen yazıların, sıradan dileklerin yazıldığı kart postalların, hatırlatmaların, bildirilerin ve haberlerin arasındaydı. Aslında o da tam bir mektup değildi. Sanki o tür artık tükenmiş gibi...Daha çok el ilanına benziyordu. Fotokopi makinesinde çoğaltılmış, okunması zor bir baskı. İnsan böyle bir şeyi sonuna kadar okumak istemez. Siyasi partilerin gönderdiği seçim broşürlerinin arasına sıkışmıştı. Kendi kendine bir zarf oluşturmuş, resmi yazılar gibi, dörde katlanmış, kenarında yapıştırıcının sürüldüğü bir kağıt parçası. Üstünde adres ve pul.

İlk sözcük "Uyan" idi. Devam etmedim. Ya da okuduklarımı unutmuşum. Belki "Uyan. Polonya uçurumun kenarında duruyor. Partimize oy ver!" veya "Uyan. Fırsatı kaçırma. 300 zl'den fazla alışveriş yaparsan, çeşitli nergis soğanlarını bedavaya alırsın!" Ya da "Uyan ve yabancı dil öğren. Uykuda öğrenme sistemimiz, üç hafta içinde yabancı dile hakim olmanı sağlayacaktır." Onu, diğer mektupları açtığım gibi, bıçakla kestiğimi hatırlıyorum bir tek. Sonra her bıçak, aklıma bu "Uyan" emrini getirmeye başladı ve de bundan sonra hep öyle olacak. Katlanmış kağıdın dümdüz bedeninin kesilmesi de, falcıların yorumladığı kehanet dolu iç organlara ulaşmak için kağıt hayvanın içinin temizlenmesini hatırlatacak.

Kremalı Boletus [2]

Walbrzych'tan tanıdıklarımız gelince onlara mantar ziyafeti çektim. Son anda mantarın çeşidini sordular. Söyleyince, yemeğe dokunmadılar bile. Sanki insanın bir şeyi yemesi veya yememesi onu ölümden kurtarabilirmiş gibi. Şunu veya bunu yemesi, şunu veya bunu yapması ya da düşünmesi ölümü etkilemez ki. Ölüm, yaşamdan daha doğaldır. Paxillus Involutus mesela. Yeni mantar kitaplarında, zehirli mantar olarak ilan edilmeden önce çok lezzetliydi. Her yerde yetiştiği için nesiller boyu onu yedik. Çocukken, onu ayrı sepetlerde toplar, daha uzun pişirir, suyunu dökerdik. Şimdilerde ise bu mantarın insanları yavaş yavaş öldürdüğünü, böbreklerine saldırdığını, içindeki bir yerde toplanıp insanı yok ettiğini söylüyorlar. Demek ki onu yerken insan aynı zamanda hem ölüyor hem de canlı kalıyor. Belirli oranlarda. Hangi noktada hangisinin daha ağır bastığını söylemek zor.

İnsanların bu kısa geçiş anına neden bu kadar önem verdiklerini anlamak da zor...

Şaraplı ve kremalı Boletus ise şöyle yapılır:

Yaklaşık bir kilo Boletus Luridus mantarı

4 kaşık tereyağ

çeyrek bardak sek beyaz şarap (en güzeli etiketinde ayçiçeği olan Çek şarabı)

kara biber ve acı kırmızı biber

tuz

bir bardak krema

yarım bardak rendelenmiş Oscypek [3] peyniri

Mantarlar 5 dakika boyunca tereyağında kızartılır. Şarap ilave edildikten sonra 3 dakika suyu çektirilir. Sonra kara biber, kırmızı biber, tuz, peynir eklenir ve karıştırılır. Kızarmış ekmek üstünde veya patates ile servis edilir.

[2] Boletus Luridus mantarı (Ç.N.)

[3] Polonya'nın Tatra dağlarında, XIV yüzyılından beri keçi sütünden yapılan bir peynir (Ç.N.)

SICAK HAVA DALGASI

Sıcak hava dalgasının geldiği günlerde öğle üstleri Marta, evinin önündeki bankta güneşin altında oturup evimizi izlerdi. Üstünde hep aynı kazak olurdu. Cildi ısınıp terliyor olmalıydı. Geçitte, yabani leylağın altında sınır polisinin motoru dururdu. Yanında, gözlerinde dürbün, bir polis hem Marta'ya hem bize bakardı. Yukarıdaki bulutsuz ve dingin gökyüzünde, Kutsal Ruh kadar rahat ve her şeyi bilirmiş gibi davrandığı için Kutsal Ruh olarak adlandırdığımız bir atmaca uçuşurdu. Bizi izleyen Marta'ya bakan polis memuruna bakardı. Bütün sıcak ay boyunca Marta aynı şeyleri görürdü.

Her günü terasta geçirirdik. Güneş elma ağaçlarının arkasından görünür görünmez hemen soyunup, neredeyse çıplak beyaz bedenlerimizi gökyüzüne sergilerdik. Derimizi kremleyip, ayaklarımızı sandalyelere uzatırdık. Yüzlerimizi güneşi izlemeye bırakırdık. Öğle saatlerinde kahve içmek için eve girip kaybolur, sonra tekrar güneş lekelerinin içine yatardık.

Marta, neyse ki bulutlar var da bir an olsun derileri soluk alıyor, diye düşünüyordu herhalde.

Bir gün, öğleden sonra derimiz kızardığı için, her zamanki gibi Ruda'ya giden Adıneydi üstümüze ekşi süt sürmemizi önerdi.

Marta, dudaklarımızın kıpırtısını görürdü. Yatarken, birbirimize bile bakmadan konuşurduk. Tembel güneş sözlerimizi birbirine dolardı. Göz kapaklarının içinde bir alev topu parlarken insan ne anlatabilir ki? Dudaklarımız kıpırdar, bazen rüzgar Marta'ya sözcüklerimizin parçalarını taşırdı. Marta yorulduğumuzu bilirdi. Ara sıra birimizin kalkıp, koridorun serinliğinden evin öbür tarafına, oracıkta kalan bir gölge şeridine geçtiğini görürdü. Yalnız, tek başımıza dururken, kapanmayı unutan işsiz dudaklarımız açılır, sözcüklerden kurtulan çenelerimiz başıboş kalmış salıncak gibi sallanırdı. Konuşmanın ya da düşünmenin olmadığı arka teras, bir bekleme, dinlenme yeriydi bizim için. Derimiz soğur, ateşli gözlerimiz kararır, zaman ritmik olmaya başlardı. Kısa bir süre sonra güneşe dönerdik.

SÖZCÜKLER

Tüm gece ayçiçeği etiketli Çek şarabını içip sözcüklerden söz ediyorduk. Almanca isimleri Lehçe isimlere dönüştüren adam kimdi? [4] Bazen bir şair dehası göstermiş, bazen de korkunç, sözcük üretmenin akşamdan kalmalığıyla saçmalamıştı. Vogelsberg'ten Nieroda [5] yaptıktan sonra, milliyetçi duygulara kapılıp Gotschenberg'i Polska Gora'ya [6] dönüştürdü. Flucht'un melankolisinden sıradan bir Rzedzina kaldı, ama Magdal-Felsen'i Bogdal'a [7] çevirdi. Kirchberg'in neden Cerkiewica [8] olduğunu ve Eckersdorf'un niye Bozkow'a [9] dönüştüğünü ise artık hiç anlayamayacaktık.

Oysa ki sözcükler ve eşyalar, mantarlar ve huşlar gibi ortak yaşarlar. Sözcükler eşyaların üzerinde geliştikten sonra anlam kazanır, bir manzaranın içinde gelişince telaffuz edilmeye hazır olurlar. O zaman onlarla, olgun bir elmayla oynarmış gibi oynayabiliriz, koklayıp tadabiliriz, üstlerini yaladıktan sonra yarıya bölüp sulu içlerini inceleyebiliriz.

Muhtemelen insanlar da onlara benzer, yerlerinden koparıldıktan sonra yaşayamazlar. Demek ki insanlar da sözcüktür. Sözcüklerle gerçek olurlar.

Belki de Marta, beni sarsan şu cümleyi söyleyerek bunu anlatmaya çalışmıştı. "Kendi yerini bulursan, ölümsüz olacaksın," demişti bir gün.

[4] II Dünya Savaşı'ndan sonra Polonya'ya dönen topraklardaki şehirlerin adları Almanca'dan Lehçe'ye çevirildi (Ç.N.)

[5] "Doğum yapamaz" (Ç.N.)

[6] "Polonya dağı" (Ç.N.)

[7] "Tanrı verdi" (Ç.N.)

[8] "Ortodoks kilisesi" (Ç.N.)

[9] "Put şehri" (Ç.N.)

ERGO SUM

Ergo Sum insan eti yedi. Kırk üç yılının ilkbaharının başlarıydı, Workuta ve ufak Krasnoye istasyonunun arasında... Beş kişi, geride bırakılarak diğer vagonları boşaltmak için demiryolunun yanındaki barakaya alınmışlardı. Tren gelmedi. Gece, normalden daha büyük ve daha beyaz bir kar yağdı. Karın altında kalan otları ve dalları çıkarıp yediler. Barakanın tahtalarından eski yosunları kazıyorlardı. İyi ki çevrelerinde orman vardı. Kendi ısısıyla ısınamayan bedenlerini ateşte ısıttılar.

Ergo, arkadaşlarının isimlerini hatırlamıyordu. Etini yediği donan adamın yüzünü unutamadı ama. Adam gece donmuş olmalıydı, çünkü sabah onu sönen ateşin yanında büzülmüş, öldüğünde de yaşadığını hatırlamak istercesine ayağını ateşe sokarak ayakkabısını yakmış olarak buldular. Belki de ayağı adamın ölümünden sonra ateşe kaymıştı. Ergo, beyaz dudaklarının altındaki çürümüş ve parçalanmış diş etini anımsadı.

Ergo Sum'un babası köy öğretmeniydi. Boryslaw köyüne yakın bir yerde otururdu. İsmi sıradandı, Wincenty Sum. Keyfi yerindeyken oğluna Ergo ismini verdi. Ergo Sum gurur verecek bir isim gibi gelmişti o zaman. Sonra, keşke oğluma iki isim verseydim, diye düşündü. Daha soylu ve medeni olurdu, ulusu gibi Wincenty Sum'un ve çocuklarının Batılı olduklarının işareti olurdu.

Ergo Sum Lvov'da tarih ve klasik edebiyat okudu. Sovyetler ülkesini işgal ederek onu çalışma kampına götürdüklerinde yirmi dört yaşındaydı.

Donan adam büzülmüş, içinden yanmış ayakkabının çıktığı battaniyenin altında yatıyordu. Kulaklı kalpağı kayınca adamın kel kafası göründü. Yüzü insan yüzüne benzemekle birlikte insan gibi değildi artık. Cesedi barakanın arkasına götürüp kar yığınının üzerine attılar. Kar, kum gibi yağıyordu. İnce, sert ve saldırgandı. Birkaç saat sonra tüm izleri kapattı. Ama adamın donmuş yüzü ve yanık ayakkabısı devamlı Ergo Sum'un gözünün önündeydi... Onun söylediklerini ve sesini anımsamaya çalışıyordu, ama hepsini unutmuştu. Sanki ayakkabısı yanık adam hiç yaşamamış gibiydi. Isıtılmış karı içerken konuşmadılar. Tipi patlak verince her şey ulumaya ve gıcırdamaya başladı. Duvardaki deliklerden dökülen kar, sanki ziyarete gelen canlı bir mahluk, uzaydan inip bu gece yeryüzünde barınmaya karar veren bir misafir gibi beyaz düz koniler oluşturuyordu. Sabah olduğunda herkes hayattaydı. Birisi dışarıya çıkıp hemen geri geldi. "Karın altında kaldı. Gözükmüyor. Onu bulamayacağız artık," dedi korku içinde.

Yerlerinden fırlayarak bu kadar değerli, bu kadar arzu edilen cesedi aramaya koştular. Ergo, onu o kadar çok istedi ki... Kafasında dolaşan düşüncelerine aldırış etmiyordu. Latince cümlelere mesela. Tacitus veya Virgilo'dan, hangisi emin değildi, alıntılar dolanıyordu kafasının içinde... Cum er-

go videas habere te omnia quaemundus habet, dubitarenon debes quod etiam animalia, quae offeruntur in hostiis, habeas intra te. Karın beyaz bedenini sopalarla deldiler, bulamayınca elleriyle aramaya, çukurlar açmaya başladılar ve sonunda yanık ayakkabının ucunu gören Ergo sevinçle çığlık attı

"Buldum onu! Buldum!"

Cesedi barakanın duvarının dibine koyup tahta parçalarıyla ve dallarla örttüler. Üşüyünce barakaya dönüp kar içmeye devam ettiler. Sonra içlerinden biri dışarı çıkıp donmuş et parçaları getirdi, suya attı. Hayır, bu Ergo Sum değildi, onu iyi anımsıyordu. Bunu ilk yapan başkasıydı. Suyun içindeki et parçalarının buzları çözüldü, kısa bir süre çaydanlığın içinde haşlandılar. Aslında haşlanmak yerine tencerenin içinde yüzüyorlardı sadece. Beyaz ve ince. Hiç kokuları yoktu, bir tek tencerenin üstünde buhar göründü. Adamlardan biri yemek istemedi. Bu da Ergo Sum değildi. Ergo'nun ağzında tuttuğu et sert ve neredeyse çiğdi; lokmayı yutamadı. Bu parçaları yutabilmek için isteğini zorla harekete geçirmek zorundaydı. Düşün, çorbanın içindeki sıradan dana eti olduğunu düşün. Ancak ondan sonra yutabildi. Saatli bomba yutmuş gibi taş kesildi. Akşamüstü, eti yemeyen adam, bağışıklık sistemleri insan proteinlerini sindirmeye göre ayarlanmadığı için, alerji olabileceklerini söyledi. Adam biyolog ya da benzeri bir şeydi.

"Kapa çeneni!" dediler.

Tren gelmiyordu ama geleceğini ümit etmeleri de saçma olacaktı. Demiryolu karın altında çoktan yok olmuştu. Baraka da, çalılar da giderek yok oluyordu. Her gün seyrek huş ormanına odun toplamaya gidiyorlardı. Huş ağaçlarının dallarını elleriyle kırıp barakaya doğru sürüklüyorlardı. Sonra geceleri, uzaktaki korkunç kurt ulumalarını dinliyorlardı. Ergo Sum'un aklında, onu ateş gibi ısıtan bir düşünce parladı.

"Tüm bunlar bir şey değil. Önemli değil!"

Düşüncesi duvar gibiydi. Büyüyerek diğer düşüncelerin yerini alıyor, binlerce kez çoğalıyordu. Tüm belleğini kapladı.

"Her şey yolunda. Bir sorun yok."

Eti getirme sırası ona gelince de bir tek bunu düşündü. Evin önüne çıktığında, bu cümleleri bir mantra gibi yineleyip durdu. Şarkı söyler gibi. Onun için adamı görmedi artık. Karın örttüğü, büzülmüş bir şekil gördü bir tek. Et parçalarını kemiklere kadar bıçakla kesti. Bıçağı kör, donmuş et ise taş gibi sert olduğu için işi zordu. Sonra, kısa bir an için, adamın budunu kestiği geldi aklına. Bir bacağını yiyip bitirdiklerini düşündü. Biyolog o kadar güçsüzdü ki, ona sıcak et suyu ve birkaç et parçası verdiklerinde karşı koyamadı. Adamın hayatta kalıp kalmayacağını önemsemiyorlardı aslında. Artık o da onlardan biri olmuştu.

Bir, belki iki hafta böyle devam ettiler. Ergo et getirip, onu kemiklerden bıçakla ayırıyor, küçük kemikleri kırıyordu. Sonra, kar ve diğer her şey yüzünden, neyi stokladıklarını unutabildiler. Sadece bir paçavra yığını, donmuş bir şekil... Cesedin sakatatlarını yemeye başladıklarında biyolog kustu. Bir kere.

Birisi onları koruyor olmalıydı, Ergo Sum böyle düşünüyordu; kurt saldırısından bir gün önce ormanda insan izleri gördüler. İzleri kısa bir süre takip ettikten sonra, birisinin kızağın üstüne odun yüklediğini ve bir atın da bu kızağı çektiğini anladılar. Heyecan içinde barakaya döndüler. Kar yağmasın ve dışarıdaki dünyadan gelen bu işaretleri yok etmesin diye dua ettiler. Gece önce uzak ama gittikçe yaklaşan ulumayı, sonra barakanın dibindeki gürültüyü duydular. Kurtlar hırlayarak kalan eti yiyorlardı. Et parçaları için yaptıkları kavgada öfkelenip barakanın kapısını zorluyor, duvarları tırmalıyorlardı.

Adamlar, tavanı yalayacak kadar büyük bir ateş yaktılar. Gece bir saat daha uzasaydı, baraka dayanamayacak, hepsi kurtlara yem olacaklardı.

Güneş doğar doğmaz ormana yürüdüler. Kurtlar gitmişti. Adam, kızak ve atın bıraktığı izlere ulaşmak istiyorlardı. Üç kişi. Sabah biyologun öldüğünü görmüşlerdi. Ergo Sum yine birisinin onları koruduğunu, adamın ölmesinin işlerine yaradığını düşündü. Güçsüz biyologu taşıyamazlardı. Önlerindeki yol uzundu, ne kadar uzun olduğunu, hatta bitip bitmeyeceğini bile bilmiyorlardı.

Bütün gün, önce ormanın içinden, sonra ormanın kıyısından yürüdüler. Akşam olunca, karanlık çöktükten birkaç saat sonra uzaktaki ışıkları gördüler. Arkalarında kurtlar uluyordu.

Ergo Sum ve isimlerini unuttuğu arkadaşları bu şekilde kurtuldular. Beş evlik bir köye geldiler. Orada ısınıp yemek yediler; donmuş elleri ve ayakları tedavi edildi. Oradan da Ergo Polonya ordusuna katılıp Lenino'dan Berlin'e kadar yürüdü. Ve sonunda holde Goethe'nin mermer büstünün durduğu, Nowa Ruda'daki eski bir orta okulda edebiyat öğretmeni oldu.

ÜZÜNTÜ VE DAHA BETERİ

Bu hisler her zaman Noel'den hemen sonra gelir ve yavaş yavaş artarak Şubat'a kadar onu çaresiz bir hale getirirlerdi. Her sene kış tatilinden sonra Ergo Sum okula başka bir insan olarak dönerdi. Uykulu ve yorgun olur, gözleri ve başı ağrırdı. Pis karın görüntüsü insanı acındıracak kadar kötüydü. Ergo, gözlerini kısarak, kendini beceriksiz, katı ve işe yaramaz bir bedene hapsolmuş; bu bedenin ise beceriksiz, katı ve işe yaramaz bir dünyanın içinde hapsolduğunu hissederdi. Çocukların okulda olması ona mantıksız gelirdi. Onların doğal saflıklarıyla mücadele etmek, onları gayretle eğitmek. Sınavlarını kontrol ederken gözlerinin gittikçe kör, bağırmalarından kulaklarının sağır olmasına katlanmak... Ve de saçlarının her tarafa konan tebeşir tozundan beyazlanması ona mantıksız gelirdi. Büyüyünce yeni bir savaşa gidip birbirlerini öldürecekler, savaş olmazsa, barış zamanında votka içip bunlara benzeyen çocuklar yapacaklar diye düşünürdü. Onlara Vergilio'yu öğretir, ama hiçbir şey anlamadıklarını

bilirdi. Ağızlarında bir takım yabancı sözcüklere dönüşüveren basit Latince cümleler ezberletirdi. Çocukların ağzından dökülen sözcükler kentin içinden inatla akan pis ve renkli nehre dökülen atık suları gibi gelirdi ona.. Yüz kilometre çapındaki bir alanda kimse Vergilio'yu anlamaz, onu özlemezdi. Ne işlerine yarardı ki. Kitapları henüz keşfetmemiş, okuyanları ise ancak "Mantar toplayanlar için rehber" ya da "Patateslerden 100 çeşit yemek" gibi kitaplara ilgi duyan insanlar yaşarlardı Ergo Sum'un etrafında.

Zekadan arındırılmış kentin sokaklarında duyduğu tek ritmik şey, çocukların mırıldandıkları bir tekerlemeydi: "Baba Vergilio çocuk okuttu, tam yüz kırk üç çocuğu oldu."

Bir süre sonra Latince ona fazla ağır ve havalı, dini bağlantılarla doldurulmuş gibi geldi.

Onun için Ergo Sum antik Yunanca'yı yeğliyordu. Ortaokulda yalnızca Latince öğretildiği için özlerdi onu. Sınavları kontrol etmek istemediği zamanlarda, umutsuzluğun son acısının içinde, hep herkesten daha iyi çevirebilmeyi umduğu Platon'u ele alırdı. Düzenli geometrik figürlere benzeyen mükemmel antik Yunanca sözcükler kendi diliymiş gibi gelirdi Ergo Sum'a. Onları bu kadar düzgün olmayan, birçok anlamlı ve tüm anlamı değiştiren ön eklerle dolu Lehçe sözcüklere çevirirdi. Tanrı, eğer varsa, Yunanca konuşuyor olmalıydı.

Platon. Onları, dört ya da beş erkeği, taş yataklara uzanırken görürdü. Çıplak omuzlarını, genç olmamakla birlikte düz, sağlıklı ve parlak tenini, elbisesindeki tokaların yansıttığı güneş ışınlarını, kadehi havada tutan elini, şakaklarında kısa kesilmiş kırlaşmış saçlarını görürdü. En yaşlılarını işte böyle hayal ederdi. Bir de siyah saçlı, kara gözlü ve büyük dudaklı iki genç vardı. Onlardan biri Faidros olmalı, diye düşündürdü Ergo Sum. Dördüncü adam kalkıp, oturarak konu-

şuyor, söylevinin ritmini havada çiziyordu. Genç saki onlara şarap koyuyordu; tabaklar üzüm ve zeytin doluydu. Ergo Sum zeytinlerin tam olarak nasıl göründüğünü bilemezdi. Sözcükteki vurguya bakılırsa, düz ve esnektiler, ısırıldığında yağlı suları dudaklara akıyor olmalıydı. Taş merdivenleri ısıtan güneş her damla suyu yok ediyordu. Sisi anlatmak için bir sözcük yoktu, kar ise kimsenin inanmadığı, gece anlatılan öykülerde saklı bir mitti. Su yalnızca Okeanos ya da şarap olarak bilinirdi. Gökyüzü, tanrıların gözlerindeki kocaman bir iristi.

Ergo Sum'un penceresi üç yanı binalarla çevrili bir avluya ve ormanlık bir yamaca bakardı. Gökyüzünü görmek için cama iyice yaklaşıp yukarı bakmak gerekirdi. Çoğu zaman gri bir sedef gibi olurdu gökyüzü.

Adamın dairesi nehrin kenarındaki eski ve alçak bir binadaydı. Mutfağı, mavi seramikli banyosu, iki odası ve ne işe yaradığı bilinmeyen bir verandası vardı. Kışın verandayı kapatır, kapı kenarlarına paçavralar tıkıştırırdı. Yazın, okula gitmeden önce her sabah burada jimnastik yapar, radyo dinlerdi. Verandada, onun beyaz ve kusursuz gömleklerini ütülemek için temizlikçi kadının kullandığı ütü masası ve eski bir Alman dikiş makinesi dururdu. Ergo Sum, diğer verandalarda gördüğü çiçekleri buraya da dikmek isterdi, ama bu işe nasıl başlayacağını bilemezdi. Yaşlı bekar ve çiçekleri! Bir gün evlenip bu dairenin bu işlere uygun hale geleceğini ümit ederdi. Şu anda ev fazla büyüktü. Haftada bir kere bayan Eugenia gelir temizlik yapardı, kahverengi döşemeyi parlattıktan sonra öğretmen için hep aynı, yalnızca meyvelerin değiştiği bir kek yapardı. Baharda ve kışın elma, yazın ahududu ya da yabani mersin koyardı içine. İlk baharda, Mayıs'ta, demetler halinde pazardan getirilen ravent kökünü kullanırdı. Yer cilasının kokusu Ergo Sum'un aklına hep pişirilen kekin kokusunu getirirdi. Kendine bir çay yapıp, evdeki en önemli yerden, Platon'un durduğu raftan bir cilt alıp okurdu.

Serin evde oturarak çay içip kek kemirirken okuyabilmek o kadar zevkli ve o kadar tatlıydı ki! Uzun tümceleri çiğnemesi, onları tatması, sessizliğin içinde onların derin anlamlarını birdenbire keşfedip şaşırması ve kendine, camın dikdörtgenine dalıp gitmek için izin vermesi o kadar tatlıydı ki! İnce fincandaki çay soğurdu; üzerinde, zor duyulan bir koku bırakıp havada yok olan dantelli bir bulut dururdu. Kitabın beyaz sayfasındaki harflerin çizgileri, insanın gözleri ve belleği için sığınak olurdu. Onlar sayesinde dünya açık ve güvenilirdi. Kek kırıntıları masa örtüsüne dökülür, dişleri porselene dokunurdu. Ağzında salya birikmişti, bilgi, mayalı kek kadar lezzetli, çay kadar canlandırıcıydı çünkü.

Yatağının yanında hep Diogenes Laertios vardı. Uyumadan önce onu okurdu. Kontrol ettiği ödevlerden ya da radyonun monoton gevezeliğinden sıkılınca da. Herhangi bir sayfayı açıp antik kahramanların, sıra dışı güçlü insanların öykülerini okurdu. Ruhun ölümsüzlüğünden söz etmeye cesaret eden büyük Tales'i, Pitagoras'ın hocası Ferekydes'i, Sokrates ve onun ölümünü öngören Daimonion'u, Epikur'u ("Akılsız yaşam keyifli olamaz") Empedokles'i ("Dört bölümü birleştiren fail aşktır"), "Eşyaların ikili doğası"nı yazan olağanüstü Metapontlu Archemanes'i ve her şeyden önce, Platon'u.

Sonra çok tuhaf bir şey oldu. Platon'un yapıtlarını neredeyse ezbere bilmekle birlikte, bir parçasını her nasılsa gözden kaçırmıştı. Devlet'in sekizinci bölümünde onu dehşete düşüren bir cümleye rastladı. Okudu, anlamını kavradı ve birden taş kesildi "İnsanın içini bir kere olsa tadan birisi, kurt adama dönüşmeli," yazıyordu. Evet, aynen böyle diyordu. Ergo Sum kalkıp mutfakta dolandı, yandaki binaya çıkan pencereden baktı ve bu garip cümleyi unutabileceğini düşündü. Radyoyu açtı, tamamen ilgisiz bir müzik vardı. Çekmeceleri karıştırdı, takvimin bir sayfasını kopardı, kırık kibritle dişlerin

arasında kalan kek kırıntılarını çıkardı. Hepsi boşuna. Ergo Sum'un belleğinde, her tarafa yayılıp yolda rastladığı her şeyi donduran ayazın ilk kristalleri vardı artık... Mutfak da, manzara da, havadaki çayın kokusu da aynıydı. Sinekler kek kırıntılarına sevgiyle dokunuyorlardı, ama sonsuz kışın korkunç ve boş manzarası havaya egemen olmuştu bir kere. Her yerde beyaz, buzlu alanlar, keskin kenarlar, serinlik ve karın hışırdaması vardı.

Yanıldığını düşündüğü için, okuduğu cümleyi birkaç kez kontrol etti. Bilinçaltı insanı aldatabilir bazen. Sonra diğer baskılara, diğer kitaplara, Lehçe, Rusça ve Almanca çevirilerine baktı. Bu cümle hepsin de vardı ve onu Platon yazmıştı. Demek ki doğruydu.

Bazı düşünceler ne kadar tuhaftır, pişmeden önce büyüyen mayalı keklere ne kadar benzerler. Bu mutfak çağrıştırmalarına ne kadar da düştüm, diye düşündü Ergo Sum. O cümle ve o görüntü onun tüm yaşamını dolduruvermişti. Olgunluk sınavlarının başlamasına aldırmadan izin aldı. İşte şimdi koltukta oturuyordu. Akşamları terlemeye başlıyor, derisi pürüzleniyordu. Kendi ellerine bakmaktan korkuyordu. Dişlerinin gıcırdamasını duyuyordu. Bir gece, binaların arkasından dolunay belirince Ergo Sum uludu. Tırnaklarını yanaklarına bastırarak ağzını elleriyle boşuna tıkadı. Kendi içine doğru uludu, garip bir şekilde fiziksel bir rahatlama hissetti, sanki uzun zamandır nefesini tutuyormuş gibi. En nihayet, sonunda derin bir nefes alabildi.

Yalnızca perişan olduğu zamanlarda, içindeki kurdu kabul etmek istemediği, ne komik isimli öğretmen, ne de hayvan olduğu anlarda acı hissediyordu. Gerçek bir sancı duyuyordu. Bütün bedeni ağrıyordu; her bir kemik, her bir kas. Bir de yanında ölümün ufak bir dokunuş gibi kaldığı dehşet duygusu vardı... Bir an bu ona çok fazla geldi. Ergo Sum onun için bütün bu yaşama sarılmayı bırakıp bir anda savaşmaktan vazgeçti, ta

en alta kaydı, orada zar zor nefes alarak yattı. Şimdi de her şeyin üstünde içindeki kurt vardı. Ergo Sum parka, yamaçlardaki otlara, geceleri ise taşradaki yazlık evlerine ya da mezarlıklardaki patikalara doğru kaçtı. İnsanlardan ve evlerinin pis kokusundan uzak yerlere... Ertesi sabah geceleyin yaptıklarını unutmuştu.

Ergo Sum Wroclaw'daki kütüphanelere gittiğinde kestane ağaçları çiçeklenmişti. Kütüphanede klasik bir lycanthropy vakası olduğunu öğrendi, kurda dönüştüğünü. Yıkılmış şehirde gezinirken, gri ve sert kıllar çıkacak korkusuyla ellerine bakıyordu. Düşüncelere dalıp uyanıklığını yitirdiği zamanlarda, gelecekle ilgili kurguların tünellerine girdiği ya da psikiyatrlarla ve doktorlarla, hatta yediği ölü adamla yaptığı kurgu konuşmalarına daldığı anlarda ellerine bakmak onun alışkanlığı oldu. Ellerine bakarken sanki Nowa Ruda'daki ortaokul öğretmeni olan Ergo Sum'un gerçek yaşantısına dönüyordu.

Bütün yaz böyle sürdü. Bin dokuz yüz elli yılı olmalıydı, yaz bulutlu ve nemliydi çünkü. Çayırlar şişko ve uzun, otların sapları güçlüydü; nemin bitkilere yaradığı ortadaydı. Yalnızca insanlar keyifsizdi ve verandalarda oturup votka içerek briç oynuyorlardı.

O zaman Temmuz dolunayı çıktı. Ergo Sum'un üçüncü kez kurt oluşu... Adam özenle hazırlanmıştı. Bahçe eşyalarını satan dükkandan bir ip almıştı, kapıdaki kilitleri değiştirmiş, hatta – büyük bir riske girerek- kendine biraz morfin almıştı. Her şey tiyatrodaki gibiydi. Perde açılınca birdenbire ay göründü. Yazlık evlerin üstünde doğdu, meyve ağaçlarında takılıp kaldı ve hemen sonra gökyüzüne fırladı, yukarıya tırmanarak dünyaya egemen olduğu belliydi. Ergo Sum, sandalyeye bağlı, uyuyordu.

İNTERNETTEKİ İKİ KÜÇÜK RÜYA

1. Kendimi arkadan seyrediyorum. Sırtımı kaplayan kalın ve bol deriyi görüyorum. Üzerindeki seyrek siyah kıllar tek tek büyüyorlar. Dokunulduğunda deri sıcak ve yumuşak, biraz da pürüzlü. Arkamı ilk defa gördüğüm için şaşırıyorum. İnsani olmayan bu deri bende hiç bir tiksinme veya iğrenme uyandırmıyor. Sadece seyredip şaşırıyorum. Daha da büyük şaşkınlıkla kendi göbek deliğimi fark ediyorum. Arkamda bir göbek deliğinin olduğunu bilmiyordum. İnsanların arkalarında göbek deliklerinin olduğunu bilmiyordum. Arkadaki, sanki öndekinin karşıtı. Öndeki göbek deliği içime çöküyor, arkadaki ise dışarıda kalıyor.

2. Alçak bir köprüde dururken, ellerimi berrak suya daldırıyorum. Suda kendimi görüyorum. Suyun içinde bir sürü altın balık var; yakalıyorum onları. Ne kadar yakalarsam, onlar o kadar çoğalıyorlar.

SAÇ KESİMİ

Terasın tahta merdivenlerinde Marta ile oturuyorduk. R., ev votkasından yaban turpu likörü yapmıştı ve şimdi onunla Marta'nın ellerini ovuyordum.

Marta yaşlıydı. İnce ve düz ellerindeki deri kahverengi lekelerle doluydu. Tırnakları, sanki elleri hiç çalışmamış, içlerinde hayat yokmuş gibi beyazdı. Derinin altında, eklem yerlerinde kalınlaşan ince kemiklerine dokunuyordum. İşte o, romatizma, en çok o Marta'nın ağrılarına sebep oluyormuş. Vücudun içindeki buzlanma gibi... Belki onun için Marta hep, hatta şimdi, sıcakların başladığı zamanlarda bile üşürdü. Hep uzun kollu bir kazağın içine gri elbise giyerdi. Elbisenin yakası yıpranmış, boyundaki kısmı paçavra gibiydi.

Yaban turpu likörünün sert ve saldırgan bir kokusu vardı. Çiçeklerin kokusunu yok ediyordu. Onu Marta'nın ellerine, derinin altına nüfuz edinceye kadar, içindeki buzları eritinceye kadar sürdüm.

Yolda gübre taşıyan bir araba gidiyor, yanında yürüyen

adam bize bakıyordu. Yaban turpunun kokusu bokun kokusuyla karıştı. Sonra, etraftaki her şeyin tadını taşıyan bir çay içtik. Marta benim saçlarıma bakıp şaşırdı.

"Saçların nasıl bu kadar düz kesilmiş olabilir? Benimkilere bak", diyerek parmaklarını bembeyaz saçlarına daldırdı.

Gerçekten düz değildi, onları kendi kestiği belliydi. Muhtemelen sağ ve sol tarafınızı karıştırmanıza sebep olan iki küçük ayna ile denemeler yapmıştı. Kalkıp, R.'nin Noel'de aldığı Philips tıraş makinesini getirdim. Marta'ya nasıl çalıştığını göstererek bıçaklarını ayarladım. Gri gözleri tıraş makinesinde ve benim başımda geziniyordu ve aniden onun saçlarını kesmemi istedi.

Peki. Koridordan kabloyu çekip onu elektriğe bağladım. Makineyi kurdum. Marta iki parmağın arasındaki boşluğu gösterdi, saçları o uzunlukta kalacakmış. Biraz sonra incecik, beyaz ve kuş tüylerine benzeyen ilk tutamlar yere düştü. Marta onları kazağından terasın tahtalarına silkeliyordu. Bitirdiğimde başında gümüş ve yumuşacık, kirpiye benzeyen bir şekil kaldı. İkimiz de ellerimizi bu kirpinin üzerinde gezdiriyorduk. Marta aniden güldü. Ben de, kendimi bu yaramazca oyuna kaptırarak Philips'i onun eline verdim ve başımı uzattım. Önce beceriksiz, sonra daha kararlı kesiyordu. Koyu saçlarım onun açık saçlarının yanına düştü. Terastan süpürdüğüm kılları atmak istediğimde Marta onlardan siyah-beyaz bir top yapıp onu toprağa gömmeye gitti. Merdivenlere dönünce tıraş ettiğimiz başlarımıza birkaç kere daha dokunduk.

Güneş yavaş yavaş terastan yok oluyordu. Tahtanın üzerindeki gölge her an daha da ilerliyordu. Gölge yuvarlanıp sırtlarımıza dokundu ve bedenlerimizi iki yarıya böldü, açık ve koyu. Sonra çaktırmadan yutuverdi bizi.

MARTA TİPLEME YAPAR

Marta ile kurutacak yabani papatya toplamaya gidiyorduk. Hava çok sıcaktı ve Marta'nın üstünde yine de gri, yünlü, kalın kazağı vardı. Sarı-beyaz parlak kafaları koparıp sepete atıyorduk. Marta, insanların yaşadıkları toprağa benzediklerini söyledi. İster istemez benzediklerini...Bilinçli ya da bilinçsiz.

Toprağın hafif ve kumlu olduğu yerlerde kısa boylu, ince, kuru ve açık tenli insanlar doğarmış. İlk bakışta belirsiz ve güçsüz görünmekle birlikte kum gibi olurlarmış; inatçı ve büyüdüğü topraklara tutunan çamlar gibi hayata bağlı... Güvensiz, sağlam ve kesin görünen şeylere inanmazlarmış. Hareketliymişler ve her işe karışırlarmış. Uzak yolculuklardan korkmadıkları için başka ülkelere göç ederler, değişik yerlerde kendilerini mutlu hissederlermiş. Başlarına gelenleri unuttukları gibi, yeniliklere de çok çabuk alışırlarmış. Kayıplardan, felaketlerden ya da düş kırıklıklarından sonra çektikleri acılar kısa sürermiş. Geleceğin kokusunu almayı bilirlermiş.

Tek kusurları varmış: Her şeyi bu kadar değişken ve temelsiz görünce verdikleri sözü tutmazlarmış. Vaat eden, vaadi yerine getirenle aynı değilmiş onlar için. Kendilerine benzeyen ufak ve açık tenli, birçok çocuk yaparlarmış. Çocuklar hızlı büyüyüp, anne ve babalarını hiç üzülmeden terk ederler, daha sonra onlara bayram tebrikleri ile kartpostallar gönderirlermiş. Bu tür insanlar kimseyi özlemez, hep gelecekle ilgilenirmiş. Geçmişteki olaylar onlar için yok sayılırmış.

Sulu yerlerde, göl kenarındaki verimli topraklarda ve büyük nehirlerin kıyılarında doğan insanların farklı olduklarını söyledi. Bedenleri ince, yumuşak ve hassas, tenleri daha koyu, nemli ve serinmiş, deri altında damarların mavi çizgileri görünürmüş. Elleri ve ayakları üşür, gençlikte alınlarında sivilceler çıkar, saçları yağlı olurmuş. Bu insanlar geçmişe bağlı ve dikkatli olur, değişikliklerden kaçınırlarmış. Duygularını incitmemiz ne kadar kolaysa, bizim için önemsiz bir sözün onların belleklerine yerleşip ömür boyu kalması da o kadar kolaymış... Bu insanların gözleri, hem mutsuzluktan ve her türlü üzüntüden hem de sevinçten, duygulanmaktan ağlamaya hazırmış. Ev hayvanları gibi güvenir, erken aşık olurlar, duyguları hızla ömür boyu süren bağlılığa dönüşürmüş. Bedenleri birbirine alışınca, canları iki su damlası gibi birleşince, anlaşmak için konuşmaya ihtiyaçları yokmuş. Her tür yolculuktan nefret ederlermiş. Her yerin aynı olduğunu, çok az şeyin değiştiğini iddia eder, en ilginç ülkeleri gezmektense insanın kendi yerinde oturup, ona ait havayı solumasının daha iyi olduğunu düşünürlermiş. Savaş ya da işgal dönemlerinde kendi yerlerinden olurlarsa çabuk ölürlermiş. Sorunlu, ağlayan, geceleri kalkıp pışpışlayarak uyutmaları gereken çocuklar doğururlarmış. Bu çocuklar aptal olduklarından değil, gürültü ve kargaşadan ürperdikleri için okula gitmek istemezlermiş. Hayvanları da onlar gibi dingin ve duygusalmış. İnekleri çok süt verir, keçilerinin kılları gür, tavuklarının

yumurtaları büyük ve ağır olurmuş. Bu insanlar ömür boyu oturacakları, hatta gelecek nesillerin kullanacağı evler yaparlarmış. Evlerin alçak damlı ve duvarlarının kalın olduğunu da söyledi Marta.

Bir de taş dolu topraklarda, kum taşı ya da granit üstünde doğanları anlattı. Tenleri kaslı ve kemik gibi pürüzlü, sert, saçları ve dişleri güçlü, el ve ayaklarındaki deri kalınmış. Bedenleri bir zırh gibi iri ve sertmiş. Bu insanların içinde büyük ve boş alanlar varmış. Onun için duydukları her şey bir çanın içine düşercesine çınlarmış. Hiçbir şeyi asla unutmaz, neredeyse yaşadıkları her günü, her yemeğin tadını ve onlara söylenen her sözcüğü akıllarında tutarlarmış. İnsansız yaşayabilirlermiş. Ama yoldaki işaretlere ya da bir şeyin bitip diğer şeylerin başladığını gösteren tarla sınırındaki taşlara benzedikleri için, diğer insanların onlara ihtiyaçları varmış.

Marta'ya, kendisinin nasıl bir insan olduğunu sordum. Ukala şey, bilmediğini söyledi.

"Böyle tiplemeler her zaman başkaları için yapılır" dedi.

ŞATO

Von Goetzen ailesi şatoda otururdu. Kendileri onu yapmamış olmalarına, hatta binada tam olarak ne var ne yok bilmemelerine karşın. Her türlü onarımda da bu sorun ortaya çıkardı zaten. Anımsadıklarından, yani- doğduklarından beri- bu şatoda otururlardı. Sanki ruhları başka yerleri tanımaz gibi düşlerinde bir tek şatoyu, odalarını, koridorlarını, avlusunu ve parkını gördüklerinden, daha da erken, doğmadan önce, önceki yaşamlarında orada yaşamaya başladıklarını düşünürlerdi. Şatonun ayakta kalması, tarla ve çayırlarına bakmak, bunlardan gelir elde etmek için çalışırlardı yalnızca. Her zaman bankada paraları vardı, orada burada yatırımlar yapar, parayı yine bankaya koyarlardı. Yalnızca bahçeler, tarlalar ya da keçiler hakkında bilgi almak, Venedik'te fresklere ya da Versay'daki odalara bakmak, Fransız şatolarının çıplak duvarlarındaki kilimleri ve goblenleri ya da rokoko mobilyalarını incelemek için yurtdışına çıkarlardı. Tüm bunları, ya düşlerinde ya da fiziksel olarak, tren veya vapurla- evlerine getirmek için...

Bazıları felsefe ya da edebiyat okur, onu da sırf bu cennetteki yaşantılarını, daha derin, daha doyasıya yaşayabilmek için yaparlardı. Neyin nasıl olduğunu bilmek için. Amacın ya da amaçsızlığın farkına varmak, işlerin nasıl olabileceğinden haberdar olmak için. Bu kadarı yetiyordu onlara.

Ezelden beri şatoda doğarlardı. Çocuklarını, her küçük yaratığa sınırsız bir sevgi vermeye hazır köylü dadıların yanında, dikkatsizce yetiştirirlerdi. Çocuklardan herhangi birinin erken öldüğünü anımsamıyorlardı. Sağlıklı, yapılı ve iriydiler. Tırnakları pembe, gözleri açık renkti. Bir tek dişleri kötüydü. Ama elmaların soyulduğu, ekmeğin yalnızca içinin yendiği, etin iyice yumuşayana dek piştiği ya da kıymaya dönüştürüldüğü dünyada bunun da önemi yoktu. Böylece kendi dişleri koyulaşıp döküldüğünde, takma diş yapımında uzmanlaşan, saf diş etlerine çeşitli yöntemlerle bu dişleri takmaya hazır bir doktor ya da dişçi şatoda her zaman bulunurdu. Von Goetzen ailesinin armasında takma dişler bulunmalıydı.

Bahçelerinde ve parklarında, camlı verandalarında ve ayna dolu banyolarında büyürlerdi. Bu, yükseliş ve düşüşlerden arındırılmış, acısız bir süreçti. Yaşamın zevkleriyle uğraşan babalarına, şatodaki yaşama isyan etmezlerdi. Bazen bir şey onları tanımadıkları dünyaya doğru çeker, halk bayramı ya da Corpus Christi kutlamaları için köye inerlerdi. Ama kısa bir süre sonra buradan sıkılır, evlerine kahvaltıya dönerlerdi. Büyürken sivilceleri olmazdı.

Sonra aşk zamanı gelirdi. Akıllı anneleri çoğu zaman gelin ya da damat adaylarını bulundukları yere getirtirlerdi, ama bazen de Pomerania'ya ya da Hessen'e gidilirdi. Oralarda aşkın tadı başkaydı. Sonunda yeni eşlerini evlerine getirirlerdi. O zaman şatoya yeni bir bölüm ya da kat eklemek ya da çatı katını oturulacak hale getirmek gerekirdi. Böylece

şato onlarla beraber büyür, parkın içine dalıp gökyüzüne uzanırdı.

Evliliklerinin başındaki aşklar, her zaman şatonun içinde çay davetleri, kağıt oyunları ve aile dans toplantıları sırasında yaşanırdı. Işığın pencereden girip, yüzlerini en pahalı pudradan daha iyi matlaştırdığı zamanlarda... Sessizlikte, fısıldanan sözcükleri engelleyecek ya da özenle yapılan bukleleri bozacak bir rüzgar olmadığı zamanlarda. Genellikle ilk bakışta aşık olurlardı.

Şatodaki aşk başkaydı. çiftlerin çoğu, aşk ve şehvet dolu olmasa bile saygılı ve dostça, uzun ve mutlu bir yaşam sürerlerdi. Aldatmaları pek dramatik değildi; bazen bahçıvan ya da hizmetçi, bazen, başka şatoda ziyarette oldukları zaman, balodan sonra gardıropta kısa bir an... Bir kere von Goetzen kadınlarından biri kocasını aniden ve nedensiz bıraktı. Adamın acısı çabuk geçti ve ertesi yıl dünya güzeli komşusuyla evlendi, ikizleri oldu.

Von Goetzen'lerden çok azının çocuğu oldu. Şatoda fazla kalabalık yaratmamak için herhalde. Olanlarda da birer çocuk vardı. Kardeşler, ikiz gibi, istisnaydı. Çocuklar şatodaki yaşama gürültü ve heyecan katardı, büyüyen ailede, ilkbaharın canlı örneklere ya da saflığın metaforlarına dönüşürlerdi.

Verandadaki akşam yemekleri gece yarılarına kadar uzardı. Büyük ıhlamur ağaçlarının muhteşem görüntüsünü öne çıkaran bahçelerdeki lambalar yakılırdı. Von Goetzen nesillerinden biri sarmaşıklar, filodendronlar ve fikusler dolu bir kış bahçesini verandaya eklemişti. Bahçenin en sıcak kısmında kaktüsler yetişirdi, kaktüslerden biri yılda bir kere, hep aynı zamanda, hep aynı gecede çiçek açardı. O zaman şatoda bir balo düzenlenir, uzakta oturan kuzenler ve diğer

şatolardaki komşular davet edilir, sabaha kadar eğlenilirdi. Çiçek ufak ve sıradandı, devedikeninin çiçeğinden bile küçüktü. Ona rağmen onun resimleri yapılırdı, sonra da fotoğrafları çekilmeye başlandı.

Neşe ve sağlık içinde yaşlanırlardı. Uzun hastalıklar, bunama, felçler, tansiyon sorunları, skleroz ve şatonun dışındaki yaşlıların çektikleri hastalıklar, burada kimsenin başına gelmemişti. Yalnızca ölüme yakın duran kişileri en iyi fark eden sinekler onlara daha sık konardı. En fazla güçsüz olurlardı; önce görünmeyecek şekilde, her geçen yılla, sonra her geçen günle...Ona rağmen şatonun kanatlarından birini büyütme planlarını çizmek, fotoğrafları düzenlemek ya da kendi anılarını kağıda dökmek için enerji bulurlardı. Ya da başkalarının anılarını, onlara ait olanı pek yoktu çünkü... Yaşlanınca Türk halılarıyla döşenmiş, pencereleri çiçek tarhlarına bakan odalara taşınırlardı. Oradan, pencereden bakarak bahçıvanlara mızıklanırlardı; güller yanlış kesildi, açelya fazla uzadı, yıldız çiçeklerinin demetlerine yabani otlar girdi, yasemin kokusu az duyuluyor diye. Şatodaki dişçi, onları takma dişlerini sık sık çıkarmaya teşvik ederdi. Diş etleri, aynen baştaki gibi, bebeklerinki kadar yumuşak olurdu. Yaklaşan ölümün açık seçik işareti.

Von Goetzen'ler hep güzel ve huzurlu ölürlerdi. Ölüm sis ya da elektrik kesilmesi gibi gelirdi onlara. Gözleri kapanır, nefesleri yavaşlar, dururdu. Yataklarının başında duranlara ölenin gözlerini kapatıp kendi işlerine dönmek kalırdı. Verandalar ve kış bahçelerinin sıcak havasına, zemin kattaki koridorların serinliğine, sanatı ve bahçeleri anlatan renkli kitapların hışırdamasına ya da havanın köyden insan ve hayvan seslerini getirdiği terasta güneşli uykuya dalmak gibi işler... Ailenin vefat eden üyesi geriye fotoğraflar, çiçekler, diğerlerininkine benzeyen günlükler, soluk giysilerle dolu bir

dolap ve çarşaflarda yemek kırıntıları bırakırdı. Ama odasına hemen başka birisi taşınırdı. Böylelikle sanki hiç ölmüyorlarmış gibi olurdu. Aile-içi yapılan evliliklerden dolayı zaten hepsi birbirine benzer, kimsenin eksikliği hissedilmezdi. Başka birisi başını pencereden uzatarak bahçıvanları azarlardı; güller yanlış kesildi, açelya fazla uzadı, yıldız çiçeklerinin demetlerine yabani otlar girdi, yasemin kokusu az duyuluyor diye. Şatoda ölüm yoktu demek mümkündü.

Tüm kötü söylentilere karşın, yaşam güzeldir. Güzeldir, bu sözcük ana düşünce olarak armalarının yanına yazılmalıydı.

Von Goetzen'lerin gülleri tüm Silezya bölgesinin en güzel gülleridir. Evin arkasında büyükçe bir teras, yanında gül bahçesi vardır. Güller sıra sıradır. Patikalardaki ince çakıl, ayakların altında gizemli bir sesle gıcırdar, güllerin ürettikleri bayıltıcı kokulara eşlik eder. Güller iyice planlanmış gruplar halinde yetişir. Al renkli Wilhelmina gülleri tüm bahçeyi çerçeve gibi kuşatır. Çiçekleri gür, yağlı ve parlak ama kokuları hafiftir, bu kadarı fazla olacaktı. Bu kan kırmızısı çemberin içinde dört ayrı çiçek tarhı vardır ve hepsinde ayrı güller yetişir; sıcak, pembe odetalar, Pope Johan adlı, eflatun güller, açık kırmızı ve sarı melittalar. Aralarında en fazla koku veren eulalia adlı ela güllerin zinciri dolanır. Bu çiçeklerin kokusu egzotik meyvelere benzer, duvarın üstüne tırmanıp köye doğru akar ve güzel günlerde ineklerin ve yeni kesilen çayırların kokusuna karışır. Nefes keser. Bu gülün taç yaprakları sivri ve incedir. Tarhların tam ortasında en pahalı ve en az bulunan beyaz güllerden bir daire vardır. Bu güllerin ismi yok, von Goetzen kadınlarından biri yetiştirmişti onları. Kimse anımsamıyor hangisi. Çiçeklerin beyazlığı göz kamaştırır, taç yaprakların labirentlerindeki zor fark edilen mavi parlama ile kara benzer. Güzelliği herkesi etkiler, bir tek kokularında bir sorun vardır. Açılıp güzelliğinin zirvesine ulaşınca

ekşimiş şarap ya da çürüyen elma gibi kokmaya başlarlar. Belki onun için kimse onlara isim vermeye cesaret edememişti.

Şatoya, hep Temmuz başında çiçek açan iki ıhlamur ağacının arasından girilir. Kum taşı yol ve yol tarafından hizmetçilerin eviyle kapatılmış ufak avlu şatonun merdivenlerine doğru uzanır. Hantal giriş kapısının üzerinde von Goetzen ailesinin, Longobardia zambaklarının fonunda sallanan tahta bir at gösteren arması görünür. Ailenin Avrupa'daki bağlantılarının simgesi. Kapılar büyükçe bir hole açılır. Aşağıda verandaya açılan yemek odası, kütüphane ve teraslara açılan iki misafir odası bulunur. Piyano ve klavsenin durduğu müzik odası ve erkekler için -sonra bayanlar için de- sigara içme yeri vardır. Krem renkli halılarla giydirilmiş merdiven, birinci katta arka arkaya duran iki balo salonuna ve düzensiz -eskiden eklenmiş- bir salona gider. Karşı tarafta ailenin yaşlı üyelerinin oturdukları bölümler, ikinci katta gençlerin odaları vardır. Hepsinin üstünde kocaman, yüksek, her tarafa bakan küçük pencereleri ve eğri damı olan bir çatı katı durur. Pencerelerden, kılıflarının kadifeli yataklarına sıkıştırılmış değerli çatal bıçak takımı gibi, ovadaki evler görünür. Ladin ormanlarının tepeleri yukarıda akıp giden gökyüzünü parlatır. Hepsi von Goetzen ailesine aitti.

Hiçbir şey, şatolarını terk etmeleri gerekeceğinin işaretini vermedi. Böyle bir düşünce kimsenin aklına gelmemişti. Bunun gibi bir düşünce, midyenin kendi kabuğunu terk etmesi ya da salyangozun kabuğundan çıkması kadar mantıksız olurdu. Ona rağmen von Goetzen'lerden biri sezmişti bunu. Nasıl olduğundan pek emin değildi ama savaştan önce Bavyera'da ufak bir mülk almıştı. Manzarası tıpkı buradaki gibiydi. Aynı ladin ormanlarıyla koyulaşmış sakin dağlar ve taşlı dipleri olan aynı sığ dereler ve sanki aynı insanlar, on-

ların kiliseleri, yol kenarındaki kilisecikleri, virajlı yolları... Şato daha küçük olmakla birlikte her türlü değişikliğe müsaitti. Önceki sessiz sahipleri yabancı bir ülkeye göç ettikleri için fiyatı da makuldü. Onlar hakkında bilgisi yoktu, işlerini avukat aracığıyla halletmişti.

Kimseye bir şey söylemedi. Sürpriz olacaktı. Sonra, sonbaharın avlarına, kışın balolarına ve baharın pikniklerine dalıverdi, unuttu.

Bolşeviklerin neredeyse kapıda olduğunu bildiren resmi yazıları alınca salonda toplanıp en eski şarapları açmaya karar verdiler. Kadınlardan biri piyano çalıyor, biri de iskambil falına bakıyordu. O zaman söz ettiğimiz von Goetzen yukarıdan fotoğrafları getirip herkese yeni şatoyu gösterdi. Uzun bir sessizlik çöktü, ancak yeni yerde yapılacak tadilat ve değişikliklerin çekiciliği her türlü duygudan güçlüydü. Evin klasik şekli hoşlarına gitti ayrıca. Hemen planları çizmeye başladılar, ama akşamüstü gene tuhaf bir sessizliğe, bir umutsuzluğa kapıldılar. Kocaman evde dolanıp, İngiliz kaplamalara dokunuyor, duvar kağıtlarındaki desenleri inceliyorlardı.

Kadınların en yaşlısı "Burada kalabilmek için bir şey yapamaz mıyız?" diye sordu.

Sabah bahçıvana gülleri sökmesini emretti.

Rüyalarının tam ortasından bir ürperme geçti. Bavyera'daki şatoyu alan von Goetzen, garip bir huzursuzluğa kapılıp, karmakarışık halde bulduğu kasabaya indi. İnsanlar tüm varlıklarını arabalara ve kamyonlara yüklüyor, inatla tepelerin arasından batıya giden tek yola hedefleniyorlardı. Henüz görünmeyen düşman havada hissediliyor, onun var oluşu nehrin kenarındaki sokakları yabancı ve sevimsiz bir gürültüyle dolduruyordu. Bulanık bir gök gürültüsü gibi.

Hayatında ilk kez von Goetzen'in başı ağrıdı. Eczaneye uğrayıp ilaç istedi.

"Bu korkunç bir şey,"dedi.

"Biz kalıyoruz" diyerek eczacı kendi arabasını, parlak çamurlukları olan, direksiyonunda hala fabrikasının kağıdının bulunduğu siyah ve hızlı bir DKW'yu ona ödünç vermeyi teklif etti. Arabanın deri koltukları sahiplerinin şekillerine alışmamışlardı henüz.

"Olmaz, bu yepyeni bir araba. Böyle bir borcu alamam."

"Merak etmeyin. Dönünce iade edersiniz."

Von Goetzen ceplerini karıştırarak bir ipotek ya da bir teminat kağıdı aradı ama yanında değerli bir şey bulamadı. Parmağındaki von Goetzen ailesinin yüzüğüne baktı -beyaz altının içinde hapsolmuş büyük bir lal ve üzerinde kazılmış arma- Longobardia zambaklarının içindeki sallanan tahta at. Yüzüğünü parmağından çıkarıp eczane tezgahına koyuverdi.

Şatoya dönerken, avluda duran asker arabalarını yukarıdan gördü. Onu görür görmez arabasına el koyacaklarını anladı. Önce kibarca rica edip ardından bunun bir emir olduğunu söyleyeceklerdi. Çayıra saptı ve ufak DKW'nun tekerleklerinin zorla sığdığı dik patikadan kayın ormanına girdi. Sıkı duran genç ladin ağaçlarının önünde durmak zorunda kaldı. Devam edemeyeceğini anlamıştı. Adamın genç, düz alnına ter bastı. "Göt," diyerek bildiği tek çirkin sözü dile getirdi. Sonra freni boşaltıp arabayı ağaçların arasına itti. Bu kadar güzel bir sonuç elde edeceğini düşünmemişti: DKW yok olmuş, ladinlerin huzursuz dallarının arasında kaybolmuştu. Arabanın siyahlığı toprağın ve ağaç kabuklarının karanlığıyla mucizevi bir şekilde karıştı. Parlak cilasından ve camlarından yansıyan orman görüntüsüyle, arabanın kaputu gökyüzü ve toprağın görüntüleriyle örtüldü. Von Goetzen'in

hayli gelişmiş estetik anlayışı onun bir heyecan dalgasıyla sarsılmasına neden oldu. "Ne kadar güzel!" diye düşündü. Tüm kötü söylentilere karşın, dünya güzeldi.

İngiliz kumaşından pantolonunun yırtılmasına aldırmadan, otların içinden eve doğru koştu.

Von Goetzen'ler arabalarda ve kamyonun içinde oturuyorlardı. En sevdikleri değerli saatlere, müzik kutularına, mücevher kutularına, artık üretilmeyen porselen vazolara, fotoğraf albümlerine, yıldız çiçeği ve anemon soğanlarına, Watteau tablolarına ve atlas yastıklarına sarıldılar. Bir kamyon en değerli mobilyalarla, aynalarla ve kitaplarla doldurulmuştu. Askerler, von Goetzen'lerin soylu atlarını ahırlardan çıkarıp toplara bağladılar. Uzaktan, sıra dışı, deli bir yolculuğa çıkıyormuş gibi görünüyorlardı. Kervan toz ve egzoz dumanının içinde Waldenburg'a doğru tırmanmaya başladı.

BENİM ŞATOM

Ben de şatoda doğdum. Okula dönüştürülmüş bir av şatosuydu. O dönemde "şato" yerine "yapı" diyorlardı. Bu sözcük aklıma hep tatlı muhallebiyi getirirdi, evimi her zaman bir yiyecek olarak düşünürdüm nedense.

Muhtemelen onu bir gün yemişimdir, bu çok katlı yapı hala içimde yaşıyor çünkü. Onun şekli ne kalıcıdır ne de tahmin edilebilir. Bu demek ki şato canlıdır ve benimle birlikte değişir. Birbirimizin içinde oturuyoruz. O benim, ben de onun içinde. Zaman zaman kendimi bir misafir gibi hissediyor, zaman zaman da onun sahibi olduğumu biliyorum. Geceleri şato daha net görünür, karanlığın içinden çıkar, yeşilimsi bir ışıkla parlar. Güneş ışığında fazla göz aldığı için gündüzleri görünmez olur, ama onu hala içimde hissederim.

İçinde mahzenlerin labirentleri vardır. Minik pencereleri çimli iç avlulara bakar. İnce duvarların böldüğü, yerin altındaki nemli odalarda filizlenmiş patates yığınları, herkesin

unuttuğu ve ince küf tabakasıyla kaplı, salatalık turşusu dolu fıçılar durur. Mahzenlerin yerin derinliklerine girdiğini biliyorum, hatta yeraltındaki mağaraların girişlerine kadar uzandıklarını düşünüyorum. Onları bulmam hem heyecan verici hem ürkütücüdür. Yolu kaybedebilirim.

Şato bazen boş, bazen doludur. Bazen kongreler düzenlenir, bir sürü konuk gelir, yemekler verilir, partiler yapılır şatomun içinde. O zaman otel olarak çalışır. Bazen boş, terk edilmiş tek başına kalır. İçindeki mobilyalar yok olur, döşemeler kaldırılır, şömineler yıkılır, merdivenler sallanmaya başlar, çürür ve yürüyenlerin ayaklarının altında aniden çöküp bilinmeyen uçurumlar açarlar. O zaman şatoda hayvanlar oturmaya başlar. Zamanında mukavva kutu yığınlarında uyuyan karacaları ve rengi sönmüş sedirlerde büzülmüş köpekleri gördüm, kedi patalarının yumuşak ve hafif seslerini boş koridorlarda duydum. Bir de mermer merdivenlerde bilemediğim bir hayvanın gürültülü patırtısını işittim.

Zemin kat süslü metal bir kafesin ortadan ayırdığı bir holden oluşur. Burada babamın akvaryumları durur. Yeşilimsi su tüm zamanı yavaşlatır, balıklar ağır ve zarif hareket ederler. Bir şeyler söylerler, dudakları kımıldar, ama ben onları duymam. Aslanağızları, balık dünyasındaki Marilyn Monroe'lar, arkalarından tül eteklerini çeker, Neon balığı sürülerinin ışıkları parlar. Akvaryumların çevresinde Agaveler durur. Çiçeklerin etli sert kolları havayı deler. Birisi, yeşil yaprakların üzerine ismini yazmaktan alıkoyamadı kendini. Ya da "Ewa'yı seviyorum" diye yazmaktan. Agave bu yaraları iyileştirir, diğerlerin itiraflarını kendi bedeninde saklar.

Holden geçilip kütüphaneye girilir. Gri kağıda sarılmış, üzerinde numara olan yüzlerce, belki de binlerce kitabın arasında okuduğum ilk kitap saklıdır. Tıka basa harflerle doldurulmuş kalın bir cilt; paralel seyahat yolları; birçok varlığın

ve dünyanın vaadi. Sayfaları gözlerimi kendine çeker; gökyüzünden, ağaçların tepelerinden, gölün yüzeyinden ve ağaçların arasındaki kıvrak alanlardan alır, her an bir oyunun gösterilebileceği, önümdeki ufak dikdörtgene doğru sürükler.

Halıyla kaplı geniş merdiven birinci kata çıkar. Katta yatak odaları ve iki büyükçe sınıf vardır. Belki de sınıf değil balo salonudurlar. Parkeleri her türlü dansın adımlarını anımsar. Terasa ve parka çıkan ikinci salonda kocaman aynalı şömine durur. Şömine yılda bir kez, Ölülerin Bayramı'nda yakılır. Mermer kolonlara tırmanıp, beni, tüm salonu, parkı ve terası yansıtacak kadar büyük olan aynanın önünde durmayı bilirdim. Aynalar hakkında her şeyi öğrenmeden önce, sayelerinde herkesin unuttuğu şatonun diğer kısmına geçebileceğimi düşünürdüm. Orada kayaların içine açılmış dar geçitler, galeriler ve yüksek avlular vardı. Düzensiz yerleştirilmiş taş heykeller buldum ve orada olduklarına şaşırmadım. Göçmen heykeller. Bunlardaki estetiği en tuhaf sanatseverler bile kabul etmezler; yarı hayvan, yarı insan figürleridir bunlar. Üzerlerine yağan yağmur ayrıntılarını siler.

En üstteki ufak ve havasız katın üzerinde bir çatı katı vardır. Oraya çıkan merdiveni anımsıyorum. Önce geniş, süslü korkulukları olan ve kaygan küpeşteli yol havada birden dönerek dar ve çürük basamaklara dönüşür. Ayağının bir delikte takılıp kalmaması için insanın duvarın kenarından yürümesi gerekir.

Çatı muhteşemdir. Tahta döşeme tozla örtülüdür. Zaten tozun kalın tabakası her şeyi örter, en ufak nesneler dahi şekillerini yitirip, toz kümelerine dönüşür. Kurumuş elmanın göbeği tüylü ve simetrik bir yumak haline gelir. Yatan fırçanın sopası beklenmedik bir dalga gibi karşımıza çıkar.

İnsan orada kaybolabilir; burası ezberlemek için fazlasıyla büyüktür. Bir köşede, çoktan unutulmuş yasak oyunların yerinde eski bir şiltenin durduğunu biliyorum. Kimin oynadığını anımsamıyorum artık. Çatının en şaşırtıcı yönü, eğri tavanda, gereğinden fazla yukarıda monte edilmiş pencereleridir. Dışarıya bakmak için insanın parmak ucuna kalkması gerekir. Manzara inanılmazdır. İnsanın, o pencerelerden gördüğü görüntüleri unutması mümkün değil. Şatonun büyüklüğü burada anlaşılır. Çatı pencerelerinden görünen her şey ufacık, gerçekten uzak gibidir. Elektrikli trenin çevresindeki sahte dünya, legodan yapılmış yapılar gibi, Disney çizgi filmlerindeki manzaralar gibidir. Dünyanın büyük bir parçası görünür. Ormanlar. Tarlalar. Nehirler ve demiryolları. Büyük kentler ve limanlar. Çöller ve otoyollar. Aslında- anlayamadığım bir biçimde- yeryüzünün eğriliği de görünür çatıdan. Nefes kesen bir manzara. İnsan oradan ayrılıp merdivene yürüdüğü anda bile onu özler, aşağıdan kaçıp güvensiz merdivene tırmanarak çatıya girmeyi, güneş ışınlarının oluşturduğu şeritlerde durmayı, uzanıp dışarıya bakmayı düşünür.

Marta'ya, hepimizin içinde iki ev olduğunu söyledim. Biri somut, zamanda ve mekanda yerleşik; öbürü sonsuz, adressiz, mimari planlarda asla gösterilmeyecek bir ev. İkisinde birden yaşadığımızı da söyledim.

DAMLAR

Von Goetzen ailesinde bir profesör vardı, ömür boyu kitap okuyan, araştırma yapan, yolculuk edip, bahçelerle hiç ilgilenmeyen gerçek bir profesör. Adı Jonas Gustaw Wolfgang Tschischwitz von Goetzen idi. Uzun yaşamında (1862-1945) din tarihi üzerine birçok kitap yazdı. En önemlisi "Das Heilige" idi. Bir de "Über Schlesiens Mystik" (1914) ve "Der Ursprung der Religion" (1918). Adamın iki tutkusu vardı; din ve damlar. Bu iki konunun ortak bir özelliği olmalı diye düşünürdü. Noel ayininde, köydeki kilisede yuvarlak bir tabloda gösterilen Meryem Ana'nın çevresinde duran ve acı ölüm simgelerini tutan azizleri gördüğünde dinle ilgilenmeye başladı. Damlara karşı beslediği duygular daha sonra, şatoda yapılan tadilatların birinde eski kaplama yerine modern kiremitler konması gerektiğinde ortaya çıktı. Jonas Gustaw Wolfang'ın yaptığı her iş özenle ve en ince ayrıntısına kadar yapılmalıydı. Onun için damlarla, kaplamalarla, kiremitle ve kirişlerle ilgili her şeyi öğrendi. Yüzyılın başında tüm

zeitgeist'ta [10] hissedilen devrimci cesarete kapılıp, alman kiremidi denilen klasik pul kiremit yerine daha evrensel, Batı mimarisini andıran gotik tarzındaki açık renkli "rahip kiremitlerinden" koydurdu. O günden beri şato, damının benzersizliğiyle tüm Silezya'da ün kazandı. Uzak ve yakın komşular, mimarlar ve papazlar onu incelemeye gelirlerdi. Şato, Burgogne şatoları ya da Bavyera manastırları gibi görünürdü.

Jonas Gustaw Wolfang gittiği her yerde damlara bakardı. Gittiği kentlerde gözleri çaktırmadan yukarılara takılır, her bacayı, her eğimi görürdü. Avrupa'nın hangi bölgesinde olduğunu damlar sayesinde anlardı Jonas. Lozan'da ve Cenevre'de okudu. Oralarda Freud'u, Frazer'i ve Durkheim'i tanıdı, Rudolf Otto'dan ise çok etkilendi.

İsviçre'deki damlar dünyanın en güzel damlarıydı. Kiremitler rengarenk kilden yapılırdı ve tek renkli bir dama rastlamak olanaksızdı. Yüzeyleri pırıl pırıl, kil renklerinin çeşitleri insanı şaşırtırdı. Rengarenk kumaşlardan yamanmış örtülere benzerlerdi. İsviçre'deyken her zaman otellerin en üst katındaki odalarda oturmalı ve bu nefes kesen damlara bakılmalıydı. Silezya'dakiler gibi iki katlı kiremit yerine tek katlı pul kiremit dizildiği için evler engin denizlerin kıyılarına atılmış, göbekleri yukarıda kalmış kocaman balıklar gibi görünürdü.

Sonra, Heidelberg'de, Silezya'da yaşamış tarihi Aziz Kummernis'in yaşamı ve yazıları üzerine doktora yaptı. Üniversite'de ders verirdi; uzmanlık konusu ise Reformasyon döneminde Silezya'da faaliyet gösteren mezheplerdi. Özellikle Bıçakçılar ve Schwenckfeldler [11]. Onlar hakkında makaleler yazardı.

Heidelberg'teki damlar klasik Alman damlarıydı, kırmızı ya da gümüş renkli. Kiliselerin göğü delen damlarının

gri rengi gözlere huzur verirdi. Derslerden sonra yürüyerek kaleye kadar gider, akşamları öğrencilerin içtikleri ucuz şarapla ve bilimsel teorilerle hışırdayan kente yukarıdan bakardı.

İnsanların dinleri ve evlerinin damları arasında yakalanması zor bir bağlantı vardır. İlk çağrışım oldukça sıradandır. En üstteki katmandır. Ama bu düşünce insanı bir sonuca götürmez. Bu işte gizli başka bir şey olmalı. Jonas Gustaw Wolfgang bunu bir gece Heidelberg kalesinden kente bakarken buldu. Hem dam, hem din son bir örtmedir, mekanı tamamlayıp diğer mekanlardan, gökyüzünden, dünyanın büyüklüğünden ve sonsuzluğundan ayıran bir unsurdur. Din sayesinde insanlar her türlü sonsuzluğa aldırış etmeden normal yaşayabilirler. Yoksa yaşam çekilmez olurdu. Evlerinde de yağmurdan ve rüzgardan, uzaydan gelen radyasyondan saklanabilirler. Bu bir çeşit kapaktır. Şemsiyenin açılması, insanın saklanması ya da üzerindeki girişi kapatmasıdır. Kendini ayırarak güvenilir, tanıdık ve evcilleşmiş mekanlara çekilmesi...

[10] Almanca „Dönemin ruhu." (Ç.N.)

[11] Mistik Daniel Kacper von Schwenckfeld'in (1490 – 1561) öğrencileri (Ç.N.)

BIÇAKÇILAR

Kendilerine ait ilahileri söylemekle ve bıçak yapmakla uğraşırlardı. Tüm Silezya'da onlardan daha iyi bıçak ağzı yapan yoktu. Bıçakları dişbudak tahtaların içine yerleştirir, her insan elinin aşık olduğu parlak sapları yaparlardı. Yılda bir kez, bahar başında, elmaların ağaçlarda olgunlaştığı dönemde bunları topluca satarlardı. O zaman kurdukları pazara her yerden gelip birden fazla bıçak alanlar, bunları karla satabilirlerdi. Bu insanlar Bıçakçıların başka dinlerinin olduğunu, başka bir Tanrıya inandıklarını unuturlardı. Oysa biraz dikkat etseler bunun kanıtlarını bulabilirlerdi ve onları rahatlıkla kovabilirlerdi köyden. Ama o zaman bu kadar mükemmel bıçakları kim yapacaktı?

Çocukları doğarken Bıçakçılar sevinmez, ağlarlardı. Birisi öldüğünde onu soyup, topraktaki deliğe koyduktan sonra açık mezarın etrafında dans ederlerdi.

Köyleri, dağ tepelerinin böldüğü yamacın sonundaydı.

Çevresinde pencere ya da baca olmayan, köpek kulübelerine benzeyen taştan evler... Evleri bıçak doluydu. Onları, füme peynir gibi demetler halinde, tavanda asılı tutarlardı. Hava akımı bıçak demetlerini sallayınca da çan gibi çınlarlardı. Onlar ise bu bıçaklı gökyüzünün altında korkusuzca gezinirler, çeliğin uçları kafalarına değerdi.

Bıçakçılar evrenin tuhaf bir başlangıcı olduğuna, her maddenin aslında ruhsal bir duygu olduğuna inanırlardı. Onlara göre ruh, kendi içindeki sonsuz huzura kapılıp, hissetmemesi gereken engin bir duyguya kapılırdı. İlahiyatçılar bunun nasıl bir duygu olduğunu düşündüler sonra. Dehşet mi? Bu varoluştan kaçış yolu yok diye yılgı mı? Bunu kimse tam olarak adlandıramadı

Bıçakçılar, ruhun bedene saplanmış bir bıçak olduğuna inanırlardı. Bu bıçak, yaşamla ilgili hiç dinmeyen bir sancıyı hissettirirmiş. Bedeni hem canlandırır hem öldürürmüş. Yaşanan her gün, Tanrıdan uzaklaşma günüymüş. İnsanın ruhu olmasaymış, acı hissetmez, güneşteki bir bitki ya da güneşli yaylada otlayan bir hayvan gibi olurmuş. Onun yerine insan, ilk başta ilahi ışığı gören ruhuyla birlikte, her şeyi karanlık olarak algılarmış. Bir bütünlüğün kopmuş parçası olup bu bütünlüğü anımsaması, öldürülüp canlı kalması insanın içinde ruhunun olması bundan ibaretmiş.

Sabah ve akşam karamsar ilahilerini monoton seslerle yinelerlerdi. Bıçak saplarında kullandıkları dişbudakları keserken, çeliği eritip bıçak ağızlarını döverken, sonbaharda ağaçlardan yabani elma toplarken ve yanlışlıkla dünyaya gelen zavallı çocuklarına bakarken...

Tuhaf alışkanlıkları ve tuhaf yaşamları vardı. Birleştikleri zaman erkek dölünün kadının rahmine ulaşmamasına dikkat ederlerdi. Onu dışarıya döküp, içinde ilahi bir ışığın

saklı olduğuna, sonradan o maddeden kurtulup Tanrıya dönebileceğine inanarak Tanrılarına teslim ederlerdi. Onun için de çok çocukları yoktu.

Duaları, ilahi adını verdikleri nazımlar, ayinleri ise, döllerinin teslim edilmesiydi. Başka ibadetleri yoktu. Tanrının insani bir varoluşu olmadığını, insanoğluyla ilgisi olmadığını ve bundan dolayı dualarımızı anlamadığını savunurlardı.

ÇATIRTIYLA DAĞILAN ORMAN

Marta dertleşmeye eğilimli değildi. Ancak bir gün, değişik zamanları, hatta Wambierzyce'deki bazilikada asılı tablolarda gösterilen, dua edenlerin zamanlarını anımsadığını söyledi. Zamanı, insanlara bakarak değil, havanın renginden, yeşilliğin tonlarından ve ışığın eşyalardaki yansımasından anlardı. İnsanlar hep birbirlerine benzer, hep aynı olurlarmış. Zamanın renklerden anlaşıldığını, tek ayırt edici unsurun bu renklerden ibaret olduğuna inanırdı Marta. Tüm bunlar belki güneşe bağlıydı. Belki güneş kaynar, dalgaların uzunluğunu değiştirir ya da hava bu ışınları farklı biçimlerde süzer ve her sene yeryüzündeki şeylere farklı renkler verirdi.

Marta, ona doğru zamanı gösteren ayrıntılara dikkat etmeyi öğrenmişti. Aklında arabaların tahta tekerleklerinin biçimlerini ve o tekerleklerin yollarda gezdiği, saman, un çuvallarını, evlerin inşaatlarında kullanılan kili ve aceleyle atılan ev eşyalarını taşıdıkları zamanlarda rastlanan tuhaf

kızıl gökyüzünü birleştirirdi bence... Ya da hemen göğüslerin altında bağlanan elbiselerin fasonlarını açık, fazla parlak hatta yeşilimsi havayla ve soğuk kışların maviliğiyle birleştirirdi...

Marta'nın belleği böyle çalışırdı. Geçmişi bu biçimde anlardı. Ama zamandaki düzeni bu şekilde anlama çabası yanıltıcı olabilir. Ve Marta da bazen hiç anlamadığı görüntüler görürmüş. Bir tek bu ürkütürmüş onu...

Alçak ve turuncu gökyüzünün altındaki bir ova. Dünyanın her çizgisi belirsiz, gölgeler flu, yabancı bir ışıkla aydınlatılmışmış. Ovada ne ev ne insan izi, ne ısırganlar ne de yabani frenk üzümü çalısı varmış. Yok olan derenin yeri bile gür ve sert kızıl otlarla kapatılmışmış. Derenin yeri yara izi gibiymiş. O yerde ne gündüz varmış ne de gece. Turuncu gökyüzü hep aynı ışıkla parlıyormuş. Ne sıcak ne de soğuk, devinimsiz ve duygusuz... Yamaçta hala bir orman duruyormuş, ama daha dikkatli bakıldığında bu ormanın ölmüş olduğu, bir anda donuverdiği, taş ormanına dönüştüğü görülürmüş. Ladinlerin kozalakları durumuş, dallarda da hala iğneler varmış. Onları düşürecek rüzgar yokmuş çünkü. Marta ürpererek, bu manzaranın içinde herhangi bir devinimin olması durumunda, ormanın çatırtıyla dağılacağı duygusuna kapılırmış.

TESTERELİ ADAM

Onun gelişini hep bir gürültü duyururdu. Gıcırdayan mekanik bir uluma, var görünmez bir testerenin sesi gibi yamaçlardan yansıyıp hep terasımızın etrafını sarardı. Biz başlarımızı tedirgin tedirgin kaldırırken, köpeklerin tüyleri kabarır, ağaca bağlı keçiler panik içinde koşuşmaya başlarlardı. Biraz sonra karşımızdaydı. Sanki ufak huş ormanından değil, bir savaş alanından, yanık tanklar ve patlatılan köprülerin yıkıntılarının içinden çıkarmış gibi, elinde kocaman bir tüfeği tutarcasına elektrikli testeresini sallayan, uzun boylu, ince bir adam. Tavırlarında zafer sezilirdi. Elindeki demiri sallamasında, ara sıra testerenin tetiğini çekerek bütün vadiyi parçalayan bir gürültü çıkarmasında... Neşeli bir sesle "Heyo, heyoo. Geliyorum." diye bağırarak, testeresini çevirip genç huş ağaçlarını ve kayınları, akçaağaçları ve otların uçlarını keserek yamaçtan üstümüze doğru yürürdü. Abartılı hareketlerinde aşırı bir canlılık vardı; otlar bile ona ayak uyduramayarak bacaklarına dolanır, adam düşerken çıplak

uzun bıçakların onu yaraladığını görmemek için gözlerimizi kapardık. Ama adam her düşüşten sonra şaşkın şaşkın ayağa kalkıp olanları hemen unutuverirdi; çünkü karşısında terasta bizi görürdü, meraklı gözlerimiz ve alkışlamaya hazır boş ellerimizle... Yolu geçip patikadan yürüdüğünde sarhoş olduğunu anlardık. Testeresi, deli sahibinden kaçmak ister cesine etrafında düzensiz ve ürkütücü daireler çizerdi. Yüzü terli ve kızarmış adam mutlu mutlu "Kesilecek bir şeyiniz var mı?" diye sorardı.

Bir kere R. hata yapıp devrilen kiraz ağacını kesmesini söyledi. Gürültüyle titreyen bıçaklar ölü ağacı ısırarak onu düzensiz parçalara böldü. Bu iş bittiğinde, dinmeyen açlığıyla testere havayı dilim dilim kesmeye başladı. Adamın gözleri, elma ve ıhlamur ağaçlarımıza takıldı ve R. onun önünde durup, zavallı ağaçların görüntüsünü kapatmak zorunda kaldı. Adamcağız silahını sallayarak "Ya buradaki dişbudak? Güneşinizi kapatmıyor mu?" diye sordu. R. yola, kadar, sonra da dağlara doğru eşlik etti ona. Adam diğer şeylerle ilgilenene kadar onun yanında yürüdü.

Testereli adam ara sıra geri geldiğinde, panik içinde terastaki fincanları apar topar toplar, kapılarımızı kapatırdık. Adamın evimizin yanından geçip "Heyo, kesilecek bir şeyiniz var mı? Ha, söyleyin, var mı?" diye bağırırken yüzündeki düş kırıklığını izlerdik.

ERGO SUM

Güneşle uyandı. Yüksek bitkilerin arasında, yolun yanındaki bir hendekte yatıyordu. Yol iki metre ötedeydi. Bir atın ritmik adımlarını ve arabanın gıcırdamasını duydu. Üstünde yalnızca yırtık pantolonu vardı. Bütün göğsü çamur ve, galiba, kan içindeydi. Kendine bakıp, her tarafına dokunarak durumunu kontrol etti. Sağlamdı, ama kanın kendi vücudundan bir yerden geldiğini bulmayı tercih ederdi. Ufak bir yara, bir çizik olsun. O zaman bu kanın ona ait olduğunu bilebilirdi en azından.

Kalktığında başı döndü, sanki ona ait değilmiş, sanki içindeki kan doğru dolaşmıyormuş gibi ağrıyordu. Gözlerinin önünde ışıklar parladı. Evine nasıl ulaşacağı, onda büyük bir endişeye dönüştü. Günün bu saatinde, herkesin ekmek ve süt almak için sokakta olduğu ya da pencereden havaya baktığı, güzelim Temmuz gününden hiçbir anı kaçırmamak için, erkeklerin balkonlarda tıraş oldukları kent merkezindeki sokağa nasıl ulaşacaktı şimdi? Halini görünce

geçip gitmesine izin vermezler, sayın profesöre ne oldu diye sorarlar, üzerindeki yaralara korkuyla bakıp doktoru çağırmaya kalkarlardı. Belki de hepsini öğrenmişlerdir bile! Belki cesetleri bulmuşlardır ve şimdi çevrede milis dolaşıyordur... Ergo Sum yere oturup ellerine baktı. Gayet normal görünüyorlardı. Bir süre sonra kendini toparladı. Karakola gidip olanı biteni, her şeyi anlatmaya, teslim olmaya karar verdi. Sonunda güvenilir bir yere sığınabileceği için mutlu, yürümeye başladı. 'Beni hemen yargılasınlar, cinayet için idam cezası var, hemen assınlar. Bütün yaşadıklarımdan sonra, şimdi ben bir katil gibi mi öleceğim yani?' Ama bu artık onun sorunu değildi, o bir şey bilmiyordu artık. Her şeyin sorumluluğunu Tanrı, ya da üzümlü ve zeytinli şenliklere katılan tanrılar üstlenecekti artık. Şansları açık olsundu.

Anna Dağı'nı görünce nerede olduğunu anladı. Kent epeyce uzaktaydı, yaklaşık altı kilometre ötede. Yakınlarda eski bir turist patikası vardı; bir sene önce orada öğrencileriyle gezmişti. Aşağıda da bir dere. Üstünde sıra dışı, eğri, taş bir köprü. Haritada Muhasebecinin Köprüsü olarak işaretlenmişti. Evet, nerede olduğunu biliyordu. Birkaç evden oluşan ufacık köy Pietno köyü olmalıydı. Buradaki yol otoyola ve kente doğru gidiyordu. Ergo Sum hızlanıp, koşmaya başladı.

Pietno'da, köprünün hemen arkasında, ıslak bir tarlada sessiz insanlar duruyordu. Ergo Sum'u görünce açıldılar ve aralarında ölü bir inek gördü. Midesi açık yatıyordu, sakatatları kandan ıslak otlara dağılmıştı. Ergo Sum gayri ihtiyari ellerini ağzına götürdü ama engelleyemedi kendini; daha yakından bakmak zorundaydı. İnsanlar ona yer açtılar. Hepsinin çirkin, gri yüzleri, grimsi saçları ve kuru dudakları vardı. Çarpık suratlı yaşlı bir adam

"Köpek ineğe saldırmış," dedi.

"Bobol'un köpeği," dedi bir kadın, kucağında bebekle.

"Benimki değil. Bağlıydı." Bu Bobol olmalıydı. Ağzında sigara, kara kuru bir adam hemen onun üstüne saldırdı.

"Sus ulan! Sen itini şimdi bağladın!"

"Bobol köpeklerine bakmaz. Kaç tane olduğunu bile bilmez," dedi yaşlı bir adam ve Ergo Sum'a baktı.

Ergo Sum bayılmak üzereydi, ne olduğunu anlamıştı. Gece anılarının izlerini düşüncelerinde buluyor gibi oldu. Az kalsın bağırıp çağıracaktı, uluyacaktı; ama yalnızca boğazını tuttu. İnsanlar bu tuhaf hareketine merakla baktılar. O zaman grubun içinden Bobol çıktı; cüce gibi görünüyordu, kısa, iri ve kıllıydı. Kısa bir zincire bağlı büyük siyah köpeğe kararlı adımlarla yaklaştı. Köpek, yere yapışıp ağladı, gelen ölümü hissediyordu. Adam kalın sopayı kaldırıp köpeğin kafasına vurdu. Köpek o kadar bağırdı ki, bazı kadınlar titrediler; sonra usulca yana kayıp öylece kaldı. Kafasının altında kan birikmeye başladı.

O zaman Ergo Sum ıslak çimde, ineğin yanında, bu gri insanların ayaklarının altında diz çöküp inledi. Onlar da birbirlerine şaşkınlık dolu alaycı bakışlarla bakıyorlardı. Hepsinin çelik gözleri parlıyordu.

"Toplasana kendini. Hangisine üzülüyorsun? İneğe mi, köpeğe mi? İnsanlara yazık değil mi?"

Ergo Sum, bir anlayış ifadesi arayarak yaşlı adamın gözlerine baktı. Belki de adamın ona sarılacağını, pis ceketiyle Ergo Sum'un yüzündeki göz yaşlarını silivereceğini ümit ediyordu... Ama adamın gözleri bıçak gibiydi.

Ergo Sum ana yolda yürüdü. Hala banliyödeydi. Bu saatte kapalı Lido Restoran'ın yanından geçerken, düşünceleri Platon üzerine uçuşuyordu. Onun Yunanlı bir tanrı kadar zeki ve huzurlu olduğunu düşündü. Yok, yanlış bir

benzetme- Yunanlı tanrılar ne zeki ne de huzurluymuş. Ama o zamanlar dünya farklıymış- kimin sayesinde, bilemedi; güneş ışınları altın ve şeftali rengindeymiş, zeytinlikler yamaçları yeşile boyarmış, insanlar açık tenli, giysileri beyazmış. Bu görüntü ölü ineği, öldürülen köpeği ve Pietno'daki insanların yüzlerini örttü. Hepsi birbirine girdi. Birbirinin parçası oldu. Bir zeytin tanesini altın dudaklarına doğru götüren Platon'un eli ve Pietno köyü birdenbire sanki Ergo Sum'un geleceğinde bir önsöz oldular.

İnsanlar ona bakıyorlardı, çaktırmadan, kaşla göz arası, meraklarını görmesin diye. Birkaç yerden "Sarhoş! Profesör zurna oldu!" diyen sesler geldi. Dişlerini sıktı ve kendini Aziz Nepomucen heykelinin yanında buldu; polise teslim olmadan önce yıkasam iyi olacak diye düşündü. Hemen eve doğru saptı. Giriş kapısı arkasından merhametle kapandı. Göz yaşlarını durduramayacağını hissederek kirli ellerini gözlerine yapıştırdı. Platon bu durumda ne yapardı? Ergo Sum "İntihar ederdi," diye yanıtladı kendi kendine... Petronius gibi damarlarını kesecekti; bunu yemekte, dostlarının arasındayken, altın havanın, şarabın ve zeytinlerin olduğu açık alanda yapacaktı. Ölürken Sokrates gibi fıkralar da anlatırdı.

Tanrım, Ergo Sum'un o kadar ölüme ihtiyacı vardı ki... Ölüm, verandada ipte sallanan kendi görüntüsü olarak geldi.

Fakat Ergo Sum ne intihar etti, ne de polise teslim oldu. Mutfaktaki sandalye, hani şu büyük gayret göstererek kendini bağladığı, korkunç gecenin maceralarından yorulmuş adamın bedenini kabul etti. Ergo Sum sabaha kadar onun üstünde kıpırdamadan oturdu.

Sabah yıkanıp mukavvadan yapılmış bavulun içine bir pantolon, iç çamaşırı ve bir kazak attı. Evini kilitledikten sonra Pietno'ya yürümeye başladı. Orada, Bobol cücesini, her

çiftlikte bir yardımcı olması gerektiğine, en azından ölen hayvanları gömmeye yarayacağına, ikna etti. Bobol ona şüpheli baktı, ama ırgat adayının para filan istemediğini, bir tek yatacak yer ve yemek aradığını öğrenince onu kabul etti. Gri gözleri bir kurt gibi canlanıp parladılar.

YAŞAMIN YARISI KARANLIKTA GEÇER

Öyledir. Bunu bilsek de, bilmesek de. Kabul etsek de, etmesek de. İstesek de, istemesek de. İnsanların çoğu karanlığı yalnızca uykusuz kaldıklarında anımsar. Uykuları derinse, gecenin farkında bile değillerdir.

Ergo Sum birdenbire Bronislaw Sum, ya da kısaca Bay Bronek oldu. Yeni sıradan ismini mutlulukla kabul etti. Bu ismin önüne "bay" sözcüğünü koyan Pietno sakinleriydi. Adamın bakımlı elleri ve şakaklarında kırlaşan saçları vardı çünkü. Bir tek Bobol, ahırdan gübre atması, ineklere su götürmesi ya da Pietno'nun inanılmaz neminde, hiçbir zaman kurumayan samanı karıştırmasını söylerken ona "Bronek" derdi.

Bay Bronek şafakta kalkıp inekleri sağmak zorundaydı. Hemen kaptı bu işi. Tek yapması gereken şey ineğin memelerini, etten yapılmış sıvı dolu depolar olarak görüp onları parmaklarıyla hafifçe aşağıya çekmekti. Ta ki beyaz sıvı kovanın duvarlarına çarpmaya başlayıncaya kadar. Sonra

gübre kokan sıcak sütü içerdi. Bu onun kahvaltısıydı. O zaman ineklerle birlikte onu selamlarcasına, ya da teşekkür edercesine başını aşağı yukarı sallayan atı otlağa götürürdü. Arkasından samanlığı ve ahırları temizlemeye giderdi. Yıllardır süpürülmeyen gübre sertleşerek yavaş yavaş taşlaşmıştı. Bronek onu bataklık kömürü gibi kürekle kesip el arabasına yükler, evin önüne yığardı. Öğleyin eve dönüp patates soyar, pişirir ve üstlerine domuz yağı boca edip ekşi kremayla masaya koyardı. Bobol ile birlikte yemeklerini sessizce yerlerdi. Adamın köpekleri koridordan onları izlerlerdi. Büyük-küçük, yaşlı-genç, her zaman aç köpekler... Kaç tane oldukları hiç belli değildi. Yemekten sonra, Bobol yattığında, Bay Bronek merdivende oturur düzensiz ufuk çizgisini ve yaylaların buruşuk yüzeylerini seyrederdi. Sonra yine süt sağmanın, süzmenin, peynir yapmanın, süt kaplarını doldurmanın, samanı karıştırmanın ve gübreyi el arabasıyla taşımanın sırası gelirdi. Akşam yemeğinde salceson [1] ya da metka [2] ile ekmek yerdi. Sonra, Bobol komşulara içmeye giderken yine gece başlardı...

Gece hep dere tarafından doğar, gökyüzü bu serin ve nemli yerden başlayarak kararırdı. Bay Bronek bu değişime her gece tanıklık ederdi. Önce, saat tıkırdamasını andıran gece kuşunun bağırması duyulurdu. Sonra, sonsuz karanlığın içinde insanlar konuşmaya başlardı. Aptal, düşüncesiz, kaçak votka kokan sarhoş sesler karanlığa takılırdı. Bay Bronek her zamanki gibi hiç düşünmemek ya da az düşünmek için çabalardı. Ertesi gün neler yapılmalı, hemen yatılmalı, siyah ineğe ne oldu, Bobol dirgeni nereye koydu... Sonunda yatmak için yukarıya çıkardı; karanlığın, nem ve gübrenin kokusu sabaha kadar üzerine sinerdi.

Farklı geceler de vardı, saydam ve ürkütücü; o zaman Bay Bronek uyuyamazdı. Düş gibi bir şeylerin içinde çay içesi gelir, salyaları birikir, boğazı kasılırdı. Artan bir öfkeyle yatakta kıpırdanır, bacakları merdivenden, avludan çıkıp, uzaklara

koşmak istermişçesine kaşınırdı. Bunu tutamam, diye düşünürdü; işeme ihtiyacı gibi bu da acı verirdi; bu, istemi hiçe sayarak hemen boşalmak isteyen bir dolgunluktu.

O zaman ormana gider, ağaçların arasında dolaşır, kütüklerin altını kazar, tırnakları derisini kesene kadar yumruklarını sıkardı. Ormanın kıyısını ve stad girişlerindeki bilet gişesini andıran şapeli hatırlardı. Şapelin sıvaları dökülmüş, taşları kırılmıştı; içeride bacakları kırık haçtaki silüet görünürdü. İsteksizce şapelin yanından geçip yukarıya, sınır tarafına yürürdü; aklına gelen tek düşünce, o anda bir silah sesi duymak, bu silahın onu hedeflemiş olması ve her hangi bir şey olmasına meydan vermeden bir kurşunun büyük bir çatırtıyla başını patlatmasıydı...

Ama karabasanları hep aynı biçimde başlardı; önce tüm bedeninde bir sancı hisseder, bu sancıdan iğrenirdi, kusacak gibi olurdu; kusmak için zorlanırdı, aklı sönerdi ve dehşet içinde fark ettiği son şey kocaman tırnaklı patileri ve kıvırcık gri tüyleri olurdu. Sonra her şeyiyle, onu hem hapseden hem de azat eden bir arzuya dönüşürdü.

Bazen işvereninin, Jasiek Bobol'un konuşası gelirdi. İlk cümleyi kurmadan önce buruşuk sigara paketini çıkarır, iki tane içerdi. Kapının önündeki taş merdivende otururlardı. Sırtlarında rüzgar eser, taşın ölümcül soğukluğu kıçlarını üşütürdü. Jasiek Bobol yalnızca kötü haberleri bilirdi. Radyoda, Bieszczady'daki [3] ormanlarda yaşayan bir kadından söz ettiklerini anlattı. Kadın geleceği görürmüş. Dağlarda gezen üç turist gecenin köründe ister istemez onun evinin önünde bulmuşlar kendilerini. Kadın onlara süt verip "Sizin için fal bakacağım, ama bana ayakkabı almanız gerekecek," demiş. En genç arkadaşlarını lastik ayakkabı alsın diye aşağıdaki köye göndermişler. Yaşlı kadın ayakkabıları giydikten sonra onlara üç tane tabut göstermiş. Birincisi tahıl, ikincisi artıklar, üçüncüsü ise kanla doluymuş. Üç sene bunlara

benzeyerek geçecekmiş. "Hangi seneler?" diye sormuş turistler. Bunu açıklamak istememiş. İlk sene çok tok geçecek, ertesi sene yalnızca artıklar toplanacak, üçüncü sene de kan akacakmış. Kimin kanı? Kadın söylememiş. Bobol oturmuş hangi senede olduklarını anlamaya çalışıyordu; tok olanda mı, aç olanda mı, yoksa kanlı olanda mı? Ancak Pietno'da gelecek her zaman için karanlığa gömülüydü. Otlar hep sümüklüböceklerle dolu, derenin suları hep bulanık, insanlar hep şişmiş, akşamdan kalmış ya da hastaydılar. Tuhaf bir şekilde koyunlar ölür, sansar tavukları yer, şimşek ineği öldürür, köpek yavruları fırtınada boğulurdu. Buradaki yağmurlar hep uzun yağardı, metal eşyalar gıcırtıyla paslanır, üstleri beyaz küfle kaplı inek boklarını toprak kabul etmezdi.

Derenin yanına leş gömen Bornek'ti. Sürekli aç olan köpekler parçaladıkları bir karacayı getirdikleri zaman Bobol onu yemelerine izin vermezdi. İçkiden yaşaran gözlerinde birdenbire bir duygusallık parlar, Bornek'in onu gömmesini isterdi. Bronek ölü hayvanların mezarcısı olarak gayet başarılıydı. Karacayı gömmek zordur; hiçbir mezara sığmayan uzun ve sert bacakları vardır; derin çukur kazmak gerekir. Köpekler onu yeniden toprağın içinden çıkarmasınlar diye ince kemiklerini kürekle kırmak gerekir. Öyle de yapardı; ölü olsa da karacanın bacaklarını kırmak en üzücü, en zor işti.

Tüm bunları, ilk defa Klodzko'ya kan bağışlamaya giderken düşündü. Kan bağışlama düşüncesi birdenbire aklına gelmişti; ulumak istediği, içinin ağrıdığı gecelerden birinde...Belki de yerel radyodan almıştı bu düşünceyi. Belki eline bir gazete kupürü geçmişti, kan bağışlama hakkında o kadar çok konuşulurdu ki. Artık o kadar çok Bronek'e benzemişti ki bu düşüncesini pek kurcalamadı. Güneş ışınlarını tanımayan, dünyayı göremeyen, ancak onu canlı kılan kendi içindeki sıvıyı birine vermek çok tatlı ve çok adaletli gelmişti bir anda. İçindeki kırmızı, iğrenç, sıcak ve yoğun nehirleri dışarı akıtarak, birisinin onları kuzeydeki beyaz manzaraların

anısıyla birlikte, korkudan ekşimiş, çaresizlikten çürümüş halleriyle kabul edeceğine inanmak.

Beyaz elli kadın, kolundaki damara masaj yaptı, iğneyi batırdı; borunun plastik sülüğü, diğer insanlara dağıtılmak üzere Bronek'in kanını içmeye başladı. Sonra sadece rahatlama duygusu hissetti. Ona kahve ve "Goplana" çikolatası verdiler. Verileni, tatlı tadını hissetmeden hemen yedi. Dağlara giden yüksek otobüse binince bayılacak gibi oldu.

Bundan sonra gereğinden fazla kan vermeye başladı; ayda iki, üç kez. Kolayca yalan söyleyebiliyordu. Çünkü kan bağışladığı yerde belgeler karmakarışıktı, beyaz parmaklı hemşireler sürekli değişiyordu, hem zaten akılları hep başka yerde olurdu. Kolunu iğneye teslim ettikten sonra yine kanını akıtmak için sabırsızlanırdı adam. Başının dönmesinden mutluydu, tek zevkli anları bunlardı. Bir kadınla birlikte olmanın böyle bir şey olduğunu düşlerdi hep. Miktarı artırmayı öğrendi; bedeninin inatla ürettiği kırmızı sıvıdan önceleri yüz, daha sonra ise iki yüz gram bağışlayabiliyordu. Gecelerden birinde sarhoş komşuların bağırmasını dinlerken iki kova kan bağışladığını hesapladı. Ve hala yaşıyordu.

[1] Domuz kulağı, dili, bağırsağı, çiğeri ve kalbinden yapılan bir salam çeşidi (Ç.N.)

[2] Çiğ kıymadan yapılan ve bol baharatla çiğ yenen bir salam çeşidi (Ç.N.)

[3] Bieszczady: Polonya'nın güney doğu bölgesindeki sıradağlar. (Ç.N.)

MANTARLAR

Eylül, olması gerektiği gibi mantarlarla başladı. Güneş toprağı kurutuyordu, ama bizim otlak yine de su doluydu. Gür otların yeşilliği gözleri kamaştırıyordu.

İlk mantarı rastlantıyla buldum; Marta'nın evine giden yolda çıkmıştı. Küçük, kırmızı bir tirmit mantarı. Büyükçe bir kibrit çöpü kadardı.

Sabahları mantarların dışında hiçbir şey düşünemedim. Geceleri de sanki onların büyümelerini duyuyordum. Orman çatırdıyordu; bu ses duyulmaz, hissedilebilir ancak. Onun için uyuyamıyordum. İlk sene ormandaki mantar sayısı beni şaşkına çevirmişti. Tüm sepetleri eve getirip mantarları gazetelerin üstüne sermiş, koleksiyonumu uzun uzun seyretmiştim. Sonunda bıçağı elime alıp körpe bedenlerini kesme, şapkalarını çıkarma, kurumaları için çubuklara geçirme zamanı gelmişti. Mantarları dizdiğim iğneli dallar sonbahar boyunca evimizden eksik olmamıştı. Duvarlara

kuru tirmitlerin ve yumurta mantarlarının kokusu sinmişi. Birinci sene böyleydi. Her şey çoktu. Elma, erik, hatta yaşlı kiraz ağacımız bile delirip çevredeki tüm sığırcıklara besin vermeye karar vermişti. Sonra her şey giderek azaldı. Bu sene bahçede yalnızca birkaç elma buldum. Onları dikkatle sayıp, olası hırsıza karşı köpeklerimi salmaya hazırlandım.

Nemli havaya rağmen yaylalarda dede mantarları çıkmadı. Zamanları gelmişti halbuki. Ağustos ayı hep orman kıyısındaki beyaz şapkalarla başlar.

Dede mantarı, gençliği tanımayan bir mantardır. Beyaz kalpak halinde topraktan çıktığı zaman bile yaşlıdır. Marta'ya benzer. Damarlı ve ince saplı, dokunduğunda hep sıcak, yumuşak ve hassas bir şapkası vardır. İnsan bu kırılgan sapını kırıp eve götürmeden önce diz çöküp onu koklamalı. Herkes dede mantarı hazırlamayı bilir; sütün içinde beklettikten sonra yumurta ve galeta ununa bulayıp, köfte rengini alana kadar kızartılmalıdırlar. Kızarır kızarmaz da yemek gerekir. Aynı şekilde ceviz kokulu, yenebilir ölüm meleği [4] mantarı da hazırlanabilir. Ama insanlar ölüm meleklerini toplamazlar. Mantarları yenenler ve zehirli olanlar diye ayırırlar. Kitaplarda onları birbirinden ayıran özellikleri anlatılır. İyi ve kötü mantarlar. Hiçbir kitap onları güzel ve çirkin, mis kokulu ve leş kokulu, dokunulması hoş ve itici, bizi günah yoluna sokan ve günahlarımızı affettiren mantarlar olarak göstermez. İnsanlar yalnızca görmek istedikleri şeyleri görürler, sonunda da istediklerini alırlar; net ama aldatıcı ayrımlar. Oysa ki mantar dünyasında hiçbir şey belli değildir.

Ağustos ayı gelir gelmez neredeyse her gün, akşamdan kalma erkekler huş ormanlarında gezip, evimdeki merdivenlere mantarlarla dolu torbalar getirirlerdi. Onları ev şarabıyla değişmek isterlerdi hep. "Buyurunuz," derdim

hep, çoğu zaman da yalnızca tirmit ve porcini mantarları getirdikleri için düş kırıklığına uğrardım.

Halbuki ben her türlü mantarı yerdim. Bilmediğim türe rastladığımda bir parçasını koparıp dilimin üstüne koyardım. Tükürükle ıslatarak onu dilimle ezer, tadına bakar, yutardım. Hiç de ölmedim; bir mantar yüzünden henüz ölümle karşılaşmadım. Böylece kimsenin toplamadığı, Ağustos'ta ormanları sarartan Russula'yı [5] yemeyi öğrendim. Mimarların mükemmel bir konstrüksiyonunun örneği olarak kullandığı Helvella'yı da. Ve ölüm meleklerini, şahane Amanitaları; şapkalarını kızartıp üstüne maydanoz dökerdim. Zehirli olmak için fazla lezzetliydiler. Bütün gece, hatta iki üç gece beklediğim zamanlar oldu, zehirlenmenin belirtileri çok geç gelebilirdi. Sabaha kadar, ortadan bir haçla ayrılmış pencerenin beyaz lekesine bakardım. Masada arabanın anahtarı dururdu. Ama mantar beni öldürmek istemezdi. R. sakin bir sesle, zehirlenmenin belirtileri başlayınca artık çok geç olacağını söylerdi. O zaman hastanede midemi boşuna yıkayacak, serum vereceklerdi; zehir kanıma girmiş olacaktı bir kere.

"Neden bir şey benim ölümümü istesin?" diye sorardım. Herhangi bir şeyin beni öldürmek isteyeceği kadar önemli miyim?

Küçükken doya doya yeni çıkan kurt mantarlarını yemiştim. Birbirine karışmış otların kaosunda mükemmel görünüyorlardı. Heyecanlanıp onları tek tek yutuyordum, pudralı tatlarını hala anımsıyorum. Birkaç tane de eve götürmüştüm, ama annem onları attırmıştı. Bir kısmını midemde taşıdığımı söylememiştim ona. Ondan sonra onları hep tereyağında kızartıp şekerle yedim.

Bulduğum ilk kurt mantarlarını Marta'ya götürdüm. Hemen onlardan tatlı yapıp hepsini yedik.

Kurt mantarı tatlısı

Genç beyaz kurt mantarları

Tereyağı

Pudra şekeri

Kurt mantarları bir madeni para kalınlığında dilim dilim kesilir. Kabuklarını soymak gerekmez; sert pürüzlerinin temizlenmesi yeterlidir. Mantarlar tereyağlı tavada altın rengi alıncaya kadar kızartılır. Üstüne pudra şekeri serpildikten sonra çayın yanında servis yapılır.

[4] Amanita strobiliformis (Ç.N.)

[5] Russula aeruginea (Ç.N.)

AZİZİN HAYATINI KİM ANLATTI VE BUNU NEREDEN ÖĞRENDİ ?

Elbise giymek, cüppe giymeye benzerdi. Yalnızca elbise, bel kısmında daha dardı. Fazla dar geldiği için en başlarda onu rahatsız ediyordu. Bir de kapatılması gereken yakası vardı. Katka, eskimiş yünlü bir örtü bulup onu Paschalis'in ince omuzlarına örttü.

Birkaç gün boyunca odadan çıkmadı genç rahip. Katka ona yemek getiriyordu, ekmek ve süt. "Sütünü iç, göğüslerin büyüsün,"diyordu. O da içiyordu. Sabah, daha doğrusu öğlene doğru kalkınca, Katka, Paschalis'in saçlarıyla oynuyordu. Saçını başının üstünde örüyor, parmaklarıyla buklelerini düzeltiyordu. Kazandığı parayla ona kırmızı bir kurdele aldı. Çekçe sözcüklerle dolu bir dille konuşuyordu. Bazen Paschalis anlamıyordu onu. Öğleden sonraları ve akşamları ortadan yck oluyordu. O zaman Paschalis, Aziz'in yazılarını torbasından çıkarıp gözünden kaçan bir şey var mı diye her sözcüğü tek tek yeniden okuyordu.

Kummernis'in birbiriyle örtüşmeyen şeyler yazması Paschalis'in hevesini yavaşça kırıyordu. "Tanrı, saf bir nefes, saf bir sindirme, saf bir yaşlanma ve saf bir ölüm olan bir hayvandır. Her şey - çoğalmış ve yoğunlaşmış, aynı zamanda mükemmel ve özürlü bir biçimde- Tanrının içinde saklıdır." Ya da: "Tanrı mükemmel bir karanlıktır". "Tanrı, devamlı doğuran bir kadındır. İçinden sürekli varlıklar dökülür. Bu sonsuz doğurmada dinlenmesi olanaksız. Bu Tanr'nın özüdür."

Bunları Katka'ya okuduğunda "Peki, Tanrı kimdir sonuçta?" diye sordu uykulu bir sesle.

Paschalis yanıtı bilmiyordu.

Şiltenin üstünde kıza sarılıp yatarken rahip,

"Sen içinin tamamen karanlıkla dolu olduğunu düşündün mü hiç?" diye sordu. "Derinin içinden ışık geçemez. Erkeklerin içine girdikleri yerin de karanlık olduğunu düşündün mü? Senin kalbin ve diğer organların karanlıkta çalışır."

Bu aslında normal bir soru olacaktı. Ama nedense ikisi de korktu.

"Karanlık bedenlerimizi aşar. Karanlıktan ibaretiz, dünyaya onunla geliriz; bizimle birlikte büyür ve bizimle ölür. Bedenlerimiz dağılınca da toprağın altındaki karanlığa siner," diye yazmıştı Kummernis.

Katka daha sıkı sarıldı Paschalis'e.

"Akıllı ve bilgili olmak isterdim. Her şeyi bilmek isterdim. O zaman burada yatıp korkmayacaktık. Keşke bizden önce ve sonra yaşayacak olan insanlar hakkında bilgimiz olsaydı. Belki her şey bir biçimde yineleniyordur hayatta..."

Yaz bitiyordu, sonbaharın sıcak ve kızıl koridoruna girdiler. Paschalis huzursuzluk duymaya, duvarlarla sınırlanma-

mış alanları özlemeye başladı. Glatz'ta boşuna kaldığını anladı. Burada artık ne Aziz, ne kendisi, ne Katka, ne de Tanrı için yapabileceği bir şeyin olmadığını da. Bu yolculukta hiçbir şey öğrenmediğini hissetti. Hiçbir şey daha açık olmamıştı. Manastırı özledi. Ama onun da artık daha büyük olmasını, dağlar kadar büyümesini, avlular yerine ovaların olmasını ve her şeyi içine sığdırabilmesini istiyordu. Rahibe Aniela onun annesi olurdu, o da başka birisi. Belki Kummernis'e ya da Katka'ya benzerdi. Ya da düşleyemediği bambaşka birisine. Kendi kendini yeniden yaratması gerektiğini anlayıverdi. Bu sefer kendini sıfırdan kuracaktı; o güne kadarki kendisi koskoca hatalı bir yaradılışa dayanıyordu çünkü. Hatta o kadar uyduruk yaratılmıştı ki, kendini yok edip yeniden doğması gerekiyordu.

Ancak ne yapacağını, bu yok etmeye ve yeniden yaratmaya nereden başlayacağını bilmiyordu. Bir gün, Katka gittikten sonra, eşyalarını toplayıp kentten ayrıldı.

Paschalis Bıçakçılara katıldığında ona Ateş Kardeş ismini verdiler.Yağmur yağıyor, yollardan kırmızı su akıyordu. Rahip sığınacak bir yer istedi.

Ne onun giysisine ne de örülmüş saçlarına şaşırdılar. Ona küçük evlerinden birinde bir yatak verdiler. Paschalis kendini eski hücresindeymiş gibi hissetti. Hala oraları özlüyordu. Çarşafların üstünde neredeyse çıplak yatarken, eşyaları taş evdeki ateşin yanında kuruyordu, karanlık yüzünden hiçbir şey göremedi. Eski günlerin daha açık ve uzun, gecelerin daha sıcak olduğunu, eski yağmurun farklı, büyük ve dingin damlalarla yağıp sıcak deriyi serinlettiğini, sütün daha lezzetli olduğunu düşündü. Kentler uzaktan çok çekici, Roma'ya giden yollar düz ve rahat görünürdü eskiden.

Bıçakçılar günler boyunca öyle yatmasına izin verdiler. Kendileri çalışıyorlardı. Erkekler gün boyu, akşama kadar çekiç seslerinin ve sıcak demiri sertleştiren suyun hışırdamasının duyulduğu demirci ocağına gidiyorlardı. Kadınlar, belki bıçaklara sapları takmak ya da börek yapmak için bir odada kayboluyor, çocuklar sessizce oynuyorlardı. Kirli ve hüzünlü çocuklar. Akşama doğru tavuk gibi evlerine çekiliyorlardı. Sabahları Paschalis, Bıçakçıların ağlamaklı sesle okuduklarını şarkıları duyuyordu. Sözcükler hiç anlaşılmazdı. Ne olursa olsun, üzüntü ve acı doluydu bu ilahiler. Bu ne kederli bir yer, diye düşünür, dağlardan herhangi bir yere gitmek için yağmurun geçmesini beklerdi.

Sonra havanın bıçak kadar sert ve açık olduğu iki gün oldu. Tepeden dünyanın yarısı görünüyordu; uzakta, güneyde, Paschalis manastırını gördü.

Somurtkan adamlardan biri "Tanrının hiçbir özelliği, hiçbir şekli yoktur," dedi. Paschalis ona vişne ağacının gövdesini kesmekte yardım ediyordu.

"İstediği zaman, istediği biçimde gösterir kendisini. Var olduğunu göstermediği, aslında göstermesi gereken zamanlarda bile vardır. Bu da bir işarettir." Adam sustu ve ikisi yerde yatan kütüğe baktılar. Adam devam etti.

"O bizim içimizde, biz de onun içinde saklıyız. Körü körüne hareket eder, ama ne yaptığını bilir. Ekmek gibidir; herkes kendi dilimini alır ve o dilimin tadına bakar, ama hiçbir zaman bir dilim tüm ekmeği içermez."

Pasachalis yola çıkınca ona ekmek verdiler. Önce kar yağdı, ama toprak hala sıcak olduğu için hızla eridi. Ovaya inip, eskiden beri tanıdığı dereyi geçtiğinde yaşlı Bıçakçının sözlerini anımsadı. Eğer Tanrı huzurumuzu istiyorsa, yaşamdan geri çekilmemizi, ruhlarımızı maddi değil, manevi konula-

ra yönlendirmemizi ve ona dönmemizi istiyorsa, bize appetitus naturalis -doğuştan beri taşıdığımız özlemi- verdiyse, eğer bizi çağırıp önümüzde sonsuz bir yaşamın kapılarını açıyorsa ve şimdiki yaşamımızdaki tüm kötülükleri kabul ediyorsa, Oğlu'nun ölmesine izin verip bunu da mantıklı bulduysa ve eğer ölüm mükemmel bir huzuru getiriyorsa, Tanrının yarattığı her şeyden en fazla tanrısal olan ölümdür demek. Eğer öyleyse, insanın Tanrıya teslim edebildiği en tatlı şey ölümdür.

Her şey bir işarettir ve bazı işaretler ihmal edilemez., diye düşündü Paschalis. Onun için sert nesneler vardır. Onun için zehirli mantarlarla dolu ormanlar var, yanan otlarda milyonlarca böcek toza dönüşür, sellerde ovalardaki yaşam biter; onun için savaşlar, şimşekler, felaketler ve hastalıklar vardır; onun için yaşlanıyoruz. Onun için ölümü seven Bıçakçıların evlerinde tavanda asılı binlerce bıçak vardır.

Tanrı dünyayı, bize ne yapacağımızı anlatması için böyle yarattı.

SON

Paschalis'in öyküsü iki şekilde biter. Birinci versiyona,"Über den selbstmorderischen Tod des Bruders im Kloster der regulierten Chorherren Augustiner in Rosenthal" adlı eserde rastlanır:

"Sabah duası sırasında baş rahibin yardımcısı, dualara asla geç kalmayan Paschalis'in gelmemiş olduğunu fark etti. İlk iki ilahiden sonra, bir içgüdüyle rahibin hücresine gitti. Uyuyakaldığını düşünüyordu. Kapıyı açar açmaz rahip Paschalis'i, giysilerini asmak için kullandığı direğin üstünde asılı buldu. İpi çabucak kesmelerine karşın rahip Paschalis kendine gelmedi ve bir süre sonra da öldü."

İkinci versiyon ise belirsiz, karışık ve sonuçsuzdur. Anlatılanlara göre genç rahip tüm Avrupa'yı, belki de tüm dünyayı gezerek, sevgili Aziz'inin, Bıçakçıların acısıyla karışık sözlerini yinelermiş. Muhtemelen Paschalis, mekanda hareket ettiği gibi, zamanda da hareket edermiş; her yeni

yer, yeni olanaklar sunarmış ona. Bu versiyonu, rahip Paschalis'in yaşamından ve çalışmasından duygulananlar, onu rast gele konuştukları insanlardan, dedikodulardan ve söylentilerin arasından duyanlar bilirler. Öyküyü nereden öğrendikleri belirsiz kişiler... Ya da tam tersine, profesör von Goetzen gibi, Kummernis'in izlerini arayıp, üniversitedeki kütüphanede Aziz'in yaşamını anlatan yazıları bulup onları sigara molalarının arasında, termostan kahve içip tırnak etlerini yiyerek okuyan kişiler?. Bu versiyonda Aziz'in yaşamını yazan kişinin ölümüyle ilgili bilgiler yok. Nasıl olabilir ki? Anlatan kişi her zaman canlıdır, ölümsüzdür. Zamanın dışında var olur ve olacaktır .

SARISABIR ÇİÇEĞİ

Onun bir şekilde ölümsüz olduğunu düşünürdüm. Her zaman pencere kenarında durur, onlarca ayağından birini çimdikleyerek onu çoğaltmamıza izin verirdi. Sonunda hangi bitkinin anne, hangisinin yavru olduğunu unuttum. Onu kentteki arkadaşlarıma, Marta'ya, Agnieszka'ya ve bayan Krysia'ya kil saksılarda, yoğurt veya krema kutularının içinde verirdim. Benim sayemde hareket edip gezerdi. Kaç yaşında olduğunu bilemezdim; diktiğim fidanların yaşını mı yoksa yeşil etin en baştan beri yaşını mı saymalıydım? Fidanların kendi zamanları ve büyürken sert kenarlarıyla vahşice deldikleri alanları vardı; saksıların üstüne "Örnek Y" ya da "Örnek 2439" yazısı olan etiketleri yapıştırarak bu yeni diktiklerinizin büyümesini takip edebilirsiniz. Ancak yaprakların içini kenarlara kadar tıka basa dolduran yeşil et, yaktığımız parmaklarımıza sürdüğümüzde, her türlü acıyı ve sıcaklığı içine çeken kokulu sıvı madde ölümsüzdür. Değişik bitkilerde, değişik pencerelerde ve değişik saksılarda, aynı sıvı madde... Birkaç yıl

önce annemle babamın evindeki pencerede ve galiba daha önce, bir mobilya mağazasının vitrininde ve daha da önce kim bilir nerede...

Çok seyahat etmiş olduğu belliydi, sarısabır ülkemizde yetişmez. Muhtemelen Afrika'nın güney kıyısında dolaşan, Süveyş Kanalı'na giren, kakao tohumlarıyla, egzotik meyvelerle, maymunların beklediği kafeslerle ve papağanların cıyaklamalarıyla dolu bir gemi vardı bir yerde... Alt güvertedeki saksılar, denize aldırış etmeden uyuklayan sarısabırlar yeni toprakların kararsız fatihleri duruyorlardı; tüm mersinlerin, sardunyaların, sedef otlarının ve fundaların zoraki düşmanları. İsterik kuzey güneşini yakalayan pencere kenarı sakinleri...

Her eşyanın görüntüsünü, ister canlı, ister ölü olsun, kendi içinde kaydettiğini bilirdim. Buradaki sarısabrın içinde de uzaktaki güneşler, inanılmaz gökyüzleri ve kıyılardaki alçak ufukları sessizce yıkayan kocaman yağmurun damlaları saklı olmalıydı. Bitkinin her parçası, içindeki bu parlak varlığından gurur duyar, güneşin, bu bitkiler tanrıçasının görüntüsünü çoğaltır, evimdeki pencere kenarlarında ona sessizce tapardı.

Akşama doğru bu genç-yaşlı bitkiyi Marta'ya götürürken bu sürekli varoluşun sıkıcı olduğunu düşündüm. Bitkilerin paylaştıkları tek duygu can sıkıntısı olmalıydı. Marta aynı fikirdeydi. Sarısabrı pencereye koyarken "Ölüm sadece kötü olsaydı, bundan başka bir şey olmasaydı, insanlar ölmeyi tamamen bırakırlardı," dedi.

MANGAL

Akşam üstü komşu Pietno'dan köylüler bizimle bir görüşme yapmaya geldiler. Mangal yakacaktık. Ceketlerinin altında, yalnızca görüntüleriyle bile dünyaya mutluluk veren, sihirli beyaz tavşanlarmış gibi votka şişelerini taşıyorlardı. Gözlerinde zafer, onları derme çatma bir masanın üstüne koyuverdiler. Marta ile ekmek kestik, kavanozlardan salatalık turşusu çıkardık. R. bardakları getirdi.

Geçen yıldan beri saçları omuzlarına kadar uzamış bay Bobol karar verdi:

"Kokteyller de yapacağız. Hanımefendiler sek votka içmez."

Hayır demedik. Her yaprağın altında çeteler halinde yaşayan böcekler kestiğimiz domates çeyreklerine bulaşacak diye tedirgindim.

Üç misafirimiz vardı: Bay Bobol, onun komşusu bay Zezula ve herkesin "yardımcı" dediği bay Bronek. Mangalın yanındaki

kütükte oturduk. Sessizliğin içinde, şişenin sıkışmış boğazından votka akıyordu. Erkekler bir dikişte yarımşar bardak içerken biz, Marta'nın frenküzümü suyu ile karıştırılan kokteyllerimizi yudumluyorduk. Testereli Adam'dan bahsediyorlardı. Ormandan odun çalma iddiasıyla tutuklanmış. O zaman ilkbaharın ilk günlerini, yerdeki karı ve fener ışıklarının böldüğü karanlığı anımsadım. Testerenin ürkütücü sesini ve düşen ladinin gümbürtüsünü de.

Odun hırsızlarına asla yaklaşmamalı, onları görmezlikten gelmeliymişiz. Nasılsa her ağaç bir gün kesilecekmiş. Bunu bilmeyen her insanın kafasına baltayı geçirebilirlermiş çünkü.

Eee, odadaki döşeme için ne kadar odun gerekli? Haydi, birer tane daha içelim...

Sadece bay Bronek içmedi. Birdenbire çöken sessizliğin içinde ciddi sesini duyduk:

"Ne kadar kan bağışladığımı biliyor musunuz?" Kimse bilmiyordu.

"Bayanlar siz tahmin edin."

"On litre mi?" Beklenmedik bir cesaretle sordum.

Yüzlerimizi bay Bronek'e çevirdik. Gülümsedi, dudakları "cık" dermiş gibi kıpırdadı.

"Kaç litre, Bronek?" dedi Bobol.

"On altı kova."

Bay Zezula kaszanka [1] ile ilgili bir şeyler söyleyip sigara yaktı. Bu kadar kandan ne kadar kaszanka çıkabilirdi acaba...

Ama, herkesin "yardımcı" dediği bay Bronek çekingen

bir öhö ile hayranlığımızın ifadelerini bekliyordu. Ve sadece Marta, merhametli Martamız, sopayla koru karıştırarak

"Bu çok fazla. Adeta bir kan denizi" dedi.

Bobol bize yeni kokteyller yaptı. O zaman kokteylin bir bardak votka, bir damla su ve iki damla meyve suyundan oluştuğunu gördüm. Yerimden kalkamıyordum artık.

[1] Bağırsak, kan ve bulgurdan yapılan, çiğ veya kızarmış yenen yemek (Ç.N.)

TANRI'YA – POLONYALILAR'DAN

En çok, her şeyin kötü düzenlenmiş olmasına şaşırdılar. Ama ne bekliyorlardı ki. Savaş daha yeni bitmişti. İki ay boyunca trenle gezdikleri, savaşın yakıp yıktığı ülkede bazı yıkıntılardan hala duman çıkıyordu. Tren, otların büyüdüğü rampalarda haftalarca dururdu. Demiryolunun arasında inekler otlardı. O zaman kadınlar ateş yakıp patates çorbası pişirirlerdi. Kimse nereye gittiklerini bilmezdi. Tamam, tren şefi de vardı, ama aralarına çok seyrek girip, gizemli bir yüzle yalnızca, yarın gidiyoruz, derdi. Ertesi gün tren yine de durunca, aceleyle topladıkları tencereleri çıkarıp çıkarmayacaklarını, ateş yakıp çorba için patatesleri soymaya başlayıp başlamayacaklarını bilemezlerdi. Şef bazen, düşlemedikleri eşyalarla donatılmış, fakat boş duran tuğla evlerinin onları beklediğini anlatırdı. İnsan bir giriyor ve her şey ona ait... Genç kadınlar, çocuklarını emzirirken ipek elbiselerle dolu dolapları, topuklu deri botları, altın kilitli çantaları ve yeni dantelli masa örtülerini düşlerlerdi. Göz kapaklarının altında

tüm bu malların görüntüsüyle uyuyakalır, sabah uyandıkların da çevreyi çiyden soğuk ve ıslanmış bulurlardı. Vagonlarda dam yoktu. Sadece tahtalar... Kocaları bu tahtalardan bir tavan uydurmaya çalışmışlardı.

Bazen tren birdenbire kalkar, geç kalanlar, indirdikleri pantolonlarını çekiştirerek trenin peşinden koşarlardı. Aşıklar saman yığınlarının içinde kalır, yabancı ufuklara yüzlerini çeviren yaşlılar kalabalık peronlarda kaybolur, çevredeki ağaçları boşuna işaretleyen köpeklerini kaybeden çocuklar ağlarlardı. O zaman makinistin durması için bağırmaları gerekirdi. Bazen makinist duymazdı, bazen de acelesi olurdu. Sonra insanların acele edip birbirini aramaları, geçmelerine izin versinler diye askerlere yalvarmaları, geçici bürolarda sormaları ya da gardaki duvarlara ilan asmaları gerekirdi... Trenlerin son duraklarının, ulaşmaları gereken hedeflerin olmaması en kötüsüydü. Tek şey belliydi- herkes batıya gidiyordu. Çatallarda bir sağa bir sola saparlar, sonuçta hep güneşin peşinden giderlerdi. Yarışırlardı onunla.

Kimse olaylara hakim değildi; devlet yoktu; baştakiler hala iktidar düşü görür ama gene de geceleri kent peronlarına gelip insanları trenlerden indirirlerdi.

"İktidar", asker postalları giyen, herkesin "şef" dediği adamdı. Durmadan sigara içtiği için, dudakları dumandan pörsümüştü. İstasyonda beklemelerini söyledi; at arabalarının seslerini duyuncaya kadar birkaç saat durdular. Karanlıktan çıkan atlar uykulu ve kederli görünüyorlardı. Karanlığın içinde eşyalarını arabalara yükleyip, kentin boş ve dar sokaklarından aşağı yürüdüler. Tahta tekerleklerin sesi uçak gürültüsü gibiydi, dükkanların önündeki tabelaları titretiyordu. Camlardan biri karanlığa kayıp taşa düştü. Herkes titredi, kadınlar kalplerini tuttular. O zaman yaşlı Bobol hala korktuğunu ve bu korkunun yıllardır bitmediğini anladı. Ama önemi

yoktu. Asker arabası bu kervanı banliyöye, sonra kent dışına götürdü; bilemedikleri bir ovanın içindeki taş döşeli kaldırımında yürüyorlardı, hava aydınlandığı için her şeyi görebiliyorlardı artık. Her iki tarafta büyük ve gölgeli tepeler yükseliyordu. Tepelerin altında evler ve ahırlar vardı; hepsi kocaman ve tuğladan yapılmıştı, köy evlerinden çok büyük çiftliklere benziyorlardı. Yaşlı Bobol'un gözleri böyle yerlere ve evlere alışık değildi ve orada durmamaları için kendi kendine dua ediyordu.

Taşlı ve kızgın nehrin üstündeki köprüyü geçip yukarı saptılar, dalgalı ovaya tırmandılar. Sağ taraflarında güneş doğuyordu. Bir tek oradan görünebilirdi; uzaktaki dağları ve sabah sisiyle küflenmiş gökyüzünü ışıklandırdı. Her şey hareket ediyor, dalgalanıyordu. Zayıf olanlar -yaşlılar ve kadınlar- kötü oldular, mideleri bulandı; çevre o kadar bomboş ve yabancıydı ki birisi ağlamaya başladı. Terk ettikleri altın rengi ve yemyeşil ovaları anımsadılar. Güvenilir ve Tanrı'ya yakın yerleri... Araba tekerleklerinin yanında koşan köpekler bile uzaklaşmıyorlardı. Kuyrukları sarkmış, tüyleri pis ve kabarık, her şeyi huzursuz huzursuz kokluyorlardı.

Sonunda yukarıdan, ovanın içinde dağılmış, birbirinden uzak duran evleri gördüler. Araba durdu ve içinden, ağzında sigarasıyla "İktidar" indi. Listeden soyadlarını okuyarak eliyle gösteriyordu: Chrobak buraya, Wangeluk oraya, Bobol şuraya diye. Kavga etmediler, hayır demediler. "İktidar" ve sigarası Tanrı'nın parmağı gibiydi. Bir düzeni oluşturuyorlardı ve bu düzen, ne olursa olsun, düzensizlikten daha iyiydi.

Evin önüne geldiler. Sağlam görünüyordu. Yalnızca ahır eve bitişikti; gerektiği gibi ayrı değildi. Ufak avlu geniş ve yassı taşlarla döşenmiş, leylak çiçek açmıştı. İnsanlar faytonda oturuyorlardı ve kimse inmek için cesaretini toplayamadı. Bobol, yere tükürüp evin pencerelerine baktı. Ardından

endişeyle kuyuyu aradı ama göremedi. Belki evin arkasındaydı. Sonunda araba gelip yanlarında durdu.

"Haydi," dedi sigaralı adam "Gelin, burası artık size ait."

Kararlı kararlı kapıya yürüdü ama tam önünde biraz tereddüt ettiğini gördüler. İnsanlara bakıp kapıyı çaldı. Kapı açılınca içeri girdi. Geri gelmesini beklediler. Çıkınca azarladı onları:

"Haydi, Ne duruyorsunuz?"

Arabadan yorganlarını ve tencerelerini indirmeye başladılar. İlk olarak içeri Bobol girdi. Tavanı bombeli olan koridor karanlıktı, içinde tanıdık bir inek kokusu vardı. Oradan, sessizliğin içinde ayaklarını yere sürterek odaya girip pencerelerin önünde durdular. Işık gözlerini kamaştırdığı için bir süre görmez olmuşlardı. "İktidar" sigarasını yakıp Almanca bir şeyler söyledi. O zaman iki kadını gördüler; biri gri saçlı ve yaşlıydı, öbürü daha gençti ve kucağında bir çocuk taşıyordu. Yaşlı olana sarılan bir de çocuk vardı.

"Siz bu odada kalın, onlar ötekine gitsinler. Sonra onları almaya gelecekler," dedi "İktidar". Yanlarından geçip yok oldu. Arabanın motor sesini duydular.

Öyle duruyorlarken bir yerden çıkan kedi ortada oturup patilerini yalamaya başladı. İlk önce yaşlı kadın hareket etti; yataktan nevresimleri alıp ikinci odaya geçti; arkasından genç olan ve çocuklar. O zaman Bobol'un hanımı tencerelerini gürültüyle mutfağa yerleştirdi.

Öğlene kadar arabayı boşaltarak eşyalarını eve taşıdılar. Fazla bir şeyleri yoktu. Biraz giysi, dini tablolar, yorganlar, tahta çerçevelerin içindeki fotoğraflar... Çorba pişirmek istediği için Bobol'un hanımı tuhaf ocağı yaktı. Suyu bulamadı. Elinde tencere tüm evi dolaştı ve sonunda Almanlar'ın suyu

dereden aldıklarını düşündü. Cesaretini toplayıp kadınların oturdukları odaya baktı. Onu görünce genç kız ayağa fırladı.

"Su," diyerek Bobol'un hanımı tencereyi gösterdi.

Kız mutfağa doğru yürüyünce yaşlı kadın arkasından hırladı. Alman kız, tereddüt edercesine bir saniye duraksadı ve ocağın yanındaki, Bobol'un pantolonunu astığı manivelayı isteksizce gösterdi. Tencereyi altına koyup duvardan çıkan kolu yukarıdan aşağıya çekiverince su aktı.

"Gel, sen de yemek yap. Ocağı yaktım nasılsa." dedi Bobol'un hanımı.

Alman kadın, patates dolu tenceresini getirip ocağın üstüne yerleştirince, Bobol'un hanımı ona belgelerinde "geçici tahliye" yazdığını, onun için orada fazla kalmayacaklarını, zaten herkesin üçüncü savaştan söz ettiğini açıkladı. Ve Alman kızın gözlerinden yaşlar boşaldı. Sessizce, hıçkırıklarını yutarak. Onu teselli etmenin yolunu bulamayan Bobol'un hanımı dudaklarını ısırarak mutfaktan çıktı.

Tüm yaz boyunca böyle birlikte yaşadılar. Erkekler hemen votka yapmak için aletleri kurdu, bundan sonra içki kaplara ve bidonlara yavaş yavaş süzülmeye başladı. Sıcaklar dayanılmaz olduğu, başka yapacak bir şey bulamadıkları öğle saatlerinde içmeye başlarlardı. Kadınlar hep birlikte sessizce yemek pişirir, ara sıra bir iki laf açarlar, ister istemez birbirlerinin nefret ettikleri dillerinden bir iki kelime öğrenirlerdi. Birbirlerinin adetlerini gizlice izlerlerdi. Ne kadar garipti şu Almanlar. Kahvaltıda tuhaf bir süt çorbası içer, öğle yemeğinde kabuklarıyla patates, biraz peynir ve tereyağı yerlerdi. Pazar günleri tavşan ya da güvercin kesip onunla buğday çorbası yaparlardı. Ana yemek olarak mutlaka makarna ve kavanozlarda sakladıkları komposto vardı. Erkekler samanlıklara gidip Almanların tuhaf makinelerine bakar, hangi işe yaradıklarını,

onlarla ne yapacaklarını bilmezlerdi. Ev duvarının dibinde çömelerek birer votka attıktan sonra bu makine işini akşama kadar tartışırlardı. Sonunda birisi bir akordeon getirir, kadınlar toplanır, danslar başlardı. İlk yazı hiç bitmeyen bir Polonya bayramına çevirdiler. Hiç ayılmayanlar da vardı aralarında. Yapabildikleri tek şey, hayatta kalıp bir yere -herhangi bir yere- geldikleri için sevinmekti. Gelecek belirsiz olduğu için, bu geleceği düşünmemekti. İki sesle şarkı söylemek, dans etmek, çalıların arasına gidip çılgınca sevişmek, orada kalan Almanlar'ın yüzlerine bakmamaktı. Zaten her şey onların yüzünden olmuştu. Bu savaşa onlar başlamışlar ve dünya onlar yüzünden yok olmuştu. Bazen Polonyalılar kendilerini kaybederlerdi ve sallana sallana eve girer, Almanların dini tablolarını indirir, dolapların arkasına doğru fırlatarak camı çerçeveyi indirirlerdi. Aynı çivilere kendi benzer, belki de aynı İsa'ları ve kanayan kalpli Acılı Meryem Ana'larını asarlardı.

Sonbaharda, eğlenmekten yorulmuş, "İktidar" onları tamamen unuttuğu için düş kırıklığına uğramış bir halde, dört yol ağzına bir haç dikmeye karar verdiler. Üstünde de "Tanrı'ya - Polonyalılar'dan" yazdılar.

O yaz kimse çalışmadı. Almanlar hala oralarda olduğu sürece çalışmaya gerek yoktu. Onlara hak ettikleri cezayı verdiler; sonuçta buraya isteyerek gelmemişlerdi, doğudaki geniş tarlalarını bırakıp buraya varmak için iki ay boyunca kendi istekleriyle sürüklenmemişlerdi. Buradaki acayip taş evleri istememişlerdi ki. Alman kadınlar ineklerini sağar, gübreyi attıktan sonra ya tarlalara gider ya da korkmuş ve ezik bir halde, sessizce temizlik yaparlardı. Yeni gelenler onları yalnızca Pazar günleri rahat bıraktıklarından, kadınlar süslenir, hatta beyaz eldivenler giyer, günahkar Alman ruhlarını kurtarmak için kiliseye giderlerdi.

Sonbaharda "İktidar" geldi. Bu sefer Alman kadınlar için. Hazırlanmalarını söyledi. Genç kadın eşyalarını heye-

canla toplarken yaşlı olanı ses çıkarmadan yatakta oturdu. Ertesi sabah evin önüne çıkıp beklediler. Bobol'un hanımı onlara domuz yağı vermişti. Bir oda daha onlara kaldığı için seviniyordu. Sonunda bir adam gelip Almanca kente gitmelerini emretti. Kız arabasını çekerek onları köprüde bekleyen diğer Almanlar'a katıldı ama yaşlı kadın kımıldamadı bile. Mutfağa dönüp porselen bir kase aldı. Çakırkeyif Bobol bu kaseyi elinden almaya çalıştı. Bir müddet öyle itiştiler. Kadının saçları dağıldı ve aylardır ilk kez bağırmaya başladı. Evin önüne çıktı, hala yumruğunu gökyüzüne kaldırarak bağırıyordu.

Durmadan "Ne dedi, ne bağırıyor?" diye soran Bobol "İktidar"dan bir yanıt alamadı.

Almanlar tepelerin öbür tarafında yok olduktan sonra bay "İktidar" geri geldi ve köyün adının artık Einsiedler değil, Pietno olduğunu bildirdi. Bir de yaşlı kadının Bobol'u lanetlediğini söyledi.

"Sana lanet etti. Bir sürü saçma laf işte... Toprağın verimsiz olsun, sen yalnız kal, her türlü hastalık sana bulaşsın, hayvanların ölsün, ağaçların meyve vermesin, yaylalarını ateş alıp tarlalarına sel bassın istedi..." diyerek "İktidar" yeni sigarasını elindeki izmaritten yakıverdi. "Ama bunlara yalnızca aptallar inanır."

KALAYLI TABAK

Marta'nın bir sürü kırık dökük eşyası vardı. Tek fincanlar, vaktiyle üzerindeki altın yapraklar olduğunu tahmin edebildiğim, deseni silik altlıklar, uyduruk tel kulp takılmış metal kupalar, minesi çıkmış perçinli tencereler, üstünde gama işareti olan kocaman bir çatal ve binlerce kez bilene bilene artık çubuklara benzeyen bıçaklar. Onları her baharda bahçede çalışırken toprakta bulduğunu, yıkayıp külle temizledikten sonra da çekmecelere yerleştirdiğini tahmin ederdim. Bu tahminim doğruysa, Marta kap kacak konusunda kendi kendine yetiyor demekti. Bizim toprağımız da böyle tuhaf eşyalar doğururdu. Ancak biz onlara saygısızca davranır, herkes gibi yeni, parlak, etiketin altındaki yapıştırıcının izlerini taşıyan, yüzeyin kusursuz saflığının ve ışığın cesur parlamasının verdiği bir garantisi olan eşyaları tercih ederdik. Uzaktaki fabrikaların metalik kokusunun kalıntılarını...

Marta'nın eşyalarını istemezdim. Ne insan bedeniyle yapılan gece güreşi sırasında içlerindeki kuş tüyünün halsizce

gezindiği ağır yastıklarını, ne de insana moral veren Almanca, "Wo Mutters Hände liebend walten, da bleibt das Glück im Haus erhalten" ya da "Eigner Herd ist Goldes wert" yazılarının nakış edildiği, renkleri gitmiş kilimlerini arzu ederdim.

Bir tek ağır, kalaylı bir tabağa düşkündüm. Kenarında, parmakların dokunuşuyla birçok yeri silinmiş geometrik bir kabartma vardı. Ellerken, tabağa bakmadan üstündeki işaretleri anlama keyfini çıkarırdım. Süs, sanki eski Yunan tarzı ya da art déco idi. Daireleri ve dikdörtgenleri birbirine bağlayan haçlar, artı işaretleri gibi, işlemdeki sayıları değiştirmeden onları birbiriyle toplardı. Birçok yerde altın mat kaplaması dökülmüş, gri metal açıkta kalmıştı.

Yazın Marta bu tabağa meyve, kışın ceviz koyardı. Tabak muşambayla örtülü masasının tam ortasında boy gösterirdi. Marta'nın tüm bu özürlü eşyalarının arasında bir tek onun dikkat çekme gücü vardı. Diğerlerine ancak acınabilirdi.

DADI

Alman bir dadım vardı. Adı Gertruda Nietsche'ydi. Fare gibi küçük ve hareketliydi; ampullerden güneşe kadar, her türlü ışığı birkaç kez yansıtan kalın gözlükler takardı. Yalnızca birkaç Lehçe sözcük bilir, onları da bir tek annemle konuşurken kullanırdı. Benimle düşünebildiği dilde konuşurdu, yani Almanca. Yüzünü, sevimli ve beceriksiz hareketlerini, kazaklarının dokunuşunu ve kakao kokusunu anımsıyorum. Ama sözlerini unuttum. O günlerde sahiplendiğim herhangi bir dil yoktu, dil bekareti yaşıyordum; ne Lehçe ne de Almanca sözcüklere ihtiyacım vardı. Dadımın ana dili diğer insanlara yabancı gelirdi, hatta nefret uyandırırdı (ne de olsa savaş biteli henüz yirmi sene olmuştu). Benimle bu dilde konuşur, şarkı söyler, beni azarlardı. Beni tahta bir arabanın içine koyar, göllerdeki bentlerden buranın gerçek sakinleri ve aynı zamanda onun akrabaları olan Kampalar'ı ziyarete giderdik. Orada da, süslü püslü evlerinde, hiç bitmeyen sohbetlere dalardık. Ben, elbette, sessizce katılırdım.

Ben sohbetler boyunca örtüyle kaplı yataktaki yastıklara yaslanarak otururken Gertruda ile Kampa'nın hanımı fincanlarıyla çın çın sesler çıkarırlardı. Sonra dadım beni kucağına alırdı. O sırada gözlüklerinde yansıyor olmalıydım. Ama bunu hatırlamıyorum. O zaman daha kendi yansımalarım yoktu, aynalar için yaşamıyordum.

Gertruda'dan dolayı Almanca bildiğimi, bu dilin, Lehçe kırıntılarının içinde, içimde bir yerde ve okuduğum kitapların altında saklandığını ya da alfabe kitabındaki Ala ile As [1] arasında beklediğini umuyorum hala. Dilin tamamını bilmesem de, derdimi anlatacak en önemli sözcükleri bildiğimi... Bu dilin, kitaplara ve sıkıcı derslere gerek duymadan, içimde ortaya çıkacağı günü bekliyorum. Birdenbire, beklenmedik biçimde, sözcükleri anlamaya, hatta- hem dudaklarım hem de dilim farklı biçimler almaya alıştığı için biraz zorlanarak- konuşmaya başlayacağım. Biri Gertruda gibi üzerime eğilip beni beslese ve sevse, Almanca'yı anlayacağımdan eminim. Bana pencerenin öbür tarafındaki parkı göstererek, büyüklerin çocuklara hep sordukları aptalca soruları sorsa. "Bu ne? Kim geliyor? Anne nerede?" Yüzünün özgün şeklini keşfeden ellerimi yanaklarında gezdirmeme sevgiyle izin verse. Uyumadan önce son, uyandığımda da ilk gördüğüm kişi olsa...

Kampalar'ın evinde ilk kez kendimle ilgili görsel bir hatıram oldu. Bir yaş civarında olmalıydım; artık oturuyordum. Birkaç sene sonra, ilkokuldayken resimlerimi çekecek olan gezici fotoğrafçıydı herhalde. Gertruda'yı eğlendirerek ikna etmiş olmalıydı. Çünkü Gertruda beni soyup, Bay Kampa'nın verdiği beyaz kürkün üstüne oturtmuş. Eminim ki oyuncak olarak bana tencere kapağı verdikleri için bağırarak karşı çıktım. Bu kapağın çıplak göbeğime dokunması, ayaklı lambanın ışığı ve makinenin bana bakan gözü ile üstümde biriken dikkat, ayaklarımın üstünde beceriksizce sallanarak ilk kez

kendimin dışına çıkarak kendime bu objektifin soğuk, kayıtsız ve uzak gözüyle bakmamı sağladı. Bundan sonra aynı göz ve aynı ilgisizlikle elimin hareketlerini, göz kapağımın titreyişini, odanın havasızlığını ve yarım yamalak ve uyduruk da olsalar tüm düşüncelerimi kaydedecekti. Bu görme, içinden baktığım, ama dışımdaki bir yer olarak bundan sonra daha sık karşıma çıkacak ve beni değiştirmeye başlayacaktı. Çünkü kim olduğumdan, merkezimin nerede saklandığından, diğer her şeyin ayak uydurması gereken noktanın nerede yittiğinden emin olamayacaktım artık. Aynı şeyleri hep farklı görecektim. Önce tüm bunların içinde yitip giderken ümitsizliğe kapılacaktım. Panik içinde kalıcılığı arayacaktım. Sonunda, kalıcılığın var olduğunu, ancak benden çok uzakta kaldığını anlayacaktım. Kendimin ise bir dere ya da Nowa Ruda'daki renkleri değişken nehir olduğumu... Kendimle ilgili söyleyebildiğim tek şey ise, zaman ve mekanın içinde akıp gittiğim olacaktı. Ve bu zamanın ve mekanın özelliklerinin bende birikmesinden başka bir şey olmadığımı kavrayacaktım.

Bu durumun tek yararı, değişik noktalardan görünen dünyaların gerçekten farklı dünyalar olmasıdır. Yani, ne kadar çok dünya görebilirsem, o kadar çok dünyada yaşayabilirdim.

[1] İlkokulda çocukların ilk okuma kitaplarındaki kahramanların isimleri (Ç.N.)

BIÇAKÇILARIN İLAHİSİ

Bütün dünyanın nafileliği
Kutsasın bomboş rahimleri
Aziz olsun her dölsüzlük,
Her çürüme ve her yıkım

Aziz olsun verimsiz kış
Cevizin kabuğu, boş
Ağacın şeklini saklayan meşale, yanmış
Taşa düşen tohumlar
Kör bıçaklar
Ve kuru dereler kutsanmış
Yavrularını yiyen hayvan
Yumurtalarını yiyen kuş
Barışın başlangıcı olan savaş
Tokluğun başlangıcı olan açlık
Yaşlılık da aziz olsun, ölümün şafağı da
Bedende tutsak kalmış zaman da
Ölüm, beklenmedik, ani
Ölüm, bir yol gibi ince, kavisli
Çalışmak, sonuç alamadan, beyhude
Çabalamak, değiştiremeden tek şeyi bile
Yollara düşmek, varamamak hiçbir yere
Konuşmak, sessiz kalmak, o bile

GANİMET

Zaman geçtikçe Alman evleri, eşyalarını daha büyük bir hevesle vermeye başladılar onlara. Tencereler, tabaklar, kulplu bardaklar, çarşaflar, hatta yepyeni görünen, pek şık giysiler... Bazen basit tahta oyuncaklar bulur, hemen çocuklarına verirlerdi; savaş yıllarından sonra hazine sayılırdı bunlar. Mahzenler reçel kavanozlarıyla ve elma şarabıyla doluydu. Ya da şekerde saklanan ve dikkatsiz parmakları lekeleyen, mürekkep gibi suyuyla yaban mersini. Ya da tadını hiç beğenmedikleri, sirkeye daldırılmış sarı kabak parçaları ve yenibahar taneleriyle karışık mantar turşusu... Her geçen günle daha da somurtuk olan Bobol, mahzende yepyeni bir tabut buldu.

Almanlar mutfak dolaplarında baharatlarını, tuzluklarını, şişelerin dibinde yağ kalıntılarını, yapay porselenden yapılmış bulgur, şeker ve kahve kutularını bırakıp gitmişlerdi. Pencerelerde tüllerini, mutfakta, sac üzerindeki ütülerini, duvarda tablolarını... Çekmecelerde eski faturalarını, satış ve

kira sözleşmelerini, vaftiz fotoğrafları ve mektuplarını da. Bazı evlerde kitaplar da vardı, ama ikna güçlerini yitirmişlerdi artık- çünkü dünyanın söylemi değişmişti.

Çatıda çocuk arabaları, sararmış gazete yığınları ve Noel süslerinin saklandığı bavullar kaldı. Mutfaklarda ve yatak odalarında hala yabancı bir koku vardı. Özellikle çamaşır dolaplarının ve çekmecelerin içinden çıkıp yayılıyordu. Kadınlar çekinerek bu çamaşırları tek tek çıkarırlardı. Yabancı, tuhaf ve komik gelirdi bu giysiler onlara, şaşırırlardı. Sonunda elbiseleri ve takımları deneme yürekliliğini buldular. Bazı kumaşların cinsini dahi bilmiyorlardı. Aynanın önünde dururken gayri ihtiyari ellerini ceplere sokar, buruşuk mendiller, şeker kağıtları, geçersiz paralar bulurlardı. Kadınların tüm bu kimsenin fark etmediği dolapları, gözden kaçan çekmeceleri ve dökülen süt dişlerinin ya da kesilmiş saç tutamlarının gizlendiği ayakkabı kutularını bulmak için özel yetenekleri vardı. Sonra parmaklarını tabaklardaki kabartmaların üstünde gezdirerek, onların yabancı, mavi düzenine şaşarlardı. Duvardaki manivelalı aletin ne işe yaradığını anlamadıkları gibi, dolaptaki seramik çekmecelerin üzerindeki yazıları da anlamıyorlardı.

Bazen birileri mahzeni temizlerken ya da bahçede çalışırken özel eşyalar bulurdu. Porselen dolu bir sandık, paraların saklandığı bir kavanoz ya da muşambaya sarılmış, gümüş kaplı çatallar. Haberler hemen köye, hatta tüm bölgeye yayılır, herkes Almanlar'ın diğer ganimetlerini bulmak için ümitlenirdi. Bu hazine avlarında büyülü bir şeyler vardı sanki. Toprağın derinliklerindeki yabancı ve tehlikeli bir bitkinin tohumlarını aramak gibiydiler. Sanki bu bitki ileride büyüyüp kazandıkları her şeyi ellerinden alacak ve onları tekrar gurbete gönderecekti.

Bazıları böyle hatırı sayılır hazinelere kondular da...

Muhtemelen pek de şans eseri olmayarak... İsteyen anlattıkları hikayelere inanabilir tabi... Hikaye hep şöyle gelişirdi. Bir gün evin temellerini kazarken kürek şans eseri metal bir sandığa çarparak çınlardı. Ya da aynı şekilde, kazmayla tarlalara çıkılarak kocaman ağaçlardan birinin altı veya tek başına duran şu şapellerden birinin çevresi olurdu kazılan yer. İçine kazara göz atılan eski kuyuları da unutmamak gerekir.

Onun için ilk sene Pietno'daki köylüler tarlalarına hiçbir şey dikmediler; herkes ganimetleri aramaya gitti. Yalnızca kadınlar turp ve lahana yetiştirdikleri bostanlarda çalıştılar.

Sabaha doğru, daha hava aydınlanmadan, yola çıkardı erkekler. Ellerinde kazmalar, kürekler, omuzlarında halatlarla, işe gidiyor gibiydiler. Bazen çiftler ya da küçük gruplar halinde kuyulara inerlerdi. Kuyularda değişik şeyler vardı. Birisi bir kuyudaki duvarda, içinde yüz bıçak saklı bir sandık bulduktan sonra - aslında kutuda yalnızca bıçak ağızları kalmıştı, tahta saplar gri toza dönüşmüştü çünkü- insanlar topraktaki en ufak deliği dahi didik didik aramaya başladılar. O dönemde çocuklarının geleceğini düşünen akıllı babalar oğullarına ganimet aramayı öğrettiler; bu en iyi meslekti çünkü.

Yıllar sonra torunları da hala bu ganimetleri arıyorlardı. Pazardaki Ruslar'dan metal detektörü satın alıp, toprağı kocaman merceklerle incelercesine, bellerine kadar gelen otların arasında dolaşırlardı. Öğleden sonra bakkal dükkanının önünde ellerinde birayla çömelir, bir Alman otobüsünün gene yolda durduğunu, kilisenin arkasındaki bodur çalıların arasında bazı Almanlar'ın gezdiğini anlatırlardı. Birisi bu Almanlar'ı bir gece önce görmüş; fenerlerini yakıp birbirleriyle heyecanlı, gizemli fısıltılarla konuşuyorlarmış. Sabah oralarda hep yeni kazılmış çukurlar kalırdı.

Yaşlı Poploch en büyük ganimetçiydi. Mantar arayan insanlar gibi o da değerli eşyaları arardı.

Poplochlar'ın evinde her türlü ganimet bulunabilirdi- pirinç tencereler, tabaklar, porselen, ne içmek için olduğu belirsiz minnacık fincanlar... Evdeki her türlü eşya ganimetti. Çürüyerek bozulmaya mahkum her şey ise maalesef satın alınmalıydı.

Poploch acele etmeden ormanlarda ve tarlalarda gezer, gökyüzüne bakar, sanki koklayarak ertesi gün havanın nasıl olacağını anlamaya çalışırdı. Sonra birdenbire tarla sınırındaki taşlara yanaşıp çevrelerinde döner, gebe koyunlar gibi onlara dokunur, sonra kazmayla küreğini almak için hızlıca evine dönerdi. Bu taşların altında ya çatal bıçak sandıkları ya da Nazilerin madalyalarıyla dolu tencereler bulurdu. Poploch hayatında iki-üç kez silah da bulmuştu. Onları eve alıp temizledikten sonra, çenelerini kapalı tutmaları için karısını ve kızını uyardı, silahları çatıda saklayıverdi. Başının üstünde bir silahla kendini daha çok güvende hissediyordu. Ara sıra Walbrzych'e gidip Alman pullarıyla dolu bir kutudan çıkardığı birkaç örneği satardı. Ya da bir eskiciye, hiçbir işe yaramayacak gibi görünen eşyalar, örneğin telli gözlükler satardı.

Ancak gerçekten değerli bir hazine bulduğu zaman ne olduğunu anlayamadı. Demirle kaplı tahta bir sandığın içindeki açık renkli metalden yapılmış çanak seti hakkında ne düşünebilirdi ki! Hepsinden yirmi dört adet vardı; ufak tefek tabaklar, kulplu bardaklar, çatallar, bıçaklar, kaşıklar ve çay kaşıklarının yanında tahta saplı tencereler... Çok sağlam oldukları için -bunların dibi hiç tutmazdı- Poploch'un hanımı onlarda süt kaynatırdı. Bütün bu eşyaları odadaki dolaba koydular; hepsi yıllar boyunca, Sıkıyönetim Dönemi'ne kadar sessizlikte bekledi. O zaman kentleri ve köyleri dolaşan mobilya satıcısı süt tencerelerini gördü. Dibinde bir işaret aradı, ama bulup bulmadığına dair bir şey söylemedi. O zaman Poploch

ona bütün takımın durduğu dolabı gösterdi ve satıcı birden sessizleşti. Sonra kendiliğinden onlara çok büyük miktarda para teklif etti. Pazarlık bile etmediler. Yalnızca kızları, çanakların geceleri odayı dolduran gümüş ışıltısından ayrılacağı için üzüldü. Ama sonunda aldıkları parayla hem kendine Nowa Ruda'da bir daire satın aldı hem de işyerinin düzenlediği üç günlük Roma gezisine katıldı. Çünkü Krysia Poploch ölmeden önce Papa'yı görmeyi isterdi. Kimin ölümünden söz ettiği -kendisinin mi, Papa'nın mı- belli değildi.

İnsanın gözleri röntgen aleti gibi olsaydı toprağa baktığında içinde neler görürdü? Toprağın bedeninin derinliklerinde... Taştan kemikler, iç organların killi kalıntıları, granit karaciğerler, kum taşı kalpler, yeraltı nehirlerinden bağırsaklar görürdü. Ve yabancı nesneleri, mermi kırıntılarını ya da protezlere benzeyen, toprakta gömülmüş ganimetleri.

YILDIZ ÇİÇEKLERİ

Marta yıldız çiçeklerinin içinde oturuyordu. Başını gördüm. Elimi salladım, ama beni görmedi. Çiçeklerin yapraklarını karıştırıyordu; belki onları bağlıyor, belki de üzerinden salyangozları alıyordu. Onları ilkbaharda dikip, neredeyse ravent köküne baktığı gibi bakıyordu. Ağustos'ta çiçek açtılar. İnsanın, onların birbirine eşit boyuttaki yapraklarını sayası geliyordu. Bu düzen ve simetri nereden çıkmıştı acaba? Marta yıldız çiçeklerini hep, büyüklerden çok çocukların beğendiklerini söylerdi. Neden? Onu kimse bilemez. "Büyükler gülleri tercih ederler." derdi. "Güllerin davranışlarını tahmin edemezler çünkü..."

Marta kadar yaşlı olmak isterdim. Yaşlılık her yerde aynıdır. Uzun sabahlar, evlerin damlarının üzerindeki yapış yapış, hareketsiz bir güneşle beraber uzayan öğleden sonraları, uyuşuk televizyon dizileri, kapalı perdeler... Bakkal serüveni-yemekte anlatılan büyük bir olay, itinayla yıkanan bulaşıklar,

haftada iki kez parka gidip güvercinlere atmak için masadan naylon poşetlere toplanan ekmek kırıntıları... Gece dökülmüş kroton yaprağının sapındaki yaranın incelenmesi, çiçeğin kadifeli yapraklarından bitlerin ayıklanması ve örtünün düzeltilmesi, bahçedeki pancara, ne kadar büyüdü diye hayran kalıp, sakin sakin radyonun dinlenmesi, ertesi gün yapılacak düğme seçimi için plan yapılması. Elektrik faturasının dert edilmesi, postacının zikzak gezinmelerinin takibi. Mutfak penceresinden gökyüzünü izleyerek güneşin her adımından haberdar olunması. Boş olmadığından emin olmak için, buzdolabını titizlikle açılması. Takvimin yapraklarının dikkatlice koparılıp çekmecede saklanması. Eski gazetelerin biriktirilmesi. Eskimekten artık rengi anlaşılmayan, dar ya da bol elbiselerin arasına naftalin konulması.

Sonra yaşlanmayı değil, bu hali özlediğimi düşündüm. Belki onu ancak yaşlanınca hissedebiliriz. Hareket etmemeyi; edilirse de yavaş yavaş kımıldamayı, sanki amaç faaliyetin sonucu değil, sadece hareket, sadece hareketin ritim ve melodisiymiş gibi... Zamanın dalgalanmasını izleyerek yavaşça ilerlemeyi, bu zamanın üstünde akıma karşı çıkma cesaretini bulmamayı. Sanki gerçekte arzu edilen bir şeyin saf reklamıymış gibi, zamana aldırmamayı. Hiç bir şey yapmamayı. Odadaki saatin vuruşlarını, pencereye konan güvercinlerin ayak seslerini, kalbin vuruşlarını saymayı. Ve hemen bunların hepsini unutmayı. Özlememeyi ve istememeyi. Belki sadece bayramları beklemeyi; ne de olsa onun için yaratılmışlar. Yutkunarak, salyanın gırtlaktan bir "derinliğe" indiğini hissetmeyi. Parmak ucuyla eldeki deriye dokunup, buzdağı gibi pürüzsüz olduğunu anlamayı. Dişlerin arasından marul parçasını dille çıkarıp, yeniden yemek yermişçesine onu tekrar çiğnemeyi. Kendi dizlerine sarılmayı. Sıkılana kadar titizlikle, baştan sona, bir anıya dalıp uyuklamayı özlüyordum.

Martanın dik gri saçları, çiçeklerin kafalarının arasından gözüktü. Kımıldamadı; belki Marta Temmuz'un son sıcaklarını hareketsizliğiyle yeneceğini düşünmüştü. Belki de çiçeklerin taçyapraklarını sayıyordu. Belki onların güzelliği onu hayran bırakmıştı. Birdenbire, çok kısa bir anın içinde, onun ne düşündüğünü hissettim. Bu düşünce gelip aklıma girdi, benimkilerini dağıtıp aralarından geçti ve patlatıverdi. Ardından yok oldu. Şaşkın, elim havada, öylece kaldım.

"En güzel çiçekler salyangozların çiğnedikleri oluyor. En az mükemmel olanlar en güzel," diye düşündü Marta.

ÖLÜM MELEĞİ DOLMASI

3 büyük ölüm meleği mantarının şapkası
50 gram kuru ölüm meleği,
bir avuç kuru üzüm
1 soğan
1 demet maydanoz
1 yumurta
1 yumurta sarısı
galeta unu, tuz, kara biber

Bir kabın içinde yağda kızartılmış soğana daha önce ıslatılmış ve kuşbaşı doğranmış kuru mantarlar, bir yumurta sarısı, doğranmış maydanoz ve tuzla biber eklenir. Mantarların şapkaları ilk önce çırpılmış yumurtaya, sonra galeta ununa bandırılıp,altın rengini alıncaya kadar kızartılır. Hazırlanan harçla doldurulan mantar şapkaları fırında pişirilir.

KADIN İLE ERKEK

Savaş biter bitmez bu taraflara yerleştiler. Birbirlerine aşık oldular; boş evler, boş sokaklar ve boş kalpler her türlü aşka açıktı. Daha hiçbir şey yoktu, yaşam yeni kuruluyordu, trenler kafalarına göre geziyor, ara sıra geceleri birisi ateş ediyor, kırık vitrinlerin üstünde asılı levhalardaki yazılar anlaşılmıyordu.

Kadının ince ve bakımlı, savaşın bile yıpratamadığı elleri eczanede, ilaç şişelerinin arasında iş buldu. İlk aylarda Almanca etiketleri kapatıp ilaçların Lehçe adlarını yazıyordu. İnsanlar ona Sayın Mastır derlerdi. [1] Erkek, dizine kadar gelen parlak çizmeleriyle, madeni canlandırmakla görevlendirildi. Tanışalı iki ay olmuştu, evlendiler. Devletten bir ev aldılar; meydandaki boşaltılmış dairelerden aldıkları mobilyalarla döşediler. Maun ağacından yapılmış süslü mutfak dolabı, ağır çerçeveli kocaman tablolar, kadının ocakta yaktığı kağıt ve fotoğraflarla dolu çalışma masası, kaygan kollu koltuklar... Evleriyle gurur duyarlardı. Hep onun gibi bir ev düşlemişlerdi

çünkü. Giriş kapısındaki renkli vitrayın ışık verdiği, sağlam kenarlı dar merdiven, fazla ağır oldukları için yağmalanmaktan kurtulan aynalarla dolu koridor, fayansla döşenmiş büyük ve serin mutfak. Çinilerde köy manzaraları vardı-lacivert peyzajın içinde duran değirmen, göl kenarındaki evler, patikalarla çizik çizik olmuş tepeler. Aynı motif, bazı çinilerde yinelenerek kendi düzenini oluşturuyordu. Her eşyanın, akrep şeklindeki mermer kağıt tutucusunun bile, kendi yeri vardı.

Ondan sonra hep hoş görünümlü şeylere merak sardılar. Güzel apartmanlar, son moda giysiler. Savaşın eski püskülerinden ve omuzlara asılan, bezden yapılmış sırt çantalarından o kadar farklıydılar ki! Bir şey daha vardı kadınla erkeğin yaşamlarında. Öğleden sonraları bakımsız bahçelere gidip, isimlerini bilmedikleri çiçekleri köküyle sökerlerdi. Bahçelerini bunlarla tıka basa doldurdular. Akşam kağıt oynarken, oyunu yarıda kesip yatağa, aşka gömüldükleri zaman ortalık çiçek kokardı.

Erkek hızla terfi etti, madenden, şehirdeki en büyük kuruluş olan Blachobyt fabrikasına geçti. Kadın eczane müdürü oldu. Wroclaw ve Swidnica'ya alışverişe giderlerdi. Kentte boy göstererek çevreyi görmek için sık sık yürüyüşe çıkarlardı.

Yüzlerine bir parlaklık vererek onlara aziz görünü sağlayan açık renkli, modern ve temiz giysiler giyip yürürlerdi. Onlara bakanın, haç çıkarıp bu çiftin önünde, kaldırımın tam ortasında diz çökesi gelirdi.

Önce çocuk istemediler. Dikkat ederlerdi; hatta kendini kaptırıp hemen çocuk yapan çiftlerden üstün hissederlerdi kendilerini. Böyle bir hayat onlara çok sıradan gelirdi. Dünyaya çocuk getirmek, sonra her şeyin tekdüzeleşmesini izlemek... Mutfaktaki süt ve sidik kokusu, banyoda asılı bezler, odadaki yeni mobilya; bütün şıklığıyla bir ütü masası... Dana

eti almak için kuyrukta beklemek, doktora gitmek, yeni çıkan dişleri dert etmek gerekirdi. Erkek kadının kulağına "Biz böyle iyiyiz," diye fısıldar, kadın da onun, hiç sorgulamadığı yara izleriyle dolu göğsüne sıkı sarılıp "Sana olan sevgimi nasıl paylaşabilirim ki," diye yanıtlardı. "O zaman bölünmüş olurduk; birbirimiz dışında, başka birini sevmemiz gerekirdi. Bu sevgi bizim zamanımızı, dikkatimizi ve kalbimizi alırdı." Onun için yataklarının başucunda prezervatif paketleri, banyoda çalkalama aleti duruyordu; yaşamı kontrol altında tuttuklarının açık kanıtları. Serbest, gerçekten serbest yaşarlardı. Kentte araba alan ilk ailelerden biriydiler. Onunla Klodzko, hatta Wroclaw'a tiyatroya, veya yeni takım elbise ya da fırfırlı etek diktirmek için terziye giderlerdi. Üzücü bir şekilde yaşlanan diğer çiftler onlara çocuklarını sorunca birlikte, "Bu huzursuz zamanlarda, bize ait olmayan bu topraklarda, savaşın karabasanından ve kampları anlatan filmlerden sonra çocuklara ne gerek var?" diye yanıtlarlardı.

Ama yaşam farklıdır. Öyle ya da böyle, çocukların tohumları vardı içlerinde; çünkü kadınla erkeğin bedenleri bu soruları ve bu savaşı hiçe sayıyordu. Her ay kadının yumurtalıklarında tam olmayan, yarım yaratılmış varlıklar doğar, erkeğin organlarında milyonlarca yaşam kaynardı. Bazen onların rahmin içinde birleştiği de olurdu, ama kadın bunları beslemek, bunlara bakmak istemediği için gizemli biçimde ölürler, kan şelaleleriyle akıp giderlerdi. Kadın da dünyanın onun istencine bağlı olduğuna inanırdı; bir şey istenmez ise gerçekleşmeyeceğine, istenirse de gerçekleşeceğine inanırdı.

O günlerde zaman, cıvanın sıvı özelliğini taşırdı. Her gün kente yabancılar gelir, boşaltılmış evlere gönderilirlerdi. Kent insansız yaşayamazdı. Çalışmak isteyen herkese iş vardı. Okullara öğretmenler, dükkanlara satıcılar gerekiyordu; madenler madenci, belediyeler memur için yalvarırdı. Depo, rampa, bina, meydandaki apartmanlar, makine için yedek

parça üreten fabrikalar ve keten dokuma fabrikaları ile birlikte Blachobyt kuruldu. Her gün gelen trenden buruşmuş işçiler iner, belediye koridorlarını doldurarak bekler, sonra, kağıtlarıyla birlikte lojmanlarına gönderilirlerdi. Onlarla başa çıkmak zordu; yeni gelenlerin şiveleri hep farklıydı. Ya Poznanlılar'ın ritmik konuşması, ya dağlıların kulağa kaba gelen sert lehçeleri, ya da adama çocukluğunu hatırlatan doğu sınırındaki melodik sözcükler duyulurdu.

Bir gün oturdukları daireye iki kadın taşındı. (Erkek belediyeyi aradığında ona "geçici olarak" dediler.) Kadınlar batıdan gelmişti, çalışma kampından. Aileleri kaybolmuştu. Kadınların kamptan çıkıp normal bir yaşam sürmek için Polonya'ya geldiklerini biliyorlardı. Onun için şarap içtikleri akşam yemeğinde yüzleri ciddiydi. Onları fazla rahat, ya da -Tanrı korusun- cesur bir kıyafetle rencide etmemek için koyu renkli bir elbise giydi kadın.

Ama onlar, sonradan öğrendikleri üzere ikiz kardeşler, gayet iyi görünüyorlardı. Belki kısa kesilmiş saçları ve yaşlı insanlarda rastlanan bozuk dişleri kötü şeyleri çağrıştırabilirdi, bir de bedenlerinin aşırı inceliği... İkisi de kamptaki çizgili üniformalarından yapılmış takımlar giyiyorlardı; diz üstü dar etekleri, deri kemerli ceketleri vardı. Parlattıkları postalları güneşi yansıtıyordu. Yavaş uzayan, ortadan ayrılmış kısacık jöleli saçları onları triko giyen ve telin üstünde yürüyen sirk cambazlarına benzetiyordu. Aynıydılar.

Kadın onları mukavvadan yapılmış bavullarıyla eve girerken izledi. Zarafetlerine hayret etti. Birincisinin ismi Lili'ydi, öbürününki de ona benzer bir şey. Akşamüstü kadınla erkek oturup, başlarına gelen felaketlerin öykülerini dinlemek zorunda kalacaklarını düşünüyorlardı; ama kadınlar hiç ezilmiş ya da korkmuş gibi görünmüyorlardı. Durmadan espri yaptılar. Yanmış yüzlerindeki kırmızı ruj parlıyordu. Kadın onların

bu kadar cilveli olmalarından rahatsız oldu. Sanki bir geziden dönmüş gibiydiler. Kamp üniformalarından bozarak hazırladıkları kıyafetlere ince bedenlerine çok yakışan Fransız pilileri de yapmış olduklarını fark etti.

Sonra, kadın dikiş makinesini kullanmalarına izin verince -belki minnettarlık duygusuna, belki de yakınlaşma isteğine kapılıp- gömleklerindeki düğmeleri açarak ona derilerini gösterdiler. Her yerde yara izleri vardı.

"Deneyler" dediler. "Bizimle deneyler yaptılar."

"Ortak bir ruhumuzun olduğunu düşünüyorlardı." dedi öbürü. Güldüler.

Kadın rahatsız oldu, ne diyeceğini bilemedi.

Bir ay boyunca kaldılar evlerinde. Kilo alıp balıketi oldular. Belediyeye gidip iş bulmaya çalışıyorlardı. Akşamları kadınla erkek, onların hızlı ve kopuk, yalnızca ikizlerde görülen telgraf gibi konuşmalarından parçalar duyuyorlardı. Kadınlardan biri -belki de ikisi, sesleri aynıydı çünkü- uyurken çığlık atıyordu; Sonunda Varşova'ya, duvarlara astıkları ilanlar ve Kızıl Haç aracığıyla ailelerini aramaya gittiler.

Ve ev yine kadınla erkeğe kaldı. İyi marka bir Alman piyano aldılar; akort ettirmeleri bile gerekmedi. Yalnızca bir tuş, bir do tuşu ölüydü ve onun yüzünden her melodi sakattı, bu boş ses erkeği rahatsız ederdi. Kadın, etiket yapıştırmaktan yorulmuş parmaklarını rahatlatmak için çalardı.

Her şey güzeldi. Yalnızca bir şeyi yüksek sesle, fazla söylememeye dikkat etmek gerekiyordu. Yorum yapmamak, yargılamamak, fazla duymamak ve görmemek... Bu beraberlikte, bu ev, piyano ve bahçedeki çiçeklerle birlikte kolaydı.

Bir gün her şey tuhaflaşmaya başladı. Onları uyarmadan. Bir sabah her şey sahte oldu, karardı. Toplam birkaç sa-

at sürdü; bir gün ve rahat uykudan uzak iki gece boyunca. Belki basınç düşmüş, belki de güneşte yalnızca astrologların ve hükümetin bildiği bir patlama olmuştu.

Bundan sonra gün boyu yaptıklarını unutmaya başladılar. Günler birbirine benzemeye başladı, Lili ve ikiz kardeşi gibi. Zamanın akışı yalnızca banyoda yükselen kirli çamaşırların yığınlarından anlaşılıyordu. Çalışma hayatı fedakarlık gerektirirdi. Erkek bakanlığa ya da Silezya'ya makine kurmaya, ya da antrasiti işleme teknolojilerini tartışmak için sonu gelmez konferanslara ve siyasi kurslara gitmeye başladı. Kadın, savaşın bozduklarını sonuna kadar onarabilmek ve her ilaca yeni Lehçe isim verebilmek için eczacılık fakültesine girdi.

Kadının yumurtalığında erik büyüklüğünde bir ur buldular. "Işın tedavisi lazım. Sonra belki ameliyat gerekebilir," dediler. Kendini bu urla o kadar zavallı, o kadar özürlü hissetti ki olmayan çocuklarını düşündü. Bir çocuk istediğini... İş gezisine çıkan kocasının elbisesini katlar, gömleklerini ütülerdi. Dudakları sımsıkı kapalı... Erkek hiçbir şey görmezdi. Kadın ise tek başına Wroclaw'a gidip, yorgun argın geri dönerdi. Stalin'in ölümünden sonra karların eridiğini söylemelerine karşın evleri sürekli soğuktu, sanki odalara durmadan kar yağıyormuş gibi.

Bir gün açık verandada oturup sigara içerek güneşte ısınıyordu kadın. Yolda yürüyen o çocuğu gördü. Başka bir dünyadan gelmiş gibiydi. Omuzlara düşen uzun saçları, diz üstü deri ceketi ve askeri sırt çantası vardı. Kadının bakışını üzerinde hissetmiş olmalıydı, çünkü duvarın kenarında durakladı. Bir an şöyle bir bakıştılar ve çocuk yürümeye devam etti. Kadın sigarasından bir nefes aldı. Birkaç dakika sonra oğlan gene duvarın dibindeydi; bahçe kapısına yaklaştı.

"Bahçenizi kazabilirim,"dedi.

Kadın huzursuzca ayağa kalktı.

"Efendim?"

"Bahçenizi kazabilirim," diyerek gülümsedi. Kıza benziyordu. On sekiz yaşlarındaydı.

Kadın kabul etti. Tırmığın yerini gösterdi ve çocuğun ceketini çıkarıp kazağının kollarını sıvadığını gördü. Oğlan sistemli çalışıyordu; katmanları çevirince kırmızı ve yağlı toprak güneşte parlıyordu.

Kadın mutfağa gidip kendine çay yaptı. Takvimin yapraklarını karıştırdı. Pencereye yaklaşınca oğlanın duvarda oturup sigara içtiğini gördü. Onu görünce oğlan el salladı. Kadın mutfaktaki karanlığın içine çekildi.

Çalışma bitince onu yemeğe davet etti. Dolaba yaslanıp çorba içen çocuğu izledi. Yüzü pürüzsüzdü. Sanki daha tıraş olmaya başlamamış gibi.

"Galiba Çekoslovakya sınırını açmışlar," dedi oğlan. "Avusturya'ya, oradan da Roma'ya gidiyorum."

Kadın şaşırınca gözlerini kırptı

"Nerelisin?"

Çocuk gülerek parmağıyla tabağı ittirdi.

"Biraz daha alabilir miyim? Bu hayatımda içtiğim en lezzetli çorbaydı."

Kadın kızardığını fark etti. Tabağa çorba koyup masaya oturdu.

"Eee?"

"Savaş yaşamımı alt üst etti," diye yanıtladı çocuk. "Annem babam yok. Yetimhaneden kaçtım. Özgür dünyaya ulaşmak istiyorum. Sınırı açtıklarını duydum. Bu kadar."

"Adın ne?"

Çocuğun duraksadığını görünce yalan söyleyeceğinden emin oldu kadın.

"Agni."

"Tuhaf bir isim."

"Ben de tuhafım."

"Sana ne kadar borçluyum?"

"Evinizde geceleyebilir miyim?"

Kadın ojeli tırnaklarına bakıp kabul etti. Daha önce ikizlerin bir ay kaldıkları, alt kattaki odayı açtı.

"İyi geceler," dedi

Yalnız uyuduğu zamanlarda kalın giyinmeliydi. Flanel bir geceliğin üstüne ince bir kazak, ayaklarına çorap giyerdi. Yine de ısınmak için soğuk yatakta bir saat yatması gerekirdi. İçindeki urun yaşamaya başladığı karnına, sıcak su torbasını yapıştırırdı.

Çocuğun uyuyup uyumadığını merak etti. Aşağıya sessizce inip elini ceketinin cebine sokmak istiyordu. Ne bulacaktı? Silah mı, dolar mı, oyuncak mı, dua kitabı mı yoksa çıplak, pürüzsüz insan derisi mi? Düşünceleri her tarafa yayılmaya başladılar; bulanıp sönüyorlardı. Bir hışırtı duyunca yatağında oturdu. Açık kapının gölgesinde duran bir siluet gördü.

"Benim, Agni," diyen bir ses duyuldu.

"Ne istiyorsun? Çık buradan."

Siluet kapının içinden çıkıp yatağın yanında durdu. Kadın, panikleyerek, başucundaki lambayı yakıverdi. Çocuğun üstünde deri ceketi, omzunda çantası vardı.

"Vedalaşmaya geldim. Sınırı gece geçmek en doğrusu."

"Vururlar seni."

Çocuk, kadının yanında oturup elini sırtında gezdirdi.

"Kocan nerede?"

"Varşova'da."

"Ne zaman dönecek?"

"Pazartesi günü."

Ayağında ayakkabı, sırtında çantayla yorganın altına girdi çocuk. Kadın "Hayır,hayır, yapamam," diye tekrarlıyordu.

Çocuk onun içine girerken kendine yalnızca "Bu bir rüya, bu yalnızca bir rüya," dedi kadın.

Sabah onu mutfağın penceresinden gördü. Bahçeyi kazıyordu. Kadın az kalsın bayılacaktı. Bir sigara yakıp, küveti suyla doldurdu. Suyun içinde yatarken düşüncelerini toparlamaya çalışıyordu. Sonra Agni'yi mutfakta, kahve yaparken buldu.

"İşe gidiyorum. Artık sen de gitsen iyi olur."

Kadını boynundan öptü.

"Gitmemi istemiyorsun. Pazartesi'ye kadar kalmamı istiyorsun aslında..."

Kadın "Evet,"diyerek sarıldı ona.

Agni kaldı. Kadın işten döndüğünde kalan çorbayı içip ikizlerin odasına gittiler. Bütün gece seviştiler. Bir şişe şarap içip uyudular.

"Kimsin sen? Nereden geldin? Ne istiyorsun?" diye soruyordu kadın.

Çocuk yanıtlamadı. Pazar akşamı kalkıp gittiğinde kadın sabaha kadar uyuyamadı. O kadar özlüyordu ki onu. Onu yıllardır, ezelden beri tanıdığını, hatta eğer böyle bir şey mümkünse, doğmadan önce tanışmış olduklarını hissediyordu. Geri geleceğine söz vermeseydi kadın ölürdü. İkizlerin odasında yatıp ölürdü.

Pazartesi günü her şey eskisi gibiydi. Kocası, filmlerdeki gibi, sabah treniyle döndü, ayaklarını eski halının üstüne uzatıp kanepede oturdu. Yılan desenli gri çorapları ayağının şeklini gizliyorlardı. Kadın yanında oturdu ve dudakları birdenbire büzülüp ağlamaya başladı. Adam şaşkınlıkla baktı ve tren ile uykusuzluk kokan açık renkli ceketiyle sarıldı ona. Karısı, bu ağlamayı bir şekilde açıklamak istercesine, tekrar Wroclaw'a gitmesi gerektiğini söyledi. Adam karısının başını okşarken, saçının azaldığını hissetti. Parmaklarının altında kafatasının biçimini hissediyordu. Hatta kendi içinde "kafatası" diye düşündü ve birdenbire ürktü.

Karısını teselli etmek istedi. Yavaşça kalkıp, bavulun içinden doğum günü hediyesini sakladığı kağıt torbayı çıkardı. Daha beklemenin ne anlamı vardı?

"Bak bir tanem, sana neler aldım. Doğum günü hediyesi olacaktı ama bir ay daha beklemek gereksiz..."

Kağıt hışırdadı ve kadın torbanın içinden krem renkli pabuçlarla aynı renkte deri bir çanta çıkardı. Eşyalara bakarken gözleri kurudu. Çıplak ayağını pabucun içine soktu. Mükemmeldi. Yüksek, hafif eğik bir ökçe, kemiğinin inceliğini öne çıkardı. Kocasını tıraşsız, sakallı yanağından öptü.

"Onları sinemaya giderken giyersin. Herhangi bir filme gideriz, sırf bunları giy diye."

Yatağa girdiklerinde kadın kocasına regl olduğunu söyledi. Gece boyunca erik büyüklüğündeki uru karnında hissetti.

[1] Polonya'da eczanede çalışanlara kibarca "sayın master" diye hitap edilir (Ç.N.)

SESSİZLİK

Günler boyunca birbirimizle konuşmamıştık. R. Burada değildi. Biraz alışveriş yapıp işlerini halletmeye gitmişti. Giderken köpeklerimiz arabasının peşi sıra köprüye kadar gitmişlerdi. Döndüklerinde nefes nefeseydiler. Gözlerini kısıyorlardı. Alçak ve soğuk güneş ısıtmıyordu artık, ancak insanın gözünü alıyordu.

Bazen tüm gün boyunca sadece bir cümle söylüyorduk: "Köpekleri çağırma zamanı geldi". Konuşmaya gerek yoktu, her şey çoktan söylenmişti, belli ki. Ziyarete gelen kimse yoksa her gün aynıydı. Bu kristalleşmiş düzeni konuşup bozmaya ne gerek vardı...

Konuşmalar zararlıydı; ortamı karıştırıp, belli bir kesinliğe sahip kavramları sulandırırdı. Konuşmalarla birlikte içimde bir titreme oluşuyordu. Hayatımda bir kez bile önemli bir şey söylediğimi sanmam. En önemli konuları anlatmak için yeterli kelime zaten yok. (Eksik sözcüklerin bir listesini yap-

malıyım. En başa da "seziyorum" ve "görüyorum" arası bir durumu anlatan sözcüğü yazmalıyım.)

O kadar sessizdik ki, evimize misafirler gelince en basit lafları kullanıyorduk; "selam", "merhaba" gibi; "ne haber?" diyerek soru cümlelerimizi bile daha kısa hale getirdik. "Senden" sözcüğü fazlaydı. "Çay?" diye sorup, tek seçenek sunarak alternatifleri hesaba katmıyorduk.

Sonra misafirlerimizin karşı tarafında, yüzlerimiz ormana doğru, gölgede oturuyorduk. Konuşmalar boyunca sessizdik. R. nin sessizliği teni kadar pürüzsüzdür. Doğal ve saftır. Benimki ise daha somurtkandır, karnımın içinden gelir, beni içine çeker; onunla boğulur, yok olurum.

Misafirlerimize, birbirimize, etrafa karşı sessizdik.

Sevişirken de sessiz kalırdık. Ne bir sözcük, ne de iç çekişin sesi duyulmazdı.

KADIN İLE ERKEK

Işın tedavisi zamanı gelince kadın birkaç gün hastanede kalmak zorundaydı. O zaman adam yalnız kaldı. Bir temizlikçiye ihtiyacı vardı. En güzeli, tavşan ezmesi ve mantı yapacak yaşlıca bir bayan olurdu. Bir de annesi gibi, yumuşak Lvov aksanıyla konuşan biri. Sobaları yakıp piyanonun tozlarını alacak biri... Kendi kendine birini bulacağına dair söz verdi. O zaman yeniden ısıtılan patatesleri ve köfteleri yemek zorunda da kalmazdı.

Çarşamba günü, işten döndüğünde, merdivende bir kız oturuyordu. Omuzlarına düşen saçları ve kararlı bir yüzü vardı. Adam onun güzel olduğunu fark etti. Fabrikadaki kadınların giydikleri işçi pantolonuyla tuhaf görünüyordu. Karşısında şaşkın durdu. Kız gözlerini kaldırdı. Yeşil renkliydiler.

"Eşiniz temizlik yapmamı ve sobaları yakmamı istedi. Bana anahtarı bırakın."

Adam kızın önündeki koridorun kapısını açtı. Kız mutfağa gidip kömürlüğü karıştırdı; evi tanıyordu anlaşılan. Adamın buna alışması zordu; odadaki masada oturup bir sigara yaktı.

"Adın ne?" diye sordu, laf olsun diye.

"Agni,"dedi kız.

"Muhtemelen Agnieszka'nın kısaltmışı."

Kız hayır demedi ama gülümsedi. Güzel ve düz dişleri vardı. Adam onun evin içinde çalıştığını duydu, ev ısınınca, bir hoşluk hissetti. Kız banyoda çalışırken bir kadeh votka doldurup tek yudumda içti. Sonra çalışma masasındaki kağıtları düzeltir gibi yaptı. Kız ona çay ile ısıtılmış lahana yemeği getirdi.

"İsterseniz yarın erkenden gelip bir şeyler pişiririm," dedi. "Dolma yapabilirim." Gülümseyerek adamın yanına oturdu.

Adam, ağzı yemek dolu "Karım seni nasıl buldu? Nereden geldin?" diye sordu.

"Eh, bir rastlantı işte. Çok karışık."

Kızın teninin dümdüz ve çocuksu, kırışıksız ve çilsiz olduğunu fark etti. Aklında bir an için onun yatakta yayılmış ince çıplak bedeninin görüntüsü parladı. Korktu. Yorgun olduğunu, yatacağını söyledi. Kız yalnızca anahtar işini anımsatıp mutfakta kayboldu. Adam, önceki günden kalan bulaşıkları yıkadığını duyuyordu. Huzursuzdu; siyah telefonun ahizesini kaldırıp kolu çekti, operatöre Wroclaw'daki hastaneye bağlanmak istediğini söyledi. Yanıt yoktu. Kendi kendine "Yarın işten ararım, yarın işten ararım," diye yineleyip durdu. Giriş kapısının kapanma sesini duyunca birden rahatladı. İç çekerek salona döndü. Radyoyu açıp kendine votka koydu.

"Dost olmayacağız" dedi radyodaki erkek sesi. "Siz de biliyorsunuz bunu. Dünyanın en mutlu insanları mı, yoksa en mutsuz insanları mı olacağız, bu sizin elinizde. Bir tek ricam var. Benden ümidimi almayın, bu acıyı çekmeme izin verin. Eğer bu da mümkün değilse, yok olmamı isteyin. Yok olurum."

"Ben sizi kovmak istemem," dedi heyecanlı bir kadın sesi. Adam bu sesin Nina Andrycz'a ait olduğunu düşündü.

"Hiçbir şeyi değiştirmeyin. Her şey eskisi gibi kalsın. İşte kocanız..."

Radyoyu kapatıp yatağa gitti. Yıllardır ilk kez erotik bir düş gördü. Düşünde o kız vardı. Yeniden savaş çıkmıştı. Bilmediği fabrikalarda Almanlar'dan saklanıyorlardı. Üstlerine bozuk duşlardan su akıyordu. Çıplaktılar. Kız ona sarılıyor; saçları su kokuyordu. Galiba sevişiyorlardı, ama bu sevişme tuhaftı; onu bedeninde içinde hissetmeden, bir sevişme olduğunu biliyordu yalnızca.

Sabah hastaneyi aradı. Karısının sesi mat ve metalik geliyordu. Cuma günü onu almak için gelmesini rica etti. Adam daha üç gün kaldığını hesapladı. Bir de ameliyatla ilgili bir şeyler söyledi kadın, ama tam anlamadı, kurcalamak da istemedi zaten. Erkenden eve dönüp banyo yaptı ve temiz bir gömlek giyip bilmediği bir şeyi bekledi.

Hepsi planlanmış gibi oldu. Kız geldi; üstünde bir önceki gün giydiği pantolon, elinde kocaman bir lahana vardı. Sobaları yakarken adam yanından ayrılmadı. Kendini komik hissediyordu. Bir şeyler söylüyor, aslında onun saçlarına, lastik ayakkabıların içindeki çıplak ayaklarına bakıyordu. Uzaklaşamadı ondan. Düşündeki gibiydi, düşman dünyadan saklanıyorlardı. Bu dünyanın tam olarak neyi temsil ettiğini bilmeden. Kız ona bir bıçak vermesini söyleyince, bıçakla yakla-

şıp, onun ince bedenine yapıştı birdenbire. Kız karşı koymadı. Kukla gibi yumuşak, zarif ve yavaştı. Adam kızın kollarını kendi omuzlarına atıp yüzünü öptü. Bir direnişi, bir "hayır"ı beklerken yalnızca taze salatalık, yeşil ve saf, hep özlediği bir şeyle kokan kızın nefesini duydu. Sonra onu kanepeye yatırdı, komik pantolonunu çıkarıp onunla sevişti. Hatta çocuk olmasın diye dikkat etmeyi de unutmadı.

Kadife çiçeği fidanlarını dikerken, insanın başına böyle şeyler gelir, diye düşünüyordu kız. İnsan değişir, eski durumlar, büyüyen çocuğun giysileri gibi, ona küçük gelir. Zaman akıp gider, her şeyi değiştirir. Hem büyük, hem de küçük savaşlar vardır. Büyük olanlar dünyayı, küçük olanlar insanı değiştirir. Yaşam böyledir. Bir kötülük yapmıyorum. Kimseye zarar vermiyorum; belki kendimi acıtıyorum bir tek, böyle durup beklediğim için...

Dünya, bir düşten yeni uyanmış gibiydi. En azından kız onu böyle gördü. Dünyanın merkezi evden ve bahçeden dışarıya taşınmıştı; kentteki belli bir yere değil, yalnızca dışarıya gitmişti. Onun için kadife çiçeği fidanlarını dikerken kendini tutsak gibi hissetti. Kalkıp, toprakla kirlenmiş pantolonunu silkti. Çiçeklerin yavaş yavaş büyümesini beklemeye üşeniyordu artık. Birdenbire fazla yavaş, eşya gibi aptal olmaya başlamışlardı onun için. Eve girdi, odadaki yuvarlak masada oturdu, en sevdiği moda sayfalarını arayarak dergileri karıştırmaya başladı. Buldu; ama gelecek sezonda yok olacakları için geçici, güzel eşyaların görüntüsü ona bildiği heyecanı vermiyordu artık. Modayı takip etmek hep bir huzursuzluğu, bir aceleyi getirirdi. Bazen dergide gördüğü kumaşa en çok benzeyenini almak için hemen meydandaki kumaşçıya giderdi. Arkasından terziye gidip siparişini verir, kendini giysinin sahibi olarak görebilmek için parasını hemen orada, peşin verirdi; yoksa giysi, zamanın akışından, "şimdi"nin içinden çıkıp, hep karanlığın olduğu "başka zaman"a kayacaktı.

Şimdi ise yalnızca ince belli geniş eteklerin çizimlerini ve siyah beyaz fotoğraflarını görüyordu. Önemsizdiler. Dergileri kenara koyup banyo yapmaya gitti. Bedenine bakınca üzüldü. İç ve dış güçlere bırakılmış, onların fırtına ya da ağır bulut gibi kapladığı ince ve kırılgan bir nesne. Yapılacak tek şey beklemekti.

Sabahtan beri, elinde kahve fincanı, üstünde bornoz, pencereden pencereye gezinip çitin boşluklarını inceleyerek huzursuz bekliyordu. Agni bazen gelirdi, bazen gelmezdi. Kuralı yoktu. Ne yaptığını, nerede uyuduğunu sormaya çalışmıştı, ama o yalnızca tuhaf ve saldırgan bir tebessümle bakmıştı ona. Kapıya yaslanıp gözlerini kıstı. Düşündüğü fiziksel aşk değildi aslında. Hızlı birleşmeler ve tam o anda kocasının elinde iş çantası ile kapıda durduğunun hayali... Agni'nin onu iyileştirdiğini hissediyordu; onun yumuşak dokunuşları nane kompresleri gibi serin, öpüşleri insanın içini ısıtan ılık bir içki kadar sıcaktı. Onun sayesinde bedeni toparlanmıştı, kendini bırakmıyordu. Gözle görünür bir şekilde... Agni onun kilo almasına gülerek mutfağa gider, tencereleri karıştırırdı. Sonra da yok olurdu; yok olurdu işte. Nerede oturduğunu öğrenemedi kadın. Bu da iyiydi belki; çünkü er ya da geç onu görmeye gidebilirdi. Agni'nin sezgisi o kadar güçlüydü ki ne zaman dönmesi gerektiğini bilirdi hep; kadının yaşamını, düşüncelerini, kocasının çalışma saatlerini bilir gibiydi. Kadın evde yalnızken ne zaman onu düşünse, o anda gelir, merdivenleri koşarak tırmanırdı.

"Düşüncelerimi mi okuyorsun?" diye sormuştu bir gün.

"Evet," deyip, "Sana da öğretebilirim," diye yanıtlamıştı. Kadın tabii ki inanmamıştı buna.

"Sevdiğin insanın yüzünü o kadar şiddetli, o kadar güçlü düşlemelisin ki, onu senin yüzünmüş gibi hissedesin. O zaman onun tüm düşünceleri sana ait olur."

"Sen öyle mi yapıyorsun?" Agni başını sallayıp onun gözlerine bakmıştı. Kadın bir anda onun gözlerini tüm bedeninde hissetmişti. "Sen göründüğün insan değilsin," demişti.

İçinde sonsuz bir yara bırakacak o ameliyatı beklerken, kendi yumurtalığının içinde asi bir parçayı taşıyarak iki dünyada, zamanın iki diliminde birden yaşamak ne kadar da tuhaftı. Başkasının evinde, sonuna kadar yabancı kalacak bu kentte, üçüncü dünya savaşının yok edeceği bir dünyada... Sırayla değişen iki erkekle... Şakayıklar çiçek açmıştı, yaprakları yavaşça dökülüyordu. Yasemin kokusu hala canlı olmakla birlikte sonunun yaklaştığı belliydi. Hastaneye gitmeden birkaç gün önce kadın kiliseye, serin gotik alanlara girmek için cesaretini toplayamayınca mezarlığa yöneldi. Kimsenin onu görmediğinden emin olduğunda haçın önünde diz çöktü ve tereddüt içinde, kararsız dualar etti. Akşam kocasına sarılınca onun bedeni fazla yumuşak geldi ona... Sigara dumanı ve makine yağı sinmiş bir beden. Adam sevişmek isteyince ona "hayır" dedi; ölmeye başladığını hissediyordu çünkü.

Agni onun için kalıcı ve sertti. Bedeninin kararlılığı şaşırtıcıydı. Bu beden ne istediğini bilir, onu zedelemeden kullanır, amacına ulaşırdı. Bu duygu iyi ve hoştu. Agni'nin bedeni tanırdı onu; hep bu şekilde tanınmak istediğini, Agni gibi bir insan tarafından keşfedilmek için doğduğunu anladı. Agni'nin dokunuşlarına bağımlıydı. Bunu anlatacak sözcükleri bulamadı. Onunla birlikteyken "hayır" yoktu. Kocası daha duygusal olmayı, onu beklemeyi, gözlerine bakıp içindeki zevki paylaşmayı bilirdi. Agni yalnızca kendisiyle ilgilenir, böylece hep gerçek kalırdı. Kadın, onu dalgalı denizlerde taşıyan bir gemiydi. Kendini ona teslim ederdi ve Agni alırdı onu. Agni'nin bedeni ince, pürüzlü ve damarlıydı. Güneşten yanmış derisi kadının parmaklarının altında hep yanar gibiydi. Sonra kocasının bedenine (eskiden bu kadar sevdiği bedenine)

dokununca, yumuşaklığına ve inceliğine şaşırırdı. Kuştüyü yastık, yumuşak bir çanta, fazla olgun bir şeftali ya da kendi sarkık karnı gibiydi... Kocası kendisiydi. Birbirlerine dokunuşlarından kıvılcım çıkmazdı; ne ısınır, ne de üşürdü. Bu benzerlikten doğabilecek tek sözcük "hayır," idi.

Kocasından hastane bahçesinin giriş kapısında ayrıldı. Sanki büyülenmiş, tuğla sütunların arasındaki görünmez sınırı bir daha aşamayacakmış gibi kalakaldı.

"Buraya gelmezsen daha iyi olur," dedi. "Bayan Eugenia'dan temizlik yapmasını rica et. Sizin iş yerinde yemekler benimkilerden iyidir zaten."

Birden kendini yorgun hissetti. Niye adamın temizliği ve yemekleriyle ilgilensindi ki. Kocası rahatlattı onu.

"Beni merak etme sen."

Kaçıncı kez karısına Agni'yi soracaktı, ama kadın sanki unutmuş gibiydi. Kızı anımsayınca bedeninde bir huzursuzluk hissetti.

"Git artık."

Karısını yanağından ve elinden öptü. Yüzüne baktı.

"Her şey adil olmalı. Senin de yumurtalıklarını kesmeleri gerek," dedi kadın.

Adam tokat yemiş gibi oldu. Dudaklarını oynattı, ama söyleyecek bir söz bulamayınca gitti. Karısı arkasından, şık yaz takımın içinde saklanmış iri ve güçlü bedenine baktı. Adam karısının bakışlarını sırtında hissetmiş olmalıydı, çünkü başındaki şapkayı düzeltip köşeye döndü, gözden kayboldu.

Ev sessiz, serin ve karanlık, ofis aydınlık, sıcak ve insan doluydu. Adam ofisteyken enerji saçarak hızlı ve yüksek

sesle konuşur, kararlı adımlarla yürür, ne istediğini çok iyi bilirdi. Evde zamanla birlikte her şey yavaşlardı. Adamın göbeği sarkar, ayakları üşür, sesi boğazında boğulurdu; konuşacak ya da emir verecek kimse yoktu; gerçeği yalnızca mobilyalar bilirdi. Evle ofis arasındaki sınır, meydanın bir yerinde, taş kaldırımın çizgilerinden geçtiği için, adam onu her gün iki defa aşardı. Sınırı geçmesi ona acı vermeye başlayınca, o anı uzaklaştırmaya çalışarak bir lokantaya votka içmeye giderdi. İlk başta yol üzerindeki "Lido" adlı bara gitmek istedi, ama banliyödeki pis adamların arasında, lamine kaplı ve hep ıslak tezgahta, ucuz sigara dumanı ve bira kokusu içinde otursaydı kendine haksızlık yapacaktı. Onun için, gittiği saatlerde hep boş olan, onu tanıyan yaşlıca garsonun siparişi beklemeden önüne bir kadeh votka ve kremalı ringa balığı koyduğu "Kule"ye uğrardı. Oturup camdan küçük kentin uykulu caddesine bakardı. İşin gerçeği, geçenlerin arasında Agni'yi arardı. Kızın onunla birlikte olmadığı zamanki yaşamını düşünürdü. Ona ait bir yatağın, komik pantolonunu astığı bir dolabın, diş fırçasının durduğu bir banyosunun olup olmadığını merak ederdi. Kızın tam ismini bile bilmezdi. Bunu ne zaman istese araştırabilirdi aslında, ne de olsa kent küçüktü, herkes birbirini tanırdı.

Akşamları, kızın kertenkele gibi kuru ve pürüzsüz bedeni ona sarılınca "Kimsin sen? Nereden geldin? Annen baban var mı?" diye sorardı.

Yanıtı ne olursa olsun, yalan olduğunu bilirdi. Kız apayrıydı, sanki farklı bir maddeden yapılmış gibi. Ve bu farklılık ona çılgıncasına çekici gelirdi.

"Ya sen kimsin?" diye yanıtlardı kız. "Nereden geldin? Annen baban nerede?"

Kendini ona anlatmayı diğer insanlara anlatmaktan daha çok severdi. Bu öykülerin içinde kendini farklı görür, hep

bir rastlantının, planlanmamış buluşmaların, ya da düzensiz davranışların kurbanı olduğunu hissederdi. "Sonra "Kule"de votkasını içerken bunları kurcalardı. Seksten yorulmuş yatarken yaptıkları sohbetler sevişmenin başka bir türüydü. Cinsellikten daha bile üstün olduğunu söyleyebilirdi. Bu sevginin en ufak bir cilveye, yalakalığa, ya da övgüye dahi ihtiyacı yoktu. İnsanın içindeki barajları, bentleri ve kapıları açıp sözcüklerin akmasına izin vermesi yeterliydi. Ağzından çıkan sözcükler, ne yapacaklarını şaşırmaz, kuracakları cümleleri ve hikayeleri bilirlerdi. Kız yatıp onu dinlediği için minnettardı. Belki de Agni hiç dinlemezdi onu? Öyleyse onun, yalnızca o kızın varlığına ihtiyacı vardı demek. Yastıklara gömülü erkeksi bedenine, düzenli nefesine ve tenindeki taze salatalık kokusuna... Bir kere kızın belini elleriyle ölçtü ve Wroclaw'a karısını ziyaret etmeye gittiğinde geniş kemerli bir etek aldı. Anlaşılan sevinmişti kız; eteğin düz kesimini böyle bir şeyi ilk defa görüyormuş gibi uzun süre inceledi. Agni eteği giyince, adam onun saçlarını başının üzerinde topladı.

Sonra onu o şekilde lokantanın camekanından gördü. Kız cadde boyu koşarken etek uzun bacaklarının arasında canlı gibiydi. Hesabı ödemeden kız gözden kayboldu. Ama adam, onun akşamüstü her zamanki gibi tekrar geleceğini biliyordu.

Ameliyattan bir gün sonra karısıyla görüştü. Gri ve solgun yüzünü görünce kadının öleceğini düşündü. Bu karmaşada ve sessizlikte ölmesi adaletsiz olacaktı. Bunu gerçekten yapıp, onu bu en tehlikeli anda yalnız bırakacağından korktu. Adam eski derisinden kurtulmuşken. Ama henüz yeni derisi çıkmamışken... Karısının elini tutup gözlerini açana kadar ona ismiyle seslendi. Kadının zayıf gülümsemesini görünce az kalsın ağlayacaktı. Yanlarında, bir metre ötede, başka kadınlar yatmasaydı göz yaşlarına izin verecekti. Her yatakta,

nesilleri zamanın içinden geçirmek için kurulmuş, yumuşak ve bozuk bir mekanizma vardı. Gecenin bir kıyısından öbür kıyısına giden, içinden insanların döküldüğü kırılgan bir tekne. Dişlerini sıktı ve hapsettiği gözyaşlarının ardındaki dünyanın görüntüsü bulandı.

"Nasıl gidiyor?" diye sordu karısı.

Adam sakinleştirici bir hareketle başını salladı.

"İçimdeki her şeyi kesmişler galiba."

İster istemez, yorganın altında karısının karnının saklı olduğu yere baktı. Nedense orada bir çukur göreceğini düşünmüştü. Beyaz, uzun parmaklı elini öptü. Bir süre oturdu. Ama doktorların yaptıkları kontrol başlayınca çıkması gerekti. İki gün sonra yine geleceğini söyledi.

İşte o gün Agni'ye etek aldığı gündü.

Aklında dolanan, gelecekle ilgili düşünceleri durdurmak olanaksızdı. Karısı ölünce bu yanmış evi bırakıp, Agni ile beraber Silezya'ya ya da Varşova'ya gideceklerdi. O kendine kolaylıkla iş bulacaktı, Agni ise üniversiteye, belki mimarlık fakültesine girecekti. Sevgilisine güzel kıyafetler alacak, Pazar günleri Yeni Dünya Caddesi'nde yürüdükleri zaman genç erkekler dönüp dönüp ona bakacaklardı.

Karısı ölmese de adam ayrılacaktı ondan. Basıp gidecekti.

Uzak olsalar da düşleri aynıydı. Karısı da ölmek istiyordu. Böyle bir ümidi vardı; ölüm en iyi çözüm olacaktı. Büyük ve serin eve dönüp her sabah eczaneye gitme, alışveriş yapma, çiçek dikme, piyano çalma ve sonsuza dek dergileri karıştırma düşüncesi ona fiziki bir acı veriyordu. Yalnızca Agni'yi özlüyordu. Ona yaptıklarını, artık içinin bir kabuk gibi boş olduğunu Agni'ye anlatmak için cesaret bulacak mıydı? Ve

Agni onun içindeki bu boşluğa dalmak için yeterince güçlü olacak mıydı? Karnındaki yara acır, dikişler düzelmek istemezdi. Aklında ölüm olduğu için tabi... Kocası da ölebilirdi; iş arabası bir ağaca çarpabilir, fabrikada bir kaza olabilirdi. Böyle düşünürken kendini suçlu hissetmezdi. Vicdanı ondan yanaydı artık. Bir gece, düşünde kampın çizgili üniformalarını giyen ikizleri gördü. "Bizimle deney yaptılar" dediler, "kalplerimizi, karaciğerimizi ve ak ciğerlerimizi,-her şeyi kesip attılar. Ama bunlar bizim için önemli değil." Bu düşten sonra kadın iyileşmeye başladı.

Karısı daha hastanedeyken adam banliyöde ufak ve nemli bir oda kiralamıştı. Tavuk boklarıyla pislenmiş bir avludan giriliyordu. Odanın yeşil duvarları üstünkörü beyaza boyanmıştı. Üzerinde lekeli şiltesiyle demir bir yatak, çıplak bir masa ve iki sandalye vardı. Duvarda tekneden ders veren bir İsa resmi. Odada Agni ile randevulaştı, ama sevişemedi onunla. Nedenini bilmiyordu. Bu yükü kaldıramayacağını, çözümü olmayan ender durumlardan birinde olduğunu düşündü perişan biçimde. Kızın ufak göğüslerine sarılıp ağladı. "Onun ölmesini istiyorum,"dedi yüksek sesle ve kendi sesinden korktu. Agni, adamın yüzünü görmek için başını çevirdi. Kızın genç ve saf gözleri birden saldırgan göründü. Bu bakışı bir yerden tanıyordu. "Ne dedin? Tekrar söyle!" Adam usulca "Ölmesini istiyorum,"diye tekrarladı.

Kızın bedeni inanılmaz esnekti; adam kendi bedenini saran ipek bir eşarba benzetirdi onu. Mükemmel Agnieszka-sı'na, Agnisi'nin kayısı bedenine sarılabilirdi. Kız su gibiydi; istediği zaman kaçabilirdi. O zaman adam onu bulup yakalayamaz, tutamazdı. Kızın durup,onun üzerine akması bir mucizeydi. Adam boğularak içerdi onu.

Onu kimseyle kıyaslamazdı; her tür kıyaslama boşuna olacaktı. Bazen derin uykudan uyanınca yanında karısının

yattığını hissederdi. Panik içinde tamamen unuttuğu ismini anımsamaya çalışırdı. Agni'nin yanında olduğunu anlayıp rahatlayınca, kızın bu kadar belirsiz olmasına şaşırırdı. Karısı sert bir çanak, kilden yapılmış bir amforaydı. Aşkta onu çevirip yerleştirmesi, yönetmesi gerekirdi. Çıta gibi sıskaydı, kıymıkları vardı. Bedeni, hep ta dibinde acı veren ve mekanik bir zevk verirdi ona. Bunu daha önceden fark etmemişti; Agni'yi tanımadığı için, böyle olması gerektiğini düşünmüştü.

Ama Agni bir mucizeydi.

Yapabilse, onu hep elinde tutmak isterdi. Yatarken sürekli dokunurdu ona. Masada otururken kızın elini işaret parmağıyla, burada kal, kımıldama, gitme demek istermişçesine okşardı. Odadaki minik mutfakta uğraşmasının seslerini dinlemeyi severdi. Camların şangırdaması, çaydanlığın tezgaha vururken çıkardığı tıkırtı, ayak sesleri... Ayak seslerini tam arkasında bir yerde duymayı severdi. Ona güç veren ve onu destekleyen bir duvar gibiydiler. Dünyanın güvenli yerlerinden biri gibi... Ama kızın çevresindeki bu normal, güven verici sesler azdı. Bedeni ince ve hafifti; çıplak ayakları tahta döşemede hep sessizce dolaşırdı. Adam onunla sevişirken, bağır, derdi. Bağır. Ama onun dölü bile kızı gerektiği gibi dolduramazdı. Sanki bedeninin içinden geçip doğrudan çarşaflara sinerdi.

Kadın hastaneden dönünce Agni bir daha gözükmedi. Adam adeta delirdi. Evden kaçıp kentte dolanıyordu, ama insanlara sormaya cesareti yoktu. Kızın başına bir şey geldiğini, kaza geçirdiğini, sorunları olduğunu düşündü. Her gün yerel gazeteyi okudu, ama Agni'yle ilgili tek bir haber bulamadı. "Kule"de, hemen camın yanında oturur birbiri ardına votka içerek geçen tüm genç kızlara bakardı. Bir kere Agni'yi gördüğünü sandı. Koşarak çıktı, ama ne yapacağına karar ver-

mek için fazla sarhoştu. Banyoya kapanıp ağlıyordu. Kiraladığı odayı bir sene daha tuttu; onun için kapıya kartlar bırakıyordu. Ama yazıları soldu, güneşte sarardılar. Buna dayanamayacağını, öleceğini düşündü. Bu bir son olacaktı. Tüm dünyası, karısıyla -bu üzgün insan gölgesiyle- birlikte ölecekti. Zaman ölecekti.

Karısı "Biliyorum, yaşlı bir cadı oldum,"dedi, "çocuklarım olamadı çünkü." Ama gerçeğin farklı olduğunu biliyordu. Kocasıyla çocukları olmamıştı. Agni dönseydi, onun çocuğunu taşıyabilirdi. Ama Agni yok olmuştu. Hastaneden boş karnıyla döndükten sonra, terziye gittiğini söyleyerek, kürkünü giyerek, kentin boş ve soğuk sokaklarında geziyordu. Evlerin pencerelerine ve restoranlara bakıyordu. Her erkek figürünü gözleriyle izliyordu. Bazen perişanlık içindeki banliyölerde, pis kokulu nehrin aktığı, lambasız, karanlık ve ıslak yerlerde... Alnını bir çite ya da bir ağaca yaslayarak Agni, Agni, Agni diye yineliyordu; sanki bu isim nefesle solunan bir havaymış gibi onu her gün bilmem kaç kez söylemesi gerekirmiş gibi... Agni, Agni, Agni dedikten sonra bu yinelemenin, sihirli bir güçle zamanı ve mekanı aşıp, ona Agni'yi getireceğine inanarak bekliyordu. Ağzından dökülen bu ismin ufkun üzerinde uçtuğunu, patırtıyla sevdiği başın üstünde konduğunu ve oğlanı oraya, onun yanına getirdiğini düşlüyordu. Bazen yanından geçen insanlar sarhoş olduğunu, mırıldanarak saçmaladığını düşünüyor olmalıydılar. Bazen birisi onunla konuşmaya çalışınca, yüzünü yakasının içine saklıyordu; ne de olsa herkesin tanıdığı biriydi.

Gariban bir çocuğu, saçları bir yıldır kesilmemiş genç bir adamı sevdiği için komik olmak. Aşk yüzünden komik olmak. İnsanları güldürmek. Yalnızca bedenin -her insanın içinde yaşadığı bu mezarın - içinden bakıldığında anlam kazanan

bir duyguya bağımlı olduğu için komik görünmek. Şaşırma ve acıma duygusu uyandırdığı için komik olmak. Komik olmayı kabul etmek. Gazetelere ilan vermek. Sokaktaki yayaları durdurup, yakalarını çekiştirerek "Onu gördünüz mü?" diye sormak. Otobüs duraklarında, lise binasının ve öğrenci yurtlarının önünde dikilmek. Parkta öpüşen çiftlere yaklaşıp hep hata yaptığını anlayınca özür dilemek. Göğüslerine ve karnına bebe yağı sürmek. Kendi eliyle kendine dokunup onun eliymiş gibi davranmak. Mutfakta bulaşıkları yıkarken, ekmek keserken, banal bir şarkı ile ağlamak... "Sen gittin ya, yaşantımın bir anlamı kalmadı, sen gittin ya, pencereme bir kez güneş doğmadı..."

Uyanınca nasıl intihar edeceğini düşündü hep... Hüznün tünellerine dalıp her yöntemi düşündü; kendini trenin altına atmaktan, mutfaktaki fırının gazıyla boğmaya kadar inceledi. Ama bir kez olsun denemedi. Bir kez yıkayıp çekmeceye koyduğu bıçakları düşürdü. Ağızlarına bakmak için diz çöktü; hepsi üst üste, bir yığın halinde, birbirleriyle kesişiyorlardı. Eğer her en ufak şey, daha büyük nesnenin bir parçası ise, büyük nesneler de kocaman ve güçlü süreçlerin bölümleri ise, her en ufak şeyin bir anlamı vardır demek. Değil mi? Yerde duran bıçakların kesişen ağızlarının anlamı neydi peki? Neden paralel aralarla birbirlerinden uzak düşmemiş de öyle kalmışlardı?

Bundan sonra kadın hep bıçakları topluca yere attı. Onunla ilgili bir fal uydurdu hatta. Bıçakların ağızları hep birbirini çeker, insanların anlayamadıkları bıçak dünyalarında - başka bir çözüm yokmuş gibi- ya birbirlerine sarılmak ya da savaşmak isterlerdi.

Kadının raporu bitince eczanedeki işine döndü. Ne zaman bir boşluk bulsa, zehir şişelerine bakıyordu. Birkaç sene sonra, emekliye ayrılınca dergileri yeniden karıştırmaya ve

terzide hep aynı, üniformaya benzeyen gri takımlar diktirmeye başladı.

Yaşam özlemden ibaret olunca dünya nasıl görünür? Kağıt gibi olur, parmakların arasında ezilip dağılır. Her hareket ve her bir düşünce kendini izler; her duygu başlayıp tükenmez ve sonunda özlenen insan da kağıt gibi gerçek dışı olmaya başlar. Bir tek özlem gerçek ve bağlayıcıdır. Olmadığımız yerde olmak, elde edemediğimiz şeyleri yakalamak, var olmayan bir insana dokunmak. Bu durum sürekli bir dalgalanmadan ibarettir; kendi içinde çelişkidir. Özlem yaşamın özü ve düşmanıdır. Deriden kaslara ve kemiklere geçer, onlar da acıklı bir varoluşa girerler. Acıklı varoluşu sürdürmek, yaşamın temelinde sancının olması demektir. Bunun gibi bir özlemden kaçış yoktur. Uzaklaşmak için insanın kendi bedeninin, hatta kendi düşüncesinin dışına kaçması gerekirdi. Sarhoş olmak mı? Haftalarca uyumak mı? Delirene kadar hareket etmek mi? Hiç durmadan dua etmek mi?

Tüm bunları yapıyorlardı. Ama ayrı ayrı. Dışarıdan normal insanlar gibi görünüp, normal insanlar gibi yaşadılar. Belki de herkes böyle yaşar? Akıp giden yıllar bu özlemin dışındaki her şeyi değiştirir. Saçlar dökülür, kağıtlar sararır, banliyölerde evler yapılır, giysiler değişir, zenginler fakir olur, fakirler zenginleşir, yalnız ve yaşlı komşular ölüverir, çocukların ayakkabıları küçülür.

O kadar değişmişlerdi ki, isimlerini ve soyadlarını da değiştirebilirlerdi; belediyeye gidip "Eskiden olduğumuz insanlar değiliz artık. Kişisel bilgilerimizin değiştirilmesini rica ederiz" diyen bir dilekçe yazabilir, ya da ona benzer bir şey söyleyebilirlerdi. İnsanlar değişince nüfus kağıtları ne der acaba? Sevilen kadın aldatılıp terk edildikten sonra neden aynı ismi taşır? Çocuğun ve olgun insanın ismi neden aynıdır? Neden savaşlardan dönen erkeklerin soyadları aynıdır

ve neden babasının dövdüğü erkek çocuk artık kendi çocuklarını dövmeye başlayınca aynı ismi taşır?

Yine de sanki yaşamlarında hiçbir şey değişmemiş gibiydi; ne aralarında, ne de onların dışında. Dünya sanki uyumuş ve ara sıra geçici bir karabasanla ürperirmiş gibiydi. Bir süre erken ya da geç çalan telefonlardan ve hava gibi değişken postacıların getirdikleri mektuplardan korktular. Muhtemelen gerçeğin bir sınırında Agni'nin birdenbire, şimşeğin çarpması gibi bir haber vereceğini düşünüyorlardı. Zamanın Agni gibi kutsal görüntülere dokunmaya cesareti yoktu.

Ay tutulmasından önce R. "Peki sonra ne oldu?" diye sordu.

Bir daha "Seni seviyorum" demediler. Artık bu sözler gizli bir zayıflıkla eş değerdeydi çünkü. Birbirleriyle fazla bir şey de konuşmadılar. Sadece alışverişteyken konuşuyorlardı. Ya da birbirlerinin Noel'ini kutlarken. İşten geç döndüler, adam briç oynamaya gitti, kadın da kiliseye. Ara sıra yatakta birbirlerine sarıldılar, ama şehvetle değil, ısınmak için. Ev eskiydi çünkü. Ve ısıtması hiç de kolay değildi. Konuşmalarına yeni bir kalıp girmişti. Onlar de ne zaman bir sorunla karşılaşsalar onu kullanmaya başladılar, "Başbaşa verelim" dediler birbirlerine. Defalarca. Sanki büyü yapar gibi.

TUTULMA

Eylül sonu. Sabahın saydam sisleri ve akşamın uzun gölgeleriyle çılgın bir zaman. Mayıs'ta diktiğimiz haşhaş büyüdü. Ama biz en güzel anı kaçırmıştık; erkek otlar çayıra tohumlarını atmış, dişi otları gebe bırakmışlardı. Şimdi de kuru ot uçlarından tohumları cımbızla toplamak gerekiyordu. Otun bütün gücü bu tohumlara gitmişti. Bu tohumları uzun uzun yakmak gerekirdi. Pipolar dolusu... Ancak o zaman otun düşüncelerimizi parçaladığını hissedebilirdik. Sayısı insanı ürkütecek kadar çok anlama böldüğünü. Farklı fikirlere ayrıştırdığını.

Misafirlerimiz ay tutulmasını izlemeye geldiler. Arabalar, yazın da olduğu gibi tüm çayırı doldurdu. Çocuklar koşturuyordu. Bardaklar, kadehler çınlıyor, terasa çıkarılan sandalyeler takırdıyordu. Sonunda çocukları sakinleştiren bilgisayar oldu; onlara parlak ve sessiz bir öykü fısıldıyordu...

Ay Marta'nın evinin üzerinden doğuyordu. Bu da sonbahar geldi demekti. Birden bir bulut geldi, geçip gittiğinde de

ay eskisi gibi değildi artık. Tabak gibi yüzünde önce dar, sonra giderek büyüyen, yuvarlak bir gölge göründü. Her şey çok çabuk değişiyordu; otlu sigara yalnızca bir tur yapabilmişti. Sonra ay yok oldu ve onun yerinde gökyüzünde kesilmiş kahverengi bir çukur, yanmış bir çember kaldı. Ayın yüzündeki karanlık kadar, birkaç saniye süren, inançsız bir sessizlik çöktü. Kısa bir anda yıldızlar parladı; gökyüzü yıldız doluydu. Daha önce hiç bu kadar parlak görünmemişlerdi. Düzenli figürler, rakamlar, semboller, geometrik şekiller, hatta yol işaretleri gibi dizilmişlerdi. Onları istediğimiz şekilde okuyabiliyorduk. Onlarda bildiğimiz çizgi romanlardaki öyküleri bulabiliyorduk: Promete, Andromeda'yı kurtarıyor, Berenis'in saçı dalgalanıyor, Apollo'nun lavtası insan parmaklarına karşı duyduğu özlemle çalıp havada uçuyordu. Yıldızları braille alfabesiyle [1] yazılmış bir metin parçası, 0-1 kodlamasının sonsuz sıraları ya da birçok anlamlı simgesi olan bilgisayar ekranı olarak görebiliyorduk. Bir de kocaman bir faremiz, süperfaremiz olsaydı, simgelerden birine tıklayıp, beklenmedik amaçları olan, çocukların bilgisayar oyunu gibi bağlayıcı, bambaşka gökyüzlerine ulaşabilecektik. O zaman biz de kendimizi oyuna kaptırırdık, uykumuzdan feragat ederek... O gökyüzlerinin içinde bambaşka insanlar olurduk; hem inanması zor, hem de gayet sıradan maceralar yaşayabilirdik. Oyunlarda olduğu gibi yüzlerce kez ölürdük ve hala ışık ile karanlık arasındaki gezilerimizi gösteren haritada ve zamanda yeni yaşamlarımız olurdu.

O anda ay yeniden parladı. İlk önce yanan bir parça, kesik mavi bir tırnak göründü. Kadehler çınladı, otlu sigara yeniden yandı. Alkışladık.

Sonra ıslak otların arasından yürüyüp Marta'ya gittim. Ocağın önünde diz çökmüş içine tahtaları dolduruyordu. Yanında, yakın ölümünden habersiz bir horoz tepiniyordu. Mor

gözüyle bana kuşkuyla baktı. Tüyler giymiş, tuhaf ve sessiz bir insan gibi göründü bana.

"Uyumuyor musun?" diye sordum

"İnsan kış boyunca uyursa, uykusu kalmaz," dedi. Ya da, Marta'nın tüm konuşmalarında olduğu gibi, öyle dediğini hissettim yalnızca.

Ekmeği kesmeye başladı; birkaç dilim; yarım somun... Bahardan beri kilo aldığını fark ettim. Ekmeğin üstüne tereyağ sürüp tuz koydu. Bir dilim de bana uzattı. Birden çok acıktığımı hissettim; yemeğin tadını hissetmeden tüm gece yiyebilirdim; ot içtikten sonraki açlığı bir tek uyku dindirebilirdi.

"Garipsin bugün" dedi Marta. Kalktı. "Yat, uyu."

"Hayır. Bana mahzenini göster."

"Seninkiyle aynı."

"Olsun. Onu görmek istiyorum."

Kabul etmeyeceğini, yan çizmeye başlayıp konuyu değiştireceğini düşündüm. Ama Marta, raftan ona hediye ettiğim feneri alıp mahzenin kapısını açtı.

Gerçekten bizimkine benziyordu; yansıyan nemin kapladığı düzensiz taş merdiven. Aşağıda eşiği andıran kocaman düz bir taş. Arkasında sıkıştırılmış toprak, taşlardan daha hoş, ılık kil... Üstte alçak bir tavan; uzun boylu birisi başını eğmek zorunda kalırdı. Duvarlar üst üste, özenle yerleştirilmiş kırmızı taşlardan yapılmıştı; evin kemikleri. Marta karşıdaki duvara ışık tutunca samanla kapatılmış ufak bir pencere gördüm. Altında bir yatak duruyordu. Yatak bile değil. Dört taşın üstünde duran ve böylece yerden yalıtılmış, insan boyunda açık bir sandık. Marta içine saman dolu şilteler ve

muhtemelen Jasiek Bobol'dan aldığı koyun postlarını koymuştu. Sandığın başında bir örtü ve battaniye yığını duruyordu. Fenerin ışığı kenara kayınca patates kümesi göründü.

"İlkbahar için patates,"dedi.

İnsanlar genelde patatesleri kış için stoklarlar. Marta, "bahar için" dedi.

Ondan sonra rüyamda Marta'nın sırtındaki zarlı kanatların köklerini gördüm. Gömleğini omuzlarından indirip gösterdi onları. Kanatlar derisine yapışık ve ufaktı; kelebeğin kanatları gibi buruşuktu ve hafifçe titreşiyorlardı. "Demek öyle," dedim; bu kanatların her şeyi açıkladığını düşünmüştüm çünkü.

Nowa Ruda'daki kullanılmış giysiler satan dükkana gittiğimizde Marta bir kazak denedi. Tıpkı eski kazağına benziyordu- gri, önden düğmeli, iri düğme delikli. Marta aynanın önünde dururken ben bir şey düzeltmek isteyerek omzuna dokundum. Bu dokunuş karşımda o rüyamı açıverdi. Tüm rüya bir dokunuşun içinde saklıydı, içimi titreterek aktı belleğimden. Marta çökük yanaklarını içine çekip aynanın önünde mimik yaparken küçük bir kıza benziyordu. Sırtının yumuşak kavisine bakıyordum.

Sanki o anda bir sırrı çözmüşüm, sanki parmağımla Marta'nın gri kazağına dokununca içimden lazer ışını gibi sert ve acımasız, yabancı bir ışık geçmiş gibi heyecanlandım. Bu heyecan içinde kazağı yerine koydum ("Bu kazağa ne gerek var? Muhtemelen dünyanın tüm kazaklarını giymişimdir ben," diyerek gülümsedi Marta); sonra Marta'nın öndeki koltukta oturarak kemerini bağlamasına yardımcı oldum.

Dağların yamaçlarındaki virajlı yolda gidiyorduk. Nemli köylerin ve Nowa Ruda'daki insanların "uzaylı dereotu"

dedikleri bitkinin çıktığı güneşli çayırların arasından... Bitkinin iri yaprakları havada kanat gibi deviniyordu.

"Kışın sıcak ülkelere uçan tek bitki" dedi Marta ve kahkahayla güldü.

[1] Görme özürlüler için 1829 yılında Louis Braille tarafından geliştirilmiş bir okuma yazma sistemi (Ç.N.)

MARTA'NIN UYANIŞI

Marta'nın nereden geldiğini kestirebilirdim. Neden bizim için kışın yok olup, ilkbaharın başında nemden paslanmış anahtarı kapıda çevirdiğimizde var olmaya başladığını...

Belki Mart'ta uyanırdı. Önce hareket etmeden, gözlerinin açık olduğunu fark etmeden yatardı; nasıl olsa her taraf karanlıktı. Bedeninin değil, yalnızca düşüncelerinin uyandığını bildiği için kımıldamaya çalışmazdı bile. Bedeni hala uyurdu; onun uykulu egemenliğine yeniden kaymak ve oradaki karanlıkta yatmakla aynı, belki de çok daha fazla gerçek, renkli ve zevkli duyguların karışık labirentlerine girmek için kısa bir an yeterliydi. Ama Marta bir biçimde uyandığını ve artık farklı bir yerde olduğunu bilirdi. Önce mahzenin kokusunu duyardı. Mantarların ve ıslak samanın nemli ve güven verici kokusunu. Bu koku yazı getirirdi aklına.

Bedeninin kendini uykudan kurtarması zaman alır, sonunda gözlerinin açık olduğunu keşfederdi; karanlık, bu

gözlerin önünde farklı gölgelerle ve yoğunlukla dururdu. Siyahlığın zenginliklerini gözleriyle tarardı. Baştan sona, aşağıdan yukarıya. Çok ama çok sonra, parlaklığı artan lekeye bakıp dışarıda gün ışığı olduğunu tahmin ederdi. Gözlerinde karışıp buğulanan bu ışık, mahzen penceresindeki samandan yapılmış tıkacın deliklerinden süzülürdü. Işık sönüp yeniden yanınca, bir günün geçtiğini anlardı Marta.

O zaman dışarıdan, bedeninin uzak uçlarına geçen serinliği duyardı. Ayak parmaklarını oynatarak, ya da en azından oynattığını hissederek karşılardı onu. Az sonra ayakları tepki vererek üşürlerdi. Böylece sırayla bütün bedenini uyandırır, onu yeniden yaşama getirirdi; sanki ölülerin yoklamasına katılan bedenindeki parçalar ona yanıt verirmiş; buradayım, buradayım, buradayım diye...

İki kez kalkmayı denerdi, ikisinde de bedeni elinden kaçınca tahtaya düşer ve Marta, oturmamakla birlikte, oturduğunu düşünürdü. Üçüncü denemede bedenini yakalar, ya da ona tutunur, kapıya ulaşıp demirli koluyla savaşırdı. Parmakları baharda çıkan patates filizleri kadar zayıf olurdu. Taş merdivenler onu yavaşça koridora götürür, oradan, kapı boşluklarından Marta gerçek ışığı görürdü. Gözlerini eliyle kapatması gerekirdi.

Evin duvarlarına ayaz sinmişti, duvarlar hasta insan gibi terlerdi. Yerde, fare pisliklerinin noktaladığı toz dururdu. Marta, evdeki her eşya gibi, ısınıp ona tüm serinliğini veren mutfaktaki sandalyelerden birine otururdu. Sonra zorlanarak kalkar, dolaptaki çekmeceden elektrikli su ısıtıcısını çıkarırdı. Biraz su pompalayıp musluğu açardı. Su ile karışık kana benzer kızıl ve bulanık bir sıvı akardı o zaman. Bununla yüzünü yıkayıp birazını bardağa doldururdu. Sonra kaynar su ile dolu bardakla ellerini ısıtırdı. Suyu ölüm ilacıymış gibi içerken, içinin erimeye başladığını, bedeninin yaşama döndüğünü hissederdi.

O gün Marta evin önüne de çıktı. Giriş kapısının üzerinden geçen ayazın saldığı su duruyordu. Kapılar hala mantar ve su kokuyorlardı. Bahçede kirli kar birikintileri vardı ve güneş bu bozuk kar omletlerini her taraftan ısırıyordu. Altından ıslak ve çürük çim ile birlikte bir zamanlar ladin çiçekleri, kasımpatıları ve şebboylar olan bir şeyler de görünüyordu.

Marta huzursuz, gökyüzüne baktı; hızlı devinen alçak bulutlarla doluydu. Aradan güneş parlıyordu. Her sene olduğu gibi Marta güneşin ta ormana kadar gelip, karın saklandığı gölgeleri bıraktığına şaşırdı. Koridora dönüp nemli ve soğuk lastik çizmelerini giydi. Kışın ve karanlığın harap ettiği bahçeden geçerek evin arkasına gitti. Sonbaharda güzel ve sert, şimdi de kaygan ve çürük yığınlara dönüşen marulların başları eğildi. Ayçiçeklerinden eser kalmamıştı; oysa ki yazın, her zamanki gibi, onların güçlü saplarının, aslan kafalarının ve güneşte yanmış yüzlerinin yenilmez olduğunu düşünmüştü. Yanlarındaki çit, her yerde olan suyun altında ezilip yıkılmıştı. Marta, yaşlı elma ve erik ağaçlarıyla dolu bahçesine baktı. En tatlı kirazı veren ağacın kocaman dalı kırılmıştı. Aklında kalan gür, uzun otların çıktığı ve yeşillikten yastıklarla örtülü bahçe yok olmuştu. Şimdi mezarlığa benziyordu. Yatan otlar mezar, çıplak ağaçlar haç gibiydiler. Marta kıştan ve karanlıktan nefret ettiği gibi nemden de nefret ederdi. Su adaletsizdi. Değişik kılıklara girmese, oynamasa, kendi olsa, onunla yüzleşebileceğini düşünürdü Marta. Deredeki saydam suyu avucuna alıp ağzına götürür, hatta doğrudan topraktan içebilirdi onu. Ama çoğu zaman su bambaşka bir şeyi taklit eder, eşyalara ve bitkilere sinip görünmez olurdu. Marta'nın yüzüne ve kazağına konardı; her şeyi ayazla kaplar, öldürürdü. Ya da bulutların içinde ağır bir günahın cezası gibi saklanırdı.

Marta evine girdi, serinlik bedeninin içine geri gelmişti çünkü. Ovanın kalan kısmını görmek için merdivende duraksadı.

Dağlar monoton görünüyorlardı; çürük yeşil ve siyahtılar. Bunların da rengi suluydu. Toprağın soğuk olduğu yerlerde hâlâ kar vardı. Görünen dört bacanın arasından yalnızca Adıneydi'nin bacasından duman çıkıyordu. Eskiden Frost'ların olan evin önünde mavi bir araba duruyordu; iki kişi tahta terasta durmuş konuşuyorlardı. Marta ürperdi ve mutfağa dönüp sobayı yakmaya başladı.

ÇATILAR TEMİZLİKLER

Bütün gündür çatıyı temizliyordum. Yazlık giysileri kartonlara paketlerken aralarına naftalin sokuşturuyordum, ayakkabıların içine gazete parçalarını tıkıp onları kağıt torbalara koyuyordum. Birçok eteği hiç giyemediğimi fark ettim; fırsat olmamıştı. Dolapta asılı duruyorlardı ve yine de tüm bu Haziranlar, Temmuzlar ve Ağustoslar boyunca eskiyorlardı. Eskidiklerini, dikiş yerlerinden patladıklarını, bana ihtiyaç duymadan yumuşayıp kendiliğinden yaşlandıklarını görüyordum. Bunda da olgunlaşmanın zıddı olan, kimseden yardım beklemeyen, kendiliğinden var olan bir güzellik; zamanın en fotojenik yüzü saklıydı. Sandaletlerin işlenmiş derisi kararır, yumuşar ve bozulur, kayışlar yırtılır, bağcık delikleri paslanır, en sevilen bluzun rengi gider ya da gömlek kollarının manşetleri parçalanırdı. Zamanla kağıdın başına gelenleri gördüm; sertleşip kurur, bir insanmış gibi yaşlanır, pürüzlerle dolar ve sararır. Mürekkepli kalemlerin tükendiğini, kurşun kalemlerin kısaldığını gördüm. Sonra, bir gün, elimizdeki

kısacık uçların geçen senenin uzun kaleminden kaldığını şaşırarak anlarız. Camın donuklaştığını ve her geçen yılla gittikçe kör olan aynayı da görüyorum.

Bilmediğim nedenlerle insanlar değişimin yalnızca bir tarafını benimserler. Büzülüp dağılmayı değil, büyümeyi ve oluşmayı severler. Olgunlaşma çürümekten hep daha yakındır onlara. Gittikçe gençleşen, sadeleşen, taze ve olgunlaşmamış şeyleri severler. Henüz olmamış, dışları sert olan, içerden muazzam bir gücün yaylarının hareket ettirdiği şeyleri; daha var olacak anları, hep sonrası, asla öncesini değil... Genç kadınları, taze sıvaları olan yeni evleri, baskısı kokan yeni kitapları, işi bilenlerin yalnızca eskilerinin varyasyonları olduğunu anlayabildiği yeni arabaları. Modern makineleri, yeni parlatılmış metalın ışıldamasını, hediye paketlerinin içinde evlere yeni getirilmiş objeleri, dümdüz selofanın hışırdamasını ve saf ipin esnemesini. Cüzdanın içine sığmasalar bile yepyeni banknotları, sararmaktan uzak temiz plastik yüzeyleri, lekesiz parlak tezgahları, daha ele geçirilmemiş boş alanları, pürüzsüz yanakları, "her-şey-olabilir" lafını ("nafile" sözcüğünü kullanan kişiler kaldı mı ki?) zorla ayıklanan bezelyeyi, astragan, goncaları, çaresiz köpek yavrularını, yavru keçileri, ağaçların şeklini hatırlayan hala canlı tahtaları ve başaklardan habersiz otların açık yeşilliğini de. Yalnızca henüz olmamış, yepyeni şeyleri severler. Yeni! Yeni!

NOWA RUDA

Berberlerin, kullanılmış giysi satan dükkanların, gözleri kömür tozuyla boyanmış erkeklerin kenti... Ovaların, yamaçların ve tepelerin üstündeki kent. Küçük bir nehrin üstüne serpiştirilmiş köprülerin kenti. İnsanın karşısına çıkıp birden yok olan, hep farklı, ve daha modern bir renkte akan bir nehrin, Aziz Nepomucenler'in, sahte parfümlerin, ucuz lokantaların ve dükkanlardaki raflarda itinayla dizilen zevksiz eşyaların yeri. Evlerin sıvalarındaki rutubetin, yalnızca yayaların bacaklarına bakan pencerelerin, labirent gibi avluların kenti. Yolun sonundaki kent. Göçebe köpeklerin sığınağı. Gizli geçitlerin, çıkmaz sokakların ve binaların giriş kapılarının üstündeki gizemli yazıların kenti. Kırmızı tuğla binaların, elips şeklindeki döner kavşakların, yamuk dört yol ağızlarının, merkezden geçen çevre yollarının, banliyölerdeki meydanların, başı ile sonu aynı katta olan merdivenlerin, yolları düzelten dönüşlerin ve sağ kolu sola, sol kolu sağa giden çatalların kenti. Yazın en kısa sürdüğü ve karın sonuna kadar erimediği bir yer.

Birden dağların arkasından gelerek evlerin üstüne kocaman bir kelebek ağı gibi çöken akşamların kenti. Sulu dondurmanın ve inek kemiklerinin satıldığı dükkanlarla, aşırı makyajlı memurlarla dolu bir kent. Pirene Dağları'nda bulunduğunu, güneşin hiç batmadığını, giden herkesin döneceğini, Almanlardan kalma yer altı tünellerinin Prag'a, Wroclaw'a ve Dresden'e gittiğini hayal eden bir kent. Ekmek kırıntısı gibi bir kent. Silezya'nın, Prusya'nın, Çek Cumhuriyeti'nin, Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nun ve Polonya'nın kenti. Banliyölerin kenti. İnsanların kafalarında birbirine ismen hitap ettikleri, ama hep konuşurken "bay" ve "bayan" sözcüğünü ekledikleri yer. Boş Cumartesilerin ve Pazarların kenti. Zamanın dalgalanmasının, geç haberlerin ve yanıltıcı adların mekanı. İçinde hiç yeni bir şey yoktur; olsa da hemen kararır, bir tabakayla kaplanıp çürür ve var oluşun sınırında hareketsiz durur.

KURUCU

Kentin kurucusu Tunczil idi. Bıçak yaptığı için herkes ona Messerschmied derdi. İnsan öldüren, saç kesen, deri işleyen, lahana doğrayan, deriyi ince ipler haline getiren, kesilecek ağaçları işaretleyen, hatta tahtadan figürler ve süsler yontan bıçaklar yapardı. Bu iyi bir meslekti ve herkes Tunczil Messerschmied'e saygı gösterirdi. Ama oturduğu köyde onun gibi bir başka adam daha vardı. Tunczil'in yaptıklarını yapmayı bilen ikinci bir bıçakçı. Tunczil daha genç olduğu için bir at aldı, eşyalarını arabaya yükledi. El aletlerini, bileğitaşını, giysi sandığını, birkaç tencere, deri, yünlü örtüler ve hamile karısını da.

Dağların öbür tarafında verimli topraklı ovalar ve gökyüzünü alttan delen koca ladinli, zengin ormanlar vardı. Bu ormanların arasına köyler sıkıştırılmıştı. Birinde mutlaka bıçakçıya ihtiyaç vardı; onun için Tunczil arabasıyla güneydeki güneşe doğru yöneldi. Birkaç gün boyunca orman yollarında yürüdüler ve sonunda, derenin yanındaki bir durakta

Tunczil'in karısı doğurmaya başladı. Adam en iyi bıçağıyla bebeğin göbek bağını kesti; ama sabaha doğru karısı, sonra da çocuğu öldü. Tunczil perişan, ağaç kütüklerini tekmeleyerek öfke ve acıyla bağırıyordu. Ne diye çıktın bu yola, aptal? Yabancı bir dünyada ne işin vardı? Karını nereye gömeceksin şimdi? Ormana mı, hayvan gibi? Eyersiz at eğik kafayla onu izliyordu. Tunczil'in bağırmasını duyan, yakınlarda ağaç kesen oduncular gelip ölülerini gömmesine yardım ettiler.

Adam mezarın yanında kalmakta ısrar etti. Kendine tahtadan bir kulübe yaptı ve bir meleğin yanına gelip ne yapacağını söylemesini beklemeye başladı. Ara sıra onu ziyaret eden oduncular yaptığı bıçaklara hayran kaldılar. Bazen ona yemek getiriyorlardı. Adam bir bıçağı baltayla değiş-tokuş edip evinin etrafındaki ağaçları tek başına kesti, atını kullanarak kocaman kökleri topraktan çıkardı ve açtığı ufak tarlayı tahta bir çitle çevreledi. Geceleri, dağlarda dolaşan kurt sürülerinin ulumalarını duyuyordu, ama hiç korkmadı. Kış gelmeden evvel eski köyüne gidip ailesini ziyaret etti. "Durum böyle böyle" dedi onlara. Bir de "Bana köpek ve yeni bir kadın lazım" diye ekledi. Yine de ilk kışı tek başına geçirdi. Çok zor oldu. Donmamak için durmadan odun kesiyor, sıska tavşanlarla karacaları yakalamak için kapan kuruyordu. İlkbaharda kuzenleri ona istediklerini verdiler. Kadının adı Dorota'ydı. İnce, ufak ve sessizdi. Tunczil onu hiç bir zaman sevemeyeceğinden korktu, ama zamanla yaklaştılar birbirine. Köpekle ise mükemmel bir dostluk kurdular. Hayvan hızlı ve kuvvetliydi, tek başına avlanmayı da biliyordu. Ormana giderken Tunczil kendini onun yanında güvende hissediyordu.

Bakın, her şey nasıl da tek bir insanla başlayabiliyor. Her sene Tunczil'in yeni çocukları doğuyordu ve adam oduncuların yardımıyla yeni bir ev kurmak zorunda kaldı. Karısıyla beraber dağın bütün yamacını verimli bir tarlaya çevirdiler.

Derenin kenarında yulafla karabuğday yetiştirdiler. Oduncular ise onların yanı başına kendi evlerini yapıp kadınlarını yanlarına aldılar. Tunczil yaşlanınca derenin ovası, herkesin "Neurode" dediği, "yeni açıklık" anlamına gelen ufak bir köy haline gelmişti.

Bir gün Tunczil'in başına tuhaf bir olay geldi. Derenin karşı tarafında yeni kesilen ağaçların arasında baltaların unuttuğu tek bir ağacı gördü. Yüksek, düz, iri bir ladin ağacı. Ev yapımında kullanılanlardan biri. Etrafında dolanırken kabuğunun içine gömülü, keskin bir bıçak ağzı gibi parlayan bir nesne gördü. Önce ona parmağıyla dokundu, tırnağıyla kaldırmaya çalıştı, sonra sopa ve bıçaklarından birini denedi. Nafile. Ağacın sert gövdesi nesneyi sıkı tutuyordu. Sanki metal ve ağaç birbirine kökleşmişti. Onları ayırmak imkansızdı. Gökten bir melek inip parlak parmağıyla uygun yeri göstermemişti ama bunun bir işaret olduğunu, artık kiliseyi nerede yapacaklarının belli olduğunu düşündü Tunczil. Komşularını da yanına aldı ve hep beraber muazzam ladini kesiverdiler. Geceleyin adam ağaca gömülmüş gizemli nesneyi çıkarmayı başardı. Bu bir bıçaktı, ama Tunczil'in yaptığı bıçaklardan farklıydı. Başkaydı. Kıyaslanamayacak kadar düz ağzı aynaya benziyor, gecenin gökyüzünü yansıtıyordu. Üzerinde oyulmuş şekillerden minik bir şerit vardı. Tunczil'e hiçbir şey ifade etmiyordu bu simgeler. Adam kurt ve tavşan izlerinden ya da karın şaşırtıcı şekillerinden başka şekil bilmezdi. Yine de ağaç, ya da içindeki bıçak değil, karşılarına çıkan yer önemliydi. Onun için hep birlikte toprağa bir dikdörtgen çizip, kiliseyi oraya inşa etmeye karar verdiler.

Uzun zaman sonra, iyice yaşlandığı için olayları birbirine karıştırmaya başlayınca, Tunczil bu ağacın gerçekten orada yetişip yetişmediğini merak etmeye başladı. Belki de içinde bıçak olan bu ağaç bambaşka bir yerdeydi. Onu küçükken

görmüştü, ya da düşlemişti. Düşleri hep bıçak ağzı kadar net ve parlaktı. Bulduğu bıçakla gömülmek istediğini söyledi. Tunczil'in aksine çelik bıçak hiç yaşlanmamıştı. Ölümünden önce, okuma yazma bilen merhametli birisi ona ufak simgelerden oluşan şeridi okumuştu. Bıçağın üstünde SOLINGEN yazılıydı. Bu isim kimseye hiçbir şeyi ifade etmedi.

Yüzlerce yıl sonra Nowa Ruda orta okulundaki öğretmenlerden biri, belediyeye Kurucu'yu anmak için bir anıt kurulması teklifini götürdü. Ama tüm bu öykü, kentin tarihinin büyük kısmı gibi başka bir dilde -Almanca- yaşandığı için, teklif ihmal edildi ve hiçbir sonuç alınamadı.

KURTARMA MAKİNESİ

Bıçakçıların tek bir kozmolojik kuramları vardı, o da Kurtarma Makinesi kuramıydı. Bu makineyi evlerinin duvarlarına çizerler, bıçakların saplarına oyarlardı. Tek tük çocukları ise onu büyüklerin öykülerinden alıp kumun üzerine dal parçasıyla aktarırlardı. Kederli ilahilerinde de bu makine vardı. Bu ilahiler o kadar acıklıydı ki ancak Bıçakçılar dinleyebilirdi onları...

Kurtuluşu sağlayan kozmik güç, bir merkezkaç hareketidir; hem tüm evreni, Burçlar Kuşağı'nı, uzaktaki yıldızları yörüngelerinde tutan kocaman, hem de insanların yapıtlarında görünen, değirmen taşlarında, manivelaların, saatlerin içinde, arabaların tekerleklerinde, haşhaşın öğütülmesinde ve kilden çömlek yapımında saklı bir harekettir. Bir de en küçük ölçekte var olmaktadır, dünyayı oluşturan en minik taneleri titreten harekette...

Bunu şöyle anlatabilirim: Zamanın başında dönme hareketine girmiş olan güneş kocaman bir elektrik süpürgesi gibi

ışığı maddeden çekip, onu gezegenlerin yörüngelerine ve Burçlar Kuşağı'nın muazzam sulu tekerleklerine verir. Devinim bu ışığı daha da yukarıya, ta evrenin sınırlarına kadar gönderir; ışık oradan gelir.

Gizlenmiş, dondurulmuş, kutuda paketlenmiş ışık, insan ve hayvan ruhlarının içinde yaşar. Ay ise ölü insanların ruhlarını yeryüzünden güneşe taşıyan bir nakliye gemisidir. Her ayın ilk yarısında onları toplarken daha parlak olur; dolgunluğa doğru gider. Ayın ikinci yarısında ruhları güneşe verdiği için hilal olarak deşarj olmuştur ve boştur. Güneş ile yeryüzünün arasında boşalmış, yeni bir çalışmaya hazır durumdadır artık... Gümüşi bir tanker.

Bıçakçılar'ın ilahilerine göre güneş, ışığın tüm parçalarını emerek onları Sahibi'ne verinceye kadar var olacaktır. Sonra onun da sonu gelecektir. Sönecektir. Parçalanıp kırılacaktır. Onunla birlikte Ay ve Burçlar Kuşağı'nın içindeki uyum da. Kocaman kozmik makine gıcırdayacak, duracak ve sonunda çatırtı ile dağılacaktır. Gök adaları gereksiz olacaktır artık. Ve işte o zaman dünyanın kıyıları merkezinde bulunacaktır.

GİDELİM, DEDİM,
YARIN TÜM AZİZLERİN BAYRAMI [1]

Marta masada oturmuş kızarmış gözlerini ovuşturuyordu. Mutfağı tertemizdi; tüm tencereler saklanmıştı, muşamba iyice silinmişti, tahta döşeme ciladan parlıyordu. Marta camları silmiş, yazın güneşi yakalayan yazlık örümcek ağlarını da toplamıştı. Pervanelerin cesetlerini topladığı taş pencere pervazları mezar gibiydiler. Marta getirdiğim kekten kalanları da hızlıca yedi. Sonra kalkıp odaya gitti; açık kapıdan kışa hazırlanmış, itinayla kurulmuş yatağı gördüm.

Odadan esmer, neredeyse siyah, saçları örülmüş bir peruk getirdi. Tıpkı istediğim gibiydi. Denedim. Marta gülümsedi. Dudaklarında haşhaşlı kekin taneleri kalmıştı.

- Mükemmel- deyip aynayı gösterdi.

Aynanın içinde birden bulanık ve yabancı yüzüm görünmüştü. Esmerdi.

Kendimi tanıyamadım.

Bu peruğu şapka yerine takacağım. Soğuk odalardan banyoya sorunsuz ulaşmak için onu uyanır uyanmaz giyeceğim; belki de uyuyacağım onunla. Onunla çalışıp yazın yapılacak tamiratları planlayacağım. Dünyayı gezeceğim onunla.

Marta'ya yaklaşıp ona sarıldım. Başı çeneme dokunuyordu; dede mantarı gibi kırılgan ve inceydi. Kısa gri saçları nem kokuyordu.

Öğleden sonra onunla vedalaşmaya ve Frost çocuklarının mezarında bizim için de bir mum yakmasını hatırlatmaya gittim.

Evine girdim; boştu. Masada ipi geçirilmiş iğne ve Marta'nın evindeki en somut eşya olan kalaylı tabak duruyordu. Masada oturup onu bekledim. Kireçle beyazlatılmış duvarlar nefesimi yansıtıyorlardı. Parmaklarımı tabaktaki karışık metal oymanın üzerinde gezdiriyordum. Sinekler vızıldamıyorlardı, ocaktaki saçın altından ateş püskürmüyordu. Etraf kendi bedenimi bana duyuracak kadar sessizdi.

Mahzenin kapısını biliyordum, arkamdaydı. Kapı aralık bırakılmıştı, ama pekiler açık, harekete hazırdılar. Kalkıp kapıları açtıktan sonra aşağıya inebilirdim. Karanlığın ve rutubetin içinde, ilkbaharı bekleyen patateslerin arasında Marta'nın yanında yatabilirdim. Öyle düşünüyordum; ama Marta'nın evinde oturup herhangi bir şeyi düşünmek çok zordu. Bu ev, düşünce oluşmadan önce onu emiveren bir sünger gibiydi. Onun yerine hiç bir şey vermez, vaatte bulunmaz, kandırmazdı; içinde gelecek yoktu, geçmişi ise eşyalara çevirirdi. Marta'nın evi kendisine benzerdi; onun gibiydi, hiç bir şeyi, ne Tanrı'yı ne onun yaratıklarını bilmezdi. Kendini bile tanımazdı ve dünyayı öğrenmek istemezdi. İçinde yalnızca o an, kocaman, her tarafa yayılmış, insanın kaldıramayacağı, ezici bir "şimdi" vardı.

Fark etmediğim şekilde birden karanlık çökmüştü. Kendimi kendi nefesimle hipnotize ederek öylece oturacaktım. Eski kalaylı tabak olmasaydı uyanmayacaktım. Tüm mutfağı muazzam serin bir ışıkla doldurup ellerimi parlatarak onlara eşyaların gölgelerini yapıştırıyordu. Geçmiş ve gelecekteki dolunayları, tüm yıldızlı ve parlak gökleri, tüm mumların ateşleri ve ampullerin ışıkları ile floresan lambaların soğuk ışınlarını yansıtıyordu.

[1] 837 yılından bu yana Katolik Kilisesinde tüm azizlerin bayramı 1 Kasım'da kutlanır. (Ç.N.)

GÖKYÜZÜ FALI

R. küçükken bulut falına baktığını, en azından bunu şimdi böyle anımsadığını anlattı.

Bulutlar kolay anlaşılan biçimlere girermiş. Hayvan figürleri, gemiler ve yelkenliler, hızlı koşan koyu renkli çoban köpeğinin gözettiği beyaz koyun sürüleri, arabalar, hatta itfaiye arabaları... Canavarlar; yılanlar, ejderhalar, kısa bacakların üstünde kocaman ağızlar, kanatlı iskeletler halindeymişler. Okula başlayınca R. harfleri ve rakamları görmeye başlamış. Gözlerinin önünde matematik işlemleri olagelirmiş. Bulanık İki, göbekli Üç'e eklenip sonunda rüzgar Beş'i oluşturan yılanımsı bir şekli getirirmiş. Zamanla daha karmaşık işlemler başlamış. İkinci sınıftayken bu şekilde çarpım tablosunu ezberlemiş. Demiryoluna bakan penceresinden gökyüzünün büyük bir parçasını görebilirmiş. Bir taraftaki bulutlar, kok fabrikasındaki ateş yüzünden hep kızılımsı ya da turuncumsuymuş. Bu kocaman karatahtada tüm cebiri görürmüş. Çarpım tablosundan, en zor işlem olan Yedi kere Sekiz'i en iyi ezberlemiş.

Yedi, yamuk bir çöreğe, Sekiz ise birleşik iki buluta benzermiş. Arkadan sonuç gelirmiş; Beş- biraz bulanık bir çengel ve belki bir jet uçağının egzozu olan, şaşırtıcı bir netliğe sahip Altı. R. saatlerce pencerede oturup gökyüzüne bakarmış. Yedinci sınıftayken aşık olunca kalpleri ve dört yapraklı yoncaları görmüş. Sonra gökyüzünün yarısını kaplayan, kentin üzerinde batıdan güneye uçan muazzam bir barış işaretinin ya da üniversitedeyken bir gezide Bolkow'daki şatonun üzerinde gördüğü büyükçe bir Tao simgesi gibi başka simgelerin sırası gelmiş. Sonunda, gökyüzüne bakmaktan daha önemli uğraşların zamanı gelmiş.

Şimdi de Ruslar'dan bir fotoğraf makinesi ayağı aldı, onu ilkbaharda doğuya bakan terasta kuruverecek. Fotoğraf makinesinin objektifini gökyüzüne çevirecek ve her şey sonbahara kadar öyle kalacak. Her gün, gökyüzünün aynı, tekdüze grilikle kaplandığı zamanlarda bile, birer resim çekecek. R. bu işten bir sonuç alacağından, sonbaharda negatifin üstünde mantıklı bir gökyüzü düzeni yakalayacağımızdan emin. O zaman tüm fotoğrafları parça bulmaca gibi kurabileceğiz. Veya onları bilgisayarda üst üste yerleştirebileceğiz. Ya da bilemediğim bir program kullanarak hepsini birleştireceğiz ve aralarından bir tek gökyüzü çıkartabileceğiz. Bakalım, göreceğiz....

RÜYA 8
MARTA 12
ADINEYDİ 18
NOWA RUDA RADYOSU 24
MAREK MAREK 28
RÜYALAR 42
ARABALAR GÜNÜ 46
AMOS 48
BEZELYE 66
LATIMERIA 70
PIETNO REHBERLERİ 72
FLAMMULINA 74
MANTARLIK DURUMU 78
EGO DORMIO ET COR MEUM VIGITAL 82
KUTSAL RUH'UN VE KLOSTER'DEKİ AZİZ BENEDİKT TARİKATI'NIN BAŞ RAHİBESİ'NİN YARDIMIYLA, RAHİP PASCHALIS TARAFINDAN YAZILMIŞ SCHONAU'LI KUMMERNIS'İN HAYATI ..86
PERUKACI 106
SINIR 112
KUYRUKLU YILDIZ 116
TAVUKLAR, HOROZLAR 132
RÜYALAR 138
İNTERNETTEKİ RÜYA 142

UNUTMALAR 144
ALMANLAR 146
PETER DIETER 150
RAVENT KÖKÜ 158
EVREN DOĞUMLARI 162
AZİZİN HAYATINI KİM ANLATTI VE BUNU NEREDEN ÖĞRENDİ? 166
MEKTUPLAR 174
OTLU KEK 178
İNTERNETTEKİ RÜYA 186
GÖK GÜNLÜĞÜ 188
ATEŞ 192
AZİZİN HAYATINI KİM ANLATTI VE BUNU NEREDEN ÖĞRENDİ? 196
KUMMERNIS'İN YAZDIKLARI 200
OT ALERJİSİ 204
FRANZ FROST 208
KARISI VE ÇOCUĞU 216
MARTA VE ÖLÜMÜNÜN ÇEŞİTLERİ 222
DUYMA 286
AZİZİN HAYATINI KİM ANLATTI VE BUNU NEREDEN ÖĞRENDİ? 290
RÜYA 298
SICAK HAVA DALGASI 302

SÖZCÜKLER 306
ERGO SUM 310
ÜZÜNTÜ VE DAHA BETERİ 316
İNTERNETTEKİ İKİ KÜÇÜK RÜYA 324
SAÇ KESİMİ 326
MARTA TİPLEME YAPAR 330
ŞATO 334
BENİM ŞATOM 344
DAMLAR 350
BIÇAKÇILAR 354
ÇATIRTIYLA DAĞILAN ORMAN 358
TESTERELİ ADAM 362
ERGO SUM 366
YAŞAMIN YARISI KARANLIKTA GEÇER 372
MANTARLAR 378
AZİZİN HAYATINI KİM ANLATTI VE BUNU NEREDEN ÖĞRENDİ? 384
SON 390
SARISABIR ÇİÇEĞİ 394
MANGAL 398
TANRI'YA POLONYALILAR'DAN 402
KALAYLI TABAK 410
DADI 414
BIÇAKÇILARIN İLAHİSİ 418

GANİMET 420
YILDIZ ÇİÇEKLERİ 426
ÖLÜM MELEĞİ DOLMASI 430
KADIN İLE ERKEK 432
SESSİZLİK 444
KADIN İLE ERKEK 448
TUTULMA 466
MARTA'NIN UYANIŞI 472
ÇATILAR TEMİZLİKLER 478
NOWA RUDA 482
KURUCU 486
KURTARMA MAKİNESİ 492
GİDELİM, DEDİM,
YARIN TÜM AZİZLERİN BAYRAMI 496
GÖKYÜZÜ FALI 500